

Riksdagens protokoll

2008/09:129

Onsdagen den 10 juni

Kl. 09.00 – 19.09

Protokoll
2008/09:129

1 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Jeppe Johnsson* (m) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 16 augusti.

Kammaren biföll denna anhållan.

2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds-sammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde onsdagen den 20 maj inkommit.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2008/09:200 till socialförsäkringsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU25
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU23
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU23
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU11

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU13
Offentliga bidrag på lika villkor (prop. 2008/09:171).

Anf. 1 MARIE GRANLUND (s):

Fru talman! Vi ska i dag debattera propositionen om lika villkor. Egentligen borde den ha titeln Olika villkor, för det är vad det handlar om. Vi tycker att det är oerhört beklagligt att utbildningsministern inte någon gång tar sig tid att bevista debatterna i kammaren. Om man tycker att det här är en viktig proposition hade det varit roligt om vi riksdagsledamöter hade kunnat diskutera den med honom.

Vår utgångspunkt är att det verkligen ska vara lika villkor mellan fristående och kommunala skolor. Den sammanhållna skolan måste vara basen i svensk skolpolitik. I skolan ska alla kunna utvecklas och nå bästa resultat oberoende av vilken bakgrund man har. Skolan ska också vara en mötesplats för barn och unga med olika kön samt social, etnisk och religiös bakgrund. I botten finns självklart tanken att vi alla får ett bättre och mer jämlikt samhälle att leva i om alla ges möjlighet att utvecklas tillsammans. Det är framgångsrikt. Sammanhållna skolsystem som inte sorterar når bättre resultat i internationella jämförelser.

Dagens system på friskoleområdet har växt fram under flera år. I dag är det ett lapptäcke. När regeringen hade för avsikt att ta tag i dessa problem såg vi med tillförsikt fram emot att vi äntligen skulle se till att det verkligen blev lika regler. Ibland är de kommunala skolorna förfördelade och ibland de fristående skolorna. Vi måste hitta ett system som helt enkelt innebär lika villkor och därefter punkt. Detta framkommer dock inte i propositionen som i stället, om man hade varit sanningsenlig, borde ha haft rubriken Olika villkor. Det är precis det som den handlar om.

Låt mig ge ett par exempel. Om kommunerna satsade på skolan, ökade satsningarna med 6–7 procent – en i det borgerliga Sverige utopisk tanke – skulle den satsningen även tillkomma fristående skolor. Det är en självklarhet. Om man ökar bidragen till de kommunala skolorna är det självklart att också de fristående skolorna får del av dem. På samma sätt måste det vara om man sparar. Det som varenda kommun i det borgerliga Sverige nu håller på med är just att spara på skolan. Det gäller dock inte de fristående skolorna. Ett exempel har vi från Österåker där man bara sparar på de kommunala skolorna men inte på de fristående. Är barnen i de fristående skolorna viktigare? Varför drabbas inte de av de borgerligas politik när man sparar på skolan? Varför är det bara de kommunala skolorna som ska spara? Det är inte lika villkor.

Vi har fått ett brev från Uppsala kommun, som jag antar att ledamöterna med intresse har läst. Där säger man att momsreglerna inte kommer att fungera i kommunen. De kommunala skolorna kommer att bli förfördelade. Kommunen ger nämligen kompensation för momsen till de fristående skolorna, det verkliga utfallet. Det som nu slås fast i propositionen, och som riksdagen kommer att fatta beslut om, är att man överkompenserar, att man inte har möjlighet att ge kompensation för de faktiska momskostnaderna. Statssekreterare Östberg säger i tv:s *Aktuellt* att vi kanske måste göra någonting åt det. Därför vill jag fråga: Hur ska vi

hantera förslaget i dag? Ska vi rösta igenom förslaget trots att det finns stora oklarheter kring det?

Vi säger att vi vill ha lika villkor mellan fristående och kommunala skolor. I den mån kommunala skolor har haft fördelar ska de fristående skolorna också ha det och omvänt. Propositionen innebär emellertid inte det. Vi tycker att fristående skolor är ett naturligt inslag i det svenska skolsystemet, men systemet kring dem har kapsejsat fullständigt.

Det handlar om hur man etablerar skolorna. Det handlar om att man i Täby kommun slumpade bort Tibble gymnasium för kaffepengar, mot lärarnas och elevernas inrådan. Så får det inte gå till, och det säger också rätten. Vi anser att det är fullständigt orimligt att, som fallet är i dag, den lilla sekten Plymouthbröderna, som förespråkar mannens överordning över kvinnan, får lov att starta skola. Det är inte rimligt. Så får det inte gå till.

Det är heller inte rimligt att stora aktiebolag tjänar hundratals miljoner kronor på fristående skolor, pengar som sedan delas ut till aktieägarna. Dessa pengar ska självklart gå tillbaka till barnen och ungdomarna. Det är det skattebetalarna har bestämt när man betalar skatt, inte att pengarna ska gå till enskilda aktieägarna. De ska gå till det som de är avsedda för, nämligen barns och ungdomars utbildning.

Vi hade hoppats att det verkligen skulle bli lika villkor, vilket alla barn i landets skolor är värda att få ta del av. Det ska inte vara olika villkor beroende på vilken skola ens föräldrar har valt. Därför yrkar vi avslag på propositionen som är en halvmesyr, eller rättare sagt, stökar till tillvaron ännu mer. Vi yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 2 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 1 och avslag på propositionen. Jag vill också ge en liten statistiksammanställning innan jag går in på själva ärendet. Precis som Marie Granlund noterar även jag att utbildningsminister Jan Björklund valt att inte delta i den här debatten. Det innebär att utbildningsministern under detta riksmöte inte varit närvarande en enda gång. Sedan regeringsskiftet 2006 har ministern bara deltagit vid tio ärendedebatter. Det är ganska illa att en minister så lite bryr sig om vad vi i riksdagen, Sveriges högsta beslutande organ, tycker.

Låt mig så övergå till dagens ärende. Sverige har de mest generösa reglerna i världen för offentliga bidrag till fristående skolor samtidigt som dessa kan använda bidragen nästan som de vill. Redan när det nuvarande systemet infördes höjdes kritiska röster som varnade för ökade kostnader, ökad segregering och minskad likvärdighet. Nu i efterhand visar statistik och forskning att farhågorna har besannats.

Trots att det är uppenbart för de flesta att experiment med marknadslösningar inom skolans värld för länge sedan gått över styr vill regeringen nu införa ännu generösare regler för fristående skolor.

Villkoren är inte lika för kommunala och fristående skolor. En kommun har skyldighet att erbjuda alla skolpliktiga elever utbildning och kan inte neka att ta emot en elev. De privata huvudmännen kan i stor utsträckning välja vilka och hur många elever som ska få gå i deras skolor. Av den anledningen gör många kommuner avdrag för det som brukar kallas för skolpliktskostnader när de lämnar bidrag till fristående skolor.

Detta vill regeringen förbjuda eftersom man menar att kommunernas beredskap för att kunna ta emot elever när som helst inte har ett omedelbart samband med kostnaderna för utbildningsverksamheten. Det är ett ologiskt resonemang om inte liknande regler ska gälla även för privata huvudmän.

De stora överskotten inom privatskolebranschen är en följd av att skolorna är väldigt påhittiga när det gäller att minska sina kostnader. Ett vanligt sätt är att anställa obehöriga lärare som får lägre lön än behöriga. I de privata gymnasieskolorna är till exempel bara varannan lärare behörig. Ytterst få privata skolor har egna skolbibliotek. Kostnaderna för elevvård är 40 procent lägre i de fristående skolorna jämfört med kommunala. Det har också framkommit att fristående skolor tar ut så kallade "frivilliga" bidrag av föräldrar. Förra året skrev Svenska Dagbladet om Carlssons skola på Östermalm som rekommenderade föräldrarna att betala 3 500 kronor per elev och termin.

Mycket är i strid mot intentionerna i skolans styrdokument, men eftersom regelverket ofta är otydligt formulerat finns det inga möjligheter att ingripa ens mot de mest uppenbara övertramp.

För Vänsterpartiet är allas rätt till kunskap det viktigaste målet med utbildningspolitiken. Barns och ungas rätt till kunskap ska gå före alla former av vinstintressen. För att skapa rättvisare villkor mellan kommunala och fristående skolor måste reglerna för de fristående skolorna skärpas.

När Skolverket bedömt att en fristående skola uppfyller de uppställda kraven blir kommunen tvingad att betala bidrag till skolan för varje elev som väljer den fristående skolan. Utvecklingen med en hejdlös etablering innebär betydande svårigheter för kommunerna att planera sin skolverksamhet. De negativa konsekvenserna i storstadsregionerna är kända sedan länge, men även de mindre kommunerna drabbas.

Kommunerna är de som i dag har ansvaret för skolans organisation och ekonomi. I ett sådant system är det orimligt att en fristående skola ska kunna bedrivas i en kommun mot kommunens egen vilja. För oss är det självklart att kommunen borde ha direkt inflytande över etableringen av en fristående skola. Därför vill vi ändra skollagen så att Skolverket bara kan godkänna en ny fristående skola som bidragsberättigad om kommunen i fråga tillstyrkt ett sådant beslut. Om kommunen säger nej till etableringen av en fristående skola måste Skolverket fatta ett beslut om att skolan inte har rätt till bidrag.

När Skolverket inspekterat en fristående skola upptäcks ibland så allvarliga brister att skolans tillstånd dras in. Om skolan överklagar Skolverkets beslut kan den fortsätta verksamheten med dessa allvarliga brister under hela rättsprocessen. Detta är ett tydligt exempel på att lagstiftningen inte tar hänsyn till elevernas rätt till kunskap och en bra utbildning utan tar skolhuvudmannens parti. Vi vill där ändra skollagen så att Skolverket omedelbart kan stänga en skola med allvarliga brister. Skolan ska naturligtvis kunna överklaga Skolverkets beslut som nu, men den ska förbli stängd och inte ha rätt till bidrag under tiden.

Fru talman! De grundläggande demokratiska principer som finns för offentlig verksamhet bör också omfatta dem som är anställda vid de privata skolor som är skattefinansierade. När en offentlig verksamhet tas över av ett privat företag ersätts personalens meddelarfrihet och skyddet

mot efterforskning och repressalier med en långtgående tystnadsplikt. Privatanställda har lojalitetsplikt gentemot sin arbetsgivare, och brott mot denna kan utgöra saklig grund för uppsägning. Vi menar att samma meddelarfrihet ska gälla för kommunalt anställda som privat anställda när det gäller fristående skolor.

I dag har mer än hälften av de fristående skolorna ett aktiebolag som huvudman. Trenden är att detta blir allt vanligare. Andelen företag som är huvudman för flera skolor ökar också. Från privatskolelobbyns håll brukar man hävda att aktiebolag är den bästa driftsformen eftersom det är en välprövad företagsform med klara regler. Att det dessutom är den lämpligaste driftsformen för att maximera vinsten, begränsa inflytandet för elever och anställda samt begränsa allmänhetens insyn i verksamheten pratar man inte lika högt om. Möjligheten för privata skolor att vara vinstdrivande tillsammans med ett av de mest generösa bidragssystemen i världen har gjort det svenska skolväsendet till en lukrativ bransch. De färskaste uppgifterna om privatskoleföretagens vinster är från 2007 då de sammanlagda vinsterna uppgick till över en halv miljard kronor, vilket motsvarar flera tusen lärare.

I de nordiska grannländerna är lagstiftningen betydligt mindre generös mot de kapitalistiska intressena. I Norge är visserligen alla bolagsformer tillåtna för de privata skolorna, men det finns ett krav att alla offentliga medel ska komma eleverna till godo. I Finland drivs skolorna av allmännyttiga samfund och får inte drivas för ekonomisk vinning. I Danmark är det förbjudet att driva skolor i form av aktiebolag just med tanke på möjligheten till vinstutdelning, och det är bara icke-vinstdrivande stiftelser som får vara huvudman. Dessutom får en enskild huvudman inte driva fler än en skola.

Fristående skolor utan annat märkbart syfte än det ekonomiska vinstintresset hör, enligt vår mening, inte hemma inom det svenska utbildningsväsendet. För Vänsterpartiet kommer rätten till kunskap alltid vara överordnad rätten till vinst. Vinst är ett olämpligt styrmedel i en verksamhet som ska vara behovsstyrd. I de fall en skola får ett överskott ska detta återinvesteras i verksamheten och på det sättet komma eleverna till godo. Därför är det också direkt olämpligt att tillåta driftsformer som är anpassade till affärsverksamhet på en kommersiell marknad, vars främsta syfte är att generera vinster till ägarna. Mot bakgrund av detta föreslår vi att det tillsätts en utredning som ska lämna förslag på hur de offentliga bidragen till fristående skolor ska komma eleverna till godo och inte till exempel utbetalas som vinst till skolans ägare. Bland annat bör det utredas vilka icke-vinstdrivande driftsformer som är lämpliga för fristående skolor, och det behövs begränsningar av antalet skolor som en huvudman kan driva.

Anf. 3 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! Det är med blandade känslor som jag står i talarstolen och diskuterar propositionen. Det är väldigt bra att den kommer eftersom Miljöpartiet har bidragit till att ge det riksdagsuppdraget tillsammans med allianspartierna förra mandatperioden. Samtidigt verkar någon person med väldigt klåfingrigt detaljsinne ha slagit klorna i propositionen. Från Miljöpartiets sida är vi också väldigt kritiska till en stor del av innehållet.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Offentliga bidrag
på lika villkor*

Jag vill börja med att instämma i de föregående två talarnas undran över utbildningsminister Björklunds frånvaro i kammaren och hans märkliga ointresse att debattera de propositioner som hans regering lägger fram till riksdagen.

Det är märkligt att en utbildningsminister har så lite respekt för riksdagen som beslutande organ och så lite tid att delta i dessa debatter. Eller menar utbildningsministern att detta är oviktiga saker? Jag hoppas inte det.

Innan jag går in på sakfrågorna yrkar jag bifall till reservation 4, men naturligtvis står vi bakom våra övriga reservationer.

När vi diskuterar denna fråga måste vi vara medvetna om att Sverige är väldigt unikt i världen när det gäller friskolelagstiftningen och friskolesystemet. Det finns inget annat land som har en liknande lagstiftning. Framför allt gäller det en punkt, nämligen lika villkor som också framgår av titeln på propositionen. Samma regler ska gälla för kommunala och fristående skolor.

Om vi tittar på våra grannländer Norge och Danmark kan vi se att det där också finns fristående skolor. Danmark har mig veterligen en av världens äldsta system med fristående skolor. Samtidigt är det fortfarande fullt möjligt i dessa två länder för fristående skolor – jag skulle vilja kalla dem privatskolor – att ta ut avgifter från föräldrarna. Därmed blir det en klassfråga vem som kan gå i privatskolorna. Så är det inte i Sverige. I de fall som man tar ut avgifter, som Rossana Dinamarca var inne på, bryter man mot lagstiftningen, och då får man se till att ändra på det.

Detta är en väldigt viktig del. Jag har för mig att det var i valet 1998 som denna fråga debatterades väldigt häftigt. Då var det faktiskt den rödgröna sidan som hade drivit igenom lagen om att fristående skolor skulle få 100 procents ersättning och att avgifterna skulle förbjudas. Samtliga borgerliga partier lovade i valet att riva upp denna lagstiftning. Jag tror att Folkpartiet hade ett program på 100 dagar där punkt 2, 3 eller 4 på den listan var just att ta bort den 100-procentiga ersättningen och i stället införa 75 eller 85 procents ersättning i friskolor så att de kunde fortsätta att ta ut avgifter.

Jag hade en intressant debatt hemma hos mig i Järna med Andreas Carlgren som då var Centerns utbildningspolitiske talesperson. Då ville han berätta för mig att 75 procent var mer än 100 procent. Jag hade väldigt svårt att förstå detta.

Nu har vi ett system i Sverige som vi bör värna om, nämligen lika villkor. Det är ett världsunikt system. Detta system kräver en respekt. Det är precis där som jag får problem med denna proposition. Det är bra att vi äntligen får en korrekt överklagningsrätt, det vill säga att friskolor kan klaga på nivån. Tidigare har det varit väldigt krångligt. Man har fått göra bara laglighetsprövning där domstolen inte har kunnat uttala sig om vilken nivå ersättningen skulle ligga på. Vi får nu ett mycket bättre system som också kan göra det möjligt att skapa mer lika villkor. Systemet blir enklare helt enkelt.

Samtidigt ser vi också att det nu växer fram ett system som faktiskt fungerar och som i grund och botten baseras på antagandet att fristående skolor ska få ersättning utifrån sitt åtagande och elevernas behov. Så har det varit formulerat hitintills.

Det som alliansregeringen nu gör i och med detta lagförslag är att gräva ned sig i väldigt många detaljer. Det märkliga är att detta är någonting som ingen har efterfrågat. När jag diskuterar frågan med Friskolornas riksförbund är de väldigt kritiska till detta.

Risken är att de lika villkoren så att säga tippas åt andra hållet och att vi får någonting som inte är lika villkor utan krångligt. Man kan till exempel ta frågan om lokalersättningen i skolpengen. Kommunerna har valt det på olika sätt. Varför måste staten lägga sig i hur det ska lösas?

Jag tycker personligen att det är bra om man löser det. Det enklaste sättet att lösa det är att friskolan får en genomsnittsansättning på den kommunala skolkostnaden per kvadratmeter och elev. Men måste man tvinga de kommuner som har valt ett annat system att göra så? Varför kan riksdagen inte ha respekt för det kommunala självstyret och låta kommunerna själva bestämma tillsammans med friskolorna?

Det finns också andra saker som är problematiska, till exempel neddragningar av de kommunala kostnaderna när vi i dag står inför en kris-situation i landets kommuner. Den kommunala skolan tvingas då att dra ned och göra besparingar. Då är det ganska naturligt att friskolorna tvingas göra samma sak, annars kommer det ofrånkomligen att bli en debatt lokalt och på riksnivå om orättvisorna i detta system.

Jag var själv med som kommunalråd i Södertälje och diskuterade med friskolorna om denna situation för ett antal år sedan när det var en ekonomi i kris i Södertälje kommun, och friskolorna gick med på att vi gjorde neddragningar.

Det är just detta som friskolesystemet skulle må bra av, nämligen att vi hade en respekt för olikheterna och för att både kommunala och fristående verksamheter kan tolka dessa lagstiftningar fel. Därför är det så viktigt att man inte grottar ned sig i detaljer utan håller balansen i fråga om vad som är rättvist. Det är inte rättvist att friskolorna i en krissituation ostört får arbeta vidare när de kommunala skolorna tvingas till neddragningar.

Jag tror att det var Marie Granlund som tog upp frågan om moms-kompensationen. Vi har alla fått brev från Uppsala kommun som menar att detta inte stämmer. Uppsala får en kompensation från staten på 6 procent, om det inte har ändrats sedan jag senast kollade det. Det är den som betalas vidare till friskolorna. Om detta är en felaktig uträkning borde saken kontrolleras. Jag är från min sida utan vidare beredd att tillstyrka en utredning om vad som är korrekt i frågan eftersom jag tror att det är otroligt viktigt att det är just lika villkor och inget annat. Man ska inte frestas att tro att lagstiftningen ska ändras fram och tillbaka så fort vi får ett regeringsbyte.

Regeringen har uppfyllt riksdagsuppdraget att införa överklagningsrätt i förvaltningsdomstol. Det är bra att det äntligen sker. Min kritik i denna proposition gäller att det samtidigt har blivit en detaljhysteri. När man vill detaljbestämma hur regelverket ska se ut har man gjort friskolorna och kommunerna en otjänst. Man borde mer se hur man objektivt kan hålla sig till verkligheten i stället för att vilja detaljstyra den kommunala verkligheten från Stockholms sida.

Anf. 4 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Det är glädjande att vi i dag kan diskutera denna rättvisereform. Det är faktiskt just det som detta betänkande handlar om. Vi stärker rättssäkerheten för Sveriges friskolor och för Sveriges elever.

Kommunala skolor och friskolor ska ha likvärdiga villkor. Det ska inte spela någon roll vilken huvudman den skola har som en elev går i. Man ska ha samma rättigheter, samma möjlighet till undervisning och samma ekonomiska likvärdiga villkor oavsett vilken skola som man går i. Likabehandlingsprincipen ska som sagt gälla oavsett vem huvudmannen är och oavsett vilken form verksamheten bedrivs i. Det är en viktig princip som nu äntligen kan bli verklighet.

Likabehandlingsprincipen är viktig, men det har inte alltid varit så. Och det är långt ifrån så för alla partier i debatten här i dag. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är fortfarande helt inne på linjen att det är bäst att det är kommunen och staten som bestämmer mer och de enskilda människorna mindre. Det ska vara centralstyre i stället för valfrihet. En misstänksamhet mot friskolor och mot valfrihetssystem lyser starkt igenom både i de reservationer som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har och härifrån talarstolen i dag. Det är en misstänksamhet som jag inte riktigt förstår mig på.

Varför är det så farligt att låta enskilda människor få bestämma över sin egen vardag? Varför är det farligt att låta likvärdiga villkor finnas mellan olika system och mellan olika huvudmän i vår skola?

För Centerpartiet är mångfald och valfrihet viktigt. Det är innehållet i verksamheten som är det väsentliga och inte vem som är ägare. Det är elevens rätt till god kunskap och utbildning som ska stå i centrum. Men samtidigt ska det vara viktigt att du som elev eller som förälder har möjlighet att välja den verksamhet som passar bäst för just den specifika eleven eller för den enskilda familjen. Det kan till exempel handla om en förskola eller en skola. Det är det som också är grunden.

Det ska inte vara några statliga och kommunala pekpinnar som säger: Det här passar dig bäst och det här passar dig bäst – punkt slut! Vi ger människor en valfrihet som är unik.

Vi i Centerpartiet och alliansen är övertygade om att det fria valet har någonting gott med sig. Det är viktigt att man själv får bestämma över sin egen vardag och dess innehåll. Att kunna välja skola uppskattas också av de absolut allra flesta elever och föräldrar även om inte alla tar möjligheten att göra ett aktivt val. De allra flesta bryr sig inte heller om vem som är huvudman för den verksamhet som väljs, utan man bryr sig om innehållet. Man bryr sig om vad barnet och eleven får ut av dagarna i den verksamhet de befinner sig i. Man bryr sig om att eleven får utveckla de mål, möjligheter och intressen som han eller hon har och inte vem som är huvudman.

Fru talman! Friskolan har blivit en naturlig del i vårt skolväsen. Vi behöver också regler som är tydliga för alla som är inblandade i det. Det är inte hållbart att ha ett bidragssystem som är osäkert och som är så icke förutsägbart som det vi har i dag. Dagens regler för bidragen och hur de ska beräknas är otydliga. Både SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, och Friskolornas riksförbund, menar att bidragsreglerna är svåra att tillämpa och att de inte är genomskinliga. För den som driver en friskola eller en fristående verksamhet är det svårt i dag att göra en bedömning av

om man har fått ekonomiska resurser som är rättvisa och likvärdiga de andras. Det är inte genomsnittligt. Man kan inte se det ordentligt.

Ibland har detta tyvärr också lett till konflikter mellan kommunen och de fristående verksamheterna. I vissa fall blir de fristående verksamheterna i dag också beroende av något slags välvilja från kommunen i stället för att de får det som de faktiskt har rätt till. Dagens system är varken hållbart eller bra och det är inget system som kommer att kunna fungera mycket längre till.

Vi föreslår nu från alliansregeringen ett förtydligande i hur bidragen ska räknas. Grundprincipen är att bidraget ska vara likvärdigt oavsett vilken verksamheten är. Det ska bestämmas efter samma grunder som kommunen använder till sin egen verksamhet. Det innebär alltså att kommunens val av organisationsform inte ska ha någon betydelse för bidragsberäkningen.

I och med dagens betänkande stärker vi alltså rättssäkerheten. Nu kommer friskolor som anser att kommunens bidrag är orättvist beräknat att få möjlighet att överklaga kommunens bidragsbeslut genom det man kallar ett förvaltningsbesvär. En förvaltningsdomstol kan då i sin tur pröva och fastställa hur stort bidraget ska vara. Det är någonting som man inte kan göra i dag.

Det här innefattar fristående skolor, enskilt bedrivna förskolor, fritidshem och förskoleklasser. Det bidrag som kommer att ges indelas i två delar. Det ska bestå av ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. För en fristående skola, till exempel, ska grundbeloppet innehålla flera olika delar. Det är ganska konkret, men det innehåller ersättning för undervisning, läromedel, utrustning, elevvård, hälsovård, lokaler, kostnader och annat. Det är ganska tydligt uppräknat i en förordningstext.

Det kan låta ganska fyrkantigt och väldigt konkret. Men det behöver det också vara för att vi ska kunna ha ett likvärdigt system och för att man ska ha möjligheten att överklaga. Det går inte att ha någon liten bilaga vid sidan om där det står att ungefär så här ska det gå till. Vi behöver vara tydliga för att det ska bli ett rättvist och förutsägbart system.

Det är inte heller tänkt så som en av talarna häruppe i talarstolen sade att det ska vara tydligt att kommunen ska behöva utgå från varje kostnadspost i detta i sin egen budget. Det är inte den detaljstyrningen det handlar om. Det handlar om en rättssäkerhet både för kommunens del och för den fristående skolans del.

Den andra delen av bidraget är ett tilläggsbelopp. Det ska omfatta elevers eventuella behov av extra stöd och hjälp som är omfattande, utöver den ordinarie undervisningen. Det finns elever som har detta extra behov av stöd som kan ges. Det ska vara individuellt anpassat. Tilläggsbeloppet ska också innefatta modersmålsundervisningen om det är aktuellt.

Eftersom kommunerna nu också ska ge likvärdiga bidrag till kommunala skolor och till fristående skolor och eftersom den enskilde elevens särskilda behov ska stå i centrum och tillgodoses genom tilläggsbeloppet säkerställer vi nu rättigheterna för att elever ska få de resurser som behövs för att man ska klara undervisningen i skolan. Därmed blir de formuleringar som vi tidigare har haft om detta helt överflödiga. Vi stärker ju nu möjligheterna för eleverna.

Fru talman! När det gäller oppositionens förslag är det först och främst föga förvånande att både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet

vill avslå hela propositionen. Men det som förvånar mig mest och som gör mig mest ledsen är att Miljöpartiet inte väljer att gå hela vägen fram med oss i allianspartierna. Det är synd att man gör ett avsteg från det vi påbörjade under förra mandatperioden där vi i alliansen tillsammans med Miljöpartiet gjorde mycket gott för att öka och stärka valfriheten. Vi gjorde mycket gott för friskolorna. Men nu väljer Miljöpartiet att ta ett steg åt sidan. Man orkar inte gå hela vägen fram. Det är synd att vi inte kan fortsätta med den breda majoritet för friskolorna som vi har haft här tidigare i Sveriges riksdag.

Socialdemokraterna vänder kappan efter vinden fram och tillbaka. I detta betänkande liksom i andra är det svårt att veta var ni egentligen står. I den ena stunden låter det som att det här är jättebra. I den andra stunden är det otroligt dåligt. Var står ni egentligen? För det första avstyrker ni hela propositionen, och sedan går ni in och yrkar avslag på vissa konkreta punkter i betänkandet. Innebär det att ni tycker att de punkter som ni inte reserverar er för är okej? Det vore mycket trevligt med ett förtydligande. Men som vanligt hoppar Socialdemokraterna hit och dit.

Vänsterpartiet vill inte ha några friskolor över huvud taget. De ska inte få gå med vinst och de ska helst inte få starta. Vänsterpartiet viker inte en tum från detta.

Hur ska ni tre komma överens? Hur ska ni hitta en minsta gemensam nämnare? Under förra mandatperioden skippade ni hela skollagen. Den gick i putten enbart för att Miljöpartiet och Socialdemokraterna inte kom överens just om friskolorna. Nu verkar det tyvärr som att Miljöpartiet drar sig mer åt vänsterhållet för att ni ska kunna få ihop till någonting. Jag tycker att det är synd.

Fru talman! Centerpartiet och alliansen arbetar för valfrihet, för att stärka de likvärdiga rättigheterna, för kommunala skolor och för fristående skolor. Med detta yrkande och betänkande ser vi också till att vi får en större likvärdighet som stärker rättssäkerheten för Sveriges elever. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 5 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Sofia Larsen pratar om betänkandet som en rättvisereform och avfärdar kritiken som misstänksamhet.

Det är ingen misstänksamhet att barn med funktionsnedsättning nekas skolgång i privata eller fristående skolor. Det har funnits många fall som har visat på detta. Jan Björklund har valt att inte ta tag i det.

Och visst spelar det roll vem som är huvudman. Jag hade uppe ett exempel om meddelarfriheten. Som kommunalt anställd lärare har man meddelarskydd. Man har rätt att tala med medier om förhållandena på sin skola utan att arbetsgivaren får ta reda på vem som har lämnat uppgifterna. Det är regler som inte gäller privatanställda lärare.

Man har inte samma skyldigheter när det gäller skolskjuts, elevvård, modersmålsundervisning och tillgänglighet till lokaler.

Forskning har visat att fristående skolor leder till ökad segregation. Marie Granlund och Mats Pertoft nämnde att besparingar inte har drabbat de fristående skolorna utan enbart de kommunala skolorna. Vi hade helst

sett att regeringen hade kunnat skjuta till ökade statsbidrag till kommunerna för att slippa detta över huvud taget. Det är inte rimligt att barn som går i kommunala skolor drabbas annorlunda än de som väljer privata skolor.

Det är självklart att det här spelar roll. Ni tar inte tag i de problem som finns i de fristående skolorna, utan ni gör reglerna mer generösa än vad de är i dag.

Anf. 6 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det finns en stor misstänksamhet hos Vänsterpartiet vad gäller de fristående skolorna, och det gäller inte bara de fristående skolorna, utan det gäller allt som har med valfrihet att göra. Allt som inte staten bestämmer, allt som inte kommunen bestämmer och allt som inte Vänsterpartiet är med och bestämmer är någonting dåligt. Vi enskilda människor ska inte bestämma så mycket i Vänsterpartiets samhälle. Vi i Centerpartiet och alliansen står för något helt annat. Vi står för att människor själva ska få möjlighet att bestämma mer över sin egen vardag och vad som passar den enskilda eleven och den enskilda familjen bäst. Det handlar inte om vad som är bäst för Vänsterpartiet eller den socialistiska sidan. Det är en stor skillnad. Det gäller hela den offentliga sektorn.

Det finns ingenting som tyder på att just de fristående verksamheterna är sämre för det enskilda barnet eller den enskilda eleven. Det är snarare så att när du som elev har möjlighet att välja en skola som tillvaratar dina intressen och där du får utvecklas utifrån dina egna förmågor växer du som elev, människa och individ. Det är då möjligheten och kreativiteten finns till skillnad från om Vänsterpartiet säger: Här ska du vara. Rätta in dig i ledet!

Det är en stor skillnad på detta. Vi står för valfriheten. Ni står för någonting annat som vi inte är beredda att gå med på.

Anf. 7 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag noterar att Sofia Larsen inte vill svara på de frågor som jag ställde om den problematik som finns. Vi pratade om misstänksamhet för 15–20 år sedan när etableringen av fristående skolor började. I dag, 15–20 år senare, vet vi en mängd saker som vi inte visste då. Mycket av det vi misstänkte då har besannats i dag.

Vi har fått en ökad segregation. Vad säger Sofia Larsen om det? Det finns flera fall där barn med funktionsnedsättning har nekats att ansöka till en fristående skola på grund av att man inte har haft tillgängliga lokaler, och skolorna har inte heller haft för avsikt att förbättra tillgängligheten.

Tycker Sofia Larsen att det är okej att privatanställda lärare inte ska ha någon meddelarfrihet? Är det okej att de barn som har längre till skolan inte ska kunna få skolskjuts? Är det okej att elever som går på fristående skolor inte har någon elevvård? Är det okej att barn som vill ha modersmålsundervisning, och har rätt till det, inte får det på grund av att det är en fristående skola?

Det här är inte misstänksamhet, Sofia Larsen, det är verklighet. Det finns en stor skillnad beroende på vilken huvudman det är. Den kommunala huvudmannen har en skyldighet gentemot eleverna. Det har inte de fristående, och ni gör ingenting för att ändra det. Därför kan man inte

kalla det vi pratar om i dag för lika villkor. Det gör att skillnaderna ökar, och reglerna för de fristående skolorna blir mer generösa än vad de har varit hittills.

Anf. 8 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det är absolut inte friskolorna som har ökat segregationen i vårt land, utan det är den politik som har förts alldeles för länge. Det gäller framför allt den bostadspolitik som har förts där möjligheterna att välja bort, välja till och välja från inte har funnits för dem som har växt upp i segregerade bostadsområden. Med de valfrihetsreformer som har kommit, till exempel vad gäller friskolorna, ges elever möjlighet att välja någonting annat än det man kanske har blivit tilldelad.

Alliansregeringen jobbar också med att se till att det ska finnas arbeten för alla runt om i hela Sverige. Man ska ha möjlighet att utvecklas i alla städer och inte bara i vissa områden, som det tyvärr har varit hittills. Vi vill ge alla, oavsett var man bor, tillgång till den bästa möjliga utvecklingen när det gäller skolan, arbete och många andra saker. Det beror inte på friskolorna att vi har en segregation, utan det beror på den politik som har förts av de socialistiska partierna. Det beror framför allt på bostadspolitik och på att det inte har funnits tillräckligt med arbeten.

Rossana Dinamarca var inne på att vissa elever som är gravt funktionshindrade kan nekas att gå i en friskola. Det gäller också för de kommunala skolorna om det innebär betydande kostnader för att bygga om till exempel. Det är inte en jättebra del i den skollag som finns. Vi vill stärka möjligheterna för alla elever att göra ett aktivt val. Det innebär också att vi behöver se till att det finns resurser för detta.

När det gäller att stärka rättssäkerheten, till exempel vad gäller betyg, för elever oavsett vilken skola de går i vill jag säga att det kommer i den skollag som vi kan presentera inom kort.

Anf. 9 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Sofia Larsen tar upp ett antal frågor. Jag kan besvara några för Miljöpartiets del. Sofia Larsen påstod att diskussionen mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet kring en ny skollag under den föregående mandatperioden kapsejsade i friskolefrågan. Jag kan dementera det. Vi var helt överens i de frågorna. Det var andra frågor vi inte kom överens om.

Det är riktigt att det hade varit bra med en bred majoritet. Den här regeringen verkar oförmögen att klara av att göra blocköverskridande överenskommelser eller ens föra seriösa diskussioner i den delen.

Det allvarliga i den här propositionen är detta petimätrande. Man överger den allmängiltiga formuleringen om skolans åtagande och elevens behov precis när den börjar fungera. Det har kommit prejudicerande domar som visar att detta fungerar nu. Jag har pratat med Friskolornas riksförbund, och de vill ha kvar denna formulering, men ni stryker den. I stället ska det bli en detaljreglering av grundbelopp och tilläggsbelopp. Det är någonting som skulle platsa i en handbok men inte i en proposition. Man lyfter fram musik- och fordonsprogram som speciellt kostsamma. Det finns ganska många andra särskilt kostsamma program. Fordonsprogrammet är extremt kostsamt, men det finns andra kostsamma

regler. Det är precis den fallgropen ni faller i, och det gör den här propositionen så svag. Den försöker detaljreglera saker som inte kan detaljregleras i lag. Jag undrar hur Centern ställer sig till det.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Offentliga bidrag
på lika villkor*

Anf. 10 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Jag vill återigen understryka att jag tycker att det är väldigt synd att Miljöpartiet inte vill gå hela vägen fram med oss i alliansen. Det hade varit väldigt bra om vi hade fått en bred majoritet i Sveriges riksdag om de här rättssäkerhetsfrågorna. Tyvärr blev det inte så, och jag är den första att beklaga det.

Oppositionen har visat ett totalt ointresse att diskutera vissa saker. När man väl har fått möjligheten, till exempel vad gäller betygen, att föra en diskussion och komma fram till en bred blocköverskridande överenskommelse var man inte ens villig att gå in i en diskussion över huvud taget. Ibland är det väldigt många ord och diskussioner och väldigt lite praktiskt arbete för att det ska kunna bli verklighet.

Mats Pertoft tar upp skolans åtagande och elevens behov. Vi anser att likabehandlingsprincipen når mycket längre. Ibland kan skolans åtaganden stå i konflikt med elevens behov. Vi säger att likabehandlingsprincipen, och det som är i detta tilläggsbelopp där man ska utgå från den enskilde elevens behov och extra stöd, går mycket längre och blir mer rättssäkert för den enskilde eleven. Vi vill stå på elevens sida i detta fall och inte enbart på skolans sida. Därför har vi valt att göra detta.

När det gäller den detaljstyrning som Mats Pertoft pratar om har det tyvärr visat sig att för att detta ska kunna vara möjligt, för att det ska vara så rättssäkert som möjligt och så likvärdigt som möjligt, krävs det att det blir en sådan detaljering. Och för att det ska kunna bli ett överklagande där man kan luta sig tillbaka på lagtext måste den vara så konkret för att det ska kunna vara möjligt. Det blir ju inte gällande på samma sätt om man skulle ha en liten bilagsfolder med och säga: Ungefär det här ska ni utgå från.

Det behöver vara väldigt konkret för att vi ska kunna se till att det blir likvärdiga villkor.

Anf. 11 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om en bred politisk majoritet hade det varit väldigt trevligt om man i så fall hade fått en fråga *innan* propositionen skrevs färdigt. Alliansregeringen har visat ett antal gånger att man inte klarar av det. Vi var ju delaktiga i betygssamtal med utbildningsminister Björklund. Det var ett diktat. Det fanns inte möjlighet att ändra ett kommatecken i texten; det var bara att säga ja eller nej. Våra andra partiföreträdare var delaktiga i en diskussion om en energiöverenskommelse där det till slut kom fram att det handlade om att acceptera allianstexten eller inte.

Den här regeringen är oförmögen, på grund av sin ideologiska blockering, att göra blocköverskridande överenskommelser. Det har visat sig gång på gång, och jag beklagar detta. Det hade varit bra om vi hade haft sådana samtal om en förhandling innan propositionen skrevs. Det hade varit ett riktigt samarbete.

När jag har läst den här propositionen, med viss kunskap från både den kommunala och den fristående sidan, har jag sett att i och med införande av överklagningsrätten hade man kunnat reglera dessa detaljer genom olika överklaganden. Det hade utvecklats en praxis, och när jag har diskuterat detta med friskolor har de sagt att de hade föredragit detta långt mer än denna detaljreglering. Det är en väldigt stor risk att denna detaljreglering kommer att detaljreglera de kommunala räkenskaperna och bokföringen på ett sätt som inte är främjande för skolutvecklingen. Men det är ett främjande som skulle behövas! I stället faller ni i gropen och detaljreglerar, som så många politiker gör när de vill göra som tjänstemännen och framför allt juristerna säger.

Anf. 12 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Vad gäller det som Mats Pertoft är inne på att vi ska vara konkreta har vi fått en uppmaning från friskolorna och SKL när vi har haft diskussioner att det behöver vara väldigt konkret för att ingen ska känna sig osäker i processen. Det kan man tycka är nackdelen med att vi ska ha detta mer likvärdiga system där det ges mer likvärdiga ekonomiska villkor. Men det är ett behov som vi behöver fylla för att det ska kunna räcka hela vägen fram. Vi är beredda att göra detta, även om man kan tycka att det blir väldigt detaljerat. Det är inte alls heller meningen, precis som Mats Pertoft var inne på, att kommunen ska sitta och redovisa utifrån varje liten utgiftspost. Det som står i propositionen är att en kommun om man får en fråga och ett eventuellt överklagande ska kunna redovisa i vilka av kommunens poster detta ingår, inte helt konkret detalj för detalj. Så det som Mats Pertoft är inne på stämmer inte riktigt.

Sedan säger Pertoft också att alliansregeringen är ideologiskt stark, och det håller jag helt med om. Det är precis därför som vi fyra partier också tillsammans har kunnat lägga fram proposition efter proposition, konkreta förslag efter konkreta förslag. Vi är överens, vi tror något mer, vi tror på något större, vi vill något mer!

Det är en stor skillnad mellan alliansen och Mats Pertofts miljöparti, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som verkar vara ett mismasch i alltihop – även vad gäller friskolorna har ni ju tre helt olika inriktningar. Det verkar vara väldigt svårt att komma överens om det om det inte blir så, vilket jag absolut inte hoppas, att Miljöpartiet drar sig än mer åt vänster och fogar in sig i Vänsterpartiets och Socialdemokraternas kritiska inställning till valfrihet och till friskolor.

Anf. 13 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Sofia Larsens replikskifte här påminner mig lite grann om sovjetisk historierevisionism. Vi var inbjudna till några betygssamtal, och precis som Mats Pertoft sade – jag tror att Sofia Larsen inte var inbjuden där, men vi var det – kunde man inte ändra på ett kommatecken. Då tror jag inte att det var så allvarligt menat, utan det var ett medialt tryck som gjorde att utbildningsministern kallade, men han var inte mer intresserad.

Skollagen läggs fram – 1 700, 1 800, 1 900 sidor – men vi har inte satt ett kommatecken. Är det respekt för dem som är ute på skolorna? Gymnasiepropositionen läggs fram, och hela tiden är det på det här sättet. Jag tycker att det är djupt allvarligt.

Sedan kan man också diskutera att ni inte tar i de svåra frågorna. Man lägger fram en gymnasieproposition där utbildningsministern tidigare sagt att det var hur enkelt som helst att göra någonting åt IV-programmet. Men det rycks ut, för man kommer inte fram till någon lösning. Antagningskraven till gymnasiet, om det ska vara åtta eller tolv eller hur det ska se ut på de yrkesinriktade programmen, rycks ut.

Sofia Larsens egna hjärtefrågor som omprövning av betyg och annat har hon uppenbarligen inte vunnit, utan det läggs på utredningsuppdrag. Då är det väldigt lätt att lägga fram propositioner.

Men vad jag skulle vilja fråga Sofia Larsen är: Har dina borgerliga kamrater i Uppsala fel som tycker att det är bedrövligt med den moms-sats som man slår fast? De hade ett system som verkligen innebar lika villkor som de inte kan tillämpa. Jag skulle vilja fråga: Har de fel?

Jag skulle också vilja fråga: Är det rimligt att kommunala skolor tvingas spara men inte fristående skolor? Är det lika villkor?

Jag vill verkligen höra uppfattningen om det är lika villkor. För mig går detta inte ihop. Lika villkor är att skolor oavsett driftsform ska ha samma förutsättningar.

Anf. 14 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Först ska jag ta de konkreta frågorna om gynnande förvaltningsbeslut och momsersättningen på 6 procent. Den här 6-procentaren i momsen är en del som gäller för hela offentliga sektorn, inte bara för fristående skolor eller fristående verksamhet. Det har gällt som praxis ute i hela landet för alla kommuner sedan början av 90-talet. I den här propositionen har vi föreslagit den procentsatsen som praxis för verksamheten på vårt område inom utbildningsområdet.

Jag kan hålla med om, och vi i alliansen håller med om, att den kan behöva ses över. Vi har inte nått ända fram i detta eftersom det är hela den offentliga sektorn det innefattar. Vi kan inte göra något enskilt på utbildningsområdet, utan det krävs att vi gör en helhetsöversyn, vilket är någonting som Socialdemokraterna uppenbarligen inte gjorde under sina tolv år. Men vi är beredda att se över om den eventuellt till exempel ska sänkas.

Det som har gjorts i vissa kommuner när man har tagit för den faktiska kostnaden, vilket innebär att man har tagit lägre, är att kommunen har haft mellanskillnaden och gått med plus på detta. Där måste vi hitta ett system, och därför tycker jag att det vore bra om vi kunde gå vidare för att se om vi kan få ett hållbart system inom hela sektorn.

Ni i oppositionen går fram och säger: Vi i oppositionen vill göra en gemensam överenskommelse.

Ni tre ska ha ett gemensamt budskap, det är det ni har sagt. Men när vi har efterfrågat vad som är ert gemensamma budskap har ni inte kommit med någonting. Vad är ert gemensamma budskap när det gäller friskolorna, propositionen och betänkandet? Vad vill ni tre gemensamt se till att förändra i detta betänkande?

Ni har inget att komma med. Därför går det ju inte att göra en överenskommelse, Marie Granlund! Berätta för mig i din nästa replik var oppositionen står! Vad är det ni gemensamt vill förändra?

Anf. 15 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är jätteallvarligt när man försöker blanda bort korten. Det finns ingen parlamentarisk överenskommelse som någonsin har bestått av sju partier i Sveriges riksdag. I energiöverenskommelsen var det ni och vi och några till.

När det gällde pensionerna var det en lite annorlunda konstellation, och så har det varit varenda gång när det varit fråga om väldigt viktiga beslut. Ni vill inte ha någon överenskommelse, för skolministern kan inte anklaga Socialdemokraterna för en flumskola om man gör upp. Det är vad det handlar om, ingenting annat. Detta får man lida för ute på skolorna, där man så gärna vill ha arbetsro och veta vad som gäller. De tycker att det är bedrövligt att man inte kan hitta en minsta gemensamma nämnare.

Senare i eftermiddag ska vi rösta om en proposition om vilken man redan nu säger: Det som står där är inte så bra, utan det måste vi utreda. Förra gången var det forskningspropositionen som bara gällde i 17 timmar innan man tillsatte en utredning med nytt uppdrag därför att kriterierna inte var så bra som man då hade kommit på. Hafs, säger jag. Om man verkligen vill ha lika villkor får man sätta sig ned och fundera hur man ska göra. Där har tydligen de borgerliga kamraterna till Sofia Larsen i Uppsala inte helt fel.

Eftersom jag inte fått svar skulle jag vilja fråga igen: Är det rimligt att kommunala skolor i nästan hela Sverige tvingas spara på grund av er politik men inte de fristående skolorna? Är det rättvist, Sofia Larsen?

Anf. 16 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det är inte Sveriges regering som står bakom den finansiella globala kris som vi är inne i just nu. Den kommer framför allt från USA och är en internationell kris, vilket innebär att vi i Sverige behöver spara, vilket innebär att vi i statsbudgeten behöver spara, vilket innebär att man i landsting och kommuner behöver spara. Som tur är har den här regeringen sett till att vi har ordentliga finanser och sparade under de goda åren i början och inte skvätte i väg allting, som Marie Granlunds partikamrater ville. Vi såg till att vi har ordning och reda i finanserna så att vi nu kan fortsätta att göra de förbättringar som behövs, framför allt inom skol- och utbildningsområdet. Vi försöker nu rätta till de misstag som Socialdemokraterna gjorde. Vi försöker nu förbättra för Sveriges elever ute på skolorna.

Vi försöker nu förbättra och stärka möjligheterna för alla elever att lyckas att nå kunskapsmålen, att lyckas att förverkliga sina drömmar, att lyckas att komma ut i ett samhälle där det finns arbete och engagemang.

Det är det som vi försöker göra och förbättra, det som Marie Granlund och hennes partikamrater så totalt misslyckades med.

Vad gäller överenskommelser säger Marie Granlund att det aldrig varit en överenskommelse med sju partier. Nej, men det är ni som har krävt det. Det är ni som har sagt att ni tre gemensamt måste komma med er del för att ni ska göra en uppgörelse med oss. Det är ni som har sagt det. Kom, vi är öppna för att diskutera. Men kom med era gemensamma förslag. Det gäller att börja i rätt ände för att vi ska hitta en väg ut från detta.

Fru talman! För oss moderater och oss i alliansen är rätten att välja skola helt grundläggande och fullständigt självklar. Var och en ska själv få bestämma i vilken skola man ska gå.

Vi är alla olika som individer, och det finns inte en enda skola som passar alla. Några vill gå i stora skolor med många elever där man får stifta många nya bekantskaper, andra söker den lilla trygga skola där alla känner alla. En del vill gå i en traditionsfylld skola, medan andra vill vara med och bygga upp någonting nytt från början. För några spelar avståndet ingen som helst roll, det viktiga är att man hittar en skola med en profil och utbildning som verkligen passar de egna behoven eller en pedagogik som man verkligen tror på. För andra är närheten till skolan, till vardagsmiljön och till kompisarna det allra viktigaste.

En kvarts miljon barn och ungdomar går i dag i olika friskolor och fristående förskolor. Nästan en och en halv miljon har valt kommunala skolor i den egna kommunen eller i grannkommunen. Vi lägger naturligtvis ingen värdering i vilken skola man väljer, det viktiga är att man hittar en bra skola som passar de egna behoven. Så resonerar nog de allra flesta föräldrar, tror jag.

För att valfriheten ska fungera för alla familjer är det viktigt att det är lika villkor mellan de olika skolorna. Tidigare, när jag och de flesta av oss i denna kammare gick i skolan, var valfriheten förunnat väldigt få, dem med tjocka plånböcker. Man fick betala allting privat om man ville gå i en annan skola än den man placerades i.

Det ändrade vi med friskolereformen 1992 under stora protester från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Sedan dess har intresset för friskolorna ökat lavinartat. Friskolor bidrar till att skapa en mångfald som är helt unik och som vi kan vara stolta över i Sverige. I dag finns det över 1 000 fristående skolor och säkert lika många fristående förskolor, och de existerar uteslutande därför att någon vill gå där.

Vår utgångspunkt från Moderaternas och alliansens sida är att kommunala skolor och friskolor ska ha lika mycket pengar att röra sig med. Då fungerar valfriheten för alla. Men så är det inte överallt, och det är anledningen till propositionen.

Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas riksförbund uppmärksammade det här och gjorde en gemensam skrivelse till den förra socialdemokratiska regeringen 2006, eller möjligen 2005, där de pekade på att bidragsreglerna är oklara och svåra att tillämpa. Tyvärr gjorde den förra regeringen ingenting, så problemet består.

Låt mig ta ett exempel från en kommun som jag tror medvetet fuskar med skolpengen, Göteborg. Några privatpersoner överklagade Göteborgs beslut om skolpeng för grundskolan 2006, och de fick rätt. Kommunen skapade medvetet orättvisa villkor och gynnade den egna verksamheten, som har fortsatt.

Göteborg har också lägsta ersättning i hela landet till fristående gymnasier när det gäller samhällsvetenskapliga och många andra program, medan grannarna Härryda, Partille, Mölndal betalar 10 000 mer till samma program. Göteborg betalar också 10 000 mer för elever som går i dessa grannkommuner, men för friskolorna betalar man 10 000 kronor mindre.

Malmö, Trollhättan och Bjuv är exempel på andra kommuner där socialdemokratiska kommunledningar diskriminerar elever som väljer friskola. De tricksar med lokalkostnader och hittar på olika avdrag för friskolorna för att minska bidragen. Malmö drar till exempel av 2 900 kronor per elev i så kallat skolpliktsavdrag, men man kan inte specificera vad pengarna ska gå till.

Så här håller det på år ut och år in. Vissa kommuner håller inne tusentals kronor för varje elev i flera år utan att något händer. Det blir utdragna rättsprocesser som är förödande för många friskolor. Domstolen kan i dag endast upphäva kommunernas beslut men inte tala om vad som ska gälla i stället. Så pågår processen år ut och år in. Friskolorna svälts ut på det sättet.

Det vill vi i alliansen ändra på. Vår uppfattning är att de hundratusentals barn och ungdomar som väljer friskolor har rätt till en likvärdig utbildning. Därför ska vi nu se till att de får med sig en likvärdig och rättvis ersättning. Elever som går i friskolor har också rätt till böcker och lärare, mat och datorer i samma omfattning som eleverna i de kommunala skolorna.

Vi tycker att friskolorna är alltför beroende av kommunernas ensidiga bedömningar i dag. Situationen är varken rättssäker eller förutsägbar. Det är en osund balans mellan kommunen och friskolan där den starkare, kommunen, har alla trumf på hand.

Vi vill ge en neutral domstol möjlighet att tala om vad som är likvärdiga villkor. För att det ska vara möjligt att pröva i domstol måste vi också tala om vad som ska ingå i skolpengen. Vilken typ av kostnader ska man ha ersättning för? Friskolorna ska ha lika mycket pengar att röra sig med som de kommunala skolorna, varken mer eller mindre. Egentligen är det inga nya regler som införs, utan vi bara förtydligar vad som ska ingå när man räknar fram bidragen.

Socialdemokraterna och Vänstern har en väldigt aggressiv argumentation mot friskolor och valfrihet. Man har haft det hittills, och vi hörde det i kanske än högre grad här i dag. Det finns inget positivt alls med valfrihet och friskolor i Socialdemokraternas och Vänsterns värld. Det verkar som om Marie Granlund inte ser några problem för friskolor i dag över huvud taget. Det som pågår i Göteborg, Bjuv eller Malmö menar man är helt rätt. Både sossarna och Vänsterpartiet vill avslå det här förslaget.

Vänstern är naturligtvis som vanligt mest outspoken, och tycker, för att citera deras motion, att "privatskolorna redan i dag överkompenseras". Det måste innebära att man vill minska bidragen till friskolorna. Samtidigt säger Rossana Dinamarca att de också ska erbjuda skolskjuts och ta emot elever med särskilda behov, vilket är väldigt kostsamt, men de ska få mindre pengar. Hur går det ihop?

Det finns ingen insikt om den verklighet som tusentals elever i dag lever i. Vänstern vill ju bli av med friskolor helt och hållet. Varför säger ni inte det rakt ut?

Sossarna gör som vanligt. Man skriver något positivt ord om lika villkor, men man föreslår bara försämringar i sak. Det är inte trovärdigt. Man gör gemensam sak med Vänsterpartiet och lägger inte två strån i kors för att skapa lika villkor. Ni gjorde ingenting under tolv års tid i regeringen – ingenting för att skapa likvärdiga villkor. Man fick hålla på

precis som det var i Bjuv, Göteborg och massor med andra kommuner. Har ni förstått hur illa det är i Göteborg? Eller ni kanske har det och tycker att det är bra.

Ni i Miljöpartiet snurrar runt som vanligt. Ni vill vara kompisar med sossarna men tycker nog ärligt talat mer som vi i den här frågan. Ni vet inte riktigt var ni ska landa någonstans. Därför blir jag rätt besviken på Mats Pertoft, som hela tiden anpassar sig till Socialdemokraterna när han vet att det är den här linjen som vi tillsammans har kämpat för under lång tid. Hur ska ni tre kunna enas på vänsterkanten? Jag tyckte att Sofia Larsen hade bra frågor om det tidigare. Tyvärr fick vi inte något svar.

Jag hoppas dock att vi nu kan få svar på varför Socialdemokraterna och Vänstern vill behålla dagens orättvisor och diskriminera den kvarts miljon elever som går i fristående förskolor och skolor.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 18 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Mats Gerdau menar att Miljöpartiet snurrar runt. Jag skulle snarare säga att vi försöker hålla en rak linje i denna fråga, utanför blockpolitiken. Vi försöker se hur verkligheten ser ut. Vi är väldigt oroadade när det gäller till exempel detta att fristående skolor inte ska bära sin del när kommunala skolor tvingas skära ned, för det urholkar förtroendet för fristående skolor och friskolesystemet. Det handlar nämligen om lika rätt.

Det är detta som har varit vår linje. Det är därför vi har drivit frågorna, och det är därför vi har den lagstiftning vi har i Sverige.

Vi är också väldigt oroadade över den detaljstyrning som ni inför. Jag har hört detta dryftas både från friskolesidan och från kommunsidan i hur många år som helst. Alla vill ha detaljreglering. När man tänker efter märker man att varje detaljreglering är så förgänglig. Den bör inte stå i lagtexten. Det är därför vi inte vill ha denna detaljstyrning.

I dag säger vi att fordonsprogram och musikprogram bör detaljstyras och ha speciella summor. Nästa år är det kanske naturbrukslinjen som kostar lite extra. Det förslag ni lägger fram är för fyrkantigt. I stället ska man ha förtroende och se att just den viktigaste biten, som vi var med om, nämligen ändringen av överklagningsrätten, skulle kunna lösa detta utan ytterligare tillägg.

Anf. 19 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Orsaken till propositionen är att många kommuner inte följer lagstiftningen i dag. Det är svårt eller omöjligt för friskolorna att kräva den rätt som vi här i kammaren faktiskt har beslutat om tidigare. Det är orsaken till den här propositionen. Att säga att ha förtroende för att det ska lösa sig är inte möjligt, och det är därför vi inför rätten att överklaga för att få detta prövat i domstol. För att det ska vara möjligt att pröva måste vi tala om vad ersättningen ska innehålla. Annars går detta inte att pröva.

Det är precis vad vi gör nu. Vi säger att den ska innehålla kostnader för lokaler, mat, böcker, undervisning och lite andra saker. Är Mats Pertoft emot detta? Ska man inte få ersättning för mat, lokaler och böcker,

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Offentliga bidrag
på lika villkor*

eller vad är det Mats Pertoft och Miljöpartiet egentligen är emot? Jag tycker att det är väldigt konstigt.

När Mats Pertoft säger att det blir för detaljreglerande föreslår han dessutom själv att vi ska ha ytterligare detaljregleringar. Vi ska ju ha prislistor inte bara för fordonsprogrammets olika inriktningar utan också för alla andra nationella inriktningar. Han vill detaljreglera ännu mer. Det är helt ologiskt.

Anf. 20 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Orsaken till propositionen är, om jag är rätt underrättad, ett riksdagsuppdrag om just överklagningsrätten, där de borgerliga partierna och Miljöpartiet var överens och som riksdagen gav regeringen under förra mandatperioden.

Jag känner också till de samtal som dåvarande Kommunförbundet och Friskolornas riksförbund förde och vad som blev produkten av dem. När jag nu, efter att propositionen har kommit, har rådfrågat Friskolornas riksförbund, har jag förstått att de menar att ni gör fel när ni stryker den grundläggande satsen om att ersättningen ska grundas på elevernas behov och skolans åtaganden. Man anför också konkreta domar som man menar går i den vägen att de löser detta, och de skulle lösa det ännu bättre med den nya överklagningsrätten.

Det är därför jag är motståndare till denna detaljreglering. När man detaljstyr något kan man inte lyfta ut enskilda saker, utan i så fall måste man detaljstyra alltihop. Det är alltid frestande att göra så.

Vi funderade på om det kanske skulle vara bättre med en ökad detaljreglering. Mats Gerdau har säkert också hört alla klagomål om ersättningsnivåer för de olika programmets inriktningar, som ju är väldigt olika. Det måste tas på allvar, men ni löser det inte genom att lyfta fram några enskilda punkter. I så fall måste man ta ett helhetsgrepp som är betydligt mer komplicerat. Det är där ni kör fast.

Jag var inne på det tidigare i dialog med Sofia Larsen: Om ni vill ha samarbete och nå längre än ert eget block måste ni i god tid börja en diskussion och ha en öppenhet. Det har den här regeringen inte klarat.

Anf. 21 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Det blir intressant att se om Mats Pertoft klarar överenskommelsen med Vänsterpartiet i den här frågan. Ni har ju en ambition att enas om friskolor. Frågan är om det då är Miljöpartiet och Mats Pertoft som kommer att få ge sig och lägga sig platt för att göra det möjligt att Miljöpartiet ska kunna få en ministerpost. Hur kommer överenskommelsen att se ut så småningom? Det ska bli spännande att se.

Jag önskar verkligen att vi ska behålla ett gott samarbete och stå på samma sida av barriaderna när det gäller just att slåss för valfrihet och friskolor, för det har varit framgångsrikt och bra tidigare, tycker jag.

Mats Pertoft tycker att vi inte ska ta bort det som står om skolans åtagande och elevens behov. Jag tycker att de begreppen blir överflödiga. De kommer att sakna betydelse med den förändring som vi nu gör. Vi säger att bidrag ska ges på samma sätt som till de kommunala skolorna, vilka kostnadsposter de ska innehålla och att vi ska ha tilläggsbidrag för elever med särskilda behov. Därmed tar man hänsyn till elevernas individuella behov.

Då är det frågan om skolans åtagande. Det är egentligen det luddigaste i lagstiftningen i dag. Det kan ju vara ett självpåtaget uppdrag, till exempel att man erbjuder dykutbildning på skolan, och så skickar man räkningen till kommunen. Det tycker inte vi är rätt.

Därför säger vi att det ska vara ersättning till friskolorna på samma grund som till de kommunala skolorna och att de ska innehålla vissa saker eftersom det ingår i ersättningen till de kommunala skolorna.

Tycker inte Miljöpartiet att det här är rätt? Det är det som jag blir så fundersam om.

Vi kan jämföra med annan lagstiftning, till exempel om socialbidrag, eller försörjningsstöd. Där talar man också om vad bidraget ska innehålla. Det är inte så konstigt. Det verkar lite som att ni letar skäl för att vara mot, och jag tycker att det är väldigt tråkigt. Ni har inte kunnat presentera ett enda förslag på hur överklagandet skulle gå till om man inte talar om vad bidragen ska innehålla.

Anf. 22 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det är märkligt att man nu pratar om friskolor och att man vill ha med Miljöpartiet, att det är i den frågan som vi ska ha blocköverskridande samarbete. Gärna det! Men skollagen då, gymnasieskolan och lärarutbildningen, de stora och viktiga reformer som verkligen kommer att påverka skolan under väldigt många år framåt? Jag tycker att det är väldigt märkligt.

Vi yrkar avslag på den här propositionen för att man inte tar ett sammanhållet grepp på detta med lika villkor.

Ni har ett ideologiskt tunnelseende. Om man verkligen vill ha lika villkor måste man titta på hur förhållandena är: De kommunala skolorna är gynnade i vissa kommuner – ja, då ska vi se till att de fristående skolorna får samma förutsättningar. Men när det omvända gäller bryr ni er inte om det.

När era partikamrater i Uppsala kritiserar det här förslaget på grund av att det kommer att innebära ökade kostnader för kommunen och är väldigt orättvist säger ni: Ja, vi kanske måste titta över det här – innan vi ens har fattat beslut. Så hafsigt är det.

Sofia Larsen vägrade att svara på frågan: När man nu sparar i alla kommuner mer eller mindre – skolan kommer att spara på grund av den borgerliga politiken när man inte skjuter till resurser – är det då rimligt att det bara är de kommunala skolorna som ska spara och inte de fristående? Kan inte Mats Gerdau svara på denna fråga? Jag tycker att det är ett helt orimligt synsätt.

Anf. 23 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Det är fortfarande intressant att höra Marie Granlund bara prata illa om friskolor och hur eländigt det är för alla kommuner. Det finns uppenbarligen inga som helst problem för friskolor i dag. Eller ser Marie Granlund några problem för friskolor någon gång vid något enstaka tillfälle? Finns de exemplen? Det är det vi diskuterar i dag: Hur ser vi till att det blir en likvärdig ersättning? Vi har massor med exempel på att kommuner inte ger en likvärdig ersättning. Ser Marie Granlund de problemen över huvud taget i dag?

Det är också lite intressant att Socialdemokraterna är så snabba på att spara på skolan. Det är framför allt socialdemokratiskt styrda kommuner som nu varslar lärare i massor. Det är socialdemokratiskt styrda Luleå, som prioriterar en spaanläggning i stället. Det är Eskilstuna, där jag var för några veckor sedan. Runt om i massor av socialdemokratiskt styrda kommuner sparar man på skolan.

För att mildra den internationella krisen tillskjuter vi nu, precis som Sofia Larsen sade, 17 miljarder till kommunerna. Vi förutsätter naturligtvis att kommunerna prioriterar sin viktigaste verksamhet, framtiden för våra barn, nämligen skolan och utbildningen.

Sedan kan vi ta frågan om moms. Socialdemokraterna gjorde ingenting åt det här under alla sina år. Den 6-procentiga momsersättning som de kommuner som söker får från staten har varit samma sedan 1991. Ni har inte tagit upp någonting om detta i era motioner eller i era reservationer. När det sedan står i en tidning är det helt plötsligt det som gör att det blir fel i den här propositionen. Men ni hade yrkat avslag långt innan dess.

Vi säger nu att vi ska se över om det är en rimlig ersättningsnivå eller inte. Vi tycker att det är lika fel att kommunerna behåller mellanskillnaden. Tycker Marie Granlund att det är rätt att kommunerna ska behålla de pengarna?

Anf. 24 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi yrkade avslag på propositionen innan detta kom, och det var framför allt av ett skäl. Mats Gerdau svarar inte och Sofia Larsen svarar inte på frågan: Är det rimligt att kommunala skolor nu tvingas spara men inte de fristående? Det handlar inte om att man tycker att det ena eller det andra är bra. Det handlar om att det ska vara rättvisa villkor. Barn vilkas föräldrar har valt en kommunal skola ska inte drabbas hårdare än barn vilkas föräldrar har valt en fristående skola. Det är precis det som det handlar om.

Ja, jag säger att om kommunala skolor har fördelar framför fristående skolor måste det rättas till. Men ni har ett tunnelseende eftersom ni inte ser när det blir åt det andra hållet, och det är därför vi yrkar avslag på propositionen. Ni tar inte helhetsgreppet. Det säger bland annat era borgerliga kamrater i Uppsala.

Återigen: När alla kommuner i det borgerliga Sverige nu kommer att skära på skolan, är det då rimligt att det bara är den kommunala skolan som drabbas? Ska inte det vara lika överlag? Om det är resurstillskott ska alla självklart få del av det på samma sätt, såväl fristående skolor som kommunala skolor. Men när det är besparingar är det tvärtom. För mig är det fullständigt orimligt. Jag har fortfarande inte fått något svar om hur ni tänker.

Anf. 25 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Ska man kunna återkräva bidrag som man redan har beslutat om? Det är den fråga som Marie Granlund ställer. Jag tycker också att det finns klara problem med den frågan, ska jag ärligt säga. Det är det som vi tittar på för att se hur vi ska kunna ändra. Men det är svårt, nästan omöjligt, i dag att rent förvaltningsrättsligt upphäva ett gynnandebeslut.

Då är frågan: Hur löser man det? Det är det vi tittar på, och så får vi se om vi återkommer i nästa steg.

Om det vore så att det är det enda skälet till att Marie Granlund är emot den här propositionen kunde hon ha yrkat på en ändring i den punkten i stället för att yrka avslag på alltihop. Den innehåller så mycket mer för att rätta till alla de problem som finns till exempel i Malmö, din egen hemkommun, i Göteborg, i Bjuv eller på alla andra håll. Men det vill ni inte rätta till.

Marie Granlund sade inte en endaste mening om hur ni vill se till att det skapas likvärdiga villkor. Hon talar bara om vad man inte ska göra: Man ska inte ge för mycket här, man ska inte göra så och det är fel på det. Hur vill Socialdemokraterna se till att det skapas likvärdiga villkor? Vi har inte fått reda på någonting om det under den här debatten i dag.

Jag tror tyvärr att det är så att Marie Granlund och Socialdemokraterna inte ser de stora problem som en kvarts miljon ungdomar och barn lever under i dag därför att det finns socialdemokratiska kommunledningar som medvetet diskriminerar eleverna i de kommunerna. Det är ändå glädjande att man säger att det ska rättas till när man upptäcker något fel någonstans.

Jag tycker att du ska prata med din partikamrat i Göteborg, som visst är er skolpolitiska taleskvinna numer, Anneli Hulthén. Eller det kanske är just det ni gör, och det är hennes linje i Göteborg som ska gälla i hela landet. Det förskräcker mig i så fall.

Anf. 26 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet just därför att Mats Gerdau försökte ge sken av att vi inte vill göra någonting. Det vi kräver, till skillnad från den borgerliga regeringen, är att det ska gälla lika villkor för fristående och kommunala skolor.

Vi tycker inte att det är okej att fristående skolor kan neka elever tillträde till deras skolor. Vi tycker inte att det är okej med vinstdrivande skolor där elevernas pengar och våra skattepengar stoppas i fickorna på ägare utanför som inte har med skolan att göra.

Som jag sade i mitt inlägg är den samlade vinsten för de privata skolorna en halv miljard kronor. Det motsvarar tusentals lärartjänster. Det är pengar som inte kommer eleverna till del.

Mats Gerdau sade ingenting om de fristående skolor som strax innan eleverna ska få sitt avslutningsbetyg i gymnasieskolan bara lägger ned och inte tar något som helst ansvar för eleverna.

Jag tycker att vi ska prata om att man faktiskt ska ha lika skyldigheter.

Förhållandena för de kommunala och de fristående skolorna och deras skyldigheter är mycket olika i dag. Då kan man inte, som Mats Gerdau gör, säga: De kommunala och de fristående skolorna ska ha lika mycket pengar, varken mer eller mindre.

Skyldigheterna för dem ser nämligen helt olika ut.

Det är inte rimligt att det är kommunen som ska betala en fristående skolas skolskjuts. Det är inte rimligt att det är det offentliga som ska bistå med skolbibliotek. För det är ett sätt för de fristående skolorna att spara in pengar.

Det är inte rimligt att eleverna på skolorna ska ha högre andel obehöriga lärare bara för att det är ett sätt att kunna skapa högre vinster.

För Vänsterpartiet är det viktigare att värna elevernas rätt till kunskap än skolhuvudmannens rätt till vinst.

Anf. 27 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Rossana Dinamarca har sett hur verkligheten ser ut på många friskolor, där man kämpar med näbbar och klor för att få det att gå ihop.

Man vet hur det är om det finns en kommun som inte betalar samma ersättning som man gör till den kommunala skolan.

Man fuskar på olika sätt. Man gör massor med avdrag. Man tricksar med lokalkostnader.

Det tror jag tyvärr inte att Rossana Dinamarca och Vänsterpartiet ser. Det gör att man diskriminerar en kvarts miljon elever som går på olika fristående skolor i dag.

Rossana Dinamarca tycker inte att friskolor ska få diskriminera elever eller neka elever med särskilda behov tillträde. Det tycker inte jag heller. Jag tycker att i synnerhet de eleverna ska ha rätt att välja skola.

Så var det när friskolereformen infördes, men det var Vänsterpartiet som tillsammans med Socialdemokraterna ändrade lagstiftningen i mitten av 90-talet. Då sade ni nämligen att kommunen inte längre skulle vara skyldig att betala extra för de eleverna.

Då kan man naturligtvis inte tvinga friskolorna att ta emot de eleverna. Eller tycker Vänsterpartiet att man ska erbjuda skolskjuts och skolbibliotek och ta emot kostsamma elever med särskilda behov och få mindre pengar?

Ni skriver själva i er motion att privatskolorna redan i dag överkompenseras. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att de ska få mindre pengar men göra mer. Hur går det här ihop?

Varför säger inte Rossana Dinamarca det som jag tror att Vänsterpartiet faktiskt vill? Lägg ned alla fristående skolor! Återkommunalisera alla tusen friskolor som finns i Sverige i dag! Är det inte det ni egentligen vill?

Anf. 28 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Ja, vi säger att de överkompenseras i förhållande till vilka skyldigheter de fristående skolorna har. Det är en skillnad jämfört med de kommunala skolorna. Det finns en väldigt stor skillnad, och ni väljer att inte ta tag i det.

Mats Gerdau pratar om kostsamma elever. Ja, vi tycker att det är viktigt att alla elever ska ha den möjlighet som Mats Gerdau pratar om. Men Mats Gerdau tycker inte att det är viktigt, för man ställer inte de kraven.

Varför ställer ni inte de kraven nu, att alla skolor faktiskt ska ha tillgänglighet? Varför ställer ni inte de kraven?

Jag har i tidigare replikskifte pratat om meddelarfriheten för privatanställda lärare. Det tycker ni inte heller är viktigt. Ni säger bara: Nej, men det spelar ingen roll vem som är huvudman.

Det spelar en väldigt stor roll, skulle jag vilja påstå. Det är nämligen stora skillnader.

Mats Gerdau säger att det är synd om skolorna. De gör en halv miljard kronor i vinst. Vad används de pengarna till? Jo, de läggs i ägarnas fickor. De kommer inte eleverna till del.

Det skulle vara väldigt intressant att höra vad Skattebetalarnas Förening säger om att man använder skattebetalarnas pengar på det här sättet, att man sätter vinsten någon annanstans i stället för att låta den komma tillbaka till skolan, tillbaka till eleverna.

Detta sker utan att man har samma krav på de fristående skolorna som man har på de kommunala skolorna.

Om en fristående skola stängs kan en kommunal skola aldrig säga: Nej, vi har inte plats för fler.

Den kommunala skolan är skyldig att ta emot de eleverna. Det är de kommunala skolorna som inte kan neka elever med funktionsnedsättning skolgång. Det är de som får stå för kostnaden. Då är det väl rimligt att man också får ta ut den avgiften, eftersom de fristående skolorna inte har samma skyldigheter. Men det här väljer ni att se bort ifrån.

Anf. 29 MATS GERDAU (m) replik:

Fru talman! I den här propositionen föreslås det just att vi ska införa ett tilläggsbidrag för elever som har särskilda behov för att, så att säga, tvinga kommunerna att betala extra för de eleverna, så att de också ska kunna välja den skola som de tycker passar bäst för de behov de har. Det är någonting som inte är möjligt i dag, eller det är en modell som många kommuner i dag inte följer. Jag tror till exempel inte att Rossana Dinamarcas hemkommun Trollhättan gör det.

Jag tycker också att det är en felsyn som Rossana Dinamarca ger uttryck för när hon säger att de kommunala skolorna har ett större uppdrag, att de har massor med kostnader som friskolorna inte har och att man har en skyldighet att ta emot alla elever.

Den enskilda kommunala skolan eller skolenheten har aldrig skyldigheter att ta emot alla elever som söker dit. Kommunen har skyldighet att erbjuda plats i någon av de kommunala skolorna.

Men säg, hypotetiskt, att en fristående skola läggs ned! Då är det upp till eleverna som gick där att välja en ny skola. De kan välja en kommunal skola eller de kan välja en annan friskola. De kanske vill gå i en annan kommun, till och med. Det är upp till dem att avgöra.

Och samma dag som friskolan stänger slutar kommunen att betala ut skolpeng till den skolan. Då betalar man ut de pengarna till en annan skola. Så det är inget problem i verkligheten.

Ni malar upp kostnader som egentligen inte finns för att ensidigt gynna de kommunala skolorna, för ni tycker att man ska välja en kommunal skola. Ni tycker inte att det är viktigt med valfrihet. Det är bara kommunala skolor som ska gälla i er värld. Det tycker inte vi. Vi tycker att vi ska ha massor med bra skolor. Vi ska bara ha bra skolor. Sedan ska det vara kommunala skolor och fristående skolor.

Anf. 30 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Det är lite glest på oppositionsbänken i denna debatt. Många av utskottets ledamöter har valt att vara någon annanstans än just här i denna debatt när denna viktiga fråga diskuteras.

Jag tror att det beror på att de har andra viktiga uppdrag att göra, precis som utbildningsministern just nu. Han sitter och diskuterar ungdomsvåld med socialministern och andra. Så låt oss lämna den typen av debatt! Ni har ju själva inte något särskilt bra record i frågan.

Fru talman! EU-valet var en framgång för Sverige. Vi hade ett ökat valdeltagande. Dessutom visade vi att vi nu hade lämnat ja- och nejdebatten kring EU. Det var bra för diskussionen om framtidens Europa att vi nu kunde sikta in oss på sakfrågorna i stället.

Det vore önskvärt om debatter om fristående skolor kunde mogna på samma sätt. Det är dags att avsluta den här ja- och nejdebatten och dess skyttegravar.

Marie Granlund, som inte är här just nu, sade i sitt inlägg att friskolorna är ett naturligt inslag. Men efter det högtidstalet handlade hennes anförande enbart om en retorik kring hur dåliga friskolor var.

Miljöpartiet rör sig tyvärr i fel riktning, och Vänsterpartiet står fast vid sitt nej.

Jag tror att det hade varit bra om vi liksom i EU-debatten hade kunnat få en friskoledebatt som mer handlar om sak och mindre om ja och nej. Då skulle vi få ett perspektivskifte där det handlar om elevernas rätt att få en bra utbildning. Vi skulle få det fokuset på debatten i stället för på driftsformer.

Det ärende vi nu behandlar handlar i första hand om lika villkor för elever. Det är det viktiga perspektivet.

Alliansregeringen tar nu flera steg för att skapa så lika villkor som möjligt för elever som går i fristående skolor och elever som går i skolor med kommunal huvudman.

Detta perspektiv kommer också att märkas i den skollag som remitteras inom kort. Men redan nu tar vi alltså ett par steg framåt. Det gäller tydliga regler kring hur bidraget ska se ut, att det ska vara mer förutsägbart, och att det ska bli möjligt att överklaga besluten.

För oss handlar det här om elevperspektiv. Elever ska ha lika villkor oavsett skolans huvudman. De ska varken vara bättre eller sämre. Det är som Per Albin Hansson sade en gång: I det goda samhället känner man inte några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn.

Översatt till denna debatt måste det vara så att elever ska ha samma möjligheter oavsett om de går i fristående skolor eller i kommunala skolor, varken bättre eller sämre. Vi ska ha så lika villkor som möjligt.

Då måste oppositionen ställa sig till exempel dessa frågor: Varför ska inte elever på gymnasiet IV-program kunna välja en fristående skola? Varför ska inte en elev i friskolan få samma chans till särskilt stöd? Varför ska kommuner ges rätt att ge mindre resurser till en elev som väljer en friskola än till den som går i en kommunal skola?

Kanske måste vi som traditionellt har stått upp för fristående skolors rättigheter också vara tydliga med att friskolor inte ska ha någon gräddfil utan bara lika villkor.

Fru talman! Eftersom mina allianskolleger har sagt mycket gott i den här frågan tänker jag hålla mig ganska kort.

Med detta betänkande skapas lite mer rättvisa villkor. Vi är inte färdiga; vi kommer inom kort att remittera en skollag som ytterligare skärper in detta synsätt med ytterligare reformer. Men som tidigare talare har sagt måste man kanske också se över momskompensationen så att också den ska passa bättre i det perspektiv vi har, nämligen att elever ska få samma chans. Som Sofia Larsen sade tidigare måste dock den frågan ses i ett större sammanhang.
(Applåder)

Anf. 31 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag värdesätter Christer Nylanders uppmaning att komma upp ur ja- eller nejdiket och i stället prata om hur man gemensamt kan utveckla regelverket kring friskolorna.

Samtidigt är det just det Miljöpartiet har försökt göra i vår motion till propositionen: att inte prata ja eller nej utan utveckling. Jag ser problem, och det största problemet är, om vi ska prata om lika villkor, att man inte kan sänka bidraget till friskolor när kommunala skolor tvingas till nedskärningar. Jag undrar vad Christer Nylander tycker om det.

Eftersom Christer Nylander tar upp utbildningsministerns agenda och att han hade något annat inplanerat i dag vill jag påpeka att jag förutsätter att utbildningsministern styr sin egen agenda och kan sätta sina egna prioriteringar. Det är tydligt att han inte prioriterar Sveriges högsta beslutande organ, nämligen riksdagen, och inte prioriterar att debattera frågorna här. Det är bara att konstatera att det är ganska beklagligt att en minister negligerar riksdagen på det sättet.

Min fråga till Christer Nylander är: Varför ska fristående skolor inte drabbas av samma nedskärningar som kommunala skolor?

Jag kan heller inte låta bli att fundera över om den här detaljregleringen är ett första steg mot en statlig skolpeng, modell m och fp.

Anf. 32 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att ganska många av oppositionens ledamöter och arbetande ersättare i utbildningsutskottet också har valt att prioritera någonting annat. Uppenbarligen är det väldigt många av oss som har mycket viktiga saker att göra, och jag tycker att också ungdomsvård är viktigt att bekämpa.

Jag ska svara på Mats Pertofts mycket tydliga frågor kring att inte ändra gynnande förvaltningsbeslut.

Jag tycker att man mycket väl kan diskutera den principen, men man måste då också vara väldigt medveten om att man öppnar ett lock i en fråga som innehåller ganska många problem. Det är nämligen samma förvaltningsregler som innebär att man i dag inte kan sänka betyg utan bara höja dem. Det är samma princip som på många andra områden innebär att man inte kan försämra ett gynnande beslut. Ska vi gå in och ändra den regeln just när det gäller fristående skolor och budget för kommande år innebär det också att vi ändrar principen för väldigt många andra områden. Innan man gör det måste man tänka långt och djupt, eftersom det får väldigt många andra konsekvenser.

Svaret på Mats Pertofts andra fråga är: Nej, detta är inte ett steg mot ett ökat statligt ansvarstagande för skolan, även om jag och Folkpartiet gärna skulle se det.

Anf. 33 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Tack för ett väldigt bra svar! Det är första gången under den här debatten som jag har fått ett sakmässigt bra svar när det gäller problematiken kring att sänka skolpengen för friskolor när man sänker den för kommunala skolor.

Samtidigt måste jag säga att jag tycker att det är lite illa att man inte har lyckats hitta en juridisk lösning, för problematiken handlar egentligen om friskolesystemets trovärdighet. Vi har haft sådana här diskussioner om orättvisa ersättningssystem hur länge som helst. Det var bland annat det som ledde fram till att man tog ett beslut om att ha samma ersättning för kommunala skolor och friskolor i stället för en massa procentsatser, någonting som de borgerliga partierna på den tiden var emot.

Det måste gå att lösa juridiskt, menar jag. Vi måste faktiskt se till att juristerna hittar lösningar, och jag är väldigt besviken över att alliansen inte har lyckats med det, för det undergräver på sikt friskolesystemets trovärdighet och öppnar för angrepp som går ut på att det är en orättfärdig lösning som överkompenserar antingen den ena eller den andra sidan.

Det är just det vi måste undvika. Målet måste vara lika villkor, inte olika, och där är det tyvärr en svart plump i propositionen.

Anf. 34 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Den svarta plumpen har dessutom torkat in ganska rejält. Det är ju samma problematik som vi har levt med i 10–15 år.

Diskussionen har funnits länge, säger Mats Pertoft. Det är illa att man inte har kunnat lösa detta juridiskt. Nej – men detta är också en juridik som har gällt under väldigt lång tid. Vi har ärvt det regelsystem som fanns under den tid som s, v och mp hade makten, och vi har inte på den här korta tiden gjort den ändringen, precis som ni inte lyckades göra den förändringen när ni hade makten under tolv år.

Låt mig ändå säga att principen kan diskuteras. Jag är dock mycket tveksam till att man ska ha ett lapptäckssystem där principen om att inte förändra ett gynnande offentligt beslut inte gäller på skolområdet, på en del av skolområdet eller bara för budgeten för fristående skolor och inte någon annanstans.

Jag tycker att vi i svensk förvaltningsrättslagstiftning måste ha en hyfsad förutsägbarhet och också en viss flexibilitet. Men problemet är att när man ska försöka hitta den där möjligheten till flexibilitet innebär det också att man rör upp väldigt mycket annat. Man öppnar ett lock, och det innebär till exempel också att betyg ska kunna sänkas framöver.

Jag för gärna den diskussionen och den debatten, och jag tror att vi måste göra det på djupet. Men jag är tveksam till att vi i dag ska göra ett undantag för den här saken, för jag vet att det förmodligen får många andra konsekvenser, inte bara på skolområdet utan på hela det offentliga området.

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi i dag får debattera och diskutera ett betänkande som bygger på en proposition som tar upp frågan om lika villkor för olika verksamheter. Jag känner att i dag har vi som allianspartier verkligen lyckats med något som den tidigare socialdemokratiska regeringen med stöd av vänstersidan icke på något sätt klarade att ta upp.

När Kristdemokraterna grundades 1964 var just friskolefrågan en av de absolut viktigaste frågorna för vårt parti. Så är det också i dag. Vi ser fristående skolor som en självklar och viktig del i det svenska skolväsendet. Vi anser också att de bidrar till att skapa och bygga på en mångfald som ökar möjligheterna för varje elev att hitta en skola som passar just henne eller honom.

Rätten att välja skola är, fru talman, en demokratisk rättighet i ett pluralistiskt samhälle. De fristående skolorna medverkar ofta till pedagogisk förnyelse men också utveckling inom svensk skola totalt sett. När elever kan välja skolor betyder det att alla skolor, både kommunala och fristående, måste arbeta för att förbättra sin kvalitet.

Kristdemokraterna vill skapa en sammanhållen skola där villkoren för de kommunala och fristående skolorna är likvärdiga och där alla barn och föräldrar har samma möjlighet att välja mellan olika skolformer.

Innan den borgerliga regeringen i början av 1990-talet genomförde friskolereformen var det, precis som Mats Gerdau var inne på tidigare, bara de välbeställda som hade möjlighet att välja skola. Tycker Rossana Dinamarca att det var bra? Den frågan skulle jag vilja ha svar på i dag.

Dagens finansieringssystem har också inneburit ett antal problem både för de fristående skolorna och för kommunerna, som är skyldiga att betala. Huvudproblemet ligger i bedömningen av vad som ska ligga till grund för kommunens beräkning av elevkostnaden. Skillnaden är i dag stor mellan kommunerna vad gäller hur man ersätter, vad man ersätter och vad ersättningen ska omfatta. Det här är någonting som ytterst drabbar eleverna.

Eftersom ersättningen per elev är avgörande för en fristående skolas verksamhet kan ersättningsnivån bli ett sätt för kommunerna att antingen underlätta eller förhindra friskoleetableringar. Problemen är störst för de fristående gymnasieskolorna eftersom elevkostnaden som vi vet varierar betydligt mer mellan kommuner, skolor och program i gymnasieskolan än för elever i grundskolan. I dag råder det stor enighet om att dagens system inte fungerar.

Det här vill Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, och dessvärre Miljöpartiet lite också, inte ändra på.

Fru talman! Både fristående och kommunala skolor ska verka under samma villkor. Det är ju en självklarhet när det gäller både ekonomiska förutsättningar och skyldigheten att ta emot elever, till exempel elever med behov av särskilt stöd. Det är för att åstadkomma detta som vi står här i dag.

Skollagens bestämmelser om kommunernas bidrag till fristående skolor måste förtydligas. Samtidigt ska en huvudman för en särskilt bedriven verksamhet kunna överklaga hos en förvaltningsdomstol enligt förvaltningslagens regler, så att vi får en rättssäkerhetsprincip i detta. Det här är

också någonting som vi kristdemokrater länge har uppmärksammat och krävt.

Vi vet ju också, precis som allianskamrater tidigare i dag har påpekat, att Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas riksförbund i en gemensam skrivelse har pekat på att bidragsreglerna i dag innehåller alltför många oklarheter och är alltför svåra att tillämpa. Kravet på likvärdiga villkor är inte tillgodosett i dag.

Fru talman! Kristdemokraterna och Allians för Sverige föreslår därför att en kommuns bidrag per barn i fristående verksamhet ska beräknas efter samma grunder som kommunerna tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten av motsvarande slag. Beräkningen av bidrag ska innefatta ersättning för i princip alla kostnader som är förknippade med verksamheten. Kommunernas val av organisationsform ska inte ha någon betydelse för bidragsberäkningen, utan alla de kostnadsslag som anges i skollagen och som har samband med den pedagogiska verksamheten ska ingå i ersättningen. Det är väl bra det! Det tycker Kristdemokraterna och alliansregeringen är *mycket* bra.

Fru talman! Det betänkande och den proposition som vi nu diskuterar har tillkommit genom ett samfällt agerande mellan alliansregeringens partier, Kristdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet och Folkpartiet, och Miljöpartiet långt innan den här propositionen lades fram, i ett arbete i utbildningsutskottet under slutet av förra mandatperioden. Miljöpartiet lyckades då förtjänstfullt stoppa socialdemokratiska propåer om att försämra villkoren för fristående alternativ. Jag måste än en gång säga att jag tycker att det var strongt och rakryggt av Miljöpartiet att hålla fast vid sin politik och samverka med oss övriga i den här frågan. Men var står Miljöpartiet i dag? Tyvärr tycks man alltmer positionera sig till vänster. Det som en gång var ett strongt och rakryggt parti när det gäller frågan om valfrihet och mångfald ser man i dag inte riktigt lika mycket av.

Mats Pertoft säger att han försöker hålla en rak linje, men hur ser den raka linjen ut undrar jag när jag lyssnar på Rossana Dinamarca. Den här linjen ska han försöka hålla tillsammans med Vänsterpartiet och tillsammans med Socialdemokraterna som inte har någon åsikt alls i frågan. Vänsterpartiet har en åsikt. De säger nej. Socialdemokraterna säger absolut ingenting. De berättar inte vad de vill. Och här ska Mats Pertoft hålla en rak linje. Hur ser den linjen ut?

Vi vet ju också i dag att det företrädesvis är socialdemokratiskt styrda kommuner som har motarbetat friskolorna efter bästa förmåga. Många har sagt nej av principskäl, medan andra presenterat mer eller mindre krystade argument om ekonomi eller segregation – inte finns det några egentliga, sakliga belägg när man vill stoppa nya friskolor eller sänka ersättningen. Det är politik, en politisk uppfattning. Man tycker inte om friskolor.

Vi vet dessutom att Skolverket har tittat på 157 inspektionsrapporter under fyra år. Man kan inte på ett enda ställe säga att fristående skolor missköter sig. Inom sex av de åtta områdena är värdena bättre för de fristående skolorna än för de kommunala. Det handlar bland annat om undervisningens innehåll och om elevernas trygghet. På ett av de inspekterade områdena var de kommunala skolorna bättre och på ett var de likvärdiga. Det här vill jag påminna om bara för att visa vilken grundlös

argumentation som ibland hörs från oppositionen, i dag från framför allt Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att med likabehandlingsprincipen som grund ökar rättssäkerheten för enskilda och fristående anordnare, och det kommer på sikt att gynna alla, elever, föräldrar och lärare. Även lärare gläds ju åt att ha en skola där man verkar på samma villkor oavsett om man arbetar i en kommunal skola eller i en fristående skola. Eftersom Kristdemokraterna har drivit de här frågorna mycket länge är det med stor glädje som jag i dag ställer mig helt bakom utskottsbetänkandet, och tillsammans med mina allianskamrater vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 36 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Gunilla Tjernberg, liksom också andra ledamöter i den här debatten, frågar vad som har hänt med Miljöpartiet och den linje vi har haft. Jag kan påpeka att Miljöpartiet står fast vid precis det som var det gemensamma riksdagsuppdraget som Miljöpartiet tillsammans med de borgerliga partierna gav under förra mandatperioden, nämligen att skapa en möjlighet att överklaga till förvaltningsdomstol. Det har jag inte kritiserat i den här frågan. Det har vi inte yrkat avslag på. Däremot ser vi stora risker med detaljreglering, som jag har varit inne på tidigare.

Jag måste säga att Miljöpartiet ju är det parti i riksdagen som har hållit en rak linje i friskolefrågan. Det var vi som en gång i tiden initierade att vi skulle ha samma villkor, samma ersättningsnivå, när de borgerliga partierna ville hålla fast vid en 75- eller 85-procentig ersättningsnivå till friskolorna. Då var det tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet som vi röstade igenom det i riksdagen.

Vi håller fast vid den linjen i dag också. Vi vill se lika villkor. All respekt för Christer Nylanders svar på min fråga angående möjligheten att även kommunala skolor får sänkt ersättning, men vi ser ju sådana saker som viktiga frågor eftersom trovärdigheten i debatten om lika villkor är så fundamental i friskolefrågan.

Jag har i debatten i dag flera gånger efterlyst alliansens förmåga att samarbeta över blockgränserna tidigare än när man lägger fram en proposition. Den är ju noll och icke. Då blir det väldigt svårt för ett eller flera partier från oppositionen att samarbeta.

Anf. 37 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår verkligen Mats Pertofts dilemma. Miljöpartiet har arbetat för mångfald. Ni har kämpat för valfrihet och fri etableringsrätt. Så ser historien ut. Det är därför jag tycker att det är så beklämmande, Mats Pertoft, att ni i dag som parti har lutat er åt vänster i frågorna. Det är inte synd för vår egen del eftersom Kristdemokraterna står fast. Vi har våra kamrater i alliansregeringen. Vi får arbeta med frågorna. Men hur ska Mats Pertoft klara ut den raka linjen i frågorna tillsammans med Vänsterpartiet?

Jag är bekymrad för våra elever, för barnen, för föräldrarna. Det är dem jag tänker på. Det kommer inte att gå eftersom det inte går ihop. Jag vet att det var så förut. En gång i tiden, sade Mats Pertoft. Javisst, en

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Offentliga bidrag
på lika villkor*

gång i tiden stod ni fast vid frågorna. Men hur ser det ut i dag? Det är den stora fråga jag och mina kamrater har ställt.

Återigen tar jag upp frågan om ett gynnande förvaltningsbeslut. Det är helt klart att det finns ett bekymmer där, men det är en sak vi inte kan lösa här. Det gäller samtliga gynnande beslut i offentliga sektorn – myndighetsbeslut. Därför måste den frågan tas i särskild ordning. Den har en sådan dignitet att den måste behandlas i rätt ordning. Det innebär inte att man behöver vara kritisk till en proposition och ett betänkande som verkligen säkrar lika villkor oavsett om eleverna går i en kommunal skola eller i en fristående skola. Där står ni inte rakt, som ni gjorde en gång i tiden.

Anf. 38 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Om Gunilla Tjernberg menar att man står rak bara om man följer alliansens linje är det en lite märklig definition av att stå rak.

Jag har inte sett någon möjlighet, och jag tror inte mina andra oppositionskolleger har sett några möjligheter, att samarbeta med alliansen i dessa frågor eftersom man inte kommer med besked i tid. Så är det. Det är ett faktum. När jag har diskuterat propositionen med Friskolornas Riksförbund har de också varit kritiska. De menar att texten i den motion vi har väckt är till ca 80 procent den kritik som Friskolornas Riksförbund har mot den detaljstyrning som finns med i er proposition. Ni lutar er mot en text som man kom fram till tillsammans med Kommunförbundet under förra mandatperioden. Visst, men man måste vara lite mer flexibel. Denna flexibilitet verkar ni har tappat när alla fyra partier måste surra sig fast vid masten.

Jag vidhåller att vi i Miljöpartiet driver denna politik. Vi anstränger oss att ha en realistisk, noggrann och väl genomarbetad syn på friskolepolitiken just utifrån aspekten lika villkor. Var Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna står överlåter jag åt dem att svara på. Vi har ett samarbete, inte exakt samma politik, i alla frågor. Så är det väl med alliansen också. Vad jag vet är det olika partier som säger olika saker när det gäller statlig skola och så vidare i alliansen. Vi hör i alla fall utbildningsministern säga det ofta.

Det är beklagligt att propositionen om lika villkor inte har tagits fram i ett bredare sammanhang, med en bredare förankring och mer flexibilitet.

Anf. 39 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Nu behandlar vi inte det betänkandet, och därför ska jag inte uppehålla mig vid det. I en annan situation i ett ärende vi har diskuterat i kammaren – det vet Mats Pertoft – ställde jag en fråga om vi kan ha en dialog tillsammans. Det är lika bra jag säger det nu. Men jag förstod att arbetet tillsammans med vänstersidan gör att det blir svårigheter. Det är så det fungerar. Politik fungerar så att man försöker komma överens. Nu hade ni låst in er i det blocket, och då blir det svårt med samtal.

Om alliansens gruppledare i utbildningsutskottet hade önskat ett samtal i frågorna med Miljöpartiet hade vi fått ett nej eftersom ni redan har låst in er med vänstersidan. Det är det som är så bekymmersamt. En fråga

som handlar om mångfald, valfrihet, fristående skolor, förskolor, fritidshem, rätten att välja och respekt för den enskildes olikheter gäller en så fundamental grundläggande syn på hur vi ser på människan. Det är där jag ser bekymret att hålla ihop med vänstersidan. De ser bara de stora komplexen, bara det offentliga, att politiken ska bestämma samt att systemen ska bestämma och styra. Den enskilde finns inte där. Att få dessa två djupa ideologiska skillnader att gå ihop gör att jag inte kan förstå hur Miljöpartiet ska kunna hålla sin linje. Där är problemet. Det var Mats Pertofts egna ord att han vill hålla en rak linje. Det blir svårt för mig att förstå.

Det är beklämmande att Miljöpartiet sviker en så viktig fråga som handlar om en grundsyn på människor, valfrihet, mångfald, barn och föräldrar samt rätten att välja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Sekretess inom yrkeshögskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU21
Sekretess inom yrkeshögskolan (prop. 2008/09:151).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU19
Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid (prop. 2008/09:175 och framst. 2008/09:RRS14).

Anf. 40 AMINEH KAKABAVEH (v):

Herr talman! Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna ser positivt på flera av förslagen i propositionen när det gäller till exempel förslagen om ökad lärarrörlighet och marknadsföring av svenska utbildningar. Men vi anser att de positiva inslagen i förslagen riskerar att motverkas genom att regeringen aviserar att studieavgifter ska införas.

Den svenska utbildningspolitiken bygger på principen att utbildningen i grundskola, gymnasieskola, universitet och högskola ska vara avgiftsfri för individen. Men tyvärr börjar denna princip att ifrågasättas på olika sätt av den borgerliga regeringen.

Rätten till avgiftsfria studier har länge varit en grundläggande princip i svensk utbildningspolitik. Ett öppet utbildningssystem som är tillgängligt för alla är ett viktigt verktyg för att minska klasskillnaderna, öka jämställdheten och mångfalden samt minska segregationen i det svenska samhället. Sverige kan och bör även ta ett ansvar för att minska de glo-

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Offentliga bidrag
på lika villkor*

*Gränslös kunskap –
högskolan i globaliseringens tid*

bala orättvisorna genom att erbjuda utbildning till utländska studerande utanför EU på samma villkor som svenska studerande.

Vi från Vänsterpartiet anser att högskolestudier ska vara avgiftsfria för alla oavsett härkomst och att staten ska ta det fulla ansvaret för att finansiera högskoleutbildningen. Det är också viktigt att kunskap inte blir en handelsvara vars värde mäts endast i dess ekonomiska nytta. Rätten till kunskap är en nödvändig bestående del i en demokrati. Universitet och högskolor har därför ett demokratiskt ansvar att erbjuda en miljö som uppmuntrar till kritiskt tänkande och där kunskap har ett egenvärde.

Herr talman! I en analys av rörligheten bland internationella studenter, marknadsföring och mobilitet, 2004:25 R, konstaterar Högskoleverket att avgiftsfriheten är en av de viktigaste orsakerna till att utländska studenter väljer att studera i Sverige. Genom att införa avgifter riskerar vi därför att antalet utländska studenter vid svenska högskolor minskar.

Dessutom menar Högskoleverket att avgifter inom den högre utbildningen kan leda till ökade kostnader. Det kommer att krävas fler stipendier för studenter med otillräckliga ekonomiska resurser. Administrationen av avgiftssystemet kommer också att kräva mer resurser, och kostnaderna för internationell marknadsföring av universitet och högskolor kommer att öka.

Herr talman! Avgiftsfriheten har dessutom ett mycket stort stöd bland både studenter och lärare vid högskolan. Både Sveriges Förenade Studentkårer, SFS, och Sveriges universitetslärarförbund, Sulf, har kritiserat tankarna på att införa avgifter för såväl svenska som utländska studenter.

Herr talman! Regeringen har aviserat att den vill göra det möjligt att ta ut studieavgifter av studenter som kommer från länder utanför EES-området. Vi menar att detta är ett steg mot en helt ny syn på utbildning som handelsvara, vilket också riskerar att vara ett steg bort från värden som frihet, jämlikhet, solidaritet, kritisk granskning och vetenskaplighet som högre utbildning står för i dag. Vi ser också att en risk med att införa avgifter för utländska studenter är att det är första steget mot att även införa avgifter för övriga studenter.

I DN den 16 maj föreslår regeringens globaliseringsråd just detta, nämligen att införa avgifter för alla studenter som studerar på högskola. Lika tillgång till utbildning är en fråga om rättvisa och jämlikhet. I propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) fastställs målet att alla som har förutsättningar att klara studierna ska antas till högskolan och att studenternas bakgrund inte ska vara avgörande. Breddad rekrytering och mångfald är målet. Det säger sig självt att avgiften för utbildning skulle slå hårdast mot dem som har sämst ekonomi och som kommer från studieovana miljöer. Den sociala snedrekryteringen skulle med andra ord öka om avgifter infördes.

Ett sätt att garantera avgiftsfriheten är att lagstifta om detta. Vi i Vänsterpartiet menar att det nu är nödvändigt att skriva in i högskolelagen det som hittills har varit praxis, nämligen avgiftsfriheten för svenska studenter.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservationen.

Anf. 41 LAGE RAHM (mp):

Herr talman! Jag vill inleda med att säga att i de här förslagen från regeringen finns det en hel del som är bra och som vi vill ställa oss

bakom. Det är okontroversiella förändringar som jag tror bidrar till en bra utveckling och en ökad möjlighet till internationalisering och höjd kvalitet på högskoleområdet i Sverige.

Men något som också finns i den här propositionen är att man aviserar att införa avgifter för utländska studenter. Så sent som i går gav också regeringen i uppdrag till Verket för högskolestudier att tillsammans med universiteten och högskolorna, om jag har förstått det rätt, inleda arbetet för att införa studieavgifter i Sverige.

Det här är en stor omställning. Även om det gäller avgifter för studenter som kommer från länder utanför EES-området är det en stor förändring. I Sverige har vi tidigare haft avgiftsfrihet i utbildning som en grundprincip. Alla ska ha en möjlighet att studera, eller rättare sagt: Möjligheten ska inte begränsas av pengar, utan det ska vara de som är mest kompetenta och som vill som ska ha möjlighet att studera och fortsätta utveckla kunskapssamhället. I stället kommer vi nu att få se att vi går mot en situation där utbildning blir mer av en kommersiell produkt som man vill sälja i stället för att vara grunden för ett samhälles utveckling och framtidskridande.

Som tidigare har nämnts riskerar det här att spilla över. Hur kommer det att se ut i framtiden? Vi har flera som föreslår avgifter för svenska studenter. Är det nästa steg? Det finns ju en risk om man bygger upp en organisation för att ta ut avgifter.

Jag tycker att konsekvenserna förtjänar att belysas mer än vad som har gjorts här. Det här är inget skarpt förslag, och jag räknar med att konsekvenserna blir utredda mer, men jag tror tyvärr inte att det stoppar regeringen. Många aktörer i det svenska samhället har, som tidigare har sagts, tydligt visat att det här är ett dåligt förslag och visat på konsekvenserna, men regeringen verkar inte ha tagit åt sig.

När vi nu ändå är inne och diskuterar internationalisering av den högre utbildningen i Sverige vill jag säga att det är väldigt tydligt att det här riskerar att stoppa delar av internationaliseringen när studenter inte längre har möjlighet att komma hit och studera, utan man inför avgifter. Många som kommer från fattigare länder kommer faktiskt inte att ha möjlighet att betala de här avgifterna.

I stället för att öka internationaliseringen och ge möjligheter till utländska studenter inför man en byråkrati för att ta hand om de här avgifterna och administrera systemet. Frågan är om det här verkligen kommer att ge så mycket mer pengar till svenska högskolor som man ändå hoppas skulle kunna vara tanken. Nu när regeringen själv inte ger så mycket mer pengar försöker man kanske ta ut dem av studenterna. Men jag tror att inte ens det kommer att ge så mycket mer pengar. Det här leder till byråkrati, och det riskerar att bli betydligt färre studenter som studerar på svenska högskolor och som kommer från länder utanför EES.

Det har sagts att det här ska lösas med stipendier. Då undrar jag lite grann. Om man nu inför stipendier så att de som redan går här får gå här har man ju betalat den här utbildningen – det är bara det att man har infört en ökad byråkrati. Alternativt är det en väldigt kraftig begränsning av det antal studenter som får stipendier, och då minskar man kraftigt antalet utländska studenter i Sverige.

Jag tror att det är viktigt att komma ihåg att det här inte är någon sorts människor som kommer hit och bara vill ta åt sig av oss och inte ge

någonting tillbaka. Det är faktiskt så att studenter som har olika bakgrund och som kommer från utlandet, även utanför EU, tillför någonting till svensk högre utbildning. De tillför andra perspektiv, kvalitet och kompetens till svenska utbildningsanordnare och i det svenska samhället. Det är viktigt att komma ihåg det här.

Förutom det tycker jag att det är en viktig utgångspunkt att vi lever i ett globalt samhälle där alla vi tillsammans har ansvar för varandra på det här jordklotet, och det är rimligt att vi som ändå är duktiga på högre utbildning och har det gott ställt faktiskt bidrar till att utveckla kunskaps-samhället på global nivå också och att vi inte jobbar för att införa begränsningar för detta.

Det sägs ibland, vilket skulle kunna vara lovvärt, att vi i stället för att konkurrera med att det ska vara låga avgifter – helst inga alls – ska konkurrera med kvalitet och att avgifterna kommer att bidra till det. Men det förutsätter att avgifterna blir väldigt höga. Hur ska högskolorna annars kunna få särskilt mycket mer pengar? Eller är det tänkt att de som betalar ska få en betydligt bättre utbildning med högre kvalitet än de svenska studenter som inte betalar, att vi får en sådan segregering? Då kan man tänka sig att man har råd att bekosta den högre kvaliteten, för regeringen skjuter ju inte till några pengar i budgeten.

Vi i oppositionen föreslog just en kvalitetssatsning i högskolan, för vi behöver mer lärarledd tid för studenter inom många områden där det ser riktigt illa ut. Det vill inte regeringen. I stället är det avgifterna som då inte ens kommer att kunna finansiera den högre kvaliteten som man säger sig vilja konkurrera med.

Det är viktigt att komma ihåg att vi i Sverige inte har någon möjlighet att ta de absolut bästa studenterna som har råd att betala väldigt mycket. Så är det. De studenterna kommer alltid att gå till toppuniversitet i USA och så vidare. Vi har ingen möjlighet att införa, i alla fall inte med regeringens satsningar, tillnärmelsevis den kvalitet som finns i till exempel antal lärare per studenter på många toppuniversitet i USA. Då blir det inte konkurrens med kvalitet. I stället ska vi, tycker jag och Miljöpartiet, bidra till att få in internationalisering i den högre utbildningen genom utländska studenter. Den förmodade kvalitetssatsningen riskerar, som sagt, att snarare urlaka kvaliteten i och med att man inte öppnar upp för människor utanför EES att komma in och bidra med kvalitet i det svenska högre utbildningsväsendet.

Det finns också många andra saker som är viktiga för kvaliteten. Vi har till exempel pratat om att det ska bli lättare att stanna och jobba här ett tag efter sin utbildning, om man vill det. Det finns många andra liknande aspekter som jag tycker är viktiga och som jag hyser lite större förhoppning om att regeringen kommer att ta hänsyn till.

Sammantaget vill jag därmed yrka bifall till reservationen.

Anf. 42 MIKAEL DAMBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att Socialdemokraterna, liksom Vänsterpartiet och Miljöpartiet, ser väldigt positivt på flera av propositionens förslag om att öka internationaliseringen av den högre utbildningen, bland annat genom möjlighet att utfärda gemensamma examina, ökad lärarrörlighet och marknadsföring av svensk högre utbildning.

Jag tror att det är viktigt att se att internationaliseringen av den högre utbildningen är en av de viktigaste kvalitetsinsatserna som svensk utbildning står inför.

Sverige har under ganska många år setts lite grann som ett föredöme, eftersom vi har haft väldigt många svenska studenter som har rest ut i världen för att studera. Vi har i Sverige sett det som en tillgång. Man kommer ut och får nya kontaktnät, man lär sig nya saker och får andra perspektiv men också väldigt mycket språkkunskaper. Tyvärr har intresset hos svenska studenter för att resa utomlands och studera på senare tid minskat. Det är en ganska allvarlig trend för ett land som vill spela aktivt i en globaliserad ekonomi och som vill vara framgångsrikt i den nya världen. Men det är också väldigt beklagligt för de många studenter som missar chansen att se nya länder, uppleva nya kulturer och få nya perspektiv på tillvaron. Det finns både ett ekonomiskt perspektiv att öka internationaliseringen av högre utbildning och också ett mänskligt perspektiv, att människor i vårt land ska kunna komma ut och ta del av hela världen under sin utbildning. Långsiktigt tjänar vi på det både som människor och som nation.

Jag ser positivt på, och jag tror att det är en viktig del av kvalitetsarbetet, att svenska universitet och högskolor har möjlighet att utfärda gemensamma examina, att man knyter ihop utbildningar och samarbeten mellan olika universitet. Jag tror att det leder till att fler studenter vågar ta steget att resa ut och studera. Det finns en stor fördel med det.

Jag tror att man ska vara medveten om det som Lage Rahm tidigare sade om att om man vill få hit fler studenter till Sverige är det ytterst kvaliteten och visionen för den svenska högskolan som avgör hur många som kommer hit, hur attraktivt det är att studera just i Sverige. Där tvingas vi konstatera att den svenska regeringen inte har gjort det man lovade i valrörelsen, att göra stora kvalitetssatsningar på högre utbildning.

Vi i oppositionen har presenterat flera förslag som skulle höja utbildningskvaliteten, inte minst på de utbildningar som i dag brottas med svåra problem med låg lärartäthet och lite lärarkontakt i utbildningen – det som hela Högskolesverige egentligen talar om. Vi har föreslagit ett ganska omfattande program för att öka kvaliteten i utbildningen, men också för att i dessa kristider göra länkarna till arbetslivet tydligare och bättre. Vi tror att många studenter, både i Sverige och internationellt, ser stora fördelar med att få en sådan tydlig koppling, inte minst nu i finanskrisens spår.

Jag tror att man ska vara lite försiktig med att ha en övertro på att avgifterna ska lösa några stora kvalitetsproblem i högre utbildning. Det kostar en del att införa stipendier också. Det systemet är inte gratis. Nu skriver regeringen i propositionen att den avser att återkomma med förslag rörande ansökningsavgifter och studentavgifter för studerande utanför EES-området.

Jag vill i det här sammanhanget slå fast att Socialdemokraterna kommer att slå vakt om den viktiga grundprincipen om avgiftsfrihet för svenska studenter som studerar vid universitet och högskolor. Det bygger på värderingar om alla människors rätt till utbildning, om visionen om en öppen högskola och att undvika en ökad social snedrekrytering till högre utbildning.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gränslös kunskap –
högskolan i globaliseringen
s tid*

Jag hoppas att ingen i dagens debatt kommer att tala för avgifter för svenska studenter. Det har ju förekommit tidigare i den här talarstolen, för inte så länge sedan, att borgerliga ledamöter har argumenterat för avgifter för svenska studenter. Vi ser ju att regeringens eget globaliseringsråd har framfört tankar på att nästa steg nu måste vara avgifter för svenska studenter. Vi ser att Göteborgs handelskammare har skrivit rapporter som säger att en kvalitetsboost vore avgifter för svenska studenter. Vi har sett att man på ledarsidor i stora tidningar i Sverige har argumenterat för avgifter för svenska studenter. Vi socialdemokrater vill vara väldigt tydliga med att vi inte kommer att acceptera det.

För att kunna bedöma de praktiska konsekvenserna av regeringens aviserade system med studieavgifter för utländska studenter förutsätter vi att regeringen tar ett helhetsgrepp på frågan om internationell rekrytering av studenter och stöder de primära syftena med politiken för internationalisering av högskolan, nämligen en ökad internationell rörlighet och en förstärkning av den högre utbildningskvaliteten.

Jag vill därför avslutningsvis vara tydlig med att Socialdemokraterna aldrig kommer att acceptera förslag som i sin förlängning leder till avgifter för svenska studenter.

Anf. 43 BETTY MALMBERG (m):

Herr talman! Det är glädjande att många av reformerna inom utbildningspolitiken nu alltmer också omfattar den högre utbildningen.

För bara några veckor sedan debatterade vi en mycket stor förbättring som rörde införandet av konstnärliga forskningsexamina och att forskning framdeles också ska kunna bedrivas inom smalare profilområden. Det här är åtgärder som otvetydigt också kommer att förbättra kvaliteten i undervisningen.

I dag debatterar vi en annan åtgärd som främjar kvalitet i undervisningen, nämligen att öka internationaliseringen på högskolan. Regeringen redovisar många positiva förbättringsförslag som också har vunnit oppositionens gillande, och det är ju glädjande. Men en debatt kommer det säkert ändå att bli, eftersom oppositionen på olika sätt, vill jag hävda, bidrar till att sprida en falsk oro bland svenska studenter för att avgifter på sikt ska införas – detta trots att det i vare sig interpellationer, i skriftliga frågor, i regeringens förslag eller i betänkandet som vi diskuterar i dag någonstans uttrycks någonting i den riktningen. Däremot står det i propositionen att regeringen överväger att införa ansökningsavgifter och studieavgifter för studenter som har sin hemvist utanför EES-området eller Schweiz, men det är en helt annan sak, vill jag hävda.

Innan vi fördjupar oss i det resonemanget vill jag bara upplysa om att det som utbildningsutskottet i och med det här betänkandet föreslår riksdagen att besluta är att universitet och högskolor nu får möjlighet att utfärda gemensamma examina tillsammans med ett eller flera svenska lärosäten eller ett utländskt lärosäte.

Det här är en möjlighet som har efterfrågats under lång tid. Förhoppningen är att detta ska bidra till att studenter känner en ökad trygghet i att bege sig utomlands eftersom de kommer att veta att det de läser utomlands kan de tillgodoräkna sig i studierna när de kommer hem.

Vad mer kommer regeringen att arbeta för i syfte att främja internationaliseringen i högre utbildning? I propositionen redovisas några andra förslag. De rör bland annat den ökade rörligheten för studenter och lärare. Man kommer att inrätta särskilda stipendiefonder på 10 respektive 20 miljoner kronor. För studenterna handlar det mycket om att också kunna ta sig utanför EU och kunna läsa i andra länder. För lärarna handlar det framför allt om att de periodvis ska ha möjlighet att vara verksam utomlands.

Ytterligare förslag, som vi har hört om här, handlar om att förbättra marknadsföringen i utlandet av svensk högre utbildning och forskning.

Det har inte nämnts att regeringen i propositionen berättar hur man ska stärka situationen för svenskar med yrkesutbildning som vill arbeta i ett annat EU-land. Jag har förhoppningar om att vi är överens där också. Det handlar om att underlätta för personer från tredjeländ som kommer hit med en hälso- och sjukvårdsutbildning i bagaget så att de snabbare kan komma upp på banan och bli verksamma inom svensk sjukvård. Det handlar om att effektivisera och samordna valideringen av utländska examina och stärka studie- och yrkesvägledningen för utländska personer. Allt detta syftar till att underlätta etableringen på arbetsmarknaden.

Att Sverige behöver öka sina insatser för att få fler att studera utomlands är tydligt. Den globala studentrörligheten har under de senaste fem åren ökat med 50 procent. År 2006 var det 2,9 miljoner som pluggade i ett annat land än sitt hemland.

Antalet svenska studenter har däremot minskat. Under förra läsåret var det till och med fler utländska studenter som kom hit än svenska studenter som åkte i väg. Ser man till numerären har antalet utländska studenter som kommer hit tredubblats på tio år medan svenska studenter utomlands har blivit några procent färre. Detta är inte bra. Perioder av studier och forskning i ett annat land ger sociala kontakter och ekonomiska och kulturella erfarenheter som stärker integrationen och som sporrar till ökad kvalitet i utbildningen.

Samstämmiga rapporter pekar därför på att Sverige måste göra mer för att få ut svenska studenter på den internationella utbildningsmarknaden.

Samstämmiga rapporter pekar också på vikten av att svenska universitet och högskolor ska bli bättre på att locka till sig de allra bästa internationella studenterna och gästforskarna eftersom det ses som en viktig faktor för att höja kvaliteten i de svenska lärosätena.

Det som nogsamt påpekas är dock att det är kvaliteten i utbildningen som ska locka fler studenter, inte priset på den. Sverige är i dag ett av få länder i västvärlden som erbjuder sin undervisning gratis till alla. I dagsläget motsvarar de internationella studenterna i Sverige 8 procent av det totala antalet. Det är positivt och stimulerande att många kommer hit, men det är också viktigt att vi inte blundar för de konsekvenser som detta medför.

Riksrevisionen har pekat på några av de utmaningar och påfrestningar – som man uttrycker det – som detta har medfört för universitet och högskolor. Det gäller framför allt antagningsprocessen. Man påpekar också att det saknas uppföljningar gällande på vilket sätt rekryteringen av internationella studenter har bidragit till integration, om de stannar kvar

och jobbar i Sverige och vilka ekonomiska effekter det har fått för högskolorna.

Det är viktiga frågor som måste följas upp och diskuteras. Regeringen har aviserat att man återkommer till detta. Det förvånar mig dock att ingen i oppositionen har lyft fram dessa frågor. Det är trots allt svenska skattemedel som bekostar samtliga utbildningsplatser på alla lärosäten. Det är en fråga för oss att diskutera.

Hur var det då med regeringens övervägande att införa ansöknings- och studieavgifter för studerande från tredjeländ?

Riksrevisionen har påtalat att något måste göras för att möta den dramatiska ökningen av antalet utländska ansökningar. Det senaste året har ansökningarna ökat med hisnande 44 procent, från 52 000 till 75 000. Det medför att en enorm apparat måste sättas i gång för att pröva ansökningar för att garantera rätts säkerheten och validera meriter. Detta har exploderat, och därför är det viktigt att följa upp. Samtidigt är det bara en mindre andel av dem som skickar in ansökan som påbörjar studier i Sverige, så kanske kastas här resurser i sjön.

Förslaget om att införa studieavgifter för studenter från tredjeländ bygger på en utredning som tillsattes under den socialdemokratiska regeringen i december 2004. Av direktiven framgår det tydligt att utredaren ska föreslå en ordning som innebär att statliga högskolor ska ta ut avgifter för grundläggande utbildning av studenter från länder utanför EES-området. Det är helt och hållet samma linje som den nuvarande regeringen överväger att slå in på.

Mot bakgrund av detta är det oförståeligt att oppositionen nu när vi behandlar detta betänkande helt plötsligt tycker sig se spöken på ljusan dag och antyder att detta skulle vara storskottet för att vi ska införa studieavgifter också för svenska studenter. Det är att vilseföra presumtiva studenter. Det är inte seriöst, och det är inte ärligt.

Herr talman! Internationaliseringen är bra för Sverige. Som ett litet land har vi alltid varit beroende av handel med omvärlden. Därför är det viktigt att vi också använder oss av de möjligheterna när det gäller utbildning och forskning. Självklart måste våra lärosäten ges möjlighet att konkurrera om de främsta talangerna men också kunna ta betalt för det. Dessa intäkter kan i sin tur användas för att ytterligare förbättra kvaliteten på området. Det är en bra strategi för framtiden.

Jag yrkar därmed bifall till förslagen i betänkande UbU19.
(Applåder)

Anf. 44 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Betty Malmberg talar en del om avgifterna och menar att det är kvaliteten som ska locka, inte priset. Jag tror att vi är helt överens om att kvaliteten ska locka. Men jag tror också att vi måste vara medvetna om att många av de studenter som finns i Sverige inte har råd att betala det pris som utbildningen skulle kosta om vi införde avgifter för att täcka kostnaden för utbildningen.

Frågan är vad man skulle vinna med det. Man vinner fortfarande att kvaliteten lockar. Men det spelar inte så stor roll, för studenterna har ändå inte råd. De kommer inte att få bättre råd bara för att kvaliteten lockar ännu mer. Människor i fattiga länder får inte mer pengar bara för att vår kvalitet i högskolan lockar mer.

Problemet är att kvaliteten kommer att bli lägre om vi inte får tillgång till och möjlighet att utvecklas tillsammans med alla dessa utländska studenter som inte har råd med avgifter men som bidrar till det svenska samhället.

Då blir det konstigt att föra det resonemang som jag uppfattade att Betty Malmberg förde, nämligen huruvida svenskarnas pengar ska gå till icke-svenskar. Det är lika rimligt att svenska pengar går till icke-svenskar som att icke-svenska pengar går till svenskar. Vi måste se att vi lever i ett globalt samhälle där vi hjälper varandra och där vi har nytta av att få utländska studenter. Det kommer dock att bli problematiskt om man inför de avgifter som regeringen överväger.

Anf. 45 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Kvaliteten lockar. Det låter som om du inte riktigt seriöst ser att det är det som skulle kunna vara vår framgångsfaktor, Lage Rahm.

I vilket läge kan man anse att Sverige ska vara attraktivt som studie-land? Vi ser att studenter från till exempel asiatiska länder säger att det enda skälet till att de vände sig till Sverige var att studierna är gratis här.

De flesta andra länder tar betalt. Att någonting är gratis behöver inte alltid vara en kvalitetsaspekt.

Det gör mig bekymrad att Lage Rahm säger att det här med kvalitet kanske inte är så viktigt. Det är med kvalitet i högre utbildning och forskning som vi måste konkurrera med omvärlden. Vi lever i ett globalt samhälle. Kunskap är alltmer en tillväxtfaktor, och vi måste slå vakt om den med svenska mått mätt.

När vi talar om kvalitet handlar det inte bara om inresande studenter. Vi kan ju inte bara se till vilken kvalitet de får i undervisningen. Det handlar ju om kvalitet för Sveriges alla 300 000 studenter och alla andra som verkar på högskola och universitet. Det är för deras skull och för vårt land som vi måste slå vakt om detta.

Regeringen har aviserat att man kommer att vara generös och även instifta olika stipendiefonder.

Vi vet att en fjärdedel, alltså 25 procent, av dem som börjar sina studier är inresande studenter. Tycker Lage Rahm fortfarande att det är rimligt? En fjärdedel av de studenter som påbörjade en utbildning i fjol var inresande.

Anf. 46 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt konstigt att Betty Malmberg säger att vi inte tycker att kvalitet är viktigt. Poängen med det jag sade var att kvalitet är oerhört viktigt. I vårt budgetförslag satsade vi i Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna – jag tror även Vänsterpartiet – mer pengar än regeringen på kvaliteten. Att då säga att vi inte vill ha kvalitet är fullständigt löjligt. Jag håller med om att det är kvalitet för alla som gäller. Det gläder mig att ni också säger det. Det innebär ju att de här avgifterna inte kommer att finansiera högre kvalitet för dem som reser in. Vi kommer alltså att ha kvar den kvalitetsnivå som vi har i dag.

Regeringen borde alltså satsa mer pengar i budgeten på kvalitet i högskolan. Det har man inte gjort.

Jag tror inte att vi får en högre kvalitet i högskolan om vi i stället för att försöka ta in de bästa studenterna som kommer från länder utanför EES-området tar in dem som har råd. Det inte givet att det är de som har råd som alltid är de bästa studenterna, om vi vill ha en högkvalitativ utbildning med utbyte av studenter som tillför mycket. Det är inte säkert att det är de som har råd som är de som är bäst lämpade.

Det är så uppenbart att det inte är rimligt att införa avgifter. Det är inte rimligt för svenska studenter och inte heller för utländska studenter. Jag tycker att vi borde vara väldigt tydliga med det.

Jag hoppas att ni efter övervägande kommer fram till att det inte är rimligt.

Anf. 47 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Det är oerhört viktigt att vi är överens om att vi ska öka kvalitetsnivån. Jag uppfattade Lage Rahm som att det inte var det mest utslagsgivande när det gäller att marknadsföra oss mot andra kontinenter.

De kvalitativa satsningar som görs på högskolan i dag gäller just internationalisering. Det är de resursförstärkningar som vi gjorde under de första åren som tillförde 350 friska miljoner. Det är de satsningar som har gjorts på forskning och på profilerade områden.

Något som är lite beklämmande och som måste göra det lite svårt för Lage Rahm att debattera detta är att detta är satsningar som har genomförts under alliansregeringen. Det gjordes inte under den tidigare regeringen. Därför tycker jag att argumenten faller platt till marken.

Vi är överens om att det ska vara attraktivt att studera i Sverige. Men vi kanske inte kan ta emot alla studenter i Sverige och erbjuda dem den här möjligheten.

Lage Rahm tog i sitt anförande upp möjligheten att låta studenter stanna kvar i Sverige så att vi kan använda deras kompetens här i Sverige. Det är också en åtgärd som vår regering har vidtagit. Man har öppnat den möjligheten. Tidigare år var de internationella studenterna tvungna att åka tillbaka till sitt hemland för att där söka nytt uppehållstillstånd för att få stanna i Sverige.

Vi har nu gett dem en annan möjlighet. Det är väl oerhört viktigt.

Anf. 48 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Det är inte roligt att Betty Malmberg anklagar oss för att vara falska och oseriösa och sprida rykten. Vi från oppositionen har inte spritt rykten. Vi tycker att det finns en risk för att, om man inför avgifter för utländska studerande, det småningom kommer att gälla även svenska studenter. Därför tycker vi från Vänsterpartiet att det är dags att lagstifta för att ge säkerhet åt det som i dag är praxis.

Hur tänker ni när det gäller kvalitet och kompetens? Studenter från andra delar av världen berikar faktiskt vårt land, precis som våra studenter berikar när de åker till andra delar av världen. Det vore märkligt om folk i Spanien, Portugal eller andra delar av världen sade att svenska studenter kommer och tar deras pengar. Det är ett märkligt synsätt som Betty Malmberg har.

Det är jätteroligt och solidariskt att folk ser att det är avgiftsfritt i Sverige. Folk har ju en helt annan levnadsstandard och andra möjligheter i andra delar av världen. Varför ska vi vara giriga och inte ge studerande som kommer från andra delar av världen den möjligheten?

Jag tycker inte att detta kommer att berika och gynna mångfalden och kvaliteten. Mångfald ger ömsesidighet, och det är viktigt för utbildningen vid svenska högskolor och universitet.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gränslös kunskap –
högskolan i globaliserings-
tid*

Anf. 49 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Jag delar helt Amineh Kakabavehs uppfattning att mångfald berikar. Det står det också på många ställen i propositionen.

Som jag sade är internationalisering en möjlighet. Det är en kvalitets-satsning som görs när vi får ut våra svenska studenter och lärare som kan verka i andra länder så att de sedan kan komma tillbaka med ny kultur och kunskap i bagaget.

Vi är helt överens när det gäller de aspekterna.

Jag blir lite förvånad när Amineh Kakabaveh säger att Spanien och Portugal skulle neka att ta emot våra studenter. Det förslag som regeringen överväger att införa gäller ju dem som kommer från områden utanför EES. Spanien och Portugal ligger inom det EU där vi i demokratisk ordning haft val till EU-parlamentet i helgen.

Anledningen till att jag säger att man bidrar till att sprida oro är att det i reservationen står att detta på sikt kan leda till att det blir avgifter även för svenska studenter. Det är klart att sådant som kommer på pränt kan tolkas på många olika sätt, men det står inte någon annanstans att det skulle bli ett led i den förändring som vi diskuterar.

Hur ser du på Riksrevisionens rapport där man ifrågasätter hur vi arbetar med internationaliseringsprocessen i Sverige?

Anf. 50 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Jag vill förklara för Betty Malmberg att det bara var ett exempel. Jag kunde likaväl ha nämnt USA eller något annat land i Asien.

Vi diskuterar kvaliteten. Studenter som kommer från andra delar av världen väljer Sverige i första hand på grund av avgiftsfriheten. Men tror ni verkligen att folk kommer att välja Sverige när de kan välja till exempel England, Frankrike eller Tyskland, där man talar större språk? Utanför Sveriges gränser kan man inte ens använda svenska språket. Folk väljer helt enkelt att betala för Harvard University eller något universitet i England eller någon annan del av världen i stället för i Sverige, där det hittills har varit väldigt bra med kvalitetssäkring och allt annat.

Jag tycker att det är lite beklagligt att studenter från andra delar av världen ska bli bestraffade för att administrationen inte funkar. Betty Malmberg frågar om detta och nämnde också i sitt anförande att det är beklagligt att administrationen inte funkar. Universitetens arbete med administrationen ska självklart funka. Studenterna ska inte bestraffas och betala avgifter för att vi i Sverige inte kan ta hand om till exempel antagningsförfarandet och antagningsprocessen. Det måste vi verkligen bli bättre på. Vi ska inte bestraffa dem.

Anf. 51 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Amineh Kakabaveh upprepar att det är helt okej att studenterna väljer Sverige som studieland därför att undervisningen här är gratis. Jag vill hävda att de rektorer, universitetsföreträdare och många studenter som jag har talat med inte tycker att detta är ett skäl. Det gör inte heller företrädare för Globaliseringsrådet. Man vill att man ska kunna profilera sig. Man vill kunna konkurrera med att vi har en god kvalitet. Det är också därför regeringen nu har tagit ett steg för att titta på högskolerankning och se hur Sverige förhåller sig till andra länder och också göra jämförelser internt här i landet.

Vi talar också som studieavgifter. Vi vet inte vare sig du eller jag hur och var det kommer att landa. Det här är ett arbete som kommer att fortsätta och fortgå. Jag tror definitivt inte att vi kommer att hamna i nivå med de studieavgifter som gäller på till exempel Oxford. Men det är en annan fråga som vi får ta när den diskussionen kommer.

Jag noterar att Amineh Kakabaveh inte nämner Riksrevisionens rapport. Den är ganska graverande. Riksrevisionen ifrågasätter varför man inte har gjort uppföljningar. Vad har man velat med internationaliseringen över huvud taget? Det är intressant att vi också får bättre underlag och argument och bättre svar på frågorna än att vi ville internationalisera oss. Jag tycker att vi bör studera rapporten noggsammare.

Angående ansökningarna håller jag med. Självklart måste detta fungera, oavsett om det är en svensk eller utländsk ansökan. Det var det jag ville hävda. Det ska vara en rättssäker process. Men som det ser ut i dag kräver det resurser som tas från utbildningen. I det läget underminerar vi resurserna som går till utbildningen.

Anf. 52 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med att konstatera att vi är överens om ganska mycket i propositionen om internationalisering av högre utbildning. Däremot säger Betty Malmberg att oppositionen sprider stämningar och ger en felaktig bild av regeringen, av de möjliga konsekvenserna i framtiden och av om det här riskerar att skapa studentavgifter i Sverige, vilket jag är väldigt orolig för.

Vad svarar Betty Malmberg på att vi tidigare inte har haft den diskussionen i Sverige? Det är knappt någon som har lyft frågan om studentavgifter för svenska studenter. Men nu under en borgerlig regering har Yvonne Andersson från Kristdemokraterna, ordförande i Rifo, argumenterat för det i riksdagens talarstol. Vi har Globaliseringsrådet, regeringens eget tillsatta råd som ska titta framåt, som har argumenterat för det. Vi har Långtidsutredningen. Vi har Autonomiutredningen, som inte argumenterar för det, men mellan raderna och vid presentationer av den kan man tolka det som: Ja, det är nog inte så dumt, men riksdagen måste ta ställning till frågan ifall man ska införa det. Borgerliga ledarsidor i tidningar som under flera år inte har argumenterat för studentavgifter börjar nu argumentera för att nästa steg är studentavgifter.

Vad har de sett i omvärlden som gör att alla argumenterar på samma sätt just nu, under en borgerlig regering, men inte argumenterade så under den socialdemokratiska regeringen? Kan det vara så – jag vill hävda det – att den argumentation Betty Malmberg för om kvalitet är ett slutande plan?

Nu argumenterar Betty Malmberg för att gratis inte är gott. Gratis är inte gott för internationella studenter. Varför är gratis gott för svenska studenter? Det är den frågan man måste ställa sig. Du bygger upp en logik som säger att gratis inte är gott för internationella studenter som kommer hit. Då måste man rimligtvis kunna använda samma argumentation i Sverige, eller?

Detta är ett sätt att blanda ihop kvalitetsargumentationen med den här frågan. Skulle man vilja ta kvalitetsargumentet på allvar i högre utbildning, som vi har gjort i oppositionen, skulle man tillföra pengar till hum-sam-området för att lyfta lärartätheten och kunna bedriva bättre utbildning på hum-sam-utbildningarna. Det skulle vara ett kvalitetslyft för högre utbildning som verkligen skulle spela roll.

Anf. 53 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Mikael Damberg tycker att jag för ned diskussionen på ett lite för tråkigt plan. Argumentationen om studentavgifter har förekommit även tidigare, även under socialdemokratiska regeringar, om man tar in ledarskribenter och andra förståsigpåare. Det Globaliseringsrådet antyder och det som antyds i Långtidsutredningen är tjänstemannaprodukter. Vi får tala om vad vi som politiker vill och vad regeringen och vår högskole- och forskningsminister har aviserat. På den nivån, som jag tycker är viktigare, kan man lyssna in att studier ska vara gratis för svenska studenter och därmed också för dem inom EES-området och Schweiz. Det är en etablerad sanning.

Med den argumentation som Mikael Damberg för tycker jag att man slår knut på sig själv. Det var Socialdemokraterna som tillsatte denna utredning i december 2004 och i direktiven skrev in att detta riktade sig mot de inresande studenterna från länder utanför EES-området. Du binder ris åt egen rygg!

Du slår fast att ni satsar pengar på hum-sam. Ni gör det i de budgetar som ni har lagt fram nu under mandatperioden. Vi har gjort det i realiteten när vi haft makten. När vi nu har makten har vi satsat dessa pengar. Det är mer trovärdigt om man gör satsningarna då.

Jag skulle vilja fråga Mikael Damberg: Hur förväntar du dig att kunna regera ihop, om det skulle bli så, med ett vänsterparti som säger definitivt nej till studentavgifter och ett miljöparti som också gör det? Vi ska vara världens goda samvete. Alla är välkomna hit att studera.

Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Det är bra att du säger att det är en etablerad sanning att svenska studenter ska ha avgiftsfrihet. Jag hoppas att det blir en fortsatt etablerad sanning i det politiska systemet framöver. Jag vill passa på att rikta en fråga till Betty Malmberg: Hur länge gäller det beskedet från de borgerliga partierna? Är det två mandatperioder framåt vi kan se? Är det så att frågan om studentavgifter för svenska studenter inte kommer att lyftas från er sida under två mandatperioder? Det är rimligt att ha en sådan diskussion när vi nu talar om att det här är en etablerad sanning och att det inte är någonting på gång. Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan, för det är ett viktigt besked.

När man talar om kvalitet i högre utbildning är det mycket riktigt så att vi gjorde satsningar på hum-sam-området under förra mandatperi-

oden. Vi gjorde riktade satsningar för studentpengen på de områdena. Nu har regeringen gjort vissa sådana satsningar, men tyvärr bara omfördelat pengar inom högskolesystemet. Det vi gör är att plocka fram 400 miljoner i nya pengar till hum-sam-området, plus att vi gör satsningar på ökade praktikmöjligheter för studenter och bättre arbetslivsanknytning, sådant som svenska studenter känner är extra viktigt nu under krisen. Vi i oppositionen har ett mycket bättre kvalitetsarbete för grundutbildningarna i Sverige än majoriteten har.

Vi tillsatte en utredning därför att det fanns uppenbara problem, inte minst med det ansökningstryck som fanns på svenska universitet och högskolor. Det var helt uppåt väggarna.

Folk sökte till utbildningar i Sverige som de inte ens ville söka till. Det fanns också en del inslag av att rika länder runt om i världen kanske använde vårt system på ett sätt som vi inte riktigt hade tänkt oss. Därför tillsatte vi en utredning.

Vi säger att ni måste återkomma med ett förslag där ni reder ut hur systemet ska se ut. Vi har ännu inte sett hur stipendiesystemet ska fungera. Väldigt många frågor återstår innan vi kan se att systemet verkligen gynnar internationaliseringen och att det håller ihop. Jag tror att till och med Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill se ett färdigt förslag just för att få se vad ni menar när ni talar om att stipendiesystemet ska fungera och om att till exempel begåvade människor från fattiga länder inte ska uteslängas. Vi är nog många som är nyfikna på regeringens förslag. Därefter startar väl debatten på allvar.

Anf. 55 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Jag håller med dig, Mikael Damberg. Självklart återstår många frågor. Också jag är nyfiken på hur stipendiesystemet kommer att se ut. Men jag noterar att du undviker att svara på hur du tänker dig ett samregerande. Vem i en eventuell rödgrön regering är det som ska vika i den här frågan?

Du påpekar att ni har gjort satsningar. Det gläder mig att du åtminstone tillerkänner regeringen att satsningar gjorts också på eftersatta områden när det gäller kvaliteten. Men diskussionen om de nya pengarna har vi, Mikael Damberg, tidigare haft. Det handlar inte om en omfördelning i systemet, utan här gäller det pengar som högskolorna och universitetet annars hade behövt betala tillbaka till statskassan. Därmed är också det regeringen satsar helt nya pengar. Det hoppas jag att vi någon gång kan slå fast. Både du och jag får sätta oss ned med räkneblocket.

Sverige har som ett litet land alltid varit beroende av handel. I dag är också kunskap en sådan faktor på marknaden. 2,9 miljoner studenter pluggar någon annanstans än i sitt hemland. Väldigt många länder tar ut avgifter. Vi får väl se hur själva förslaget kommer att se ut. Självklart kan jag inte här lova något tidsmässigt – hur många mandatperioder som det är en etablerad sanning att studier i Sverige ska vara gratis. Jag hoppas att det gäller för evigt, för vi betalar så mycket via skattsedeln att vi absolut skulle kunna ha det så. Samtidigt tycker jag inte att vi kan förneka att den här möjligheten gör att andra människor också använder utbildningen som en handelsvara – precis som livsmedel är en handelsvara. Vi skulle kunna göra mer av det och återinvestera i ytterligare kvalitet.

Herr talman! Vi debatterar alltså utbildningsutskottets betänkande *Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid*. Jag skulle vilja säga att hela skolan, från förskola till högskola, är drabbad av globaliseringen. När jag säger ”drabbad” är det inte i negativ bemärkelse, utan jag menar bara att påverkan är oerhört stor.

För att Sverige ska stå sig i den globala konkurrensen krävs det en mer hållbar utbildningssektor. Vi kan drabbas på ett negativt sätt om vi inte förhåller oss till vår omvärld och till utvecklingen inom kunskapssektorn.

Alliansregeringen har visioner för Sveriges framtid och för de människor som lever här. En god utbildning på alla nivåer är vår målsättning. Därför har vi redan efter tre år genomfört många stora beslut, och fler är på gång inom en snar framtid.

När det gäller propositionen och betänkandet handlar det väldigt mycket om gemensamma examina, även om det inte är den större delen av debatten; den hamnar i andra detaljområden. Jag vet att många universitet och högskolor har utvecklade samarbeten och längtar efter det som här föreslås. Det kommer att stärka studenternas möjligheter till gemensamma examina.

Min och Centerpartiets uppfattning är att det här kommer att öka svenska studenters möjligheter att studera utomlands. Det har ju rått en osäkerhet om på vilket sätt studier som bedrivits utomlands kan tillgodoräknas i Sverige. Det där har inte klarats ut.

Det behövs en ökad internationalisering och en större öppenhet. I propositionen från förra mandatperioden, *Ny värld – ny högskola*, presenterades en ny strategi för internationaliseringen inom den högre utbildningen. Det är den strategin som man nu bygger vidare på, just för att förädla de delar av den som man sett inte riktigt svarar mot framtidens behov.

Det handlar till exempel om vad som kan göras för att öka både studenters och lärares rörlighet. En annan del som lyfts fram handlar om på vilket sätt marknadsföringen utomlands av de svenska utbildningarna ytterligare kan stärkas.

Vi i Centerpartiet är övertygade om att utbyte med lärosäten i andra länder stärker kvaliteten vid svenska lärosäten. En annan oerhört viktig del i den här propositionen som vi inte heller debatterat så mycket här i dag handlar om hur människor i Sverige med utländsk utbildning ska bedömas och eventuellt kunna komplettera så att inträdet på arbetsmarknaden underlättas.

Enligt propositionen bör Högskoleverket få i uppdrag att bilda en gemensam kunskapsbank för erfarenheter av bedömningen av utländsk utbildning – allt för att förbättra individens möjligheter att få en god bedömning av den utbildning som individen har med sig. Dessutom ska man föreslå förändringar och insatser som ytterligare kan stärka samordningen av bedömningen.

Vi har inte råd att ”slarva bort” den kompetens som många nya svenskar har men som inte får rätt bedömning. Därmed får man inte möjligheter att använda sin kompetens på arbetsmarknaden.

En annan del handlar, som Betty Malmberg nämnde, om studie- och yrkesvägledningen som en viktig faktor – oavsett om man kommer från

Sverige eller om man kommer från utlandet – just när det gäller att förstå hur den svenska arbetsmarknaden och det svenska utbildningssystemet fungerar.

Vi har precis avslutat ett val till Europaparlamentet. Jag är stolt över de friheter som vi som européer har. Vi får röra oss fritt över gränserna. Vi kan studera och arbeta i de länder där vi finner arbeten eller utbildningar som vi är intresserade av.

För den som skaffar sig en yrkesutbildning här i Sverige är det viktigt att den blir översättbar visavi andra länder. Därför ser jag fram emot det som man nu arbetar för, nämligen möjligheten till erkännande av svenska yrkesutbildningar i utlandet.

Svenska högskolor och universitet kommer framöver att alltmer konkurrera med lärosäten i andra länder. För att stärka de svenska lärosätenas attraktionskraft behöver flera olika insatser göras.

Nu kommer jag till den del som merparten av den här debatten handlat om: möjligheten att framöver införa studieavgifter för studenter som kommer från länder utanför EES-området och Schweiz.

För Centerpartiet och alliansregeringen är det viktigt att Sverige ska konkurrera med kvalitet, inte med att utbildningen är gratis. Förslaget om studieavgifter skulle givetvis, precis som redan framkommit i debatten, kombineras med ett stipendiesystem.

En annan fråga som bereds är den om ansökningsavgifter eftersom det varje år blir ett allt större antal ansökningar att hantera och det är en så liten andel av de sökande som påbörjar sin utbildning. Ett förslag om detta kommer, som sagt, senare.

I debatten här har en stor rädsla uttryckts för att steget till att införa studieavgifter gäller alla i Sverige. Jag vill här vara mycket tydlig om att det inte är så, även om Vänsterpartiet och Miljöpartiet gör allt de kan för att ge en bild av att det är så. Vi ska konkurrera med hög kvalitet på vår utbildning. Den ska vara öppen för människor inom EES-området och från andra länder. Men det ska vara på ett väl avvägt sätt och kopplat till avgifter framöver.

Herr talman! Den högre utbildningen är oerhört viktig för den enskilda individ som väljer att investera i densamma.

Den är också viktig för arbetsmarknaden där man har behov av välutbildade människor, liksom för Sverige som nation. Det här förslaget är bara en del i en lång kedja av förslag för att stärka svenska högskolor och universitet, men likväl rör det viktiga frågor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utbildningsutskottets betänkande *Gränslös kunskap – högskolan i globaliserings tid*.
(Applåder)

Anf. 57 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men sedan fick jag höra Ulrika Carlsson säga att Miljöpartiet och Vänsterpartiet gör allt de kan för att ge en bild av att den borgerliga regeringen vill införa studieavgifter för svenskar. Det är faktiskt en ren lögn.

Vi har sagt att förslaget innebär att det kan finnas risk för att en sådan utveckling blir fallet. Vi säger definitivt inte att regeringen föreslår något sådant. Åtminstone vi i Miljöpartiet är mycket glada över att regeringen inte har några sådana planer för tillfället, men vi pekar på att det finns risk för det.

Jag tycker att det är opassande att i debatten säga det som sades.

Anf. 58 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Jag hänvisade till den reservation som Miljöpartiet och Vänsterpartiet gemensamt valt att lägga. Oppositionen har inte en gemensam syn i denna fråga. Lage Rahm sade i sitt anförande att vi inte har någon möjlighet att konkurrera med kvalitet. Därför tycker jag att det är viktigt att diskutera på vilket sätt vi kan stärka kvaliteten i den högre utbildningen. I reservationen skriver man att det finns mycket positivt i det förslag vi debatterar i dag men att de positiva effekterna och förslagen riskerar att motverkas genom att regeringen aviserar att studieavgifter ska införas.

Det är viktigt att vi diskuterar på vilket sätt vi ska få en positiv utveckling i internationaliseringen av högskolan. Jag vill vara positiv till det som Lage Rahm framförde i sitt anförande, att internationaliseringen och mångfalden i den svenska högskolan är viktig. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att slå vakt om att det är med kvalitet vi ska konkurrera framöver.

Anf. 59 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Ulrika Carlsson inte kommenterade det som jag tyckte var riktigt illa, nämligen att hon hävdade att vi i Miljöpartiet gör allt vi kan för att ge en felaktig bild. Så är inte fallet, och jag hoppas att vi kan vara överens om det.

Nu lyfte Ulrika Carlsson fram ett par saker som jag känner mig tvungen att lite kort svara på. En av dessa var att jag sade att vi inte har någon möjlighet att konkurrera med kvalitet. Jag sade dock inte enbart det. Det var att klippa bort halva meningen, vilket jag tycker är tråkigt. Jag menar nämligen att vi inte har någon möjlighet att konkurrera med kvalitet i förhållande till vissa lärosäten i USA. Toppuniversiteten i USA kommer alltid att kunna ha högre kvalitet. De har enormt mycket högre lärartäthet. De har ett helt annat system. Vi kan inte konkurrera med dem om kvalitet. Däremot kan vi konkurrera med många andra när det gäller kvalitet.

Jag och Miljöpartiet tycker att det är oerhört viktigt att ha hög kvalitet. Det är därför vi också satsat pengar på det. Vi menar att internationaliseringen innebär en kvalitetshöjning, att de utländska studenterna medför en kvalitetshöjning, och att regeringen, om den inför avgifter för studenter från länder utanför EES och från Schweiz, kommer att motverka internationaliseringen. Vi kommer att få färre studenter och lägre kvalitet om det slår igenom. Det är problemet.

Anf. 60 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad Lage Rahm menar när han säger att vi kommer att få lägre kvalitet om vi inför detta. Jag tror att vi med ett väl avvägt stipendiesystem på olika sätt kommer att kunna öka kvaliteten och inte behöva lägga resurser på exempelvis alla de ansökningar man har från många andra länder.

Jag ska ge Lage Rahm ett erkännande. Jag tog i lite grann, Lage. Jag sade "allt ni kan". Ni gör mycket, men det är möjligt att ni kan göra mer.

Det är mycket positivt att Miljöpartiet vill konkurrera med kvalitet. Det är alltid lätt att diskutera det när man har en oppositionsbudget där man lägger till lite mer pengar. Det vill till att i majoritetsställning bevisa att det är kvalitet som gäller, och det har alliansregeringen gjort under dessa år.

Anf. 61 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Det är egentligen samma sak att säga att vi gör allt eller att vi gör mycket; det är ändå att sprida falsk information. Det handlar om att det finns en uppenbar risk med avgifter. Om man inför avgifter för utländska studenter finns det risk för att det även införs för svenska studenter. Det är så vi menar.

Alliansen talar mycket om kvalitet, och från oppositionens sida instämmer vi självklart i att kvalitet i utbildningen är mycket viktigt. Den kvaliteten kommer delvis att försvinna. Det är nämligen inte alla i Sverige som har möjlighet att betala, och precis som Lage Rahm sade kan Sverige inte konkurrera med andra länder och andra universitet, vilka har bättre möjligheter och också ett större utbud. Det handlar även om språk – engelska, franska, tyska. Att komma hit och först lära sig språket är för många betungande. Därför kommer Sverige inte att vara lika attraktivt.

Det handlar självklart inte om att utnyttja. Själv kom jag till Sverige och tyckte att det var så bra. Jag kunde inte fortsätta på universitetet i ett annat land på grund av min bakgrund, på grund av att det inte fanns sådana möjligheter för kvinnor. Men här kunde jag studera, och det var bara positivt. Varför ska man bygga ytterligare murar? Ska människor från andra delar av världen inte få den möjligheten? Är det för att de kommer att utnyttja systemet och komma hit endast för att universitetsutbildningarna är gratis? Det är inte så.

Anf. 62 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas innerligt att jag i debatten inte gett sken av att jag anser att utländska studenter kommer hit för att det är gratis, för att de ska utnyttja systemet. Jag delar den bild som många framfört i debatten, att mångfalden, både inom utbildningen och i det svenska samhället i stort, är oerhört viktig i den internationalisering och globalisering som vi är en del i.

Däremot förstår jag inte riktigt vad Amineh Kakabaveh menar när hon säger att kvaliteten delvis kommer att försvinna om vi inför studieavgifter för människor som kommer från länder utanför EES-området och från Schweiz. Jag har mycket tydligt klargjort att det handlar om att kombinera det med ett stipendiesystem. Jag vet att många andra länder ser positivt på att det finns möjligheter till utbildning i andra länder och

har också stipendiesystem. För mig är det viktigt att de som inte har egna ekonomiska resurser i de fattigare länderna har möjlighet att få utbildning i Sverige. Det är därför vi jobbar hårt för att få fram ett förslag som verkligen främjar internationalisering.

Jag vill än en gång betona att det inte finns någon risk för att avgifter ska införas för svenska studenter eller för studenter inom EES-området.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gränslös kunskap –
högskolan i globaliserings
tid*

Anf. 63 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Det var skönt att höra att den risken inte finns för svenska studenter. Det känns betryggande, men så länge man inte lagstiftar, så länge det bara är en praxis, finns det ändå uppenbara risker. Därför tycker vi i Vänsterpartiet att det är dags att i högskolelagen skriva in avgiftsfrihet såväl för svenska studenter som för studenter från andra delar av världen.

Ulrika Carlsson talar gång på gång om stipendier. Stipendier kostar mycket pengar. Det krävs stora resurser för att finansiera och framför allt administrera dessa stipendier. Hur tänker ni göra egentligen? Hur kommer det arbetet att se ut? I ett tidigare inlägg sade man från Moderaternas sida att antagningsförfarandet är för krångligt och innebär mycket arbete. Nu handlar det om ytterligare arbete och administration. Hur kommer ni att klara av det? Varför kommer det att vara billigare än att studenterna kommer till Sverige? Hela världen kommer inte att komma till Sverige eftersom det för många är svårt att klara av den levnadsstandard vi har. Som jag sade tidigare är det stor skillnad mellan ett asiatiskt land och Sverige.

Det är inte så många som skulle kunna komma och ta våra pengar, studera och bli rik. Det vore i så fall väldigt osolidariskt.

Anf. 64 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Jag blir glad när Amineh Kakabaveh säger att det är betryggande när vi från den borgerliga alliansens sida hävdar att avgiftsfriheten kommer att vara kvar för svenska studenter. Det är en riktig bedömning av Amineh Kakabaveh att lita på oss när vi säger det i det här fallet.

När det gäller stipendiesystemet har hela utskottet valt att säga att vi inte innan vi ser regeringens handläggning av ärendet om stipendier ska ge oss in och tala om hur det ska fungera. Det är en fråga som just nu bereds inom departementet och delvis tillsammans med andra departement.

Jag tror att både Amineh Kakabaveh och jag själv med spänning ser fram emot hur systemet skulle kunna gynna de studenter från andra länder som har förutsättningar att studera i Sverige men som inte har de ekonomiska resurserna att kunna ta del av det som vi har här.

Det är otroligt viktigt att vi ser att lärosätena, svenska högskolor och universitet är en del i ett globalt samhälle. Vi satsar på att stärka kvaliteten på olika sätt. Vi satsar också på att stärka öppenheten när vi nu lägger fram förslag om gemensamma examina.

Jag ser fram emot att förslaget kommer att träda i kraft framöver. Jag delar Amineh Kakabavehs nyfikenhet om det system som kommer att presenteras av regeringen något senare.

Anf. 65 GULAN AVCI (fp):

Herr talman! Den här debatten har ganska tydligt visat vad som är knäckfrågan i betänkandet. Det är uppenbarligen så att oavsett vad vi från alliansens sida säger till Amineh Kakabaveh och Lage Rahm för att lugna dem är deras farhåga att regeringen också kommer att införa avgifter för svenska studenter. Det spelar egentligen ingen roll vad vi säger. De kommer med en massa insinuationer om att det kommer att bli så bara för att man säger man ska införa avgifter för studenter som kommer från länder utanför EES-området och Schweiz.

Herr talman! Det är ändå trevligt att få avsluta min tid här i riksdagen genom att debattera ytterligare en proposition om den högre utbildningen. Det blir ett sätt att knyta ihop säcken och visa för väljarna men också tittarna och åhörarna vad regeringen har gjort det senaste halvåret för att främja Sverige som en kunskapsnation i den internationella världen.

Vi lever i en alltmer globaliserad värld. Sverige är med och konkurrerar på en kunskapsmarknad. Vi ska veta att konkurrensen är mycket hård. Ska vi klara den utmaningen är det viktigt att vi är rustade både här hemma i Sverige och på den internationella marknaden.

Det är viktigt att vi satsar på kvalitet, som också mycket tydligt har nämnts här av andra debattörer. Det är också viktigt att vi ser till att våra högskolor och universitet bistås med de viktiga verktygen så att också de ska kunna hävda sig på den internationella marknaden. I jakten på de mest begåvade studenterna, lärarna och forskarna ligger lösningen inte i att satsa på kvantitet, vilket många gånger har varit fallet med den tidigare regeringen.

Herr talman! För att uppnå kvalitet kan man inte göra lite. Ska man uppnå kvalitet måste man göra väldigt mycket. Det är precis det som alliansregeringen har gjort under hela mandatperioden. Vi har systematiskt arbetat för att kvalitetssäkra forskningen men också grundutbildningen.

Låt mig i sammanhanget också nämna den största forskningssatsning som har gjorts i svensk historia. Vi har satsat 15 miljarder kronor för de fyra kommande åren för att se till att Sverige också kan hävda sig internationellt och vi kan få de starkaste och bästa forskningsinstitutionerna här i landet.

Att satsa på högre utbildning och forskningen är ett sätt att också ta sig ur den globala finanskris som vi liksom många andra länder har drabbats av. Vi rustar på så sätt inför framtiden.

Med de förslag som finns i propositionen kommer våra universitet och högskolor att stärkas i sitt internationaliseringsarbete. Studenternas och lärarnas internationella rörlighet och utlandserfarenheter kommer att öka väldigt markant.

Jag är väldigt glad att man i varje fall från oppositionspartierna började i en positiv anda när man faktiskt sade att regeringen har gjort väldigt viktiga insatser. Jag tror att vi i grund och botten håller med om det mesta. Men vi har olika mål och verktyg för att nå fram till kvalitet. Men sedan slutar det lite mindre bra när man försöker att påstå saker som inte är sanna.

Jag vill också i sammanhanget nämna en del av de förslag som finns i propositionen och som också andra debattörer från allianssidan har nämnt. Man kommer att anslå särskilda medel för att etablera ett stipendieprogram så att de utländska studenter som vill komma till Sverige och studenter i Sverige som vill studera utomlands ska kunna få ansöka om stipendier. De är väldigt viktigt. Det är på så sätt man arbetar i många andra länder.

Det har inte nämnts så mycket i debatten om att de utlandsstudenter som kommer från EES-området men också utanför Europa kommer hit med olika stipendier som de har blivit beviljade. Jag tycker inte att det är rimligt att de å ena sidan får gratis utbildning i Sverige och att det å andra sidan inte ställs några krav på vad de har gjort med stipendierna. Det blir en orättvis fördelning när de får gratisutbildningen men också en massa pengar.

Det som Amineh Kakabaveh och Lage Rahm försöker göra gällande är att det skulle bli en plånboksfråga, men så är inte fallet. Det är inte plånboken som i första hand avgör vilka som kommer hit. Tack vare de olika stipendieprogram som finns i olika länder ger man också möjligheter för olika studenter att ta sig hit. Jag är helt övertygad om att det kommer att vara så i framtiden och att det också kommer att bli ännu tydligare.

Man kommer också att avsätta 4 miljoner för marknadsföring och information om svensk högre utbildning. När attraktionskraften ökar för våra universitet och högskolor kommer fler att vilja komma hit och studera. Särskilda medel kommer att tilldelas så att högskolor och universitet ska få pengar för att stimulera lärarutbyten mellan Sverige och andra länder.

Lärarna är väldigt viktiga för att vi ska kunna vända den nedåtgående trenden och få svenska studenter att vilja studera utomlands. När lärarna kan berätta om sina erfarenheter och ta med sig kunskaper tillbaka till svenska lärosäten skapar det också ett ökat intresse bland studenter att vilja studera utomlands.

Det kommer att ske i kombination med att man med de lagförslag som kommer att träda i kraft den 1 januari 2010 kan möjliggöra för gemensamma examina mellan lärosäten här i Sverige men också i utlandet. Den oro som har varit väldigt tydlig bland många svenska studenter kommer att avta när de vet det. Du kan åka utomlands i ett halvår eller ett år och studera, komma hem igen och sedan kunna tillgodoräkna dig de poängen för studietiden utomlands i din examen. Det är väldigt viktigt. Jag är väldigt glad att oppositionen håller med om de olika punkterna.

Herr talman! Det är ingen mänsklig rättighet att få allting här i världen. Det är ingen mänsklig rättighet att se till att Sverige ska vara just det landet som ska kunna lägga allting på sina axlar. Det är precis så med våra förslag om att införa studieavgifter och ansökningsavgifter. Vi är helt övertygade om att ett sådant tillvägagångssätt skulle innebära att man kommer att öka kvaliteten på universiteten och högskolorna. Jo, så är det, Lage Rahm.

Men det skulle också innebära att vi får de personer som verkligen vill ha en utbildning och som anser att de år som de kan studera i Sverige är väldigt viktiga för att de antingen ska kunna stanna kvar i Sverige och arbeta och bidra till svensk välfärd eller ska kunna åka tillbaka till sina hemländer och till de utvecklingsländer som också är i behov av denna viktiga kompetens som de tar med sig tillbaka.

Jag tycker att vi hjälper både oss själva och de länder som är på väg upp genom att vi ser till att det är de bästa studenterna som kommer till Sverige.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 66 EVA JOHNSON (kd):

Herr talman! Vi har för några dagar sedan avslutat en valrörelse med inriktning mot Europa och världen och därefter haft ett val. Vad kan i det sammanhanget passa bättre än att få fortsätta debatten och diskussionen, precis som vi har fått göra i dag, som har präglat det politiska klimatet i vårt land under den senaste tiden och bibehålla det internationella och europeiska perspektivet, långt utanför de svenska nationsgränserna.

Rubriken på dagens betänkande talar också tydligt om vad det handlar om – *Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid*. Det passar så väl in i sammanhanget.

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

En av grundstenarna i den kristdemokratiska politiska filosofin – personalismen – utgår från en helhetssyn på människan och tar hänsyn till att hon har både kroppsliga, själsliga och andliga behov, alltså en helhet. Detta påverkar såväl utformningen av som innehållet i den högre utbildningen. Högre utbildning är ett sätt att möta människors strävan efter utveckling och kunskap. Var och en som har intresse av och förutsättningar för universitetsstudier ska därför verkligen beredas möjlighet till detta. Detta är en principiellt viktig standpunkt för oss kristdemokrater.

Samtidigt medför globaliseringen utmaningar för alla länder. Sveriges förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och framtida välbefinnande är intimt förknippade med kvaliteten på den högre utbildningen och forskningen och vårt lands attraktionskraft för högkvalificerade personer. Globaliseringens utmaningar ska mötas genom att svenska universitet och högskolor ges bästa tänkbara möjligheter att utifrån sina egna förutsättningar utvecklas till fria, starka och internationellt sett konkurrenskraftiga institutioner för utbildning och forskning.

Framväxten av en globaliserad utbildningssektor är mycket viktig och positiv. Internationella kontakter bidrar till att stärka kvaliteten i den högre utbildningen. Kunskapen om och förståelsen för andra länder och kulturer växer. Konkurrens med framgångsrika lärosäten internationellt samt ökad internationell rörlighet av studenter, lärare och forskare stärker kvaliteten vid svenska universitet och högskolor. Kontakterna kan komma både individ och samhälle till godo. Vi växer på alla plan.

Herr talman! Regeringen behandlar inte Studieavgiftsutredningens förslag om införande av studieavgifter för studenter från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i denna proposition. Rege-

ringen avser att återkomma i den frågan. Däremot tar regeringen ställning till och kommenterar vissa av de bedömningar som görs i betänkandet när det gäller bland annat rekryteringen av utländska studenter och marknadsföring av svensk högre utbildning utomlands. Trots det – jag vill verkligen understryka det – är detta det enda som oppositionen opponerar mot. Därför är det i stort sett det enda i propositionen som jag också kommer att beröra fortsättningsvis. Det har blivit den stora frågan i denna debatt som vi som har kunnat delta hittills har noterat med all tänkbar tydlighet.

Kristdemokraterna anser att avgiftsfriheten för svenska studenter i högskolan ska ligga fast. Detta har sagts av mina allianskolleger. Jag kan säga det igen för tydlighetens skull. Detta kommer att finnas dokumenterat i protokollet och även finnas inspelat. Så nu är det sagt. Jag hoppas att detta är tydligt för alla. Alla eventuella insinuationer i en annan riktning finns det inget belägg för.

Av detta följer att studenter inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES, och Schweiz också omfattas av avgiftsfrihet i svensk högskola. Det inkluderar naturligtvis både Spanien och Portugal.

Kristdemokraterna har verkat länge i frågan. I utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU1 finns ett tillkännagivande till regeringen som delvis innebär ett bifall till en kristdemokratisk motion. Det handlar just om avgiftsfriheten, som vi kristdemokrater genom ett kraftfullt agerande verkligen har värnat hela tiden. Jag vill verkligen avfärda all oro som kan finnas inom detta område.

Men när vi nu har slagit fast avgiftsfriheten för svenska studenter har Kristdemokraterna inte sett något skäl till att studenter från länder som inte ingår i EES-avtalet, alltså studenter från länder utanför Europa, bidrar till att stärka den svenska högskolan.

Vi fick tidigare kraftig kritik från tidigare socialdemokratiska utbildningsministrar för vår hållning i denna fråga. Plötsligt hände emellertid någonting, som det brukar göra ibland inom den nationella politiken. Utbildningsminister Östros gjorde en helomvändning och pläderade i en debattartikel i februari 2004 på följande sätt: För att rekrytera fler utländska studenter till master- och forskarutbildningarna bör universitet och högskolor kunna erbjuda studenter från länderna utanför EES utbildning mot betalning utan att avgiftsfriheten i övrigt hotas.

Som ett brev på posten tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning på detta tema, precis i enlighet med det betänkande som vi i dag har att ta ställning till.

Herr talman! Det är viktigt att förutsättningarna för svenska lärosäten att agera på den globala utbildningsmarknaden är så goda som möjligt. På sikt är det nödvändigt att universitet och högskolor kan marknadsföra sig och konkurrera på lika villkor med de bästa utländska lärosätena.

Den nuvarande situationen med en reglerad avgiftsfrihet för alla studenter vid svenska universitet och högskolor är mot denna bakgrund problematisk ur flera perspektiv.

För det första bör svenska lärosäten kunna konkurrera främst genom att ge utbildningar av hög kvalitet, inte genom avgiftsfrihet. För det andra är det utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv mycket tveksamt om svenska skattemedel ska användas till att erbjuda en ur både europeiskt

och internationellt perspektiv unik kostnadsfri utbildning utan inskränkningar till ett växande antal studenter från hela världen.

Kristdemokraternas bedömning är att internationaliseringen av den svenska högre utbildningen på sikt skulle gynnas av ett införande av avgifter för studier vid svenska universitet och högskolor för de studenter som kommer från länder utanför EES och från Schweiz.

Det skulle också öka friheten för svenska universitet och högskolor att agera på den globala utbildningsmarknaden och ge enskilda lärosäten möjlighet att profilera sina utbildningar för att attrahera de bästa studenterna.

Jag ställer mig positiv till de förslag som finns i betänkandet och yrkar för säkerhets skull en gång till bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Granskningsbetänkande

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU20
Granskningsbetänkande.

Inledning (allmänna synpunkter)

Anf. 67 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Konstitutionsutskottet fyller 200 år i år. Det är inte många institutioner som överlever 200 år och där dessutom allmänhetens intresse för den verksamhet som bedrivs ökar år från år. För konstitutionsutskottets räkning ber jag att få anmäla den årliga granskning som KU gör av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning enligt regeringsformens 12 kap. 1 §.

Jag vill också anmäla att i de ärenden som rör den tidigare socialdemokratiska regeringen har varken jag själv eller Morgan Johansson deltagit eftersom vi själva var ledamöter av samma regering. Jag själv har inte heller deltagit i ärende 2.12 på grund av delikatessjäv.

Herr talman! Jag står givetvis bakom samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkandet, men jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservationerna 1 och 8.

Nu har den borgerliga regeringen granskats i konstitutionsutskottet vid tre tillfällen med en borgerlig riksdagsmajoritet. Jag måste tyvärr konstatera att resultatet är nedslående. De enda gånger statsråden riskerar kritik är när de själva har medgett att de har gjort fel eller kunde ha agerat annorlunda. Det rör sig om sammanlagt fyra tillfällen.

När Carl Bildt erkände att han glömt att redovisa optioner vågade de borgerliga ledamöterna i KU kritisera honom. När kulturministern erkänner att hon kunde ha hållit ett större säkerhetsavstånd till en jävsituation på departementet – då får hon kritik. När det finns uppenbara missar i

samrådet med EU-nämnden och när det gäller beredning av en tandvårdsproposition blir de borgerliga ledamöterna också kritiska.

Men man är nog med att i sammanhanget påpeka att statsministern är den som först har sagt att det begicks fel. Då blir det möjligt för de borgerliga ledamöterna i KU att ta kritik i sin mun. Slutsatsen av detta för de borgerliga statsråden är: Blåneka, så slipper du kritik!

Detta är i sig ett svaghetstecken. Riksdagens makt minskar undan för undan när ordern från Rosenbad verkställs om att ingen kritik som inte är godkänd av regeringen får yppas. Men det här spelet börjar genomsådas. Långt in i de egna leden kritiseras nu de borgerliga ledamöterna.

Riksdagen kallas för transportkompani av en moderat som inte vill bli omvald. På DN:s ledarsida tycker man att KU borde tuffa till sig. Det är en gediget borgerlig ledarsida vi pratar om. Men till och med på den skriver man att ”regeringens ledamöter mycket sällan behöver frukta KU-kritik, utskottet speglar partiställningen i riksdagen och de egna har en överslätande hållning gentemot partikamrater i regeringen. Detta förhållande är inte ägnat att öka respekten för riksdagen som granskande instans.”

Å andra sidan är det så att om regeringens makt växer minskar också riksdagens makt. Det har vi kunnat konstatera i och med detta. I utskottet skapas det som brukar kallas konstitutionell praxis i hur grundlagen ska tolkas i olika givna situationer. Det verkliga provet för en ledamot i konstitutionsutskottet infinner sig när det just är egna statsråd från den egna regeringen som bedöms. Då gäller det att inte vika ned sig utan ta det konstitutionella ansvaret och kritisera där så behövs utifrån saklig grund och tidigare praxis. Om inte det sker blir det inget bra resultat. Då förlorar vårt demokratiska system delar av en viktig funktion – kontrollmakten. Vi har vår viktigaste uppgift i utskottet just när det gäller denna del. Denna uppgift som vi har kräver att utskottets ledamöter både lyfter blicken över de nuvarande statsrådets personer och klarar av att inte ha olika måttstockar beroende på hur olika regeringars politiska färg ser ut.

Herr talman! Det utrymme som finns för att tolka grundlagarna görs numera regelmässigt till försvar av den borgerliga regeringen. Ny praxis sätts, som i många fall innebär att tidigare agerande som har varit ifrågasatt när en socialdemokratisk regering stod för det nu inte bara accepteras utan också framhålls som lovvärt.

Det system som vi har när det handlar om granskningen av regeringsmakten bygger på att de som granskar regeringen också vill göra det – att man tar sin uppgift på allvar. Motsatt beteende är att inte bry sig om sitt granskningsuppdrag och att byta ut sin roll som grindvakt mot rollen som dörrmatta.

I det korta perspektivet betalar sig säkert en sådan hållning. Men efter ett tag blir det ett alltmer krystat och intellektuellt ohederligt försvar av uppenbart ohållbara ståndpunkter. I sin iver att skydda borgerliga ministrar vill man nu inte gå med på att Cristina Husmark Pehrsson har ett personligt ansvar för förhållandena på Försäkringskassan under 2008. Att socialdemokraten Barbro Holmberg år 2005 hade ett personligt ansvar för tårtkalasen på Migrationsverket efter lyckade avvisningar var däremot en självklarhet för samma borgerliga politiker liksom – jag betonar det – för hela det dåvarande konstitutionsutskottet. Även vid andra till-

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Granskning-
betänkande*

*Inledning (allmänna
synpunkter)*

fällen har de socialdemokratiska ledamöterna i KU kritiserat en socialdemokratisk regering.

Självfallet har ett statsråd alltid ett ansvar för den verksamhet som bedrivs på de myndigheter som sorterar under dennes departement. Hur långt det sedan sträcker sig kan man diskutera. Men när det gäller Cristina Husmark Pehrssons ansvar för Försäkringskassan har vi i granskningen kunnat konstatera att Försäkringskassan vid minst fyra tillfällen slog skriftligt larm och avrådde regeringen från att genomföra planerade reformer eftersom man inte kunde garantera kvaliteten. Ansvarigt statsråd lyssnade med ett halvt öra, justerade lite i marginalen och körde sedan på. Men något ansvar för det kaos som Försäkringskassan hade varnat för och som blev följden behöver hon inte bära enligt den borgerliga majoriteten.

Jag går nu över till några sakärenden. Jag ska lyfta fram de ärenden där vi har gemensam uppfattning. Ett av de mest komplicerade ärenden vi har haft att granska under året har varit frågan om statens övertagande av investmentbanken Carnegie. Vid granskningen har flera moment av ett nytt agerande visat sig från regeringens sida. Därför har utskottet gemensamt enats om att fortsätta granskningen med sikte på att genomföra en mer omfattande och kvalificerad utredning som ska kunna presentera ett så heltäckande underlag för beslut i frågan som bara är möjligt under nästa vår.

Vi har också enigt i utskottet konstaterat just att kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth borde ha agerat tidigare och mer kraftfullt när det uppdragades att det förelåg jäv för hennes statssekreterare.

Regeringen får också viss kritik för hur den har hanterat integritetsfrågor för patienterna i samband med införandet av tandvårdsstödet.

Vi har också gemensamt haft den uppfattningen att regeringen behöver tydliga rutiner när det gäller samrådet med riksdagen. Det handlar om samråd med riksdagen inför beslut på ministerrådsmöten.

För Socialdemokraternas räkning vill jag lyfta upp tre reservationer som vi delar med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det första ärendet handlar om hur regeringens utnämningsspolitik fungerar. Här anser vi att inga formella fel begåtts men att regeringen både i skrift och tal gett uttryck för en betydligt öppnare och mer spårbar process än vad vi nu har kunnat konstatera är fallet. Det finns egentligen ingen utanför Regeringskansliet som kan följa processerna, som i huvudsak sker i muntliga, odokumenterade samtal med konsulter. Vi anser det vara en brist i jämförelse med vad regeringen har utlovat, bland annat i budgetpropositionen för 2008.

Jag har redan nämnt ansvaret för Försäkringskassan.

Slutligen vill jag säga några ord om stödpaket till fordonsindustrin. Där har regeringen, enligt vår åsikt, haft alltför bråttom med att bereda ärendet. Bara Riksgäldskontoret fick muntligt yttra sig över förslaget. Ingen av de statliga myndigheter som är experter på frågor som rör fordonsindustrin fick yttra sig. Vi kan konstatera att regeringsformens beredningskrav därmed inte kan sägas vara uppfyllt. Det är också så att det här paketet har blivit ett praktfullt fiasko. Resultatet av regeringens agerande är att stödåtgärder som rätt använda skulle ha kunnat minska arbetslösheten nu blir helt verkningslösa. Det är givetvis inte acceptabelt.

Med de orden tackar jag för mig.

Herr talman! Vi har ägnat mycket kraft åt KU:s betänkande. Det är tre delar på drygt 750 sidor. Vi har gjort det under lång tid. Det har varit väldigt mycket krävande och tålamodsprövande arbete, men det har skett i en god anda, skulle jag vilja säga.

Till att börja vill jag yrka på godkännande av utskottets anmälan i detta tjocka betänkande.

Som ordföranden redan har varit inne på har vi en viktig roll att granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det här är inte någonting som vi har hittat på själva, utan det här är inskrivet i grundlagen, i 12 kap. 1 § i regeringsformen.

För oss i alliansen är den centrala rollen att granska regeringen och statsråden utifrån om de har följt de regler och rutiner som finns. Ibland kan vi kosta på oss att säga: Ja, de har följt rutinerna, men det finns faktiskt anledning att se över om det inte går att skaffa sig bättre rutiner rent generellt.

I år är det 42 granskningsanmälningar. Av dem har vi bordlagt tre. Kanske har vi bordlagt den som är mest politiskt spännande och intressant, nämligen den som handlar om Carnegie Investment Bank.

I år är det ganska tydligt att det är få konstitutionellt spännande ärenden. Däremot finns det en hel del ärenden som är politiskt spännande och som är centrala i den politiska debatten. Därav följer kanske att det blir lite politiska reservationer från oppositionen. Det handlar snarare om politiska markeringar än om att man bidrar till att lösa konstitutionella knutar.

Låt oss titta på de tre ärenden som vi är överens om. Ordföranden har beskrivit dem. Det handlar om en uppförandekod för vapenexport, brister när det gäller beredningen av propositionen om statligt tandvårdsstöd och en jävsituation på Kulturdepartementet.

Av dem tycker jag att den som handlar om jävsituationen på Kulturdepartementet kanske är en av de mest spännande granskningarna vi har i år. Där får vi försöka fundera över var gränsen för jäv går och hur man ska undvika att hamna på ett för kort respektavstånd. Här tycker jag också att det är roligt att se att det vi i konstitutionsutskottet säger faktiskt tas på allvar av regeringen och att man gör förändringar. Dessutom gör man förändringar som vi kan använda för att peka på att detta är ett bra sätt att i framtiden se till att så fort det uppstår en antydning till jäv eller en diskussion om jäv finns det möjligheter att lotta över det ärendet till ett annat statsråd eller en annan statssekreterare.

Jag lämnar de tio ärenden som vi ska diskutera i dag utanför min inledning. Det finns gott om vänner i alliansen som sitter taggade för att ge sig in i dessa tio ärenden och diskutera. Jag tror att de på ett väldigt tydligt sätt kommer att kunna visa att det som skiljer oss åt i de här tio ärendena inte är konstitutionella frågor utan politiska frågor.

Någonting som är nytt för i år är att vi har ringat in ett antal KU-anmälningar som inte är tillräckligt bra. Ibland hade de kanske gjort sig bättre som interpellationer eller som skriftliga frågor. Ibland hade de kanske mått bra av att den som skrev dem hade låtit någon annan titta på dem för att verkligen kontrollera att man träffar rätt mål, att det verkligen är någonting som konstitutionsutskottet ska ägna tid åt.

Det är med andra ord ibland rena misstag som gör att vi får en KU-anmälan snarare än att det finns någonting i själva KU-anmälan. Det gäller till exempel de två KU-anmälningar som har att göra med signalspaning. Det gäller försäljning av JAS 39 Gripen-plan till Norge och hanteringen av frågan om ett heltäckande internationellt förbud rörande klustervapen.

Jag tror att det är viktigt att vi den här gången över alla blockgränser har markerat att man måste träffa i närheten av tavlan för att KU ska kunna använda anmälan för att göra en ordentlig granskning.

Herr talman! Med det är jag färdig med min inledning och återkommer senare i debatten.

Anf. 69 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Som jag sade i min inledning är det naturligtvis av allra största vikt att konstitutionsutskottet fullföljer den uppgift som är oss ålagd enligt regeringsformen. Det handlar om legitimitet för utskottets arbete. Det handlar också om att kontrollen gentemot regeringen fungerar på det sätt som är avsett. Det handlar om granskning, om att man upplever sig bli sedd och om att man vet att vi följer arbetet. Det handlar också om att man vet att om man inte gör på det sätt som man är ålagd i enlighet med våra grundlagar har konstitutionsutskottet möjlighet följa upp, granska och komma med kritik.

Per Bill avfärdar våra reservationer med att de är politiska reservationer. Jag tycker att det är ett mycket märkligt uttalande från utskottets vice ordförande. Vi har motiverat våra ställningstaganden. Om man tittar på de utredningar som finns i de ärendena kan vi också konstatera att det finns en god grund för våra ställningstaganden.

Jag gjorde ett antal påståenden som jag inte har fått något bemötande på. Har jag fel, Per Bill, i mitt påstående att det enbart är fyra ärenden under de här tre åren där ni har uttalat kritik mot den här regeringen och att ni bara gör det när regeringen själv har sagt man har gjort fel? Är det fel?

Hur kan det komma sig att Barbro Holmberg som socialdemokratisk minister har ansvar för myndighetens arbete men inte Cristina Husmark Pehrsson, enligt 1 kap. 6 § regeringsformen? Har inte ett statsråd yttersta ansvaret för sina myndigheter och den verksamhet som där bedrivs?

Varför är måttstockarna olika, Per Bill?

Anf. 70 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga att under det här året har vi väldigt tydligt fått klart för oss att KU har en central roll. Vi hade ett seminarium som var en del av vårt 200-årsfirande och som verkligen visade att tjänstemännen i Regeringskansliet i princip skulle vilja att statsråden hade en liten tavla på väggen där det står: Konstitutionsutskottet ser dig. Det visade också att den kritik vi kommer med väldigt fort omsätts i nya rutiner och ny praxis. Det var precis det jag redan år ett sade var det viktiga, nämligen att vi blir den gode revisorn som pekar på var det finns brister, att de bristerna sedan rättas till och att man ändrar rutiner så att risken för likartade brister blir så liten som möjligt. Det är precis så jag vill att KU:s arbete ska fungera.

När det gäller tårtskalaset hos Barbro Holmberg är det en ny liknelse för mig. Jag kan inte påminna mig om att vi haft den uppe och diskuterat den under alla de sammanträden som vi har haft. Det vi däremot vid flera tillfällen har diskuterat är Thomas Östros och hur han skötte, eller lät bli att sköta, Centrala studiestödsnämnden. Det vill säga att det år efter år var rutiner som var så dåliga att de som studerade inte fick sina studie-medel i tid.

Vi sade att till slut kommer ett genombrott då det har gått så många månader att begreppet om att vi har en myndighet under eget ansvar inte längre gäller och det då ändå till slut ankommer på ministern att gå in och se till att detta fungerar.

Anf. 71 BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Frågan är ju: Har inte ni som nu sitter i konstitutionsutskottet och representerar de borgerliga majoritetspartierna ett ansvar, Per Bill, för att upprätthålla legitimiteten i utskottets arbete? Det är ju det som själva frågan rör som inte bara jag ställer. Jag har citerat till och med den borgerliga ledarsidan i Dagens Nyheter, och det finns andra som också reagerar för att ni inte reagerar, för att ni inte tar ert ansvar, för att detta undergräver den roll som konstitutionsutskottet har.

Du hänvisar till ett seminarium och tjänstemän från Regeringskansliet som uttalade sig. Låt mig då säga att de som uttalade sig var representanter för dem som hade varit verksamma inom Regeringskansliet vid tidigare tillfällen. Det är inte det här utskottets uttalanden som ligger till grund för hur man har tolkat KU:s uttalanden, utan det är vad som har hänt tidigare. Och det är ju det som är skillnaden mellan nu och då, nämligen att då fanns det möjligheter och gjordes också tydliga uttalanden från hela utskottet, inklusive de socialdemokratiska ledamöterna när det fanns en grund för att kritisera regeringen. Ni gör ju inte det, utom när regeringen själv talar om att man har gjort fel! Så är det ju. Gå in och granska! Det är upp till var och en att gå in och läsa detta. Det står tydligt och klart, och det har också sagts vid flera tillfällen av Per Bill själv, senast i samband med presskonferensen och lite indirekt nu också, att man är den gode revisorn. När regeringen säger att man nog gjorde fel säger Per Bill: Men vad bra, då kan vi kanske kritisera.

Det är så det går till! Jag tycker att det är ynkligt, och jag tycker framför allt att det är ryggradslöst av er som borgerliga riksdagsledamöter.

Anf. 72 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Ynkligt och ryggradslöst. Det här var, tyckte jag, den lättaste av de tre granskningarna som vi har haft. Det har funnits ganska kluriga ärenden i de andra två. I den här omgången var det ganska enkelt. Jag trodde faktiskt att vi skulle kunna ha en debatt som handlade om själva ärendena och inte det sedvanliga om vi är för snälla eller om ni är för elaka.

Ynkligt, ryggradslöst och så vidare – jag vet inte riktigt, fru talman, om den typen av uttryck bidrar till att ge KU något bättre renommé.

Anf. 73 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Är konstitutionsutskottet en politisk pajkastningsarena? Är konstitutionsutskottet onödigt i svensk kontrollmakt? Är konstitut-

ionsutskottet enbart en papperstiger utan någon betydelse? Det är många frågor som man faktiskt hör ute i samhället och som man också kan läsa på en del tidningars ledarsidor. Det är också frågor som direkt pekar på de berörda riksdagsledamöter som sitter i själva utskottet. Det är vi som både har till ansvar att granska, till ansvar att förnya våra arbetsformer och till ansvar att upprätthålla konstitutionsutskottets anseende. Ingen annan. Det är bara vi, och det ställer då krav på oss alla här i konstitutionsutskottet.

Det ställer också krav på de riksdagsledamöter som lämnar in KU-anmälningar. I vilket syfte lämnas KU-anmälningarna in? Är det för att det är ett konstitutionellt feltramp av en minister eller är det för att anmälaren ska få ett garanterat TT-meddelande och därmed mediesnurr?

Det är vi här i riksdagen som bestämmer vilken betydelse och vilken bild vi vill sätta av det svenska, parlamentariska konstitutionsutskottet. Låt oss också ha med det såväl i denna debatt som framöver.

Konstitutionsutskottets vårgranskning tillhör den mest kända uppgiften för utskottet. Det är också den medialt mest intressanta. Som en del av kontrollmakten är konstitutionsutskottets uppgift just att kontrollera regeringen, att kontrollera så att statsråd och beredning av ärenden följer de regelverk och den praxis som finns.

Vi gör det inte för att piska. Vi gör det inte för att peka finger. Vi gör det inte heller för att partipolitiskt dra dem i smutsen.

Vi granskar för att värna våra gemensamma grundlagar, för att kontrollera regeringen och för att säkra de folkvaldas insyn. Vi gör det helt enkelt för att upprätthålla en god konstitutionell ordning mellan riksdag och regering men naturligtvis också specifikt i statsrådets tjänsteutövning och hur de handlägger ärenden.

Vi ska också komma ihåg att KU inte är någon domstol. KU är satt att granska statsrådets tjänsteutövning från en konstitutionell utgångspunkt. Vi ska bidra till en konstitutionell utveckling som förhoppningsvis ska leda till effektivitet och kvalitet och undvikande av maktmissbruk. Vår roll är att granska makten.

KU har i debatten, både nu och tidigare, blivit kritiserat just för partipolitisering. Även där har vi, från både opposition och majoritet, anledning till självkritik. Vi måste helt enkelt bli duktigare på att kritisera när det ska vara kritik och inte kritisera när det saknas kritikgrund.

I detta granskningsbetänkande finns det prov på reservationer som är tveksamma för ett seriöst konstitutionsutskott. Vi kommer nog aldrig att få se ett helt enigt KU, och det kanske inte heller ska och bör vara målet. Det har alltid förekommit reservationer och det känns naturligt att det också gör det framöver.

Det är av vikt att KU:s ställningstaganden är tydliga, stringenta och vägledande inför framtiden. Då är förmodligen en vass majoritetstext eller en vass reservationstext betydligt mer vägledande än en urvattnad och mjälig samskrivning. För precis som inom domstolsväsendet finns det möjlighet till skiljaktiga meningar och möjlighet för annan tolkning av vissa lagrum.

Det finns en naturlig spänning mellan opposition och majoritet i konstitutionsutskottet, av den självklara anledningen att vi är politiker, folkvalda, representerar olika partier och har olika ideologiska uppfattningar. Det är bra, tycker jag. Det bidrar till en utvecklad granskning. Den dialog

som sker i utskottet och där det handlar om att ge och ha synpunkter och om att tänka efter och reflektera bidrar också till att stärka KU:s betänkande och höja kvaliteten i det. Både majoriteten och oppositionen ges därmed tillfälle att reflektera över de skrivningar som vi slutligen gör.

Det är viktigt att det är tydligt att konstitutionsutskottets roll inte är att pröva om politiken är den rätta eller om det har blivit rätt resultat utan att pröva om agerandet har förberetts och utförts på ett konstitutionellt riktigt sätt. Det måste vi alltid ha med oss.

KU har en viktig uppgift. Uppgiften är inte den partipolitiska granskningen utan den parlamentariska granskningen, att se till att vi utgår från den uppgift vi har av kammaren att granska makten och bidra till just det jag har pratat om, den konstitutionella utvecklingen.

Under några år har KU haft en granskningsgrupp som analyserat och diskuterat den praxis som KU bör och ska använda sig av, hur vi ska få in mer fylliga och relevanta KU-anmälningar, hur vi ska befästa vår roll som viktigt kontrollinstrument, hur vi ska genomföra vår granskning på bästa sätt. Arbetet har resulterat i en omfattande rapport som är mycket läsvärd även för dem utanför KU.

Bland annat kan man se avtryck från denna rapport i detta granskningsbetänkande, och jag hoppas att vi kommer att se mer av vårt arbete i kommande granskningar också. Med anledning av flera anmälningar har vi bara en kortare utredning eller ett mycket kort konstaterande: ”Inget uttalande från utskottet.”

Detta gör vi för att kunna fokusera på de anmälningar som kan behöva mer tid och mer utredning. De anmälningar som är konstitutionellt relevanta och intressanta måste vi ha en sportslig chans att hinna analysera och granska. Vi kan också se att vi håller oss till mer strikta, konstitutionella slutsatser i ställningstagandena av den anledningen att det finns skäl att höja KU:s anseende i att vara ett granskande utskott. Det är viktigt att sakpolitiskt käbbel hålls borta från KU:s ställningstaganden. Det är viktigt att vi är objektiva, stringenta och relevanta.

En annan viktig sak som jag tog upp inledningsvis är hur vi riksdagsledamöter använder KU. Det finns några riktigt bra KU-anmälningar, och det finns också några anmälningar som är riktigt usla. En del av de anmälningar som har lämnats till KU kan enkelt avfärdas med att de inte har någon konstitutionell grund.

Jag tror att det är viktigt att ledamöterna i kammaren funderar över på vilket sätt vi använder anmälningsinstrumentet när det gäller KU. Det är inte som en interpellation. Vi är ingen uppläxare av ordningen i kammaren. Vi granskar inte riksdagens egna utskott. Samtliga riksdagsledamöter bör också fundera över på vilket sätt det bidrar till att stärka såväl kammarens som KU:s roll. Är nyhetsinslaget i tv eller TT-telegrammet värt det undergrävande av KU:s auktoritet som detta på sikt kan innebära? Jag tycker inte det.

Fru talman! Som ni hört i tidigare anföranden riktar vi enig kritik i tre granskningsärenden, men vi är ense om så oerhört många fler. I de allra flesta granskningsärenden är vi helt eniga – inga särskilda yttranden eller reservationer utan helt eniga. Det handlar bland annat om att regeringen skött sig vad gäller frågan om förbud rörande klustervapen, beredningen vid delningen av FRA-propositionen, om att det är talmannen som sköter ordningen vid interpellationsdebatter, om fiskeförhandlingar, om Sida,

om Skolverket och så vidare. Vi har väldigt många eniga ställningstaganden som inte föranleder någon kritik och där utskottet är helt samstämmigt. Den kommande debatten i dag handlar enbart om ärenden där man har reservationer, vilket kan ge en lite skev bild av KU:s granskningsbetänkande.

På det stora hela tycker jag att det är ett riktigt bra granskningsbetänkande men som samtidigt också lämnar utrymme till mer stringens, mer samsyn och mer konstitutionellt hållna ställningstaganden i framtiden. På Dagens Nyheters ledarsida efterfrågades för några veckor sedan att majoriteten i KU bör finna mer samskrivningar med oppositionspartierna. Det har också utskottets ordförande Berit Andnor lyft fram i sitt anförande. Vi hade gärna gjort det, om det inneburit att man samtidigt inte går för många steg åt fel håll. För mig är det otänkbart att tumma på den juridiska och konstitutionella hållningen enbart för att komma överens. Tydliga exempel på reservationer från Socialdemokraterna finns där vi verkligen hade gått ifrån principen om konstitutionell tydlighet. Lästips finns under granskningen av Svensk kassaservice, av förflyttningen av generaldirektören på Arbetsförmedlingen och under de två ärenden som rör utnämningsspolitiken där man uttryckligen skriver: Något fel i formellt eller juridiskt hänseende har visserligen inte skett i dessa utnämningssärenden. Jag kan inte nog understryka att det är just detta som KU är satt att granska, hur torftigt och ibland trist det kan låta.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 74 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! Riksdagen har enligt grundlagen en viktig roll som består i att granska regeringens arbete. Det görs av konstitutionsutskottet som i vår firar 200 år. KU skapades i den nya regeringsform som blev till som ett resultat av Sveriges hastiga delning i två delar då vi förlorade den östra rikshalvan, nuvarande Finland, till Ryssland. Enväldet och kungens absoluta makt upphörde 1809. Riksdagens första utskott, KU, fick rollen att granska den regering som kungen utsåg. Det skulle dröja ytterligare drygt hundra år innan vi fick full demokrati i Sverige med allmän rösträtt, medborgarnas representanter i riksdagen fick makten att utse regeringen och kungen blev ett ceremoniellt statsöverhuvud. KU har alltså fina anor och traditioner att falla tillbaka på och upprätthålla. Dess roll har hela tiden utvecklats.

I årets betänkande har konstitutionsutskottet varit enigt om att statsråden förtjänar viss kritik i ett antal ärenden. Där är vi eniga, och därmed får KU:s uttalande större tyngd. Jag har som ny i konstitutionsutskottet uppfattat att det i år är ovanligt många reservationer från oppositionens sida jämfört med tidigare år. Enligt min mening har reservationerna snarare sakpolitisk grund än konstitutionell grund. Men det får vi anledning att återkomma till i de olika debatterna, där Folkpartiet i dag kommer att företrädas av Ulf Nilsson, Helena Bargholtz och mig själv.

Jag vill så här i inledningen säga några ord om en grupp av ärenden som har väckt mitt största intresse, nämligen ärendena som handlar om regeringens utnämningsmakt när det gäller statliga generaldirektörer och myndighetschefer. Jag ställde själv i början av förra mandatperioden en interpellation till dåvarande utrikesminister Laila Freivalds med anledning av att de ambassadörer som hade partipolitisk bakgrund hade mest

socialdemokratisk sådan. Det är ingen tvekan om att folkligt missnöje med frågetecknen kring huruvida det verkligen var grundlagens krav på förtjänst och skicklighet som styrde utnämningsspolitiken var en del av skälet till alliansens framgång i valet 2006.

Tre viktiga faktorer brukar man, fru talman, hänvisa till när man ska jämföra olika länders utnämningssystem: för det första hur stor kretsen är som är inblandad i utnämningen, för det andra hur stor öppenheten är i utnämningsspolitiken och för det tredje om det krävs några formella meriter för att få en tjänst.

I princip alla länder i Europa uppfyllde något av de här kriterierna på ett tillfredsställande sätt före valet 2006, men inte Sverige. Det internationella institutet Transparency International, som jobbar mot korruption i hela världen, varnade till och med för att den svenska slutenheten kunde utnyttjas för att främja särintressen.

Vi har i vårens utfrågning av statsministern och andra statsråd fått veta att Sverige numera uppfyller samtliga dessa tre kriterier på olika sätt. Kretsen som är inblandad i processen är inte längre koncentrerad till statsministern, utan det är en decentraliserad process där samtliga statsråd är involverade. Öppenheten har skapats eftersom det numera mer är regel än undantag att annonsera ut att en tjänst är ledig i staten. Och numera finns offentliga kravspecifikationer som är öppna och förståeliga för alla som önskar att söka. Det går att se om den som får posten har utnämnts för sin förtjänst och skicklighet.

Maud Olofsson berättade i en av utfrågningarna att hon träffat nyutnämnda generaldirektörer som sagt: "Aldrig trodde jag att jag skulle kunna komma i fråga för den här tjänsten."

Den här viktiga reformen har gett alla medborgare samma livschanser. Dessa positioner är inte längre för en liten utvald skara.

Det finns andra positiva effekter av reformen jämfört med den förra regeringens tid. Då var 32 procent av generaldirektörerna kvinnor, och nu är 50 procent av generaldirektörerna kvinnor. Andelen myndighetschefer med utländsk bakgrund har ökat från 6 till 20 procent.

Med dessa ord, fru talman, vill jag bara konstatera att denna reform har varit en väldigt viktig demokratiserande reform av den svenska staten.

Anf. 75 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! KU:s granskning ska vara inriktad på rättskontroll och administrativ praxis. Granskningen ska i första hand vara inriktad på att kontrollera om statsråden i sin tjänsteutövning och Regeringskansliet vid sin handläggning av regeringsärendena har följt gällande regler och vedertagen praxis. Vid underlåtenhet att handla prövas frågan om skyldighet att handla förelåg enligt regler och praxis.

De bakgrundsregler som i första hand åsyftas när det gäller granskningen är procedur- och kompetensreglerna i regeringsformen och riks-dagsordningen, det vill säga reglerna om lagrådsremiss, normgivningskompetens och propositionsavlämnande. Men det kan också vara fråga om materiella lagbestämmelser som regeringen tillämpar vid beslut i förvaltningsärenden, till exempel bestämmelser i utlänningslagen, plan- och bygglagen och sekretesslagen. Utskottet har dock iakttagit stor försiktighet med att uttala sig på ett sådant sätt att det blir fråga om en över-

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Granskning-
betänkande*

*Inledning (allmänna
synpunkter)*

prövning i sak av ett enskilt ärende. Normalt sett lägger sig KU inte i den materiella bedömning som regeringen har gjort.

Fru talman! Det är givetvis verklighetsfrämmande att bortse från att konstitutionsutskottet är ett politiskt organ, sammansatt av valda ledamöter med ett politiskt uppdrag.

Utskottets ledamöter har politiska motiv för sitt handlande i riksdagen. Detta måste man räkna med även i fråga om granskningen. Att de ledamöter som tillhör ett regerande parti under granskningens gång kan sträva efter att tillföra ärendet uppgifter som talar till förmån för det statsråd som granskas är fullt legitimt. Partiloyaliteten behöver inte vara något problem förrän vid bedömningen. Enligt regeringsformen ankommer granskningen på utskottet. Det finns därför grund för att hävda att granskningen utförs av utskottets ledamöter och att deras roll som företrädare för sina partier i detta sammanhang inte utan vidare sammanfaller med vad en sådan roll i övrigt kan innebära.

Fru talman! Det är inte förvånande om det även vid en konstitutionell granskning från rättsliga utgångspunkter görs skilda bedömningar. Sådant sker ju även vid våra domstolar. Inte heller är det förvånande om sådana skiljaktigheter någon gång visar sig utfalla efter partilinjerna. Ju mindre entydigt ett rättsligt beslutsunderlag är, desto större blir utrymmet för den beslutandes eget omdöme.

Fru talman! Det som jag här har sagt återfinns i den rapport som en speciell reflexionsgrupp arbetat med. Därav det något formella språket. Jag har tillhört denna grupp i tre mandatperioder. Det har varit lång dags färd mot publicering. Men det är bra att vi nu äntligen kommit till skott och kan publicera detta arbete omkring hur granskningen bedrivs och ska bedrivas.

Denna produkt blir en nyttig uppslagsbok för journalister och samhällsvetare. Dessa har ju ibland – för att inte säga ofta – en missuppfattning om vad KU sysslar med. Under våren har jag sett ett antal artiklar – en del av dem har refererats här – som visar att den här skriften verkligen behövs.

Fru talman! Dessutom tror jag att det kan vara av viss betydelse för riksdagens egna ledamöter så att vi slipper se anmälningar till KU som ligger utanför vårt kompetensområde. Fast jag förutsätter, fru talman, att man tar till sig det som skrivits.

Dessutom blir det, fru talman, en bra introduktion till kommande KU-ledamöter. När jag blev ledamot av KU 1991 fick jag ingen som helst introduktion till granskningsarbetet. I stället fick man lära sig av egna och andras misstag under vägens gång.

Fru talman! Vi har nu hört konstitutionsutskottets ordförande framföra sin litanian för tredje året i följd. Det är intressant, för jag kan notera att metaforerna ökar hela tiden i antal. Hon talar om svaghetstecken, överslätande hållning, dörrmatta, intellektuell ohederlighet, ynkighet och ryggradslöshet. Det fanns kanske ytterligare, men det här var dem jag noterade.

Jag har suttit i utskottet och representerat ett regeringsparti i sex år och representerat opposition i åtta år. Bilden att det skulle vara på detta sätt stämmer inte.

En slutsats som jag har funderat på är att det plötsligt har blivit så att allianspartierna är strikt partipolitiska medan den rödgröna oppositionen

försöker framställa sig som opolitiska och icke-partipolitiska i detta sammanhang. Att de skulle vara härförare av objektivitetsprincipen, fru talman, tycker jag verkar något patetiskt.

Till slut vill jag, fru talman, i detta sammanhang passa på att tacka vårt kansli för ett utmärkt arbete under årets granskningsarbete.

Anf. 76 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag kommer i denna inledning inte att ta upp några exempel som vi ska debattera senare, för det kommer naturligtvis att visa sig vad det handlar om. Jag kommer inte heller att ta upp några exempel från betänkandet, som jag hade tänkt – det har många andra talare gjort före mig, så det skulle bara bli en repetition.

Fru talman! I dag har vi framför oss att debattera KU:s granskningsbetänkande. Vi har nu, liksom alla andra gånger, granskat att regeringen och statsrådets tjänsteutövning följer våra grundlagar. Grundlagarna är, som jag i tidigare inledningar under åren sagt, likt spelregler som vi alla har att följa. I en demokrati som vår är det tryggt att veta att det finns tydliga regler för hur ett regerande ska gå till.

När KU i sin roll är enat i sina ställningstaganden ger det naturligtvis tyngd, oavsett om den kritik vi har gäller något stort eller något smått. I den bästa av världar kanske vi i utskottet skulle kunna vara enade i det mesta av våra ställningstaganden, men så är det naturligtvis inte.

Tredje gången är det nu som alliansregeringen granskas, och jag tycker mig se ett mönster. Det är att de enda gånger alliansen vill ge kritik till sina egna är när statsråden själva har sagt att de gjort ett fel eller att de kunnat hantera saker och ting på ett annorlunda sätt.

Som förtroendevald till vår riksdag ska jag som ledamot i KU vara folkets ögon, öron och röst. Som förtroendevald ska jag granska regeringen, hur regeringen använder sin makt. Min roll är inte att skydda eller se genom fingrarna. Granskningsuppdraget måste tas på fullaste allvar.

Det är naturligtvis mycket lätt att kritisera en regering med en annan politisk färg; det är i och för sig inte konstigt. Att vi har skiljaktigheter i våra bedömningar är inte heller konstigt. Men att inte våga kritisera en minister utan att han eller hon själv har sagt att ett fel begåtts är inte så bra. Det är illa.

Fru talman! KU:s kontrollfunktion anser Vänsterpartiet vara ett måste i en demokrati. Något bland det viktigaste, som jag ser det, är att kvinnor och män i detta land får veta hur vi förtroendevalda sköter våra uppdrag, hur vi förvaltar våra gemensamma resurser och att vi kontrollerar att maktmissbruk inte sker.

Fru talman! Jag avslutar min inledning med att yrka på godkännande av reservationerna 1, 8 och 10, men självfallet står jag bakom alla reservationer där Vänsterpartiet finns med.

Regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin (avsnitt 2.2)

Anf. 77 MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Som vi redan har varit inne på i den här debatten får man säga att i ärende efter ärende fortsätter den borgerliga majoriteten i konstitutionsutskottet med sin osjälvständiga hållning i förhållande till sin

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Granskning-
betänkande*

*Inledning (allmänna
synpunkter)*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

regering. De enda gånger ni vågar kritisera den egna regeringen är när de själva erkänner. Det är inte bra för KU.

Nu är ju konstitutionsutskottet ingen domstol, men om det hade varit en domstol skulle det ha varit en domstol som inte fäller andra än dem som erkänner. Vilken trovärdighet skulle en sådan domstol ha haft hos svenska folket? Det kan väl den borgerliga majoriteten fundera lite över.

Per Bill sade förut att alla statsråd borde ha en skylt på sitt ämbetsrum med texten: KU ser dig. Men under den här mandatperioden kan det i stället stå: KU ser dig men fäller dig bara om du erkänner. För det är ju precis så ni har skött granskningsarbetet under den här mandatperioden.

Det här granskningsbetänkandet är den tredje gången under er mandatperiod, och med detta granskningsbetänkande försitter ni slutligen alla chanser att visa något slags integritet och självständighet. När ni inte vågar göra det nu kommer ni inte att våga göra det nästa år heller, när det bara är några månader kvar till valet. Detta var nog alltså sista chansen att kunna visa integritet.

Det ärende som vi har framför oss nu, om bilindustrin, hade annars varit ett utmärkt tillfälle att visa lite självständighet, för där är det alldeles uppenbart hur regeringen har slarvat med beredningen.

Bakgrunden till granskningsärendet är ganska välkänd vid det här laget. I slutet av förra sommaren gick världen in i en förvärrad ekonomisk kris. Krisen uppstod inte i augusti eller september förra året, utan den hade pågått i delar av världen ganska länge. Men den förvärrades kraftigt i början av hösten.

Detta borde inte ha varit oväntat för regeringen. Varningssignaler om det ekonomiska läget fanns ganska tidigt. Jag kan själv vittna om det av en ren tillfällighet. Konstitutionsutskottet besökte ju Nordamerika – Kanada och USA – i september förra året. Medan vi var i Washington passade jag på att på egen hand besöka Internationella valutafonden för att få en föredragning om det ekonomiska läget i USA och i världen i övrigt. Den föredragningen var mycket mörk. Redan då hade IMF, Internationella valutafonden, klart för sig ungefär vad som väntade, bland annat i Baltikum, som vi nu ser håller på att sjunka ned i depression.

Den morgon då vi i konstitutionsutskottet åkte från USA kunde vi slå upp tidningen, Washington Post, och läsa på första sidan att Lehman Brothers hade ansökt om konkursskydd. Det var det som inledde den stora diskussionen om den förvärrade krisen. Men det var som sagt ganska välkänt redan tidigt under hösten hur djup den var, inte bara för en bred allmänhet utan faktiskt också för den svenska regeringen, som naturligtvis med regelbundenhet får rapporter från bland andra valutafonden.

Detta var i mitten av september. Redan i oktober stod det sedan klart att bilindustrin, också svensk bilindustri, nog skulle drabbas hårt. Då började kraven komma från många håll. Vi socialdemokrater hade faktiskt redan under våren förra året ställt krav på ett paket riktat till fordonsindustrin, för då löpte ju fordonsforskningsprogrammet ut, och vi sade att det behövde ersättas av något.

När vi sedan under tidig höst började se att krisen slog allvarligt in i fordonsindustrin sade vi: Nu måste regeringen agera och försöka få på plats ett ordentligt stödpaket! Det är stora värden som står på spel. Det är 140 000 jobb totalt, om man räknar med underleverantörerna, och ex-

portvärden på mångmiljardbelopp. Det var industriell kompetens som är uppbyggd sedan decennier i Sverige och en väsentlig del av Sveriges industriella ryggrad som då stod på spel och som fortfarande gör det.

Detta sade vi redan tidigt under sensommaren och hösten. Regeringen vägrade att lyssna. Det skulle inte komma något stödpaket. Det var snarare så att Volvo och Saab bemöttes med förakt.

Inte ens svenskar vill ha Volvo, sade Maud Olofsson, trots att Volvo är Sveriges mest köpta bil.

Saab är bara ett varumärke i GM:s aktieportfölj, sade Fredrik Reinfeldt.

Det är billigare för staten att ha bilarbetarna arbetslösa i fyra fem år än att ta ett ägaransvar i Saab. Vi har räknat på det, sade statssekreteraren i Näringsdepartementet, centerpartisten Jöran Håggund.

Sådana har signalerna varit under hela hösten. Det har varit en bedövande ovilja från regeringen att göra något som helst konstruktivt för att klara svensk bilindustri genom krisen. Och vilken kontrast det var mot den övriga världen. När andra länder agerade snabbt stod Sverige och stampade och sade att man inte ville göra något.

I USA har man agerat kraftfullast. Obama hann ju knappt tillträda innan han gick in för att försöka rädda amerikansk bilindustri. Nu har man till och med socialiserat General Motors – bara en sådan sak. När kapitalismen krisar måste staten gå in. Så är det ju, och det är inte första gången.

Detta inser socialdemokrater, men det inser också borgerliga partier och borgerliga regeringar runt om i världen. I Tyskland, Belgien och Frankrike agerade man tidigt under hösten för att klara sin bilindustri. Det föranledde i sin tur EU-kommissionen att agera. När EU-kommissionen såg att ett antal länder började agera för att rädda sin bilindustri förstod man att man måste ha något slags regelverk på plats, så att man inte förrycker konkurrensen på den inre marknaden fullständigt. Då drog EU-kommissionen i gång sitt arbete, som sedan landade i en krisplan den 26 november förra året.

Inte ens då, den 26 november, då alla andra länder hade agerat och EU-kommissionen hade fått en plan på plats, agerade den svenska regeringen. Signalen från regeringen var fortfarande: Det kvittar om alla andra länder hjälper sin bilindustri. Saab och Volvo får klara sig själva.

Sedan måste något ha hänt i regeringen någon gång i början av december. Kanske var det att vi socialdemokrater begärde en särskild debatt i riksdagen om krisen i fordonsindustrin. Kanske var det att det gick upp för Maud Olofsson och paniken slog klorna i henne när hon förstod att hon kan bli den näringsminister som får begrava Saab och Volvo. Kanske var det detta hon såg framför sig. Det är inget vackert eftermäle.

Den 5 december inleddes så äntligen beredningen för att ta fram ett stödpaket. Då hade man hamnat i tidsnöd och måste få fram en proposition som skulle hinna utskottsbehandlas och riksdagsbehandlas innan riksdagen gick på jullovsledighet den 19 december. Då förstår man hur bråttom det var. Det var bråttom, bråttom, bråttom.

Den 5 december inleddes beredningen. Det var en fredag. Torsdagen därpå fattade man regeringsbeslut. På fyra dagar tog man fram paketet.

När det var färdigt stod det klart att det skulle kunna kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor, om det fungerade. Det har det inte gjort. Men om det hade fungerat skulle det ha kunnat kosta så mycket.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

Det var ingen utredning, ingen remissomgång.

Man skjuter helt från höften, och så hoppas man att det blir rätt ändå – allting bara för att klara dagsdebatten och för att kanske klara den extradebatt som vi hade begärt i kammaren.

Så får man inte göra, enligt regeringsformen. Det finns ett beredningskrav i 7 kap. 2 §. Det syftar just till att man ska se till att de förslag som kommer från regeringen till riksdagen håller kvalitet, att de löser den uppgift som de är avsedda att lösa och att de är kostnadseffektiva och konsekvensanalyserade.

Det beredningskravet är strängt. Regeringen *skall* hämta in behövliga upplysningar från berörda myndigheter. Det är inte bara ett formkrav. Det handlar om att säkerställa kvaliteten. Det är därför vi har alla de här hundratals myndigheterna. Vi vet att där sitter den expertkompetens som man behöver för att kunna fatta kloka beslut.

Då frågar man sig: Konsulterade regeringen under de här fyra dagarna, när de tog fram det här paketet, någon enda av de expertmyndigheter som kan tänkas kunna någonting om fordonsindustrin?

Man konsulterade inte en enda, inte Vinnova, inte Nutek, inte Almi.

Regeringsformen säger också att man ska lämna tillfälle för samman slutningar och enskilda att yttra sig. Det gjorde man inte heller. Här skulle det till exempel ha kunnat röra sig om Svenskt Näringsliv, IF Metall och Fordonskomponentgruppen. De hade kunnat lämna viktiga upplysningar om det här paketet var bra eller dåligt och om det var väl avvägt – om man hade brytt sig om att fråga dem.

Det är faktiskt så att den enda instans som regeringen har brytt sig om att fråga är Riksgälden, och det är väl bra.

Såvitt jag vet är inte Riksgäldens chef, Bo Lundgren, någon expert på bilar. Han har säkert körkort, men han är knappast någon expert på svensk bilindustri.

Jag ska då sammanfatta det här, fru talman. Det var regeringen själv som försatte sig i tidsnöd. Om man hade varit vaken och om man inte hade varit ideologiskt förblindad hade beredningen av det här förslaget kunnat inledas långt före den 5 december.

Beredningen borde ha kommit i gång redan i oktober/november och allra senast, naturligtvis, den 26 november när EU-kommissionens förslag kom. Då hade man haft tid att arbeta igenom förslagen. Man hade haft tid att begära in synpunkter från myndigheter och organisationer på det sätt som regeringsformen faktiskt föreskriver. Man *skall* inhämta den här informationen från berörda myndigheter.

Nu fanns inte den tiden. Nu hade man försatt sig i tidsnöd. Då fick beredningen ta fyra dagar utan att man frågade någon som kan någonting om bilar. Man fick snyta det här ur näsan för att klara dagsdebatten.

Så blev också resultatet därefter.

I morgon är det sex månader sedan regeringen fattade beslut om det här stödpaketet. Fortfarande har icke ett öre av de avsatta pengarna kommit fordonsindustrin till del. Det kan kanske bero på att åtgärderna har varit fel utformade i vissa avseenden.

Saab och Volvo står där med sina enorma problem. Minst 14 underleverantörer har gått i konkurs.

Så blir det, fru talman, när man slarvar med beredningen. Då blir det fel. Då blir det dåligt. Det borde Maud Olofsson ha fått bära ansvar för.

Men det ansvaret har den borgerliga majoriteten i konstitutionsutskottet inte vågat utkräva. Det är sorgligt, och det är sådant som bidrar till att undergräva respekten för utskottets arbete.

Anf. 78 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! I en anmälan till utskottet begärdes att utskottet skulle granska om regeringens hantering av stödpaketet uppfyller kraven på beredning enligt 7 kap. 2 § regeringsformen och om regeringens hantering av ärendet uppfyller regeringsformens bestämmelser om finansmakten.

Beredningskravet är en enormt viktig del i regeringens beslutsprocess. Det är inte första gången i KU som just beredningskravet är uppe.

Regeringen har mellan varven skött detta mycket hafsigt, snabbt, eller så har man totalt struntat i att inhämta synpunkter från berörda parter som har kunskap, viktig information och åsikter.

När det gäller stödpaketet till fordonsindustrin på 28 miljarder – det är inte precis någon liten summa – tog beredningen, som föregående talare har varit inne på, endast fyra arbetsdagar i anspråk. Det kan knappast sägas vara en beredning.

Så snabbt ska inte en beredning genomföras. Då är den definitivt inte seriös. Och i detta ärende var det faktiskt inte så bråttom som alliansregeringen vill ge sken av.

Kris i världen och kris i Sverige – jo, så var det, och så är det fortfarande. Men det urskuldar inte regeringens hantering av stödpaketet eller, rättare sagt, icke-beredning av detsamma.

Fru talman! Att bereda ett ärende i denna storleksordning på fyra dagar är illa. Det är rent ut sagt bedrövligt och mycket oroväckande hur regeringen hanterade beredningskravet. Detta skulle ha kunnat kosta skattebetalarna, som ni annars säger er värna så mycket, 28 miljarder.

Men, som sagt, ännu har det inte kostat något. Mig veterligen är fortfarande inte en enda krona utbetalad till fordonsindustrin, och det har, som sagt, snart gått sex månader.

I denna beredning, om vi nu ska kalla den så, var Riksgälden den enda som fick möjlighet att yttra sig om förslaget. Det är lite märkligt. Man kan ju, precis som Morgan Johansson gjorde tidigare, undra: Vad vet Riksgälden om bilar? Inte vet jag om de besitter några otroliga kompetenser inom området. Men jag tror ärligt talat inte att så är fallet.

I ett läge när krisen viner runt husknutarna, varsel och uppsägningar haglar som spön i backen, människor oroas och många personliga kriser uppstår väljer regeringen att inte tillfråga någon som verkligen kan något om fordonsindustrin.

Är det seriöst? Nej, knappast.

Vid utfrågningen den 26 mars i år svarade näringsminister Maud Olofsson att samtal med branschen, fordonsindustrin, hade förts tidigare. Det är bra. Men när ett förslag fanns på pränt fick de som regeringen tidigare hade fört samtal med inte yttra sig om förslaget. Det rimmar inte speciellt bra. Eller tycker alliansen det?

Jag förstår på ett sätt att tidspressen och de otaliga besöken och samtalerna här hemma liksom i Bryssel på olika nivåer med olika branschföreträdare var pressande ur många olika aspekter. Men varför påbörjades inte beredningsarbetet när beslutet äntligen kom från EU-kommissionen

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

den 26 november förra året? Varför väntade man till den 5 december? Flera veckor gick förlorade.

Om allt nu var så tidspressat och man var tvungen att göra detta så snabbt som möjligt fattar jag verkligen inte varför regeringen inte började med beredningen av ärendet direkt den 26 november.

Slutsatsen, min tolkning, är att regeringen innerst inne inte ville göra något alls.

Allt vad de sade sig vilja göra eller det lilla de åstadkom var bara ett spel för gallerierna.

Fru talman! Det är att konstatera att regeringen ännu en gång har brustit vad gäller beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen.

Anf. 79 PER BILL (m):

Fru talman! Tänk så olika man kan lägga upp sina debatter! Morgan Johansson ägnar tolv minuter åt denna debatt. Av dessa tolv minuter är nio minuter ren näringspolitik. På slutet handlar det om KU i tre minuter.

Jag kan som gammal ordförande i näringsutskottet inte låta bli att göra en liten avvikelse och debattera lite näringspolitik med Morgan innan jag går in på det mer konstitutionella, särskilt som jag vet att både Annie och Cecilia är rustade till tänderna när det gäller de rent konstitutionella bitarna.

Vi var på samma resa den dag den amerikanska regeringen lät Lehman Brothers gå omkull. Jag tror inte att vi hade den fulla innebörden av detta klar för oss – åtminstone hade inte alla tidningarna i USA det. Men det fick verkligen en spridningseffekt över jorden som var väldigt stor. Helt plötsligt fick människor som trodde att de inte hade tagit några risker alls klart för sig att de hade tagit en enorm risk och blivit av med alltihop.

Snabbt spred sig detta över till bland annat fordonsindustrin eftersom fordon på något sätt är en investering som är lätt att skjuta upp. Man gör lite extra service på sin bil, på sin traktor, på sin buss och så vidare – och därmed kan man skjuta upp de framtida investeringarna. Det blev verkligen som om någon hade satt ett järnspett rakt in i tillväxtmaskineriet.

Socialdemokraterna var naturligtvis oerhört snabba med att hoppa ut och lova miljarder till Saab, miljarder till Volvo och miljarder hit och miljarder dit. Jag tror att man på Näringsdepartementet har gjort en ganska bra sammanställning över alla miljarder som lovades ut. Ganska många av dessa miljarder skulle nu ha legat i GM:s konkursbo. Det kanske Morgan Johansson borde reflektera lite grann över.

Nu är det så här att vi har en alliansregering och inte en socialdemokratisk regering. Det är inte konstitutionellt fel av alliansregeringen att faktiskt driva allianspolitik. Maud Olofsson behöver inte uppföra sig som en sosse, och hon behöver inte socialisera allt hon kan komma över.

Jag förstår att Morgan Johansson, en klassisk vänstersosse, önskar att han hade varit näringsminister och kunnat socialisera både banker och andra företag billigt, bygga upp dem med skattebetalarnas pengar och lägga in dem i maktindustrin i det statliga hägnen. Jag förstår det, men det har ingenting med KU att göra. Det är synd för Morgan Johansson men väldigt bra för landets skattebetalare att han inte fick chansen att göra alla dessa socialiseringar.

Fru talman! Redan efter tre och en halv minut ska jag ägna mig åt konstitutionella spörsmål. Det är ändå så att vi ganska många gånger – flera gånger i det här tjocka betänkandet – kommer in på just beredningskravet och att det inte är absolut. Huvudidén är naturligtvis att det är av stort värde om vi kan få en allsidig belysning av förslagen och att man kan ha breda remisser och ta gott om tid på sig. Det är vi överens om. Det blir bättre kvalitet på förslagen om många är med och tittar på dem. Det har vi också skrivit i betänkandet.

Vi skriver också att beredningskravet inte är absolut utan att man ska inhämta upplysningar och yttranden enligt regeringsformen i den mån det är behövligt. Dessutom finns också tydliga hänvisningar till att om det är stor ekonomisk fara har man möjlighet att ha en mycket snabb hantering.

Jag skulle vilja säga att våra grundlagsfäder har varit väldigt kloka i att inte sätta upp stelbenta och fyrkantiga regler som säger att det ska vara minst 40 remissinstanser och ta minst tre månader och att man ska göra minst si och minst så. Nästan alla regeringar så länge jag har varit intresserad av politik har flera gånger haft nytta av att våra grundlagsfäder var kloka och såg risken med att sätta upp ett för strikt regelverk för beredningen.

Ibland måste man tyvärr handla väldigt snabbt. Den här gången var man tvungen att handla väldigt snabbt, eftersom man var tvungen att invänta de gemensamma beslut som faktiskt måste fattas i EU så att vi inte fick en uppsjö av olika och mindre genomtänkta förslag som handlade om att försöka rädda jobb på just den egna landplätten och om att bygga upp protektionism och felaktiga subventioner.

Fru talman! Det var klokt av våra grundlagsfäder att se till att beredningskravet är flexibelt.

Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Per Bill anklagar oss för att vi i höstas var snabba med att kräva åtgärder när det gäller fordonsindustrin. Det kan man inte precis säga om regeringen. Det var rena snigelfarten. När regeringen inte ägnade sig åt att prata ned Volvo och Saab ägnade man sig åt att sitta med armarna i kors och inte göra någonting.

Vi säger bara så för att vi är socialdemokrater, säger Per Bill. Det är vi naturligtvis. Men om inte Per Bill vill lyssna på oss kanske han och den regering han företräder ibland kan lyssna på borgerliga kamrater i övriga delar av världen – Tyskland, Frankrike, Belgien. Där insåg man snabbt vad som var på väg att hända, och där agerade man också snabbt.

Det gjorde man inte här. Här väntade man tills Socialdemokraterna begärde en riksdagsdebatt. Då förstod man att man måste ha något att ta fram för att klara dagsdebatten. Då snyter man fram ett program på fyra dagar utan att fråga någon som kan någonting om bilar. Resultatet blev helt förödande.

När det gäller beredningsfrågan, undrar jag, Per Bill, om det är acceptabelt att man tar fram ett paket som kan kosta mångmiljardbelopp på fyra dagar utan att fråga expertmyndigheter om råd. Är det Per Bills tolkning av beredningskravet i 7 kap. 2 § regeringsformen? Behövliga upplysningar och yttranden *skall* inhämtas från berörda myndigheter vid beredning av regeringsärenden – så är kravet. Men Per Bill säger att det behövde vi inte göra, för det var lite bråttom.

Då kan man rimligen säga att i det här ärendet gjordes inte detta på ett fullgott sätt. Då kunde ni väl kosta på er att säga det, särskilt som det i sakärendet vimlar av en massa uppenbara problem med det paket som togs fram.

Nu förklarar jag en gång till den konstitutionella aspekten i detta: När regeringsformen säger som den gör om att man *skall* inhämta de här upplysningarna, var det då inte oacceptabelt av regeringen att göra som man gjorde?

Anf. 81 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det här är lite tråkigt, tycker jag. Vi har under väldigt många år, åtminstone när jag har suttit i näringsutskottet, varit överens om faran med protektionism. I WTO-förhandlingar har Sverige varit det kanske mest frihandelsvänliga landet av alla, och vi har stått sida vid sida. Men helt plötsligt ser jag nu framför mig hur Morgan Johansson går i armkrok med Nicolas Sarkozy och framhåller honom som ett rättesnöre för hur man ska bedriva fordonspolitik.

Det är ett land som har ett så otroligt dåligt track record när det gäller frihandel att man vid varje enskilt WTO-möte till och med har gjort så att man har satt in en svensk direkt efter. Oavsett om det har varit en socialdemokrat, en centerpartist eller en moderat har man försökt att se till att balansera upp Frankrikes protektionistiska stämningar med frihandelsvänliga politiker från Sverige, från alla sidor av blocken. Jag har stått i den här kammaren och varit stolt och glad över att till och med Vänsterpartiet har ställt upp på grunderna för frihandel. Det har varit en enorm styrka för Sverige att vi har haft denna frihandelsvänlighet. Jag blir mycket oroad, fru talman, när jag nu ser Morgan gående med Nicolas Sarkozy.

Anf. 82 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det här blir sämre och sämre. Jag frågade om den konstitutionella aspekten. Regeringsformens 7 kap. 2 § säger att behövliga upplysningar och yttranden skall inhämtas när man bereder regeringsrenden. Det gjorde man inte i det här läget. Det är inte bara ett formkrav. Det kan faktiskt vara så att man får veta lite mer om man frågar experter än man annars skulle ha vetat.

Låt mig bara ta ett exempel. En del av det här paketet kallas för undsättningslån. Man satte av 5 miljarder kronor för undsättningslån, bland annat för att kunna stödja underleverantörer som hade hamnat i en akut likviditetskris till följd av att de kanske inte fick låna pengar på andra håll. Genom att de var kopplade till fordonsindustrin fick de inte låna pengar av banken. Det är en del av det paket som regeringen lade fram, undsättningslån, på 5 miljarder.

Det är bara det att kravet på återbetalning på det här undsättningslånet var sex månader. Man förstår ganska snart att det inte är något företag som vågar låna pengar på de premisserna. Det är ju därför som inte ett öre av de 5 miljarderna har kunnat användas. När vi senast kollade var det 14 underleverantörer som hade gått i konkurs. Det är hundratals, kanske tusentals människor som riskerar att varslas. Om man hade brytt sig om att fråga expertmyndigheter till exempel när det gäller formerna

för det här lånet kanske man hade fått upplysningen att det var alldeles för hårda återbetalningsvillkor.

När det gäller näringspolitiken i övrigt pratar Per Bill om protektionism. Det vi diskuterar är ju hur det program bereddes som er regering gick fram med. Det vore bra om man kunde hålla sig till den frågeställningen. Sedan kan vi ta hela diskussionen om näringspolitiken och socialismen vid något annat tillfälle.

Anf. 83 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det är bara att läsa innantill vad vi har skrivit i utskottets ställningstagande. Det är en ganska resonerande text om att det naturligtvis hade varit bra om det hade funnits längre tid men att det är en flexibilitet i beredningskravet och att vi får anse att man har klarat minimikraven.

Så mycket mer tror jag inte att jag behöver gå in på här. Det finns goda chanser sedan Annie Johansson beskrivit delar av skeendet i detalj att gå in med flera följdfrågor.

Anf. 84 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Tack så mycket för det, Per Bill! Det var inte många KU-ord som Morgan Johanssons inledningsanförande eller repliker innehöll. Konstitutionsutskottet granskar ju här huruvida regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin i december uppfyller dels kraven på beredning i 7 kap. 2 § regeringsformen, dels i 9 kap. vad gäller finansmakten. Med det sagt vill jag förtydliga att konstitutionsutskottet inte granskar effekten, inte granskar resultatet av givna propositioner, utan vi granskar handläggning och beredning av givna propositioner.

Vi granskar således inte det som Morgan Johansson har tagit upp om hur de avsatta medlen har använts eller inte har använts, utan vi granskar just arbetet fram till dess att propositionen är lagd på riksdagens bord. Effektdiskussionen kan vi ha åsikter om som riksdagsledamöter men de lämpar sig svårigen för en konstitutionell granskning.

Vi granskar inte heller lämpligheten i när arbetet med en proposition startar, vilken dag, utan det centrala är om beredningen uppfyller de krav och den praxis som finns. Även om jag gärna hade tagit på min centerpartistiska hatt och debatterat regeringens åtgärd i den ekonomiska politiken så gör jag inte det. Vi är vare sig finansutskottet eller näringsutskottet utan vi är konstitutionsutskottet.

Låt oss slå fast en viktig sak: Beredningskravet är grundläggande. Att bereda en proposition enligt regelverk och praxis är viktigt och något som konstitutionsutskottet framhåller. Enligt regeringsformens 7 kap. 2 § ska behövliga upplysningar, precis som Morgan Johansson har sagt, inhämtas från berörda myndigheter vid beredning av regeringsärenden. De ska inhämtas enligt grundlagen, men det är regeringen som bestämmer omfattningen, det vill säga det som är behövligt.

Av den anledningen kan vi riksdagsledamöter skriva långa önskelistor på remissinstanser som bör tillfrågas – det kan säkert vara både behjälpligt och sunt. Men det vi granskar är något annat. Återigen det som jag tog upp under inledningsdebatten: vi ska vara formella, vi ska vara trista, vi ska vara fyrkantiga och vi ska vara konstitutionellt relevanta. Regeringen är de som bedömer vad som är behövligt. Således kan vi i

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

KU inte kritisera dem för att inte inhämta flera yttranden, även om det hade varit önskvärt, precis som också majoriteten skriver i sitt ställnings- tagande.

Det andra regelkomplexet rör om regeringen över huvud taget är be- hörig att lämna en proposition om statens inkomster och utgifter efter det att budgetpropositionen redan är framlagd. För detta finns det regler i riksdagsordningens tredje kapitel. Enligt 3 kap. 2 § 3 stycket riksdags- ordningen får regeringen lämna en sådan proposition om det finns syn- nerliga ekonomisk-politiska skäl. Huvudregeln är att allt ska lämnas i budgetpropositionen för att den ska vara heltäckande, men det finns också undantag för vissa synnerliga särpropositioner.

Av den anledningen är det viktigt att sätta just den här propositionen i sitt sammanhang. Per Bill har utförligt beskrivit den globala lågkonjunk- tur som har drabbat den internationella fordonsindustrin men också det svenska fordonsklustret oerhört hårt. Året som varit har präglats av en djup kris som inte ser någon uppgång än i dag. Från oppositionen och från aktörer på marknaden har det hörts krav och tillrop på att den svenska regeringen skulle agera: snabbt, nu, måste – aktivitet i stället för passivitet.

För min del är det viktigt med snabba och effektiva åtgärder, om de klarar beredningskravet och det som följer med det. Men oppositionen ångade på. En proposition togs också fram på Regeringskansliet, och enligt konstitutionsutskottets majoritet har man uppfyllt de krav som finns. Efter avlämnandet av propositionen får man domen från Socialde- mokraterna: Regeringen var för snabb, för aktiv, för slarvig. Det måste vara tämligen svårt att blidka en socialdemokratisk opposition.

Den 28 november kom EU-kommissionens meddelande *En ekono- misk återhämtningsplan för Europa*. 13 dagar senare lägger regeringen fram en proposition som omfattar 28 miljarder, 5 miljarder i undsätt- ningslån, 20 miljarder i statliga kreditgarantier för att få lån i Europeiska investeringsbanken och 3 miljarder till ett forsknings- och utvecklingsbo- lag. Samtliga är inriktade på den verksamhet som det svenska fordons- klustret var i behov av.

Vi vet alla i vilken ekonomisk kontext som den här propositionen be- fann sig. Det är viktigt att beskriva det för att visa att det fanns just syn- nerliga ekonomisk-politiska skäl till att lägga fram en särproposition enligt riksdagsordningen. Jag gör det också för att man i den juridiska doktrinen och i förarbeten beskriver möjligheten till vissa särageranden vid extraordinära händelser och i undantagsfall, bland annat när det gäller själva beredningen. Detta om något borde vara ett extraordinärt händelse- förlopp.

Som konstitutionsutskott värnar vi självklart en god och allsidig be- redning och att den följer den praxis som finns på området och de be- stämmelser som finns i regeringsformen. Av den anledningen hade vi förra hösten en allmän granskning och utförde ett omfattande arbete med just beredningsfrågor. Vi kommer att fördjupa den granskningen nu till hösten på samma tema.

Konstitutionsutskottet skrev i sitt granskningsbetänkande från i höstas om beredningskravet: Samtidigt bör enligt utskottet också erinras om att beredningskravet inte är absolut. Upplysningar och yttranden ska enligt

bestämmelsen i regeringsformen inhämtas i den mån det är behövligt. Vidare bör även erinras om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur inhämtande av upplysningar och yttranden ska ske.

Det är alltid en balansgång mellan att vara kraftfull och effektiv som regering och att få in tillräckligt med upplysningar. Visst! Under normala förhållanden hade förmodligen också fler tillfrågats och beredningen av propositionen skett under en längre tid. Men låt oss också vara realistiska och inse att det var en ekonomisk kris, att det fanns en möjlighet att lägga fram en särproposition, att det är regeringen som gör bedömningen om underlaget är tillräckligt, att regeringen fann att det var brådskande och att man fick inhämta synpunkter på annat sätt än genom ett skriftligt remissförfarande. Låt oss också vara ärliga med att de svenska grundlagarna medger detta.

Vi skriver i vårt ställningstagande att en så här snabb process givetvis inte är önskvärd, men den visar också vilken tidsnöd som präglade beredningen – extraordinär brådska. Men det är viktigt att regeringsformens krav på beredning uppfylls. Det anser vi har gjorts, trots den extraordinära situationen. Vi kan också notera att riksdagen därefter godkände propositionen och därmed också ansåg att underlaget var tillräckligt.

Fru talman! En annan aspekt av granskningsärendena är riksdagsbehandlingen och möjligheten för oss ledamöter att väcka motioner och reagera på de propositioner som regeringen avlämnar. Det är en viktig uppgift för riksdagens ledamöter i vår roll att påverka lagstiftningsarbetet. I normala fall brukar det vara 15 dagars motionstid, men den kan också, om så yrkas, förkortas. Ett minimum är en dag. Det fanns otaliga propositioner under förra mandatperioden som enbart hade en eller två dagar som den dåvarande regeringen föreslog som motionstid. I aktuellt fall var det två motionsdagar, fyra om man räknar in helgdagar. Det är väldigt kort tid, men även den tiden är konstitutionellt rimlig med tanke på den prekära situation som då rådde.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av majoritetens anmälan i utskottets betänkande.

Anf. 85 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Annie Johansson måste ha missuppfattat vår kritik. Vår kritik var inte att regeringen var för snabb. Det var precis tvärtom; regeringen var för långsam. Om regeringen hade startat beredningen i tid, när resten av världens länder med bilindustri såg att det var fara å färde, att det nu behövdes ett stödpaket för bilindustrin så att inte hela denna industriella kompetens försvinner ut från vårt land, då fortsatte den borgerliga regeringen att prata illa om svensk bilindustri och försökte komma undan att göra något över huvud taget. Först den 5 december förstår man att man inte längre kommer undan. Nu måste det göras något. Vår kritik är att regeringen var för långsam, inte för snabb. Det är svårt att hävda.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

Jag blev förundrad över Annie Johanssons inlägg när det gäller de konstitutionella delarna. Om det här är majoritetens tolkning av beredningskravet har hon precis tömt beredningskravet på allt innehåll.

Annie Johansson säger att det står i 7 kap. 2 § att behövliga upplysningar och yttranden skall inhämtas från berörda myndigheter vid beredning av regeringsärenden. Men i nästa andetag säger hon att det är regeringen som avgör vad som behövs. Så är det inte alls. Det är det som konstitutionsutskottet finns till för. Det är inte regeringens eget beslut att avgöra det utan det är vi som kan lägga fast en praxis, och som har lagt fast en praxis, för vad man kan göra och inte kan göra.

Konstitutionsutskottet har uttalat sig om dessa frågor tidigare. Våren 2004 kritiserade konstitutionsutskottet regeringen för dålig beredning i ett ärende som man då tog fram. Kvaliteten i beredningen var för dålig. Det är inte regeringen själv som ska göra bedömningen och bilda praxis, enligt Annie Johanssons modell, utan det är faktiskt KU som ska göra det. Om man går den väg Annie Johansson går tömmer man beredningskravet fullständigt på sitt innehåll. Det här har man redan lagt fast, men våren 2004 var det en socialdemokratisk regering som kritiserades. Det är kanske det som är skillnaden.

Anf. 86 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan återigen citera det som KU kom fram till under den allmänna granskningen för bara ett halvår sedan. Jag tog också då upp i mitt inledningsanförande att vi i dag har ett flexibelt beredningskrav med hänsyn till situationen runt om. Då skrev vi att samtidigt bör enligt utskottet också erinras om att beredningskravet inte är absolut. Upplysningar och yttranden ska enligt bestämmelsen i regeringsformen inhämtas i den mån det är behövligt. Vidare bör även erinras om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur inhämtande av upplysningar och yttranden ska ske.

Jag sade också i mitt inledningsanförande att jag gärna hade tagit på mig min centerpartistiska hatt och debatterat just de sakfrågorna, men precis som Morgan Johansson sitter jag inte i vare sig finansutskottet, näringsutskottet eller är riksrevisor och granskar effekten.

Vi diskuterar här det torra och torftiga regelverk som finns om beredningen. Där har KU:s majoritet kommit fram till att det givetvis är önskvärt med en längre beredning och att det givetvis hade varit önskvärt med 25 eller 45 remissinstanser. Men vi måste också inse att vi befann oss i en ekonomisk kris, att regeringen hade möjlighet att lägga fram en proposition med givna förutsättningar. Därmed har regeringen uppfyllt det flexibla beredningskrav som finns.

Jag har full respekt för att oppositionen tycker annorlunda, på samma sätt som jag ändå hoppas att Morgan Johansson har respekt för att vi har tolkat beredningskravet på detta sätt. Det visar också på att vi har ett beredningskrav där beroende på om man befinner sig i opposition eller i majoritet tolkar beredningskravet strängt eller att det är flexibelt och att regeringen avgör vilka upplysningar som ska inhämtas.

Anf. 87 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Poängen i det jag försöker säga är att riksdagsmajoriteten, KU-majoriteten, håller sig med dubbla måttstockar. Man kunde tänka sig att kritisera den socialdemokratiska regeringen 2004 för dålig beredning, men i det här fallet när ett förslag tas fram på fyra dagar utan att fråga en expertmyndighet som kan något om bilar om råd vågar man inte säga ett knäpp. Det är dubbla måttstockar.

Jag förstår att Annie Johansson inte vill prata om effekterna av förslaget. I morgon är det sex månader sedan regeringen antog förslaget. Icke ett öre av de 28 miljarderna har kommit fordonsindustrin till del. Företag går nu omkull i parti och minut. Det är redan fråga om 14 underleverantörer. Tusentals människor hotas av arbetslöshet.

Jag har uppfattningen att om man ska bedöma om en beredning är bra eller dålig måste man rimligen också titta på effekten. Om ett förslag tas fram som sedan visar sig bli fiasko, kan det vara ett argument för att saker och ting nog gick lite väl slarvigt till när det togs fram. Det är så jag ser på saken. Annie Johansson måste förstå att det argumentet finns.

Jag förstår att hon inte vill prata om effekterna i stort. Effekterna är så urusla som de är.

Är det acceptabelt, mot bakgrund av beredningskravet, att man tar fram ett paket som kan kosta mångmiljardbelopp på fyra dagar utan att fråga en enda expertmyndighet om råd?

Anf. 88 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan inleda med att svara på Morgan Johanssons fråga: Ja, jag tycker att det är acceptabelt. Det här är fråga om statliga kreditgarantier vid upptagande av lån i Europeiska investeringsbanken. Det är också en satsning på 3 miljarder på ett forsknings- och utvecklingsbolag som skulle komma det svenska fordonsklustret till del.

Majoriteten i konstitutionsutskottet har kommit fram till att den beredningen har varit acceptabel mot bakgrund av den prekära situation som Sverige då befann sig i. Jag är glad att vi då hade en regering som lade fram en proposition, som inte avvaktade utan faktiskt agerade efter det att Europeiska kommissionen lade fram sitt meddelande.

Jag ska förtydliga att jag gärna hade debatterat effekten med Morgan Johansson, men inte i ett replikskifte här när vi diskuterar konstitutionsutskottets granskningsbetänkande. Det kan vi göra i Almedalen, i motionsbetänkandedebatter och vid andra tillfällen. Då kan man diskutera sådana här frågor. Här är det centrala beredningskravet, och det tycker vi är uppfyllt i den här diskussionen.

Vi kan också diskutera riksdagsledamöters möjlighet att skriva önskelistor över remissinstanser till olika propositioner. Det kan givetvis vara väldigt spännande och skojigt att få skicka in sådana. Men det är till syvende och sist regeringen som bestämmer vilka remissinstanser man ska vända sig till. Det är också regeringens uppgift att se till att man får in de yttranden som man bedömer att man vill få in för att få en fullgod proposition. Det är de som bestämmer att man har uppfyllt det kravet.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

Sedan är det naturligtvis vi som granskar. Konstitutionsutskottets majoritet har kommit fram till, givet det flexibla beredningskravet, att detta är uppfyllt.

Jag tycker att det är viktigt att ha den här diskussionen om beredningskravet. Det visar vikten av att vi fördjupar vår granskning av detta. Vi började i höstas, och vi ska fortsätta till hösten. Jag tror att det är viktigt att vi lyfter upp detta till ett mer generellt plan för att diskutera principer och för att fastställa en praxis inför framtiden.

Anf. 89 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! 140 000 människor arbetar inom svensk fordonsindustri. Det handlar om bil- och lastbilstillverkare på Saab, Volvo Cars, Volvo Lastvagnar och Scania. Det handlar om ingenjörer, tekniker, fabriksarbetare, designers, försäljare och flera andra yrkesgrupper som finns inte bara på de stora företagen utan också på mindre företag som levererar till de stora inom industrin.

Att höstens finansiella kris sammanföll med en kollaps av fordonsmarknaden är ett allvarligt hot mot arbetstillfällena i Sverige. De 140 000 människor som jag nämnde finns inte bara i Västsverige och Göteborg, där jag bor, utan runt om i Sverige: i Blekinge, Södertälje och Västerbotten.

Det var verkligen viktigt att regeringen agerade snabbt i höstas i en internationell kris av ett format som vi inte har sett sedan 30-talets djupa depression. Regeringen lade fram ett förslag, och riksdagen tog beslut om ett fordonspaketet om 27 miljarder kronor.

Beredningskravet i regeringsformen är betydelsefullt. Upplysningar och yttranden från olika delar av samhället höjer kvaliteten på regeringens förslag och riksdagens beslut. Grundlagens beredningskrav om att man ska inhämta behövliga upplysningar – jag vill poängtera att det står ”behövliga” upplysningar – får anses vara uppfyllt i det här fallet, även om det blev extremt kort tid på grund av den extraordinära kris som Sverige och världen mötte. Jag vill också påminna om att tack vare att den forskningspolitiska propositionen presenterades i oktober samma höst och hade beretts under lång tid hade regeringen bra underlag för att göra en bedömning av fordonsindustrins behov. Det var väldigt viktigt att regeringen agerade snabbt.

När dessa beslut togs samarbetade Socialdemokraterna med alliansen i riksdagen. Min partikollega Karin Pilsäter, ordförande i näringsutskottet, har berättat för mig hur Socialdemokraterna ställde upp för Sverige och för att snabba upp riksdagens beslutsprocess i detta krisläge. Det är då lite märkligt att regeringen nu anklagas för att ha agerat för snabbt. Samtidigt, i tidningsartiklar från samma period, hävdar Socialdemokraterna att vi agerade för sakta. För snabbt, och för sakta. Det går inte ihop. Hur vill ni egentligen ha det?

Fru talman! Därmed har jag sagt några ord om det som är konstitutionellt intressant och det som KU ska granska. Men låt mig också säga någonting om sakpolitiken och innehållet i det här bilpaketet. Regeringen ville ligga långt framme eftersom det finns flera biltillverkarländer i EU med vilka vi konkurrerar om stöd från EU. Det gällde att agera snabbt för

att sätta Sverige i en bra position samtidigt som vi motarbetade protektionismen.

Att Sverige tog sitt beslut tidigt i december var en viktig signal till Europeiska investeringsbanken och fordonsindustrin. Scania och Volvo Lastvagnar har hittills beviljats lån av Europeiska investeringsbanken, men de behövde inte använda de statliga garantier som ingick i fordonspaketet på 27 miljarder kronor. Att nu stå och hävda, som Socialdemokraterna gör, att beslutet därmed var verkningslöst är oseriöst. Det är som att säga att man inte har någon nytta av hemförsäkringen eftersom huset inte brann ned.

Fordonspaketets lånegarantier är en kraftfull försäkran som säkert kommer att användas. Volvo Cars har beviljats lån av Europeiska investeringsbanken, och kommissionen har godkänt dessa. De statliga lånegarantierna kommer säkerligen att behöva användas, men än så länge är Volvo Cars och regeringen överens om att vänta till dess att ägarförhållandena har klarats ut. Om Ford säljer Volvo Cars kan annars svenska skattebetalares pengar försvinna ut ur landet och jobben likaså.

Fru talman! Den finanskris och den djupa lågkonjunktur som drabbade hela världen i höstas är en stor utmaning för Sverige och hela världen. Regeringens snabba agerande har inte varit konstitutionellt felaktigt.

Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Huset brann inte ned, säger Cecilia Wigström – ett egendomligt uttalande från en riksdagsledamot som kommer från Göteborg och Västsverige. Där brinner det ju för fullt. Det har sagts upp tiotusentals människor det här halvåret som har gått. Det är hundratals företag som riskerar att gå omkull. Och så säger man att huset inte brann ned – vi klarade det! Då blir det svårt för dig som kommer från Västsverige att komma tillbaka och säga att vi är igenom krisen nu och att huset inte brann ned, tack vare att regeringen har agerat.

Återigen: Vi kritiserar inte er och regeringen för att ha agerat för snabbt. Det finns nämligen inget fog för den kritiken. Vi kritiserar regeringen för att man agerade för långsamt och att man satte i gång beredningen alldeles för sent så att man hamnade i tidsnöd. Det är den kritiken vi har. Och vi kritiserar regeringen för att man inte har brytt sig om att tillfråga de expertmyndigheter som faktiskt finns till regeringens förfogande för att ta fram sådana här saker. Det är den kritiken vi grundar oss på.

I stället ägnade regeringen nästan hela hösten åt att prata illa om svensk fordonsindustri. Inte ens svenskar köper Volvo längre, sade Maud Olofsson, trots att Volvo är Sveriges mest sålda bil. Saab, det är bara ett varumärke i General Motors aktieportfölj, sade statsministern. Sådant ägnade man sig åt. De signalerna gav man hela tiden: Oavsett vad de borgerliga kamraterna hittar på i Belgien, Tyskland eller Frankrike tänker vi minsann inte hjälpa svensk fordonsindustri.

Det vad det man ägnade hela hösten åt, och därför hamnade man i tidsnöd.

Frågan om beredningskravet, Cecilia Wigström, svara på den! Är det acceptabelt att ta fram ett sådant här förslag på fyra dagar utan att fråga någon expertmyndighet om råd?

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

Anf. 91 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Ja, det brinner i Västsverige. Vi har akuta problem. Det är också det som gör att det här beslutet var så viktigt. Men lösningen på hur vi ska släcka de här eldarna är någonting vi fortsätter att tampas med. Krisen är inte på något sätt över. Men det låter på Morgan Johansson som om huset redan har brunnit ned. Jag hoppas att vi kan bekämpa de här eldarna. Men en sak är säker: Det är att hemförsäkringen är viktig. Bilpaketet var och är fortsatt väldigt viktigt.

Vilken dag som beredningen av propositionen startade är, som Annie Johansson uttryckligen har sagt, inte konstitutionellt viktigt. Det är ingenting som är konstitutionellt anmärkningsvärt.

Jag poängterade också i mitt anförande att eftersom regeringen jobbat med forskningspropositionen under flera månader hade man kontakt med just de aktörer som Morgan Johansson efterlyste i sitt anförande. Vinnova och andra aktörer som jobbar med bilindustrin har regeringen haft långa samtal med när man förberedde forskningspropositionen. Därmed fick man in många av de upplysningar som man behövde för att få fram ett bra bilpaket.

Vi måste ändå sätta hela detta i en riktig ram, och det var ju och är fortfarande krisen. Det här är den djupaste kris vi har sett sedan 30-talets depression. Hela världen, inte bara Sverige, drabbades av en finansiell kollaps i banksystemet och en djup lågkonjunktur, och just fordonsmarknaden och bilindustrin drabbades särskilt hårt. I detta läge var det självklart att agera snabbt. Därmed tycker jag att vi kan säga att beredningstiden var acceptabel.

Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, krisen är djup. Just därför borde man ha agerat snabbt, men det gjorde man inte. Man ägnade i stället hela hösten åt att prata illa om svensk fordonsindustri och att försöka skjuta frågan ifrån sig. När alla andra länder som har fordonsindustri agerade med kraft stod den svenska regeringen här och sände signalen att vi inte tänker göra någonting, ända till den 5 december när man såg vad klockan var slagen, att man inte kom undan den här debatten om man inte satte i gång någonting. Man hamnade då i tidsnöd. Och då blir det fel när man ska ta fram sådana här förslag.

Lånegarantierna har inte utnyttjats. Undsättningslånen, de 5 miljarderna som man satte av för att bland annat freda underleverantörerna, har inte heller utnyttjats, inte en krona. Och det vet Cecilia Wigström om. Hon måste ju med sin förankring i Västsverige dagligen få tampas med företag som skäller ut regeringen i det här avseendet, till exempel när det gäller återbetalningskravet på undsättningslånen, sex månader. Det är inte konstigt att de inte utnyttjar dem när man ställer så hårda återbetalningskrav. Det är inte konstigt att 14 underleverantörer redan har gått i konkurs, och ytterligare några är på väg. Samtidigt ligger pengarna inlåsta. De är vikta för de här ändamålen, men de ligger inlåsta på Regeringskansliet och kan inte användas.

Om man hade brytt sig om beredningskravet, om man hade gått till expertmyndigheterna, till Fordonskomponentgruppen, Svenskt Näringsliv, IF Metall och frågat vad de tyckte om paketet innan man lade fram det på riksdagens bord, då hade man fått ett mycket bättre beslutsun-

derlag. Då hade kvaliteten i beslutsfattandet varit mycket bättre. Då hade vi kanske kunnat rädda några av de företag som redan har gått i konkurs.

Anf. 93 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Regeringen agerade oerhört snabbt. Vi har ju själva hört här i debatten och om vi läser betänkandet ser vi att beslutet från kommissionen, som var en viktig byggsten för regeringen för att man skulle veta hur det skulle se ut, blev inte klart förrän den 26 november. Vid utfrågningarna av Maud Olofsson fick vi reda på att så fort det beslutet fattats analyserade man vad det innebar, och man satte i gång beredningen den 5 december.

Som Annie Johansson har påpekat är det exakta datumet inte relevant, utan det viktiga är om man har gjort tillräckligt. Inför forskningspropositionen hade regeringen fått in alla analyser av vad fordonsindustrin behövde.

Mellan den 26 november och den 5 december är det nio dagar. Jag tror inte att Morgan Johansson hade varit mer nöjd i den här debatten om regeringen hade börjat sin beredning någon dag tidigare, utan det handlar helt enkelt om att Socialdemokraterna är missnöjda och försöker göra sakpolitik av den här debatten som borde handla om det konstitutionella. Och regeringen har inte gjort något konstitutionellt fel. Man har agerat snabbt och kraftfullt med 27 miljarder för att komma till rätta med problemen i fordonsindustrin. Krisen är inte på långa vägar över. Jag tycker att det är magstarkt av Morgan Johansson att redan nu recensera utfallet av detta.

Jag hoppas verkligen att vi tillsammans kan verka för att svensk fordonsindustri står sig genom krisen och att vi kan säkra de arbetstillfällen som vi behöver här i Sverige.

Regeringens handläggning av nedläggningen av Svensk Kassaservice (avsnitt 2.4)

Anf. 94 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater står givetvis bakom reservationen, men vi kommer för tids vinnande inte att yrka på godkännande av anmälan i reservationen. Anmälan är för den skull inte mindre viktig.

Det SIS-märkta ID-kortet är den enda svenska allmängiltiga ID-handling som en utlänning kan få, om man bortser från körkortet. Svensk Kassaservice har utfärdat detta ID-kort och har till skillnad från bankerna betraktat alla i Sverige som sina kunder, vilket innebar att alla kunde ansöka om ID-kort hos Svensk Kassaservice.

Med anledning av att ett antal intygsgivare lämnat falska identitetsuppgifter skärpte Svensk Kassaservice kraven på intygsgivare den 1 januari 2007. Därmed blev det avsevärt svårare för vissa personer att få ID-kort, vilket fått till följd att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering fått ett antal anmälningar från personer som nekats ID-kort.

Efter den 1 januari 2007, då Svensk Kassaservice skärpte reglerna för utfärdande av ID-kort till utländska medborgare, blev problemen av sådan omfattning att det fanns anledning för regeringen att vidta åtgärder. Man tillsatte Id-kortsutredningen som i december 2007 överlämnade sitt betänkande *Id-kort för folkbokförda i Sverige*. Utredningen ansåg att

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av stödpaketet till
fordonsindustrin
(avsnitt 2.2)*

*Regeringens
handläggning av
nedläggningen av
Svensk Kassaservice
(avsnitt 2.4)*

staten borde ta ett ansvar för att de som bor i Sverige har tillgång till ett allmängiltigt ID-kort. Problemen består dels i att utlänningar har sämre möjligheter att få ID-kort än svenska medborgare och att det strider mot den gemenskapsrättsliga principen om likabehandling av unionsmedborgare och deras familjer, dels i att avsaknaden av ID-kort innebär problem vid kontakter med viktiga funktioner i samhället. Utredningen föreslog att ansvaret för det nya ID-kortet skulle läggas på polismyndigheten, då det var osäkert om Posten skulle fortsätta att utfärda ID-kort sedan Svensk Kassaservice avvecklats. Regeringen följde inte utredningens förslag utan ansåg att Skatteverket skulle ansvara för uppgiften att utfärda det nya ID-kortet. Så sker också från och med den 1 juni 2009.

Problemet uppstod när Svensk Kassaservice upphörde den 31 december 2008 och då Posten valde att inte fortsätta att tillhandahålla ID-kort. Här blev det ett tomrum på fem månader då ingen tog ansvar för de problem som uppstod. Om det blir problem för människor med skärpta regler, borde det i rimlighetens namn ha blivit större problem när ingen, vare sig Svensk Kassaservice eller skattemyndigheten, utfärdade ID-kort under det första halvåret 2009, alltså under hela den tid som vi har granskat detta ärende.

Regeringen betonade i direktiven till Id-kortsutredningen vikten av att säkerställa upprätthållandet av den fria rörligheten inom EU i enlighet med EG-fördraget och unionsmedborgarnas och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. Detta förhållande borde regeringen ha förebyggt så att glappet på fem månader hade undvikits.

Fru talman! Även denna reservation och detta anförande kunde ha förebyggts om den borgerliga majoriteten hade haft kurage att påpeka detta faktum i utlåtandet.

Anf. 95 KARL SIGFRID (m):

Fru talman! Vi kan alla vara överens om att människor i sin vardag är i stort behov av ID-kort. Det kan behövas för att ta ut pengar på banken, för att betala på restauranger eller för att hämta ut paket på posten, bara för att ta några exempel.

Man tänker kanske inte alltid på hur beroende man är av att kunna identifiera sig. Att visa ID-kortet i alla möjliga sammanhang är för de flesta en slentrianhandling.

De som verkligen märker hur stor betydelse ID-handlingen har i vårt samhälle är de som av ett eller annat skäl inte har något ID-kort. En grupp som länge har haft svårt att få ID-kort i Sverige är vissa utländska medborgare.

Staten har inte under tidigare decennier haft ett direkt ansvar för att förse medborgare eller icke-medborgare bosatta i Sverige med ett ID-kort. I stället är det aktörer på marknaden som har tagit huvudansvaret för att utfärda dessa kort, till exempel banker och Svensk Kassaservice – som ju är det företag detta ärende gäller.

En vanlig standard för ID-kort är de SIS-märkta korten. För att få ett sådant kort från sin bank krävs det att man har varit kund en viss tid. Svensk Kassaservice har, som tidigare talare nämnde, betraktat alla som kunder. Svensk Kassaservice har därför varit ett naturligt val för många

utländska medborgare som varit i behov av en svensk identifikationshandling.

Successivt har det blivit svårare att få en ID-handling genom Svensk Kassaservice, inte minst genom de skärpta krav som företaget självt valde att införa den 1 januari 2007. Då blev det till exempel svårare att styrka sin identitet för den som saknar en nära släkting att ta hjälp av. Skälet till skärpningen var den växande brottsligheten kopplad till falska identiteter.

Riksdagsledamöter från flera partier har under årens lopp uppmärksammat regeringen på svårigheterna att få ett svenskt ID-kort, vilket drabbar vissa utländska medborgare. År 2001 svarade dåvarande näringsminister Björn Rosengren på en riksdagsfråga och motiverade redan då det strikta regelverket med att det felaktiga utfärdandet av ID-handlingar hade ökat. Han påpekade också att det inte fanns någon lagstiftning som slår fast rätten till ID-kort.

Ett annat problem som tagits upp i riksdagen är att ID-kort för att kunna utfärdas kräver antingen personnummer eller samordningsnummer. Trots önskemål från Migrationsverket har det inte varit möjligt att begära ett samordningsnummer från skattemyndigheten för en asylsökandes räkning.

Utredningen *Id-kort för folkbokförda i Sverige* föreslog att staten skulle ta ansvar för att förse invånarna med ID-handlingar och att uppgiften skulle läggas hos polisen. Regeringen följde i princip förslaget om att öka statens ansvar men valde att inte lägga ansvaret hos polisen utan i stället hos skattemyndigheten. Beslutet innebär att ett problem som sträcker sig flera decennier bakåt i tiden äntligen har fått en lösning.

Den socialdemokratiska reservationen tar sin utgångspunkt i EU-regler som säger att alla unionsmedborgare ska behandlas lika. Jag tänker varken säga att den tidigare ordningen strider mot EU-rätten eller att den inte strider mot EU-rätten. Id-kortsutredningen från 2007 uttrycker sig ganska försiktigt och säger att det kan vara så att förhållandet som rådde innan problemet löstes stred mot EU:s regler.

Konstitutionsutskottet är knappast rätt instans för att göra en definitiv bedömning av det. Den normala ordningen i ett sådant här sammanhang är att EU-kommissionen håller efter medlemsländer som inte lever upp till det gemensamma regelverket. I slutändan är det EG-domstolen som avgör om ett medlemsland har gjort fel.

Konstitutionsutskottet brukar inte jaga regeringen med anledning av exempelvis direktiv som är för sent införda. Det finns ingen anledning för oss att nu ta på oss den rollen.

Regeringens hantering av forskningsmedel (avsnitt 2.7)

Anf. 96 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! Att granska eller inte granska har varit frågan för dagen och är så även i detta ärende.

I riksdagsordningen och i budgetlagen slås fast att budgetpropositionen ska vara fullständig och slutgiltig när den lämnas. I budgetpropositionen för 2009 saknas en fullständig fördelning av forskningsmedel på respektive lärosäten. En del av medlen ligger i ett särskilt anslag för

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens
handläggning av
nedläggningen av
Svensk Kassaservice
(avsnitt 2.4)*

*Regeringens hantering
av forskningsmedel
(avsnitt 2.7)*

senare fördelning i samband med forskningspropositionen. I den finns visserligen ett förslag till sammanställning av en sådan fördelning men utan att riksdagen får ta ställning till den då beslutspunkter saknas. Inte heller har regeringen återkommit med någon anslagsfördelning i en tilläggsbudget. Regeringen har på detta sätt infört en helt ny ordning.

Vi socialdemokrater anser att det är betydelsefullt att fullständighetsprincipen enligt budgetlagen upprätthålls. Det är annars svårt för riksdagen och andra att vid ett tillfälle få en helhetsbild av regeringens förslag angående den ekonomiska politiken och statens inkomster och utgifter. Om fullständighetsprincipen inte upprätthålls försvårar det också för oppositionen att formulera heltäckande förslag och fullständiga alternativ till regeringens politik. Ett enigt finansutskott delar denna uppfattning.

Även om finansutskottet välkomnar satsningen på forskning och utveckling gör man påpekanden om den budgetmässiga hanteringen av satsningen. Man säger bland annat att medlen för lärosäten ska ingå i budgetpropositionen.

Trots att de inte är fördelade har regeringen preliminärt lagt 1 215 miljoner kronor på en anslagspost, nr 17, på anslaget 2:56 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Denna anslagspost omfattar därmed cirka hälften av forsknings- och innovationssatsningen.

I budgetpropositionen finns således specificerade anslag för de olika lärosätena, men eftersom propositionen också innehåller en ospecificerad forskningssatsning ger anslagen inte en fullständig bild av fördelningen mellan lärosätena.

Finansutskottet anser att regeringens förslag att anvisa anslag till universitet och högskolor och samtidigt bredvid lägga en ospecificerad post för forskning är en olycklig lösning eftersom de anslag som riksdagen anvisar i budgeten endast ger en partiell bild av den samlade medelsfördelningen mellan lärosätena.

Finansutskottet anser också att den valda modellen står i konflikt med kravet att budgetpropositionen ska vara fullständig.

Socialdemokraterna i utbildningsutskottet har dessutom i ett särskilt yttrande instämt till fullo i vad finansutskottet anfört och förutsätter att regeringen inte kommer att använda denna metod för framtida forskningssatsningar.

Fru talman! Det har dock framkommit att tidigare regeringar har överlämnat propositioner med budgetkonsekvenser för kommande budgetår efter att budgetpropositionen har avlämnats. Regeringen har då dessförinnan i budgetpropositionen specificerat och uttryckligen beaktat budgetkonsekvenserna i förslag till ramar och anslagsnivåer i budgetpropositionen. Vidare har båda propositionerna i dessa fall överlämnats vid i princip samma tidpunkt eller så har regeringen återkommit till anslagsfördelningen i en tilläggsbudget med beslutspunkter för riksdagen att ta ställning till.

Vi socialdemokrater anser mot denna bakgrund att hanteringen av forskningsmedel inte följer den hantering som tidigare ägt rum. Regeringen har infört en helt ny ordning. Ett enigt finansutskott och Socialdemokraterna i utbildningsutskottet anser att regeringens handläggning av budgetpropositionen i denna del strider mot fullständighetsprincipen.

Fru talman! Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i KU vågade granska och kritisera, och ett enigt finansutskott och Socialdemo-

kraterna i utbildningsutskottet vågade granska och kritisera denna hantering av budgetpropositionen, men den borgerliga majoriteten i KU vågade inte det.

Givetvis står vi socialdemokrater bakom även denna reservation. Men i likhet med tidigare tänker vi, för tids vinnande, inte yrka på godkännande av anmälan i reservationen.

Anf. 97 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Konstitutionsutskottet har efter anmälan granskat huruvida regeringen följt regelverket i hanteringen av forskningsmedel i budgetpropositionen. Anmälaren ifrågasätter om det finns tillräckligt lagstöd för att i regleringsbrev dela ut pengar till lärosäten och om regeringen kan flytta forskningspengar mellan lärosätena utan riksdagsbeslut.

Nu gällande ordning är att budgeten fastställs i två steg. I det första steget fastställs totalomslutningen, utgifterna delas in i olika utgiftsområden som innefattar ett flertal olika anslag. När ramarna för dessa utgiftsområden har beslutats får de inte överskridas. Avsikten är att man på ett tidigt stadium ska få klarhet i hur budgeten i sin helhet kommer att bli kommande budgetår.

I 17 § första stycket i budgetlagen anges att statens inkomster och utgifter ska budgeteras och redovisas brutto i statsbudgeten. I samma paragraf andra stycket anges att om inkomsterna i en verksamhet endast ska bidra till att täcka verksamhetens utgifter får utgifterna dock redovisas som netto på anslaget.

Detta ger uttryck för två principer som man brukar iaktta i fråga om statsbudgeten, nämligen fullständighetsprincipen och bruttoprincipen. Den förra innebär att all statlig verksamhet bör ingå i statsbudgeten, den senare att för varje sektor ska samtliga inkomster och utgifter tas med.

I budgetpropositionen för 2009 föreslogs under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att ca 1,7 miljarder kronor skulle anvisas på anslag 2:56, Särskilda utgifter inom universitet och högskolor. Av dessa avsåg en utgiftspost om 1,2 miljarder forskningsmedel.

Regeringen anförde att under detta anslag hade medel beräknats för verksamhet inom högskoleområdet för vilka medel inte hade ställts till förfogande under annat anslag. Under anslaget hade beräknats medel för forskning och innovationsinsatser i anslutning till forskning vars användning skulle komma att redovisas närmare i den kommande forskningspropositionen.

Finansutskottet ansåg att riksdagen i och med forskningspropositionen hade fått en fullständig bild av regeringens förslag. Det kan tilläggas att modellen att i budgetpropositionen redovisa en ram som närmare presenteras i en därefter framlagd särproposition är en modell som använts tidigare, bland annat vid riksdagens behandling av forskningsproposition 2004. Andra exempel är *Vårt framtida försvar* 2004 och *Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem* 2001.

Vad gäller det som anförts i anmälan om flytt av beslutandemakt från riksdag till regering anges i promemorian från Utbildningsdepartementet att det, även om det inte berör kravet på att budgetförslaget ska vara fullständigt, kan konstateras att riksdagen under huvuddelen av den tid som förslagen i budgetpropositionen behandlades hade tillgång till forsknings- och innovationspropositionen.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av forskningsmedel
(avsnitt 2.7)*

Fru talman! Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen har specificerat och uttryckligen beaktat de beloppsmässiga konsekvenserna i förslagen till ramar och anslagsnivåer samt angett den övergripande principen för hur medlen ska fördelas. Att regeringen sedan närmare preciserat användningen av medlen i forsknings- och innovationspropositionen ligger i linje med hur förslag hanterats tidigare inom bland annat forskning och infrastruktur när förslagen sträcker sig över en längre tidsperiod.

Enligt utskottets mening har regeringen följt fullständighetsprincipen.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan och avslag på anmälan i reservationen.

Anf. 98 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Den ordning som har varit tidigare är att man har återkommit till riksdagen och där specificerat och i beslutspunkter kunnat låta riksdagen ta ställning till de anslag som man har fördelat.

Under utfrågningarna framkom att statsrådet inte hade för avsikt att återkomma. Problemet har uppstått när det inte heller i forskningspropositionen fanns några beslutspunkter. Den är mer att beteckna som en skrivelse än som en proposition där det inte finns något för riksdagen att ta ställning till. Det är just det som strider mot fullständighetsprincipen.

Finns det flera områden där majoriteten tycker att man kan lägga en klumpsumma och att riksdagen sedan får besluta vad den ska användas till?

Anf. 99 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi kan peka på några andra områden som ska hanteras på detta sätt. Jag kan delvis instämma i det som finansutskottet säger, nämligen att detta inte är någon riktigt bra ordning.

Vi har också tagit med ramarna och i ramarna finns det angivet hur mycket pengar det handlar om. Man kom sedan att redovisa exakt hur detta skulle fördelas.

Finansutskottet konstaterar också att detta är tillfyllest. Man har fått de specifika specifikationer som man vill ha och riksdagen har kunnat ta ställning till både budgetpropositionen och den proposition som kom därefter.

Anf. 100 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Om det inte finns några beslutspunkter för riksdagen att fatta beslut om när forskningspropositionen kommer och fördelningen sker flyttar man ju makten från riksdagen till regeringens regleringsbrev.

Det gläder mig att det inte kommer att ske på flera områden, som Björn Leivik säger. Varför skulle det vara riktigt att göra det i just den här delen?

Anf. 101 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Jag anser inte att riksdagen har förlorat någon makt i och med den här ordningen. Riksdagen har haft möjlighet när det gäller följdmotioner. Man har haft diskussioner i utskotten och man har haft möjlighet att diskutera dem här i riksdagen och komma med andra förslag.

Möjligheterna för riksdagen att agera har helt klart funnits. Den som så önskat hade kunnat föreslå något annat.

Finansutskottet har ju godkänt ordningen och tycker att det har gett en fullständig bild av de forskningsanslag som presenterats.

Anf. 102 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! I globaliseringens tid måste svensk konkurrenskraft till stor del bygga på ett högt kunskapsinnehåll i våra exportprodukter om vi inte vill konkurrera med låga löner. Därför är forskning, utveckling och innovation centrala delar för att säkra Sveriges tillväxt och välfärd i framtiden.

Kunskap och strävan efter förklaringar har också ett egenvärde. På så sätt är forskning en naturlig och nödvändig del av mänsklig kultur.

Förutsättningarna för forskning i vårt land påverkar stort Sveriges framtida utvecklingsmöjligheter. Goda villkor för forskning öppnar för innovationer, bidrar till tillväxt och fördjupar kunskapen om omvärlden. Det betonar vikten av satsningar som fokuserar på forskning av hög kvalitet som är innovativ och internationellt konkurrenskraftig.

Den forskningsproposition som alliansregeringen presenterade i höstas för åren 2009–2012 innebär det enskilt största resurstillskottet någonsin till svensk forskning. För alliansen är forskning och utbildning i fokus.

Bara tillskottet i år på 2,4 miljarder kronor är större än hela den förstärkning som den senaste socialdemokratiska forskningspropositionen innebar. Till år 2012 är förstärkningen uppe i 5 miljarder kronor.

Det är dock klart att vår reform på området inte bara handlar om pengar. Det finns också ett antal systemfrågor som har hämmat svensk forskning hittills. Genom att konsekvent hävda kvalitet och använda konkurrens som metod ger alliansen svenska forskare förutsättningar att bli allra bäst.

Nu har dessutom regeringen rott i land ESS, kanske det största som har hänt svensk forskning. Den europeiska forskningsanläggningen European Spallation Source kommer att byggas i Lund. Det kommer att innebära stora möjligheter för Sverige, särskilt för Öresundsregionen.

Utan en kunskapsinriktad ekonomi där utbildning och forskning står i fokus stannar Sverige.

Med detta sagt ska vi i dag diskutera KU-anmälningen av Marie Granlund. Hon anser att regeringens hantering av forskningsmedel i budgetpropositionen har varit ofullständig. Här har oppositionen reserverat sig och hävdar att budgetlagens krav på fullständighetsprincip inte är uppfyllt. Det är riksdagen som fattar beslut om hur statens medel ska användas enligt regeringsformen. Fullständighetsprincipen innebär att riksdagen ska fatta beslut om alla utgifter och inkomster samtidigt, så att riksdagen har full överblick och kan göra avvägningar mellan utgifter för exempelvis försvaret kontra det sociala området och självklart garantera att det finns tillräckligt med inkomster för att ha råd med utgifterna.

Fullständighetsprincipen är viktig att upprätthålla. Det blir annars svårt för riksdagen och andra att få en helhetsbild av regeringens förslag angående den ekonomiska politiken och statens utgifter. Det blir också

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens hantering
av forskningsmedel
(avsnitt 2.7)*

annars svårt för oppositionen att formulera alternativ till regeringens politik.

Det har dock i årtionden utvecklats en praxis där regeringen överlämnar fleråriga och stora propositioner med budgetkonsekvenser för nästkommande år efter det att budgetpropositionen avlämnats i september. Regeringen har, i den praxis som utvecklats, specificerat och uttryckligen beaktat budgetkonsekvenserna av särpropositionen i budgetpropositionen. Detta förfarande har använts inom ett antal sakområden som forskning, försvar och infrastruktur. Grundlagsutredningen, som nyligen presenterade sitt förslag till ändringar av grundlagarna, har i politisk enhällighet inte heller lagt fram något förslag om att förbjuda denna praxis.

Regeringens proposition *Ett lyft för forskning och innovation* presenterades i riksdagen den 20 oktober 2008, ungefär en månad efter budgetpropositionen. Att presentera den forskningspolitiska propositionen efter att budgetpropositionen presenterats i september är som sagt en praxis som tillämpats tidigare. Den senaste forskningspropositionen innan dess, som gällde perioden 2005–2008, redovisades inte i riksdagen av den förra regeringen förrän i mars 2005, det vill säga hela sex månader efter att budgetpropositionen hade redovisats och långt in på det år då den skulle börja gälla.

I det aktuella fallet har den senaste forskningspropositionen, som alliansen har lagt fram, redovisats så snabbt till riksdagen att riksdagen hade full tillgång till alla siffror och medelsfördelningen mellan lärosätena innan statens budget klubbades i riksdagen i december. Oppositionspartierna har haft full motionsrätt, och riksdagen hade kunnat besluta om en annan medelsfördelning mellan lärosätena om man hade velat. Men vi i riksdagsmajoriteten gillar den nya satsningen på forskning för framtiden och har godkänt förslaget. Fullständighetsprincipen har varit uppfylld.

Anf. 103 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Om det är så att regeringen lägger fram en forskningsproposition och inte har några beslutspunkter för riksdagen att ta ställning till, hur ska man då kunna lägga fram något annat? Det håller inte. Skillnaden mot det som tidigare har lagts fram i forskningspropositionen och i tilläggsbudgetar är att det då fanns beslutspunkter att ta ställning till. Vad är det då för andra förslag man ska lägga fram, när det inte finns några förslag till beslut?

Anf. 104 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag instämmer inte i Phia Anderssons beskrivning när hon i sitt anförande säger att riksdagen inte har fått ta ställning till medelsfördelningen till universitet och högskolor. Forskningspropositionen kom bara en månad efter budgetpropositionen. I den redovisades politikens inriktning: en kraftig satsning på forskning och en ny satsning på att använda konkurrens som ett sätt att förbättra kvaliteten i svensk forskning. Där ingick också en redovisning av hur medlen skulle fördelas. Det var full öppenhet och insyn i vilken politik som regeringen för och vill föra. Ni hade alla möjligheter att motionera om er politik. Men riksdagen tycker om den här politiken och godkände både budgetpropositionen och forskningspropositionen.

Den stora skillnaden som jag ser det, herr talman, jämfört med tidigare är att den här forskningspropositionen kom i oktober. I god tid innan riksdagen skulle fatta beslut i december om budgeten hade man full inblick i de här utgifterna. Hösten 2004 lade Socialdemokraterna fram sin budgetproposition och förutskickade att det skulle komma en forskningsproposition. Men då fattade riksdagen beslut i december 2004 om budgetpropositionen utan att ha sett forskningspropositionen. Den kom inte förrän i mars året därpå. Det är väl den stora skillnaden.

Jag skulle vilja fråga Phia Andersson om hon inte ändå håller med om att fullständighetsprincipen var mycket bättre uppfylld då riksdagen beslutade om budgeten nu i december jämfört med budgeten i december 2004.

Anf. 105 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, skillnaden är att även om man signalerar att man kommer att lägga fram den vid ett senare tillfälle och gör det så finns det beslutspunkter för riksdagen att ta ställning till. Det är det som är skillnaden.

Det är väldigt enkelt att säga att man hade kunnat lägga fram en motion eller göra någonting annat. Då undrar jag: Om man inte lyssnar på ett enigt finansutskott när de säger att fullständighetsprincipen inte är uppfylld om man gör så här, om man inte lyssnar på Socialdemokraterna i utbildningsutskottet som säger samma sak, varför skulle man då lyssna på någon annan som försöker rätta till de misstag som görs på vägen?

Anf. 106 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Ja, finansutskottet knorrade lite grann i sitt utlåtande över den praxis som har utvecklats och som ändå innebär att stora tunga propositioner presenteras efter budgetpropositionen. Det är alltså en praxis som har utvecklats. I politisk enhällighet föreslår inte heller Grundlagsutredningen en ändring i grundlagarna så att denna praxis förbjuds. Det är en avgörande skillnad i förhållande till det som föregick den socialdemokratiska forskningspropositionen.

Phia Andersson återkommer här till att ni lade fram en tilläggsbudget, men det var ju för att er forskningsproposition kom så sent. Den presenterades inte förrän sex månader efter budgetpropositionen. Ett nytt kalenderår hade börjat. Enligt regeringsformen får man inte lägga fram en tilläggsbudget innan budgetpropositionen ens antagits i riksdagen. Men så var fallet för vår del eftersom alliansregeringen var så snabb. Man presenterade forskningspropositionen i god tid innan budgetpropositionen skulle antas.

Jag tror att det är mycket lättare för lärosätena att planera för sin verksamhet eftersom forskningspropositionen kom redan i oktober – att jämföra med att budgetpropositionen avseende deras verksamhet kom i mars samma år som det här skulle börja gälla. Jag tycker att det är alldeles självklart att alliansregeringen, jämfört med den förra regeringen, har sett till att på ett helt tillfredsställande sätt uppfylla fullständighetsprincipen eftersom forskningspropositionen kom i god tid innan budgetpropositionen skulle klubbas i riksdagen.

Herr talman! Slutligen får jag väl tillägga att jag tror att vi i konstitutionsutskottet är bättre än man är i finansutskottet på att bedöma den konstitutionella riktigheten i olika beslut.

Regeringens agerande avseende vissa anslag i tilläggsbudget (avsnitt 2.8)

Anf. 107 YILMAZ KERIMO (s):

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla socialdemokratiska reservationer här, men för tids vinnande yrkar jag på godkännande av anmälan i reservationerna 1 och 8.

När regeringen lämnar sitt budgetförslag till riksdagen ska det vara komplett, och det ska tydligt framgå vad de olika föreslagna anslagsposterna ska användas till. Detta är reglerat i regeringsformen, riksdagsordningen och budgetlagen. Det är riksdagen, inte regeringen, som har finansmakten. Regeringsformen innehåller också ett beredningskrav beträffande alla förslag som skickas från regeringen till riksdagen.

I det här aktuella fallet har regeringen valt att i budgeten lägga in en avvecklingskostnad för en myndighetschef inom anslaget Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Redan rubriceringen är tveksam. Men eftersom kontot innehåller en mindre post som regeringen ska få disponera fritt kan det finnas visst fog för åtgärden, även om den genomsnittliga riksdagsledamoten nog tror att pengarna under anslaget fullt ut ska användas till det som nämns i rubriken.

För att finansiera avvecklingskostnaden har anslaget för den aktuella myndigheten minskats med samma summa. När vi socialdemokrater i en interpellationsdebatt undrar vad denna minskning beror på får vi mycket krystade svar som går ut på att det handlar om personalavveckling, att kulturministern inte vill diskutera enskilda personer i riksdagen och att vi i oppositionen nog ändå bör känna till ärendet.

Herr talman! Här menar vi att kulturministern definitivt går över en gräns. Att regeringen i budgetpropositionen, skriftligen, lämnar uppgifter som kan tolkas på olika sätt kan det finnas skäl för. Men man kan inte som ansvarig minister på en direkt fråga från en riksdagsledamot svara på ett sådant sätt att oklarheten ökar ännu mer. Framför allt kan man inte hänvisa till att ledamoten ”ändå borde känna till hur det förhåller sig”. Det jag började mitt anförande med förtjänar att upprepas: När regeringen lämnar sitt budgetförslag till riksdagen ska det vara komplett, och det ska tydligt framgå vad de olika föreslagna anslagsposterna ska användas till.

Det måste därför vara regeringen och ansvarig minister som tar det fulla ansvaret för innehållet i budgetpropositionen. Det ansvaret kan aldrig läggas över på en enskild riksdagsledamot som ”bör känna till” hur regeringen tänkt och resonerat.

Vår slutsats är därför att redan den skriftliga informationen i ärendet kan sägas vara bristande och att det här definitivt förvärrats genom den vägran som kulturministern visat när det gäller att klargöra sakläget och genom de försök hon gör för att lägga en del av ansvaret för bristerna på enskilda riksdagsledamöter. Beredningskravet kan därför, herr talman, inte sägas vara uppfyllt.

Herr talman! Hur den borgerliga majoriteten i utskottet resonerat när man sökt skydda kulturministern från kritik i detta ärende är det svårt att förstå. Trots att de borgerliga ledamöterna i både finansutskottet och kulturutskottet riktar kritik såväl mot sättet att handlägga ärendet som mot tidpunkten för det väljer ledamöterna i konstitutionsutskottet att fria kulturministern. Men så går det när ministrarnas partibok tillåts väga tyngre än de sakliga argument som förts fram av de borgerliga ledamöterna i fackutskotten.

Anf. 108 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! I granskningsanmälan framkommer att det i tilläggsbudgeten för 2008 – proposition 2008/09:2 – under utgiftsområde 17 och anslaget 28:33 Forum för levande historia finns ett förslag om att minska anslaget med 1,5 miljoner kronor för att möjliggöra en tillfällig ökning av anslaget 28:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Allt detta gäller alltså utgiftsområde 17.

I propositionen finns det över huvud taget ingen motivering till att en minskning ska ske. Under frågestunden den 2 oktober 2008 fick kulturministern en fråga om att motivera nedskärningen av anslaget 28:33. Kulturministern svarade då bland annat att det rörde sig om ett personalärende och att hon inte kunde redogöra för det i kammaren. Detta är förståeligt. Personalärenden ska naturligtvis inte debatteras här.

Frågan följdes upp cirka tre veckor senare med en interpellation som besvarades den 21 oktober. I svaret sade kulturministern bland annat följande:

”Jag utgår från att Margareta Israelsson trots allt känner till bakgrunden till omprioriteringen. Jag vidhåller att det inte är lämpligt att man här diskuterar ett enskilt personalärende som dessutom uppkom under förra regeringens tid. Det var kanske dumt av mig att nämna detta över huvud taget i kammaren.”

I propositionen motiverade regeringen en tillfällig ökning av anslaget avseende bidrag till kulturverksamhet med mera med att det skulle möjliggöra en tillfällig utökning av bidragsgivningen. Men aj, aj, aj, det var definitivt inte med sanningen överensstämmande!

Kulturutskottet inhämtade uppgifter om anslagsökningen. Men det visade sig handla om någonting helt annat, nämligen om en reglering i efterhand av vissa personalkostnader gentemot ett lärosäte.

Detta, herr talman, borde ha förklarats för riksdagen på ett tydligt sätt och inte genom att, som regeringen valde att agera, vilseleda och försöka dölja. Detta är illa skött, vill jag påstå. Finans- och kulturutskotten har gjort liknande bedömningar, det vill säga att anslagsförändringarna borde ha motiverats och förklarats för riksdagen.

Om den socialdemokratiska före detta riksdagsledamoten Margareta Israelsson inte agerat som hon gjorde hade riksdagen inte fått någon kännedom om regeringens verkliga avsikter. Regeringens budgetförslag ska vara komplett, inget annat. Beredningen i detta ärende, liksom tidigare i många andra ärenden, är illa skött.

Med detta avslutar jag mitt anförande, herr talman.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
avseende vissa anslag i
tilläggsbudget (avsnitt
2.8)*

Anf. 109 ANNA TENJE (m):

Herr talman! I detta ärende har vi i konstitutionsutskottet haft till uppgift att granska om den andra tilläggsbudgeten regeringen presenterade för riksdagen den 12 september 2008 lever upp till de krav och regler som finns reglerade i regeringsformen och budgetlagen. Frågan som vi är satta att besvara är om det ansvariga statsrådet, Lena Adelsohn Liljeroth, har uppfyllt de konstitutionella krav som finns uppsatta i 7 kap. 2 § regeringsformen, 9 kap. 2 § regeringsformen samt i budgetlagen.

Konstitutionsutskottet har i åtskilliga betänkanden uppmärksammat beredningskravet, beredningen av regeringsärenden, och vi diskuterade det så sent som för bara några minuter sedan. Förra året slog vi även fast att sättet på vilket beredningskravet uppfylls varierar stort mellan olika ärendetyper. Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter vid beredning av regeringsärenden.

Regeringsformens remissregel gäller alla typer av regeringsärenden, författnings- och budgetärenden såväl som förvaltningsärenden. Varken av bestämmelsen i regeringsformen eller av förarbetena till grundlagen framgår hur ett remissförfarande bör gå till. Vilka myndigheter som är berörda och i vilken omfattning det är erforderligt att organisationer och enskilda får tillfälle att yttra sig avgörs till syvende och sist av regeringen.

Regeringsformens krav på beredning är av väsentlig betydelse vid samtliga ärenden i vilka regeringen fattar beslut. I detta ärende togs underhandskontakter med chefen för den berörda myndigheten. I övrigt skedde en beredning på sedvanligt sätt i Regeringskansliet. Konstitutionsutskottet anser därför att beredningskravet är uppfyllt i fråga om förslag till anslagsförändringar som granskningen avser.

När det gäller den andra bedömningen, huruvida tilläggsbudgeten lever upp till de krav som finns uppställda i 9 kap. 2 § regeringsformen samt i budgetlagen gör KU samma bedömning som finans- och kulturutskotten. Anslagsförändringarna borde ha motiverats och förklarats för riksdagen på ett tydligare sätt. Detta är dock inget nytt. Att motiveringarna är tunna i tilläggsbudgeten har Riksrevisionen visat i sin granskning. Det har pågått en längre tid. De granskningar som Riksrevisionen gjort behandlar tilläggsbudgetar från 1996 och framåt. Det är i högsta grad beklagligt att denna praxis växt fram.

I motiveringen till sin granskning anför Riksrevisionen bland annat att det faktum att det finns förhållandevis få regleringar och principiella uttalanden om tilläggsbudgetar gör detta än mer komplicerat. Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth följde just den praxis som vuxit fram, och som jag ser det vore det märkligt om kulturministern ensam fick klä skott för de kulor som åtskilliga ministrar före henne duckat för.

Som jag ser det är vi i utskottet i stort sett överens i detta ärende. När jag läser vårt ställningstagande i utskottet och jämför det med minoritetens reservationstext förstår jag inte riktigt varför minoriteten valt att reservera sig. Vi säger samma sak och använder dessutom nästan exakt samma formuleringar. Men det kanske är fråga om en sådan politisk reservation som Per Bill var inne på i sin inledning. Jag tror att det hade varit en styrka för hela utskottet och det, förhoppningsvis, framtida förändringsarbetet gällande den praxis vi talar om ifall vi hade kunnat bli

eniga i utskottet om ett ställningstagande. Kulturministern har inte brutit mot någon lag eller reglering, och hon har heller inte brutit mot praxis.

Vi anser att det vore mycket positivt om det i kommande tilläggsbudgetar ägnades mer tid och utrymme åt en utförligare motivering och en tydligare redovisning av regeringens förslag. Detta understryker vi särskilt i vårt ställningstagande.

Med detta ber jag att få tacka för ordet.

Anf. 110 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Anna Tenje. När en enskild ledamot som vill få reda på hur regeringen resonerar och vad som gömmer sig bakom olika utgiftsposter får svaret att det borde han eller hon känna till undrar jag: Är det ett acceptabelt beteende från en minister? Hade ni, Anna Tenje, accepterat ett sådant svar från till exempel Göran Persson under den förra mandatperioden?

Anf. 111 ANNA TENJE (m) replik:

Herr talman! Jag förstod av Yilmaz Kerimos anförande, och även av Marianne Bergs, att det är interpellationsdebatten i kammaren och Lena Adelsohn Liljeroths uttalande där som de hänger upp mycket av sin kritik på. Men då förstår jag inte varför de i sin reservationstext inte tagit upp att det är problemet. Den konstitutionella grunden för deras kritik är, hävdar de, att beredningen inte var tillräckligt god samt att de önskade att motiveringen skulle ha varit utförligare. De har i reservationen inte tagit upp Lena Adelsohn Liljeroths svar under interpellationsdebatten.

Yilmaz Kerimo frågar om jag hade godtagit ett sådant svar. Jag får väl anta att Lena Adelsohn Liljeroth hade god grund för att inte ta upp den diskussionen, att inte diskutera personalärendet i kammaren, att det är på ett sådant sätt vi sköter vår debatt och att det inte fanns några onda avsikter över huvud taget med hennes svar i den frågan. Jag tror i alla fall inte det.

Om Göran Persson hade svarat mig på det sättet skulle jag väl ha fått lita på hans ord och på att inte heller han hade några gömda eller onda avsikter med ett sådant svar utan godtagit det.

Anf. 112 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Herr talman! Vi har tagit upp de frågor som vi även berörde i vår text till propositionen.

Min nästa fråga är om Anna Tenje tycker att budgetförslaget är tydligt när det under anslagsrubriken Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete döljer sig kostnader för personalutveckling från en myndighet som finns under ett helt annat anslag. Förstår varje riksdagsledamot därmed vad som avses med anslagen under denna post? Är det tydligt?

Anf. 113 ANNA TENJE (m) replik:

Herr talman! Nej, jag tycker inte att det är tydligt, och jag önskar att det hade varit tydligare. Det är därför vi i vårt ställningstagande särskilt lyfter fram att vi önskar att regeringen hade haft en bättre motivering, att det hela hade varit tydligare och att man på ett bättre sätt hade redovisat

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
avseende vissa anslag i
tilläggsbudget (avsnitt
2.8)*

detta. Så nej, jag tycker inte att det är tydligt. Det borde ha varit tydligare.

Min förhoppning är att Regeringskansliet nu tar till sig det som konstitutionsutskottet har skrivit i sitt ställningstagande och att den mångåriga praxis som funnits, åtminstone sedan 1996 och antagligen också tidigare, faktiskt ändras och att man lägger ned mer tid och energi på tilläggsbudgeten för att ge riksdagsledamöterna en så god information som möjligt så att dessa missförstånd inte uppstår.

Försäljning av aktier i Telia Sonera (avsnitt 2.10)

Anf. 114 PHIA ANDERSSON (s):

Herr talman! Enligt 29 § lagen om statsbudgeten ska försäljning genomföras affärsmässigt. Affärsmässighet innebär enligt förarbetena till lagen att det ska tillses att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten och att försäljningar till underpriser inte äger rum.

Utskottet granskade under våren 2008 försäljning av vissa statliga bolag med anledning av en rad granskningsanmälningar. Vi socialdemokrater är kritiska till hur beredningen av dessa försäljningar gått till. Det visade sig att det var viktigare för regeringen att sälja snabbt än att säkerställa beredningskraven och kraven på dokumentation. Även Riksrevisionens styrelse var mycket kritisk till hur dessa försäljningar genomförts.

Riksrevisionen har även granskat försäljningarna av 8 procent av aktierna i Telia Sonera och försäljningen av densamma. Riksrevisionens granskning visar att priset var rimligt men bara utifrån den låga ambitionsnivån med bland annat begränsade marknadsföringsinsatser och en mycket forcerad utförsäljningsprocess. Rabatten, det vill säga skillnaden mellan erhållet pris per aktie och börskursen, blev därmed enligt Riksrevisionen hög.

Riksrevisionens styrelse har till riksdagen lämnat en redogörelse angående regeringens försäljning av 8 procent av aktierna i Telia Sonera. Styrelsen ansåg att Riksrevisionens iakttagelser i granskningen var väsentliga och att slutsatserna borde beaktas av riksdagen. Granskningen var viktig inte minst ur ett lärandeperspektiv inför framtida försäljningar.

Granskningen visar att regeringen kunde ha varit tydligare och mer aktiv mot de banker som fick uppdraget att genomföra försäljningen. Regeringen borde alltid ha en målsättning för försäljning och utveckla beställarkompetensen inom Regeringskansliet. Best practice borde kunna användas som metod, och regeringen borde beakta frågan om rabatten, det vill säga skillnaden mellan uppnått pris och börskursen.

Herr talman! Den reaktion som Regeringskansliet haft på Riksrevisionens granskning är också intressant. Genom en skrivelse som inkom till Riksrevisionen den 16 juni 2008 framhöll Regeringskansliet allvarliga invändningar till Riksrevisionen beträffande Riksrevisionens metod, faktainhämtning, faktabearbetning och urvalsprinciper.

Statssekreteraren i Näringsdepartementet framhöll i skrivelsen att en brådska att publicera Riksrevisionens rapport inte har visat sig vara sakligt motiverad. Dessutom har den gått ut över kvaliteten i Riksrevisionens granskningsarbete och så vidare.

Man kan notera att Regeringskansliet i sin granskning av Riksrevisionens granskningsarbete är mer kritisk till hur granskningen har gått till

hos Riksrevisionen än hur man själv genomfört och berett försäljningen. Det gäller också hur man tillgodosett kravet på dokumentation samt den forcerade utförsäljningsprocessen med kvalitetsbrister som följd vid försäljningen av aktier i Telia Sonera.

Om denna försäljning ska ses utifrån ett lärandeperspektiv undrar man hur det har gått och vem som lärt sig något av denna försäljning. Det har knappast nuvarande regering i varje fall.

Herr talman! Mot denna bakgrund anser vi socialdemokrater att beredningen av ärendet har varit bristfälligt, vilket fått till följd att försäljningen inte svarat mot budgetlagens krav på affärsmässighet, på samma sätt som Riksrevisionen och Riksrevisionens styrelse har påpekat. För tids vinnande yrkar vi inte på godkännande av anmälan i reservationen men står självfallet bakom vad som anförts i den gemensamma reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 115 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! En granskningsanmälan från oss vänsterpartister inkom till konstitutionsutskottet den 10 maj 2007. Anmälan gällde om utförsäljningen av aktier i Telia Sonera uppfyllde beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen och om regeringen uppfyllt budgetlagens krav på affärsmässighet vid försäljning.

Gällande beredningskravet har regeringen vid tidigare utförsäljningar fått kritik för att den struntat i just detta. Regeringen har mellan varven hänvisat till valrörelsen 2006. I valrörelsen hade de minsann lyft upp det mesta angående utförsäljning av vårt gemensamt ägda. När det gäller att valrörelsen skulle vara en beredning eller en del av en sådan har konstitutionsutskottet tidigare slagit fast att så absolut inte är fallet.

Enligt budgetlagen ska försäljning av statens egendom genomföras affärsmässigt om inte särskilda skäl talar emot det. Med affärsmässighet menas att priset blir så fördelaktigt som möjligt för staten och att försäljning till underpris inte sker.

I författningskommentaren sägs att ”avsteg från principen om affärsmässighet inte bör göras utan riksdagens godkännande vid försäljning av egendom som har ett betydande värde”. Regeringen begärde aldrig något sådant godkännande.

När en del av Telia Soneras aktier gick under klubban skedde det till underpris. Det var rena rama rean. Vid utskottsutfrågningen av statsrådet Mats Odell den 8 maj förra året menade han att det absolut inte var så att försäljningen skedde till ett underpris. Men fakta är fakta.

Vid försäljningen gick aktierna för 50 kronor stycket, detta trots att stängningskursen på börsen senaste dagen före försäljningen låg på 54 kronor och 75 öre per aktie. Detta är i varje fall enligt mig en rea, en rea på det som vi gemensamt äger.

Herr talman! Riksrevisionen har genomfört en granskning av utförsäljningen av aktier i Telia Sonera. Den rapporten visar klart och tydligt att utförsäljningen inte var väl genomtänkt. Bilden som framkom var att regeringen hellre säljer snabbt än till ett bra pris.

Riksrevisionens granskning visade på att priset var rimligt men bara utifrån den låga ambitionsnivån med bland annat begränsade marknadsföringsinsatser och en mycket forcerad utförsäljningsprocess på kort tid.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Försäljning av aktier i
Telia Sonera (avsnitt
2.10)*

Rabatten, det vill säga skillnaden mellan det erhållna priset per aktie och börskursen, blev därmed hög. Rabatten kan diskuteras, stor eller liten. Men en sak är säker, om denna regering inte alltid hade haft så bråttom att sälja ut vårt gemensamt ägda så skulle vi garanterat ha fått mer pengar till vår gemensamma kista.

Riksrevisionen slår fast att rabatten var förhållandevis hög i jämförelse med liknande transaktioner som regeringen fått information om innan beslut fattades om att genomföra försäljningen. Men regeringen valde att inte lyssna. Av rent ideologiska skäl driver regeringen igenom utförsäljningar av vårt gemensamt ägda, inget annat skäl finns med på agendan.

I den senaste rapporten från Riksrevisionen, dess uppföljningsrapport, skriver de följande angående beredningskravet: ”Granskningen visade att regeringen inte har gått igenom de sex aktuella bolagen på ett sätt som aviserades i budgetpropositionen. Det underlag som regeringen tog fram inför riksdagens beslut är inte tillräckligt heltäckande för att bedöma förutsättningarna för försäljning.”

Herr talman! Högeralliansens ledamöter i näringsutskottet ger en ljum kritik. De tar bland annat upp att regeringen bör beakta vad som har redovisats om åtgärder avseende beredning och genomförande av en försäljning för att sedan i nästa mening anse att denna utförsäljning kunde ses utifrån ett lärandeperspektiv. Lärandeperspektiv – jag blir häpen och naturligtvis orolig! Det är verkligen skrämmande att man inte har bättre kunskap om vad som gäller och vad som sker i samband med utförsäljning av vårt gemensamt ägda innan man fattar beslut.

Högeralliansen, som i snart varannan mening framhåller vikten av att den är bäst i klassen på att hushålla med skattebetalarnas pengar, har ingen susning om vad man beslutar om. Man har inget underlag och ingen analys. Det är bara att gå in och trycka på knappen. Det är skrämmande.

Herr talman! Sett ur ett lärandeperspektiv må jag säga att ni har enormt mycket kvar att lära. Elitklass är inte att tänka på. Men att gå om en och annan årskurs vore kanske på sin plats.

Herr talman! Återigen kan jag bara konstatera att beredningskravet inte är uppfyllt. Inte heller är budgetlagens krav på affärsmässighet uppfyllt vid utförsäljningen av aktierna i Telia Sonera.

Anf. 116 KARL SIGFRID (m):

Herr talman! I maj 2007 sålde staten 8 procent av aktierna i Telia Sonera. Det här har anmälts till konstitutionsutskottet bland annat med motiveringen att framtida vinster kan komma att beskattas utomlands om det blir en utländsk köpare.

Själv tycker jag att utländska investeringar i Sverige ska välkomnas. Vi ska vara glada att människor runt om i världen vill satsa på Sverige och bidra till den svenska ekonomin. Synen på statligt ägande är egentligen mer en politisk än en konstitutionell fråga. Statliga företag ägs av medborgarna som genom skatten vare sig de vill eller inte har tvingats investera i en viss näringsverksamhet. I stället för att var och en avgör på en fri marknad vilka företag man vill investera pengar i, om något alls, gör politikerna valet åt dem.

En rimligare ordning är kanske att den enskilde själv fattar beslut om huruvida han eller hon vill investera sina pengar i Teliaaktier eller någon annanstans.

Ett annat problem med statligt ägande är att staten kan frestas att använda lagstiftningsmakten för att gynna egna bolag. Att ge konkurrensfördelar och monopolrättigheter för statliga bolag blir ett sätt för staten att i det fördolda beskatta medborgarna ytterligare. Det försämrar dessutom företagarklimatet och därmed ekonomin.

Oavsett hur vanligt eller ovanligt det är att statliga företag gynnas otillbörligt går det inte att bortse från det problematiska i att företag och lagstiftning kontrolleras av samma aktör på marknaden. Därför är det välkommet att staten minskar sitt ägande av näringsverksamheter, och försäljningen av Teliaaktier var ett steg i den riktningen.

Försäljningen skedde till ett pris av 50 kronor per aktie. Senast jag titade på kursen låg den på drygt 38 kronor. Detta är naturligtvis inte relevant för utskottets granskning, men det är ändå ett intressant faktum. Vid försäljningstillfället var köpkursen på börsen drygt 54 kronor, men det betyder inte att man kan sälja en så stor post som 8 procent av aktierna för 54 kronor styck.

Riksrevisionen har konstaterat att statens kostnader för försäljningen var låga. En mer omfattande insats för att få ut ett högre pris hade krävt att försäljningskostnaderna också hade ökat. Kanske hade också försäljningspriset per aktie blivit högre, men det vet vi inte.

Utnämningarna av generaldirektör för Svenska kraftnät och av rikspolischef (avsnitt 2.11)

Anf. 117 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! När det gäller ärendet om hur regeringens utnämningsspolitik fungerar anser vi precis som det står i reservationen att inga formella fel har begåtts men att regeringen både i skrift och tal har gett uttryck för en betydligt öppnare och mer spårbar process än den vi nu har kunnat konstatera ske.

Det finns egentligen ingen utanför Regeringskansliet som kan följa processerna, som i huvudsak sker i muntliga odokumenterade samtal med konsulter. Det här anser vi vara en brist jämfört med det som man har utlovat från regeringens sida, bland annat i budgetpropositionen för 2008.

Men nu gäller det här inte bara uttalanden i budgetpropositionen, utan jag tycker att det i det här ärendet också finns anledning att påminna om de borgerliga partiernas kritik av utnämningsspolitiken under tidigare mandatperioder. Det gäller framför allt den rapport som jag tidigare har tagit upp och inte heller vill missa att ta upp denna gång i debatten, nämligen rapporten inför valet 2006 *Att bryta Socialdemokraternas makthegemoni*.

Det var väl detta man gick till val på. Vi har hört Cecilia Wigström säga här att det var en av anledningarna till att man vann valet 2006. I rapporten utlovades inte bara kravprofiler, utan där fanns också en rad andra förslag. Det skulle naturligtvis vara annonsering överallt, i alla ärenden. Det skulle vara nomineringskommittéer och utfrågningar om föreslagna personer i fackutskotten här i riksdagen.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Försäljning av aktier i
Telia Sonera (avsnitt
2.10)*

*Utnämningarna av
generaldirektör för
Svenska kraftnät och
av rikspolischef
(avsnitt 2.11)*

Dessutom skulle den korruption, som vi också har hört talats om här i dag och som ansågs föreligga skulle rensas ut liksom de personer som de borgerliga partierna ansåg hade tillsatts på politiska grunder. Som Göran Hägglund uttryckte det i en DN-artikel i januari 2005: En borgerlig regering gör rent hus i myndighetstoppen.

Det påminner om stämningar och sätt att uttrycka sig på som man kan hitta i en del länder som vi brukar ta avstånd från när det gäller hur de sköter sin utnämningsspolitik. Dessutom står det i strid med våra myndigheters självständighet och oberoende.

Efter valet skulle det här genomföras. Som vi alla kommer ihåg startade allting med att man började utse sina egna till olika poster. Därefter tillsatte man en utredning som också har kommit med förslag till hur utnämningarna ska kunna sekretessbeläggas. Den ökande öppenheten har nu förbytts till en ökad mörkläggning som dessutom skulle kunna få mer vittgående konsekvenser än enbart för de yttersta tjänsterna, till exempel generaldirektörer och myndighetschefer.

Öppenheten och spårbarheten finns numera bara företrädd i retoriken. Kvar av den så kallade nya utnämningsspolitiken finns nu enbart kravprofilerna. Men i de aktuella ärendena kan vi konstatera att de kravprofiler man har är väldigt allmänt hållna och mycket vaga. De ger små möjligheter för utskottet att kontrollera om den som har erhållit anställningen verkligen uppfyller de ställda kraven.

Annonseringen har som vi har kunnat konstatera i ett fall varit enbart ett spel för gallerierna. I det andra fallet annonserades det över huvud taget inte. Annonseringen av rikspolischef var uppenbarligen ett försök att skapa en bild av att rekryteringsprocessen skulle vara öppen. Så blev det inte.

Det är en minimal dokumentation i båda dessa ärenden. Konsulter har anlitats för uppdragen, men dokumentationen av resultatet av detta är undermålig och kan inte heller sägas vara i överensstämmelse med förvaltningslagens bestämmelser.

Det fanns bara en kandidat till posten som generaldirektör för Svenska Kraftnät, och det var också den som den anlitade konsulten fick intervjua.

I praktiken kan man säga att det är ganska svårt för utskottet att bedöma om regeringsformens krav på förtjänst och skicklighet är uppfyllda. Och framför allt kan vi konstatera att det inte finns någon överensstämmelse med det som regeringen har sagt sig vilja genomföra när det gäller utnämningsspolitiken. Det gäller både det som sades före valet och det som regeringen vid ett otal tillfällen har sagt sig vilja göra efter valet.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 maj

KU23 Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk m.m.

Punkt 2 (Kostnadsförslag för en utvidgning av förvaltningsområdena m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

286 för utskottet

22 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 89 m, 27 c, 22 fp, 21 kd, 15 mp

För res. 3: 2 s, 20 v

Frånvarande: 16 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 4 mp

Punkt 8 (Åtgärder på utbildningsområdet)

1. utskottet

2. res. 8 (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet

152 för res. 8

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 m, 27 c, 22 fp, 21 kd

För res. 8: 115 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Riksrevisionens årsredovisning

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU9 Ändringar i arbetsmiljölagen m.m.

Punkt 3 (Arbetsmiljöarbete)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet

152 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 m, 26 c, 22 fp, 21 kd
För res. 1: 115 s, 20 v, 17 mp
Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Punkt 5 (Arbetsplatsolyckor)

1. utskottet
2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

160 för utskottet

152 för res. 3

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 m, 27 c, 22 fp, 21 kd

För res. 3: 115 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Punkt 14 (Företagshälsovård)

1. utskottet
2. res. 11 (s, v, mp)

Votering:

160 för utskottet

151 för res. 11

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 m, 27 c, 22 fp, 21 kd

För res. 11: 114 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 16 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande

Punkt 1 (Kår- och nationsobligatoriets avskaffande)

1. utskottet
2. res. 1 (s, v)
3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

138 för res. 1

17 för res. 2

156 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
159 för utskottet
136 för res. 1

16 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 m, 26 c, 22 fp, 21 kd

För res. 1: 115 s, 20 v, 1 mp

Avstod: 16 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Mehmet Kaplan (mp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Prot. 2008/09:129

10 juni

Punkt 2 (Skattelagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

256 för utskottet

17 för res. 3

28 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 s, 87 m, 27 c, 22 fp, 21 kd, 1 v

För res. 3: 2 s, 15 mp

Avstod: 9 s, 19 v

Frånvarande: 21 s, 10 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 4 mp

UbU18 Forskarutbildning med profilering och kvalitet

Punkt 4 (Benämningen universitet)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet

151 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 m, 27 c, 22 fp, 21 kd

För res.: 114 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag

TU15 2006 års sjöarbetskonvention
Kammaren biföll utskottets förslag.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU13 Offentliga bidrag på lika villkor

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

174 för utskottet

134 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 m, 27 c, 22 fp, 20 kd, 16 mp

För res. 1: 114 s, 20 v

Frånvarande: 16 s, 8 m, 2 c, 6 fp, 4 kd, 2 v, 3 mp

Punkt 3 (Grunderna för beräkning av bidrag)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

268 för utskottet

17 för res. 4

22 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 90 m, 26 c, 22 fp, 20 kd

För res. 4: 17 mp

Avstod: 2 s, 20 v

Frånvarande: 18 s, 7 m, 3 c, 6 fp, 4 kd, 2 v, 2 mp

Punkt 4 (Bidraget bör baseras på budget)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:

162 för utskottet

116 för res. 5

34 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 m, 27 c, 22 fp, 21 kd, 2 mp

För res. 5: 115 s, 1 mp

Avstod: 20 v, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Prot. 2008/09:129

10 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU21 Sekretess inom yrkeshögskolan

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU19 Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid

Punkt 3 (Internationalisering och svensk högre utbildning)

1. utskottet

2. res. (mp, v)

Votering:

272 för utskottet

37 för res.

1 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 90 m, 26 c, 21 fp, 21 kd

För res.: 20 v, 17 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 15 s, 7 m, 3 c, 7 fp, 3 kd, 2 v, 2 mp

Gunnar Andrén (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § (forts. från 8 §) Granskningsbetänkande (forts. KU20)

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 118 PER BILL (m):

Herr talman! Det har sagts många gånger tidigare i den här talarstolen under eftermiddagen att konstitutionsutskottet gör granskningen i första hand utifrån ärendenas formella sidor och handläggningsfrågor. Det stämmer också bra för det här ärendet.

Herr talman! Rekrytering av medarbetare och chefer är en viktig sak såväl i företag som i offentlig sektor. Regeringens utnämningsmakt när det gäller de allra högsta cheferna innebär svåra avvägningar med avseende på vilka det är som vill söka, eventuellt behov av sekretess, rörlighet hos chefer och generaldirektörer samt en resurshushållning och att statens förvaltning ska skötas så effektivt som möjligt.

Regeringen måste också ta offentlighetsprincipen i beaktande och dessutom de grundlagsfästa kraven på förtjänst och skicklighet. Därtill ska man följa förvaltningslagens principer.

*Utnämningarna av
generaldirektör för
Svenska kraftnät och
av rikspolischef
(avsnitt 2.11)*

Ovanpå allt detta har den nuvarande regeringen satt upp ett mål att utnämningsspolitiken ska präglas av förutsägbarhet, spårbarhet och öppenhet – en självpåtagen ambition.

När det gäller de två ärenden som vi nu ska debattera, nämligen utnämningen av en generaldirektör för Svenska kraftnät och en ny rikspolischef, har både majoriteten och minoriteten konstaterat att det inte finns någon brist i Maud Olofssons och Beatrice Asks hanterande av frågorna. Både majoriteten och oppositionen framhåller i betänkandet att något fel i formellt eller juridiskt hänseende inte har skett i dessa utnämningsärenden.

Då skulle man kunna tro, om man var naiv, att det inte fanns några möjligheter till reservationer och att man skulle ha kunnat skriva ihop sig, men så är det inte. Vi har fått höra av ordföranden att såväl under valrörelsen som efter har alliansen i skrift och tal haft en högre ambitionsnivå. Det är tydligen utifrån den högre ambitionsnivån som man ser brister. Jag har hittills, herr talman, och jag har läst våra grundlagar, inte hittat någonstans där det står att vi VDN-märker vallöften eller att vi VDN-märker ambitionsnivåer av regeringar.

Jag skulle snarare säga att det som steg för steg just nu händer ur konstitutionell synvinkel är väldigt positivt. Vi får en öppnare process, och vi får större insyn. Vi har gått från de slutna rummen och ingen dokumentation alls i princip till att vi nu har en regering som premierar rätt kunskaper och inte partifärg. Politisk kompetens är naturligtvis en merit men absolut inget måste.

Det här skulle jag se som en demokratireform, som alliansregeringen nu steg för steg genomför. Man ökar förutsägbarheten, man ökar spårbarheten, man ökar öppenheten och man får in en större professionalism med konsulter och andra som är kunniga.

Kravprofiler, utannonsering, oberoende konsulter och öppnare processer är glädjande inslag. Jag har tagit fram statistik som till dags datum visar att det har tillsatts 103 toppchefer av regeringen. 46 procent av dessa jobb har gått till kvinnor, och jag tror 56 procent av dessa tjänster har utannonserats, det vill säga över den ambitionsnivå som åtminstone jag har hört talas om.

Trots allt glädjande höjer konstitutionsutskottet ett litet finger och påpekar att det finns ett stort värde i att tänka på god dokumentation i alla ärenden. Det gäller även utnämningar.

Anf. 119 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Per Bill säger att detta är något självpåtaget som regeringen gör. Ja, men ni gick ju till val på detta, att man skulle reformera utnämningsspolitiken. Det är också naturligtvis helt naturligt att diskutera detta vid den granskning som konstitutionsutskottet gör, särskilt mot bakgrund av att de borgerliga ledamöterna i konstitutionsutskottet konsekvent under tidigare mandatperioder har riktat mycket allvarlig kritik mot den dåvarande regeringens utnämningsspolitik. Då är det rimligt att också vi fortsätter den granskningen, vilket vi också gör i den allmänna granskningen.

Öppenhet, insyn, det är förbi med de slutna rummen – det är inte sant, Per Bill! I de två ärenden som vi nu diskuterar kan vi konstatera att den öppenheten är en chimär. Enligt min uppfattning är det väldigt svårt, med

tanke på de mycket vaga och svårtydbara kravprofilerna, att kunna se om man verkligen har anställt rätt person. Går det verkligen att utifrån de där kravprofilerna bedöma om det har varit på det sättet? Dokumentationen är inte tillfredsställande. Nej, det är den verkligen inte, för den är i stort sett nästan obefintlig.

Öppenhet och spårbarhet, säger regeringen och Per Bill. Annonsering ska vara mer regel än undantag, säger man. Jag lyssnade lite ouppmärksam, men de siffror jag har visar att i över hälften av fallen har rekryteringen till de här topp tjänsterna skett på ett helt annat sätt. Annonsering är någonting som inte används i den utsträckning som vi skulle kunna förvänta oss. Och när man annonserar, som i ett av fallen, är det inte någon garanti över huvud taget för att det är någon av de personer som har sökt som är aktuell.

Hur kan Per Bill påstå att öppenheten och spårbarheten har ökat med detta?

Anf. 120 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Vi har annonsering. Jag har framför mig här listan över annonser på 58 av de 103 tillsättningar som har gjorts. Om Excel har räknat rätt är det 56,31 procent.

När jag tittar lite hastigt vad det har varit annons på och vad det inte har varit annons på kan jag se att det inte var annonser i början, de första månaderna, fram till våren 2007. Sedan ökar det markant.

Man kan se ett antal typer av jobb där det inte sker annonsering. Det är inte så konstigt. Det som framför allt sticker ut här i mina papper är landshövdingar. Det är väl ganska klokt, tror jag, att vissa typer av jobb inte annonseras ut. Det har aldrig varit målsättningen att nå upp till 100 procent annonsering.

När det gäller landshövdingar skulle jag vilja säga att det finns en samlad kompetens inom regeringen för att hitta dugliga personer, ofta med en politisk bakgrund eller en annan bakgrund i demokratins tjänst. Om man tittar på dem som har blivit landshövdingar ser man också att de kommer från alla möjliga partier och att en del har varit förtjänstfulla tjänstemän på andra ställen i vår demokrati. Jag tycker inte alls att det är konstigt.

På samma sätt skulle jag tycka att det var konstigt om vi hade en annons där det efterfrågas vem som vill bli ny ambassadör i Rom eller i Washington. Vissa tjänster ska vi inte annonsera ut.

Anf. 121 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Ja, men om detta är vi helt överens! Jag har aldrig påstått att man skulle annonsera om landshövdingar, ambassadörer eller rektorer, eller för den delen domare, om man nu inte ska gå på det förslag som Grundlagsberedningen har lagt fram. Det är inte det som det handlar om.

Det är ju ni från de borgerliga partierna som har tyckt att det har varit fel. Det är ju ni som har gått till val på att förändra utnämningsspolitiken i grunden. Det är ju ni som har pratat om att det ska vara utskottsförhör. Det är ju ni som till och med har blandat in landshövdingar i det här. Nu förstår jag hur Per Bill får fram den där statistiken – han har räknat in även landshövdingarna.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Utnämningarna av
generaldirektör för
Svenska kraftnät och
av rikspolischef
(avsnitt 2.11)*

Om man tittar på det som jag tycker är intressant att diskutera utifrån mina utgångspunkter, nämligen myndighetscheferna, kan man konstatera att det inte räcker med annonsering. Ta ärendet med rikspolischef! Det visar att annonseringen egentligen inte var allvarligt menad. Där pågick det en dold, intern process hela tiden. Man säger också från Justitiedepartementets sida: Avsikten var egentligen aldrig att ersätta den interna processen med ett offentligt annonseringsförfarande.

Däremot har både statsministern och andra ministrar varit ute och väldigt tydligt sagt: Nu är det nya tider och nu annonseras det. Men det är inte sant! Man kan annonsera, men det är ingen garanti för att det blir någon ökad öppenhet eller spårbarhet.

De ärenden vi nu har tittat på här visar att det inte är så, Per Bill. Det är ingen ökad öppenhet eller spårbarhet. Det är urusla kravprofiler, allmänna, som man skulle kunna använda på vilken typ av topp tjänst som helst om man inte anstränger sig för att göra något vettigt av det.

När ska ni uppfylla vallöftena? När får vi se förslag om en reformerad utnämningsspolitik? När får vi se utskottsförhören? När tänker ni genomföra det ni gick till val på?

Anf. 122 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Det finns tydligen kravprofiler för vad regeringen ska göra som jag inte ens har hört talas om. Det måste finnas något papper som har tagits fram i någon allianskonstellation som jag inte ens vet om. Det jag vet är att det vi gick till val på definitivt inte var det som Berit Andnor säger.

Jag måste ändå få säga att det här väl är ett bra exempel på att KU innehåller både konstitutionella frågor och politik. Det är klart att vi inte kan bli överens om detta när man hör på ordföranden. Trots att vi båda är helt överens om att inte några som helst fel har gjorts formellt eller juridiskt blir det en reservation, som då bygger på att alliansen inte har fullföljt sina vallöften.

Dessutom har man missförstått – kanske med flit – huruvida det innebär att man måste ha en extern rekrytering om man annonserar. Det är många jobb runt om i Sverige som tillsätts internt trots att man har haft en extern rekryteringsprocess, dels därför att det ger en ökad konkurrens om jobben, dels därför att kanske några har vågat ta chansen att gå från ett spännande jobb inom offentlig förvaltning till ett annat spännande jobb inom offentlig förvaltning.

Om det kommer en annons i tidningen är det ingen signal om att den som är anställd i statlig förvaltning är förbjuden att få dessa jobb. Det är inte det annonserna säger, utan med annonserna försöker man göra en bredare rekrytering, göra fler delaktiga och se till att fler människor i samhället har en chans att få de här toppjobben.

Anf. 123 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Detta gäller två granskningsärenden, ett rörande utnämningen av Mikael Odenberg som generaldirektör för Svenska kraftnät och där problemet om jag förstått anmälaren rätt är att han blivit vald och att han har innehaft en moderat partibok. Det andra ärendet är utnämningen av Bengt Svenson till rikspolischef, där han blivit utnämnd utan att ha skickat in en intresseansökan till Regeringskansliet. Det är just att

man har utsett den dåvarande tillförordnande rikspolischefen till ordinarie som är den kittlande punkten eftersom han inte själv hade lämnat in någon offentlig intresseanmälan.

Även här har vi en reservation från oppositionen. Det är kanske inte i första hand en reservation på basis av att oppositionen inte tycker att regeringen har agerat formellt eller konstitutionellt fel, utan allt har skett i sin ordning. I stället är reservationen mer inriktad på att läxa upp regeringens vision om en förändrad utnämningsspolitik genom att här hitta två tjänstetillsättningsärenden där man inte har valt någon av de personer som har kommit in genom ett öppet förfarande.

Precis så som man från oppositionen själv uttryckligen skriver i sin reservation har regeringen inte gjort något konstitutionellt felsteg. Oppositionen skriver: "Något fel i formellt eller juridiskt hänseende har visserligen inte skett i dessa utnämningsärenden. Men ..." Det är ju jättefint. Det är just det konstitutionella, det formella och det juridiska som konstitutionsutskottet ska nagelfara, och där är vi överens. Denna debatt handlar förmodligen inte om att vi är oeniga om huruvida regeringen gjort något KU-fel – för det har den uppenbarligen inte gjort. Utan denna debatt är mer en allmänpolitisk debatt om regeringens utnämningsspolitik, som kanske snarare hör hemma i en debatt om ett motionsbetänkande i den frågan.

Under den nuvarande regeringens tid har utnämningssmakten reformerats till det positiva. Man har gått från slutenhet till öppenhet, från stängda rum till annonsering och från knapp dokumentation till obligatoriska kravprofiler. Dokumentationen kan givetvis bli ännu bättre och ännu fylligare, vilket vi påpekar i vårt ställningstagande. Ju mer dokumentation som finns, ju lättare blir det för konstitutionsutskottet att göra uppföljning och granskning. De politiska åsikterna om behovet av detta går givetvis isär, det är ju av den anledningen vi har denna debatt trots att det som är relevant för KU är regeringsformens 11 kap. 9 § om att det är regeringen som tillsätter och att detta ska ske på sakliga grunder. Det har regeringen tydligt gjort enligt både oppositionen och majoriteten.

Herr talman! Låt mig nu kort bara gå in på respektive ärende. Låt oss börja med Mikael Odenberg.

En kravprofil där man specificerade de krav som regeringen ställde på tjänsten som generaldirektör för Svenska kraftnät upprättades den 27 april 2007. Vid denna tidpunkt och under flera månader därefter var Mikael Odenberg landets försvarsminister. I september avgick Odenberg som minister, och den 7 februari 2008 utsågs han till generaldirektör. Strax efter att kravprofilen upprättades 2007 gjordes en inventering av lämpliga kandidater, där man konstaterade att det fanns sådana. Av den anledningen valde man att inte annonsera ut tjänsten. Under hösten fanns det två lämpliga kandidater, varav en var Odenberg. En konsult fick i uppdrag att göra djupintervjuer; regeringen ville ha en second opinion. Den andra kandidaten var inte längre intresserad, och den som då var kvar var Odenberg, som väl uppfyllde kravprofilen. Här är rekryteringskonsulten och kravprofilen av väsentlig betydelse.

Om vi analyserar Bengt Svensons förordnande som ny rikspolischef kan vi se att han under processen var tillförordnad rikspolischef. Det sunda förnuftet säger att en tillförordnad rikspolischef inte skickar en offentlig intresseanmälan. Men det är inte det sunda förnuftet som KU granskar

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Utnämningarna av
generaldirektör för
Svenska kraftnät och
av rikspolischef
(avsnitt 2.11)*

utan det formella. Har det begåtts något formellt fel? Nej. Får man utnämna en person till en tjänst utan han har skickat en intresselapp innan? Ja. Är Bengt Svenson kvalificerad? Om man ska lyssna till professionen är han sannerligen både meriterad och omtyckt. Han uppfyller dessutom med råge kravprofilen.

Denna tjänst har utannonserats. 27 personer lämnade in intresseanmälningar, men ingen ansågs vara kvalificerad nog. Expeditionschefen på Justitiedepartementet fick i uppdrag att tillfråga två välmeriterade personer, varav Svenson var den ena. Den 13 maj 2008 utsågs Bengt Svenson till ny rikspolischef efter att man hade använt sig av en extern konsult.

Det är viktigt att framhålla de formella reglerna i denna debatt. Det är det som konstitutionsutskottet granskar. De förändringar som regeringen vidtagit från slutenhet till öppenhet har inte fattats med några formella beslut. De aktuella tjänsterna omfattas inte av ett absolut krav på utannonsering, utan det är en viljeinriktning. Även om tjänsterna utannonseras kan de besättas med en annan person än den som anmält intresse. Kompetens, det vill säga förtjänst och skicklighet, måste vara ledstjärnan.

För att förtydliga med anledning av tidigare utspel vill jag också säga att KU inte granskar om vallöften är uppfyllda eller ej. Vi granskar om statsråd har följt Sveriges grundlagar.

Det kommer också nu i juni månad en skrivelse från regeringen till riksdagen om utnämningsmakten, enligt den propositionsförteckning vi fick i januari. Arbetet med att se över och förbättra och öppna utnämningssmakten och politiken för detta pågår alltså kontinuerligt. Samtidigt är det också viktigt att få de bästa och mest kvalificerade personerna som söker tjänsterna. Av den anledningen kan det finnas fog för att införa sekretessbestämmelser till skydd för identiteten för dem som anmält intresse för tjänster som myndighetschefer, enligt den utredning som just nu remissbehandlas.

Anf. 124 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Annie Johansson har gjort en jättebra beskrivning av hela det här ärendet, tycker jag.

Jag minns också diskussionerna när jag och mitt parti var i opposition. Vi framförde vid flera tillfällen kritik mot brister i formerna för den dåvarande regeringens utnämningsspolitik. Detta var uppe i det dåvarande konstitutionsutskottet. Jag uppfattade då att man från socialdemokratiskt håll i mycket delade vår uppfattning att den tidigare tillämpade modellen inte var något som höll och att man måste göra en översyn. Jag minns en utfrågning där Göran Persson var inblandad, och han medgav att man nu måste börja ta fram kravprofiler. Där är vi vad jag förstår helt ense.

Sedan kan man alltid diskutera kvaliteten på kravprofilerna. Det är inte alltid alldeles lätt att ta fram sådana, men med skickliga rekryteringsföretag får man en bra hjälp.

Det har med alliansregeringen ändå blivit mycket bättre när det gäller tillsättningen av dessa tjänster. Precis som Annie Johansson beskrev har tillsättningen av Mikael Odenberg och Bengt Svenson gått helt korrekt till.

Ett annat krav som vi i den dåvarande oppositionen förde fram handlade om annonsering också av högre tjänster i statsförvaltningen. Här är domarna ett mycket intressant område, där jag själv har varit inblandad i utredningar vid domartillsättningar. Nu är det vanligare att man annonserar än att man inte gör det också när det gäller högre tjänster. Det har också lett till en vettig könsfördelning och mångfald. Det är jättebra med annonsering.

Ett viktigt syfte med annonseringen är att bredda rekryteringsbasen och också ge Regeringskansliet en större krets av tänkbara intresserade kandidater. Det kan ju komma ett läge när man vill tillsätta andra tjänster, och då vet man att man har en bred bas att vända sig till.

Nu gäller det här en så kallad kallelsetjänst, alltså tjänsten som rikspolischef, och då är inte avsikten att annonsering och ansökningsförfarande ska ersätta det beredningsarbete som departementet ska bedriva. Annonsering kan i det här sammanhanget, precis som vid anställning över huvud taget, behöva kompletteras med andra tillvägagångssätt för att man ska hitta en bra chef. Vad det ytterst handlar om vid alla typer av anställningar är ju att det ska vara rätt kvinna eller man på rätt plats, och det måste vara den vägledande principen vid alla tillsättningar.

Precis som vi har konstaterat här är utskottet in pleno enigt. Det har inte begåtts några formella eller juridiska fel i de här båggen utnämningssärendena. Den av oppositionen efterlysta öppenheten och spårbarheten tillgodoses genom utannonsering av kravprofiler. Sedan pekar också utskottet på vikten av att det i tjänsteanteckningar redovisas de uppgifter som har betydelse för utgången av ett ärende, såsom förvaltningslagen ger uttryck för.

Herr talman! Konstitutionsutskottets uppgift måste vara att vara en vakthund i bevakningen av de principer – öppenhet, spårbarhet och förutsägbarhet – som ska gälla. Det kommer vi naturligtvis att fortsätta med.

Jag menar att det inte finns något som helst fog för oppositionens kritik av regeringen i det här ärendet.

Förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen (avsnitt 2.12)

*Förflyttningen av
generaldirektören för
Arbetsförmedlingen
(avsnitt 2.12)*

Anf. 125 MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Principen om självständiga myndigheter är en grundbult i vår förvaltningsmodell. Det är en modell som fungerar väl, som har väldigt många fördelar.

Men den här modellen hänger på att det finns starka chefer för de här myndigheterna som är trygga i sin roll, som inte behöver gå omkring och vara oroad över att få sparken eller att förflyttas av regeringen från en dag till en annan.

En generaldirektör ska till exempel aldrig behöva fundera över om han eller hon ska våga kritisera ett lagförslag som regeringen har skickat ut på remiss eller om han eller hon i stället ska vara tyst av rädsla för att förlora jobbet. Den tanken ska han eller hon aldrig behöva ha. Det är bland annat därför som det är så viktigt att man är trygg i sin roll. Det handlar om kvaliteten i beslutsfattandet.

För att skapa den här tryggheten och den här självständigheten för generaldirektörerna finns det ett arbetsrättsligt skydd för statens högsta chefer. De har inga tillsvidareanställningar, men de anställs genom förordnanden på sex eller på tre år.

Under den tiden ska de i princip kunna vara säkra på att få tjänstgöra i den myndighet där de har förordnats. I mycket speciella undantagsfall kan regeringen förflytta en myndighetschef mot hans eller hennes vilja, men det måste finnas väldigt starka skäl.

Den här modellen har samtidigt underlättat chefsrekryteringen i staten. Om en regering självsvåldigt och på lösa boliner skulle kunna avsätta och tillsätta generaldirektörer skulle knappt någon vilja ta det jobbet, i varje fall kanske inte de som vi vill ha som chefer i statlig förvaltning.

Den här ordningen har vi varit överens om över partigränserna i alla tider. Alla regeringar, oavsett färg, har respekterat myndighetschefernas självständiga ställning. Och konstitutionsutskottet har i alla tider slagit vakt om denna väsentliga del av vår förvaltningsmodell – tills nu.

För med det här betänkandet godtar konstitutionsutskottets borgerliga majoritet ett förfaringsätt som innebär att en myndighetschefs arbetsrättsliga ställning fullständigt urholkas. Det gäller behandlingen av Arbetsförmedlingens förre chef, Bo Bylund.

Den 19 december 2007 förordnade regeringen Bo Bylund till generaldirektör för den nya Arbetsförmedlingen. Det var alltså till den nya organisationen som han förordnades, den organisation som han hade varit med om att bygga upp som generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen, Ams.

När Ams gjordes om till Arbetsförmedlingen var det alltså Bo Bylund som ledde det arbetet. Och när den omstruktureringen var gjord förordnades han, den 19 december 2007, som jag sade, till chef för den nya myndigheten. Det förordnandet skulle löpa till den 31 mars 2011.

Det ansvariga statsrådet nämnde inte med ett ord att han hade andra planer. Därmed förde han vid det tillfället sin generaldirektör bakom ljuset.

Efter bara tre månader, eftermiddagen den 3 april 2008, blev Bylund nämligen inkallad till det ansvariga statsrådet Sven Otto Littorin. Då förklarade Littorin att Bylund skulle förflyttas. Och Littorin lade ett färdigskrivet pressmeddelande på bordet framför honom.

Så kan man inte göra. Visserligen ska man kanske inte vara överraskad när moderater uppträder som gammaldags brukspatroner – det sitter väl på sätt och vis i ryggmärgen – men vi har ju lagar i det här landet som man måste följa. Det finns arbetsrättslagar och i det här fallet en lag som heter lagen om offentlig anställning, som man måste följa.

Där framgår det klart och tydligt att det måste finnas sakliga skäl för att förflytta en generaldirektör. Man kan förflytta en generaldirektör av organisatoriska skäl, står det. Men inga sådana skäl hade tillkommit under de tre månader som förflutit sedan Bo Bylund förordnades. Några sådana skäl angav inte heller Littorin i sina samtal med Bylund. Därför framstår det som en efterkonstruktion när man nu hänvisar till organisatoriska skäl. Det argumentet hänger inte ihop.

Herr talman! Så här kan man inte bete sig som regering mot sina myndighetschefer. Då undergräver man svensk förvaltningsmodell, och man försämrar statens chefsrekryteringsmöjligheter.

Jag tror inte alls att det var några organisatoriska skäl som gjorde att regeringen behandlade Bylund så skamligt. Jag tror att det var politiska skäl. Regeringen avsatte Bo Bylund för att han var och är socialdemokrat.

Det var faktiskt ett vallöfte från de borgerliga att avsätta myndighetschefer med socialdemokratisk bakgrund. Som Berit Andnor nämnde tidigare i debatten skrev Göran Hägglund, Kristdemokraterna, en beramad artikel i Dagens Nyheter den 29 januari 2005.

Där skrev han att efter en borgerlig valseger skulle kvasten gå bland socialdemokratiska myndighetschefer. Så en utrensning var ett borgerligt vallöfte, och Bo Bylund lyftes i diskussionen ofta fram som en myndighetschef som de borgerliga tänkte ge sig på.

Hans brott: Han hade varit statssekreterare i en socialdemokratisk regering för 18 år sedan. Han hade varit statssekreterare i ett och ett halvt år i en socialdemokratisk regering för 18 år sedan. Det räcker nu för tiden för att man ska drabbas av regeringens bannbulla. Det är rena McCarthyismen.

Vi ska nu granska ett fall till. Det finns en anmälan när det gäller Ann-Christin Tauberman, som fick sparken från Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. Det verkar vara ett likartat fall. Det kommer upp i nästa års granskning. Vi får väl se hur de borgerliga resonerar där.

Men om man fortsätter att resonera som man har gjort i det betänkande som nu ligger framför oss är det väldigt allvarligt. Då öppnar man nämligen dörrarna fullständigt för regeringen att bete sig hur som helst mot sina myndighetschefer. Då undergräver man myndigheternas ställning, och i slutändan undergräver man vår förvaltningsmodell.

Därför hade det varit bra om de borgerliga i det här ärendet hade vågat visa lite integritet och hade vågat säga ifrån gentemot regeringen och hade vågat säga: Så här betar man sig inte som regering.

Men nu vågar man inte det. I stället lämnar man fältet fritt för eventuella andra regeringar som kan komma efter.

När man nu gör på det här sättet undrar jag: Vad kommer att hindra till exempel en framtida socialdemokratisk regering att kalla upp myndighetschefer med borgerlig bakgrund – Mikael Odenberg, Per Unckel, Bo Lundgren – och behandla dem på precis samma sätt som man nu behandlat Bo Bylund?

Vi kommer förmodligen aldrig att göra det. Det finns ändå ett anständighetskrav. Vi kommer inte att göra det. Men det skulle vara bra om konstitutionsutskottet säger ifrån när det här sker och sätter klackarna i backen. Men det har ni inte gjort. Det är faktiskt ytterligare ett svaghets-tecken hos den borgerliga majoriteten i utskottet.

Anf. 126 ANDREAS NORLÉN (m):

Herr talman! I Sverige har de statliga myndigheterna i flera avseenden en självständig ställning på ett sätt som saknar motsvarighet i flertalet andra länder. Regeringsformen 11 kap. 7 § föreskriver att myndigheterna har att helt självständigt fatta beslut i frågor som rör myndighetsutövning mot enskild eller tillämpning av lag.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förflyttningen av
generaldirektören för
Arbetsförmedlingen
(avsnitt 2.12)*

I en del andra länder finns det system som innebär att ansvarig minister leder den statliga förvaltningen inom sitt ansvarsområde inte enbart genom att utfärda allmänna riktlinjer, utan också genom att fatta beslut i enskilda ärenden, det som vi i Sverige kallar ministerstyre.

Redan på 1600-talet började ett ämbetsmannaideal utvecklas i vårt land, en idealbild av den lärde, rättrådige och opartiske ämbetsmannen som fattade beslut och tillämpade lag på ett oförvitligt sätt med lagboken och den klassiska humanistiska bildningen som sina främsta arbetsredskap.

Det var inte fråga om stelbent paragrafrytteri, utan uppdraget var att komma fram till rättvisa och rimliga beslut inom lagarnas ram, med den referensram och den etik som den klassiska bildningen gav, utan att falla undan för exempelvis politiska påtryckningar.

Motsatsen till detta ämbetsmannaideal är den politiserade byråkraten som strävar efter att i varje stund gå den politiska maktens ärenden, antingen för att han själv delar den politiska maktens ideologi eller för att han vill främja sin egen karriär. En annan variant är den politiserade byråkraten som gör allt för att försvåra förverkligandet av en ny politisk lednings målsättningar till följd av lojalitet med gamla makthavare.

Skillnaden mellan ämbetsmannen och den politiserade byråkraten är av stor betydelse, inte bara för statsförvaltningens utveckling utan för hela samhällets utveckling. Medborgarna ska kunna lita på att myndigheternas rättstillämpning och beslut i enskilda fall präglas av saklighet och opartiskhet, annars hotas tilltron till hela statsförvaltningen.

I ärendet om förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen aktualiseras frågan om de statliga myndigheternas reella självständighet. Det är därför ett ärende av stor betydelse.

Jag är glad att vi är överens över parti- och blockgränserna om att myndigheternas självständighet när det gäller till exempel myndighetsutövning mot enskild och rättstillämpning i övrigt är ett centralt kännetecken för svensk statsförvaltning och något att värna om. Jag tolkar det som att vi alla strävar efter att värna och, i den mån det behövs, återupprätta det klassiska ämbetsmannaidealet och inte vill se politiserade byråkrater befolka de statliga myndigheterna.

Frågan om hur myndighetschefer tillsätts är av stor vikt för att i praktiken säkerställa myndigheternas självständiga ställning gentemot den politiska makten. Om en myndighetschef i varje ögonblick skulle löpa risken att regeringen avsätter honom eller henne skulle myndighetschefen i praktiken inte till exempel våga tillämpa lagen på ett sätt som riskerade att förarga regeringen.

Å andra sidan kan man inte ha en ordning som innebär att det är helt omöjligt att byta chef för en myndighet så länge sittande chefs förordnande inte har gått ut. Det finns situationer när det är nödvändigt att förändra ledningen av en myndighet. Därför finns i lagen om offentlig anställning tydliga regler som anger under vilka förutsättningar en myndighetschef får förflyttas.

Bakgrunden i det här ärendet är att Arbetsmarknadsstyrelsen och de 20 länsarbetsnämnderna slogs samman till en ny myndighet – Arbetsförmedlingen. Bo Bylund som var generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen utsågs till generaldirektör för Arbetsförmedlingen per den 1 januari 2008 när den nya organisationen trädde i kraft formellt.

Den 3 april hade han ett möte med arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin som sade att regeringen ville genomföra ett chefsbyte på posten som generaldirektör för Arbetsförmedlingen efter sommaren. Sven Otto Littorin bad Bo Bylund att stanna kvar på sin post tills en ny generaldirektör hade rekryterats efter sommaren. Bo Bylund vägrade att sitta kvar till efter sommaren utan begärde att få sluta genast. Regeringen godtog detta. Bo Bylund utsågs till generaldirektör i Regeringskansliet, och man utsåg en tillförordnad generaldirektör för Arbetsförmedlingen.

Det är därför viktigt att framhålla att Bo Bylund inte fick sparken av regeringen. Han förflyttades från posten som generaldirektör för Arbetsförmedlingen till en post som generaldirektör i Regeringskansliet. Han fick behålla sina anställningsförmåner, bland annat sin lön på en bit över 120 000 kronor i månaden, och han utför fortfarande viktiga uppgifter i statens tjänst.

Bo Bylund hade ett tidsbestämt förordnande, och då gäller enligt 33 § andra stycket lagen om offentlig anställning att han fick förflyttas till annan statlig anställning som tillsätts på samma sätt om det var påkallat av organisatoriska skäl eller annars var nödvändigt av hänsyn till myndighetens bästa.

Enligt 36 § lagen om offentlig anställning får ett beslut om förflyttning ges omedelbar verkan om det finns synnerliga skäl för det. Vi verkar dock vara överens mellan partierna om att utredningen visar att regeringen inte hade för avsikt att låta beslutet att förflytta Bo Bylund få omedelbar verkan. 36 § lagen om offentlig anställning är därför inte relevant i sammanhanget.

Den avgörande frågan för konstitutionsutskottets granskning blir därför om regeringens förflyttning av Bo Bylund var förenlig med 33 § andra stycket lagen om offentlig anställning eller inte. Regeringen hävdar att det förelåg organisatoriska skäl att förflytta Bo Bylund, och från utskottsmajoritetens sida menar vi att regeringen har fog för den ståndpunkten.

Den nya myndigheten Arbetsförmedlingen som formellt bildades den 1 januari 2008 är resultatet av en mycket omfattande organisationsförändring. Arbetsmarknadsstyrelsen och 20 länsarbetsnämnder har slagits samman till en ny sammanhållen myndighet. Organisationsförändringen förbereddes under 2007 och var inte fullbordad den 1 januari 2008. Bo Bylund uppgav vid utfrågningen för KU att det den 1 januari 2008 återstod mycket arbete med att få allt det praktiska att fungera, att flytta runt en del folk och att flytta runt en del ansvar.

Det ter sig, som jag ser det, ganska naturligt att inte se en omorganisation av den här omfattande och komplexa karaktären som en förändring som genomförs och fullbordas vid ett enskilt ögonblick. I stället måste man se en sådan organisationsförändring som en successiv process som påbörjas en tid innan den nya organisationen formellt träder i kraft och som fortgår en tid därefter.

Om regeringen vill byta myndighetschef med hänvisning till organisatoriska skäl, till exempel en sammanslagning av flera myndigheter, måste man rimligen se det så att regeringen har möjlighet att ta initiativ till ett sådant chefsbyte när som helst under den tid organisationsförändringen pågår. Exakt vid vilken tidpunkt under denna period som regeringen väljer att agera måste vara upp till regeringen att avgöra.

Arbetsmarknadsministern hade som sagt ett samtal med Bo Bylund den 3 april, under fortgående omorganisation, och informerade då om att regeringen efter sommaren 2008 ville byta generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Regeringen ansåg att den nya myndigheten borde få en ny generaldirektör. Detta är helt i enlighet med reglerna i 33 § lagen om offentlig anställning.

Oppositionen försöker nu spela upp ett stort indignationsnummer och använder vissa drastiska uttryck för att beskriva det som skett. Budskapet tycks vara att Bo Bylund har blivit illa behandlad och att detta beror på att han en gång tjänstgjort som statssekreterare åt en socialdemokratisk regering. Jag vill påstå att detta är ett exempel på en debatteknik som går ut på att om man inte har något att säga i sak höjer man i stället rösten.

Morgan Johansson konstaterar att Bo Bylund den 1 januari 2008 övergick från att vara generaldirektör för Ams till att vara generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Han ställer frågan vad som hände mellan den 19 december 2007 och den 3 april 2008 som kunde ge regeringen anledning att ändra sitt beslut om vem som skulle vara myndighetschef.

Frågan är dock fel ställd. Den relevanta frågan är om det i april 2008 fanns organisatoriska skäl enligt 33 § lagen om offentlig anställning att förflytta Bo Bylund. Svaret på den frågan är ja, vilket jag tidigare redovisat. Omorganisationen av Ams och länsarbetsnämnderna till den nya myndigheten Arbetsförmedlingen hade inletts under 2007 och fullbordades under 2008. När den nya organisationen var fullbordad, eller nära fullbordad, ville regeringen att myndigheten skulle få en ny chef med hänvisning till organisationsförändringarna.

Sammanfattningsvis, herr talman, konstaterar jag att Bo Bylund fortfarande är generaldirektör i statens tjänst, att Bo Bylund förflyttades från Arbetsförmedlingen av organisatoriska skäl med stöd av 33 § lagen om offentlig anställning och att regeringen har handlagt ärendet på ett korrekt sätt.

Anf. 127 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Andreas Norlén inleder sitt inlägg med en lång framställning om principerna bakom förvaltningsmodellen som han tydligen är väl bevandrad i. Det är bara det att när det sedan gäller att tillämpa principerna praktiskt, när hans egen regering bryter mot dessa principer och flagrant åsidosätter dem, då viker han ned sig. Då vågar han inte. Det räcker inte att bara gå upp och dra vilka principer som gäller och sedan när det gäller verkligen bränner till och man måste försöka visa lite integritet inte våga tillämpa principerna.

Sedan ger han en framställning som är full av logiska håll. Den 19 december 2007 tillsätts Bo Bylund som generaldirektör för den nya organisationen – inte den gamla, utan den nya organisationen. Då blir han förd bakom ljuset av regeringen.

Om regeringen hade tänkt byta ut honom i slutet av sommaren därpå, varför fick han då inte reda på det den 19 december? Varför förordnade de honom ända till den 31 mars 2011? Är det inte att föra sin generaldirektör bakom ljuset när man betar sig på det sättet?

Sedan kommer vi fram till den 3 april. Då avsätts han utan att några organisatoriska skäl anges. Littorin säger: Jag vill pröva ett nytt ledar-

skap. Det duger inte. Det är inget organisatoriskt skäl i arbetsrättslig mening.

Vad skulle Andreas Norlén säga om vi skulle bete oss på samma sätt mot en myndighetschef med en borgerlig bakgrund som man nu har gjort mot Bo Bylund? Kan han komma på något fall under den nästan 70-åriga historia då Socialdemokraterna har haft regeringsmakten i vårt land, något enda fall där vi har betett oss på liknande sätt mot en myndighetschef?

Anf. 128 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag måste göra reflexionen att Morgan Johanssons tämligen hätska kritik faller ganska platt till marken när han genom sitt sätt att resonera säger att det hade varit helt legitimt att förflytta Bo Bylund den 19 december 2007 men blir väldigt indignerad över att regeringen samtalar med Bo Bylund om en förflyttning i april 2008, ungefär hundra dagar senare.

Om det nu hade varit så att regeringen hade velat bli av med Bo Bylund därför att han är socialdemokrat, på vilket sätt hade det varit mer legitimt att göra det den 19 december 2007 än den 3 april 2008? Anser inte Morgan Johansson att det hade varit lika fel att förflytta Bo Bylund av politiska skäl i december 2007 som i april 2008? För egen del är jag definitivt av den uppfattningen att en förflyttning av en generaldirektör med hänvisning till hans eller hennes politiska hemvist skulle vara lika fel när den än genomfördes, i december eller i april.

Sanningen är ju att den här debatten kokar ned till varken mer eller mindre än en definition av begreppet organisatoriska skäl. Det KU har att pröva är om regeringen har följt lagen, i det här fallet 33 § lagen om offentlig anställning. Då blir frågan om det fanns organisatoriska skäl att förflytta Bo Bylund.

Min uppfattning är att omorganisationen av arbetsmarknadsmyndigheterna inleddes under 2007 och avslutades under 2008. Det innebär att det hade funnits organisatoriska skäl att förflytta Bo Bylund i oktober 2007, i november 2007, i december 2007, i januari 2008, i februari 2008, i mars 2008, i april 2008, i maj 2008 och kanske under ett antal månader dessförinnan och därefter.

Morgan Johansson tycks vara av uppfattningen att den här omorganisationen avslutades när morgonen grydde den 1 januari 2008. Ingen, inte ens Bo Bylund, verkar dela den uppfattningen. Varför anser Morgan Johansson att de legitima skälen att förflytta Bo Bylund plötsligt upphörde när solen gick upp den 1 januari 2008?

Anf. 129 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag frågade om Andreas Norlén kunde hitta några fall över huvud taget i vår historia där vi har gjort på liknande sätt. Dessutom ställde jag frågan vilka organisatoriska skäl som fanns. Då får jag inget svar. Det enda jag får är ett allmänt resonemang. Ingenting kan han säga har tillkommit mellan den 19 december och den 3 april.

Det bor nog trots allt en liten brukspatron i Andreas Norlén. Man kan inte behandla folk på det sättet. Man kan inte ta in en person och anställa honom i ytterligare tre år, säga att fram till 2011 ska du vara här och

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förflyttningen av
generaldirektören för
Arbetsförmedlingen
(avsnitt 2.12)*

sedan tre månader efter svika det löftet. Man kan inte vid det tillfället, den 19 december, säga att nu ska du vara chef här samtidigt som man i bakhuvudet har att egentligen vill jag ge dig sparken. Jag vill egentligen flytta på dig redan efter sommaren. Det kan man inte göra och samtidigt upprätthålla svensk förvaltningsmodell. Det bryter inte bara mot rena anständighetskrav utan undergräver naturligtvis fullständigt myndigheternas självständighet.

Vad skulle Andreas Norlén säga om vi betedde oss på samma sätt mot en myndighetschef med borgerlig bakgrund? Han kanske sitter kvar i konstitutionsutskottet nästa period, om det blir regeringsskifte. Om vi betar oss på samma sätt då, vad kommer Andreas Norlén att säga i konstitutionsutskottet? Kommer han att säga: Fine, nu har vi antagit ett betänkande i Bylund-fallet så nu är det helt okej att regeringen i ena ändet kan ta upp en myndighetschef och säga att nu förordnar vi dig för ytterligare tre år och sedan tre månader senare säga tyvärr och ge avsked på grått papper. Packa ihop dina saker på skrivbordet och gå! Dörren är där. Är det så man ska behandla våra myndighetschefer?

Sedan kan han veckla in sig i långa argumentationer kring det tekniska, men han kommer inte ifrån att vi aldrig har behandlat myndighetschefer på det här sättet i vårt land tidigare. Det här är något helt nytt, och det borde Andreas Norlén förhålla sig till.

Anf. 130 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Morgan Johansson undrar hur jag skulle se på om en rödgrön regering skulle agera mot en generaldirektör med borgerlig bakgrund på samma sätt som alliansregeringen har agerat gentemot Bo Bylund.

Låt mig först konstatera att det får betraktas som en i högsta grad hypotetisk fråga. Men låt oss leka med tanken att det har blivit regeringskifte. För egen del skulle jag vara fullt nöjd om den nya regeringen höll sig till lagen om offentlig anställning på det sätt som tidigare regeringar har gjort, på det sätt som alliansregeringen har gjort och på det sätt som kommande regeringar, utgår jag ifrån, kommer att göra.

Alliansregeringen förflyttade inte Bo Bylund därför att han en gång arbetade för en socialdemokratisk regering. Jag utgår från att en eventuell framtida rödgrön regering inte kommer att förflytta någon generaldirektör till följd av hans eller hennes politiska hemvist.

Bo Bylund är fortfarande generaldirektör i statens tjänst. Bo Bylund förflyttades från Arbetsförmedlingen av organisatoriska skäl i enlighet med LOA, och regeringen har handlagt ärendet på ett korrekt sätt. Det är sammanfattningen.

Jag vänder mig mot Morgan Johanssons tal om att Bo Bylund fick avsked på grått papper. Vi är överens om att Bo Bylund fortfarande är generaldirektör i statens tjänst. Det är ingen diskussion i det avseendet. Därför är det en felaktig beskrivning. Den konstitutionellt relevanta frågan är om regeringen agerade i enlighet med lagen om offentlig anställning, om det fanns organisatoriska skäl. Jag var inne på det i min föregående replik, att det är det som är kärnfrågan. Fanns det organisatoriska skäl eller fanns det inte det?

Jag har utvecklat, tyckte jag själv i alla fall, i någon längd varför jag anser att det fanns organisatoriska skäl. Morgan Johansson säger att han inte fick svar. Jag vill nog påstå att han fick ett ganska bra svar. Bylund är generaldirektör. Han förflyttades på ett korrekt sätt, och regeringen har agerat korrekt.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

Anf. 131 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Efter Andreas Norlén's lysande inlägg har jag egentligen inte så mycket att tillägga. Jag vill ändå peka på att det är väldigt många i dag som tvingas byta jobb eller som rent av blir arbetslösa. Bo Bylund har visserligen fått byta jobb, men han får behålla sin titel, sin lön, sin bilförmån och sin pension. Den lagliga förflyttningen finns, precis som Andreas var inne på, i lagen om offentlig anställning. Den ger möjlighet att flytta en person när det är påkallat av organisatoriska skäl eller annars nödvändigt med hänsyn till myndighetens bästa. Nu var de organisatoriska skälen de som åberopades i det här fallet.

Bo Bylund uppgav i utfrågningen att han gjorde bedömningen att han hade goda rättsliga grunder att motsätta sig en förflyttning, men han valde klokt nog att inte ta strid mot regeringen. Jag tror att han hade förlorat den.

Han valde också att tacka nej till arbetsmarknadsministerns erbjudande att stanna kvar som chef för Arbetsförmedlingen till efter sommaren 2008. Det tycker jag personligen att man kan beklaga därför att han satt inne med väldigt mycket kunskap om verksamheten som han hade kunna nyttiggöra i det fortsatta arbetet.

Regeringen gjorde bedömningen att Arbetsförmedlingen när omorganisationen var fullbordad skulle behöva få en ny generaldirektör. Det är väl inte så konstigt i sig. Så blev ju också fallet. Det ankommer på regeringen, precis som har framhållits här tidigare, att göra sådana avvägningar.

Sedan finns det en sak till som ingen har tagit upp hittills men som jag vill nämna. Det handlar om att frågan om rörlighet för myndighetschefer togs upp av den dåvarande socialdemokratiska regeringen i propositionen om statlig förvaltning i medborgarnas tjänst. Där slogs det fast, mycket klokt, att regeringen ska verka för rörlighet bland myndighetschefer och ge möjligheter att växla mellan olika uppgifter. Det bör rimligen också kunna ske under en tid när en myndighetschef är förordnad. Det är viktigt att komma ihåg att Bo Bylund fortfarande har ett arbete i Regeringskansliet. Han är ju generaldirektör där. Erfarenheter hos den som tidigare har varit myndighetschef kan komma till nytta på andra poster. Där är Bo Bylund ett exempel på en duglig myndighetschef som kan och ska göra nytta på olika poster i samhället.

Anf. 132 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Morgan Johansson sade faktiskt inte en rödgrön regering, Andreas Norlén, utan han sade en socialdemokratisk regering. Möjligtvis var det en felsägning. Men Morgan Johansson försökte ändå framställa att Socialdemokraterna är anständigare än andra, och det är en självbild som har förmedlats genom hela debatten. Slutsatsen av detta är att ödmjukhet inte är Morgan Johanssons starka sida.

*Förflyttningen av
generaldirektören för
Arbetsförmedlingen
(avsnitt 2.12)*

Det är här en diskussion som inte anknyter så mycket till själva reservationen, nämligen att Morgan Johansson är oroad över att man så där kan få sparken från en dag till en annan. Han talar om det arbetsrättsliga skyddet och att man som generaldirektör ska kunna vara säker på att få sitta kvar på sin post. Som jag även sade i utfrågningen av statsministern kan det inte vara orimligt att tänka sig att generaldirektörer är informerade om LOA:s regler, som faktiskt medger förflyttningar av generaldirektörer.

Har tidigare regeringar aldrig förflyttat generaldirektörer? Morgan Johansson försöker ge det intrycket. Om vi går tillbaka i tiden och tittar finns det sådana exempel, men skillnaden är att man inte har bråkat utan har kommit fram till uppgörelser i godo. Det finns visst exempel på förflyttningar. Ett var uppmärksammat för några år sedan.

Är samtal om en förflyttning ett brott mot lagen om offentlig anställning? Vem är det som har befogenhet att bedöma begreppet organisatoriska skäl eller myndighetens bästa? Normalt sett är det regeringen som gör den bedömningen. Det kan man invända mot, och det gör Morgan Johansson här i diskussionen. Men egentligen ska man säga att om det finns tillräckliga juridiska skäl borde detta ha prövats juridiskt någon gång, men det har aldrig skett. I samband med att vi behandlade detta ärende gick jag igenom rättsfall på området, men jag kunde inte hitta några.

Som generaldirektör är man i ett underläge i förhållande till regeringen. Thomas Bodström sade någon gång när han var justitieminister att antingen har regeringen noll förtroende för en generaldirektör eller hundra procent. Det finns inget mellanläge. Regeringen har ett överläge i en sådan situation.

Låt oss hålla oss till reservationen. Det regeringsbeslut den 10 april som återopas byggde i det läget på en ömsesidig överenskommelse. Är inte den godtagbar?

Jag har en sista synpunkt, och den anknyter till regeringsformen 1 kap. 9 §. Där står det att man ska iaktta saklighet. Det gäller också i förhållande till konstitutionsutskottet. Därför tycker jag att det är bekymmersamt om man till KU försöker förmedla intrycket att det i detta ärende handlar om en omedelbar förflyttning.

Anf. 133 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ingvar Svensson har å ena sidan säkert rätt i att jag må brista i ödmjukhet ibland. Det är ett karaktärsdrag. Å andra sidan försöker jag vara saklig. Det är inte alltid som Ingvar Svensson är det. I det här inlägget tycker jag inte att han var det. Han drar in Inga-Britt Ahlenius som något slags parallell.

I det fallet menade Inga-Britt Ahlenius att hon inte tillräckligt tidigt hade fått besked av regeringen att hon skulle få stanna. Det var frågetecknen där. Det är inte som det här fallet. Först tillsätts en generaldirektör den 19 december 2007 utan att tala om för honom att det ansvariga statsrådet har andra tankar på hur det egentligen ska se ut långsiktigt. Han blir förd bakom ljuset. Sedan kallas han upp en vacker eftermiddag i april, ett färdigskrivet pressmeddelande läggs framför honom på bordet och han får veta att han ska gå, han ska avsättas från tjänsten. Nu ska han

dras in till Regeringskansliet som generaldirektör. Det är den behandlingen jag pratar om.

Ingvar Svensson kan inte hitta något liknande fall under socialdemokratis nästan 70-åriga historia som regeringsparti i vårt land. Jag utmanar dig, Ingvar Svensson. Jag tror inte att du kan hitta det.

Det här säger någon viktigt, nämligen att det här inte är praxis. Så här gör man inte. När regeringar börjar göra så måste det finnas någon som säger ifrån. Då är det konstitutionsutskottet som ska säga ifrån, som ska peka och säga: Stopp och belägg. Det här får ni inte lov att göra. Då riskerar ni att underminera förvaltningsmodellen. Då riskerar ni att äventyra våra möjligheter att rekrytera bra chefer i staten framöver.

Den integriteten tycker jag att Ingvar Svensson borde ha visat i utskottsbehandlingen av det här ärendet.

Anf. 134 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hade inte en tanke på Ahlenius. I det fallet handlade det om förlängning av förordnandetiden. Det föll mig över huvud taget inte in. Det finns däremot andra exempel. Jag vill inte dra upp några namn här utan det kan vi ta efteråt.

Vid sådana här förändringar gör man oftast upp i godo. Man vill inte skada varandra inför offentligheten. Problemet i det här fallet är att man i efterhand försöker få något slags upprättelse genom en KU-anmälan när man till exempel kunde ha valt en juridisk prövning av det hela.

Regeringen har möjligheter att göra förflyttningar. Det handlade inte om en omedelbar förflyttning utan det handlade om att få en övergångstid. Regeringen kan ha olika skäl för detta som kan vara befogade. Vi ska granska om detta har hanterats på ett felaktigt sätt.

Anf. 135 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Nu blev jag rätt nyfiken. Ingvar Svensson sade att det finns andra exempel. Först refererade han till Ahlenius, och sedan sade han att det finns andra exempel men att han inte vill prata om dem. Jag tror inte att det finns några sådana exempel, inte där man så flagrant har brutit mot principerna. Ingvar Svensson har en replik kvar. Då kanske vi kan höra vilka exempel som Ingvar Svensson har i åtanke. Jag tror inte att de finns.

I det förra replikskiftet fick en framtida rödgrön regering fribrev för den här typen av beteende. Man sade att om ni beter er ungefär på det sättet som Littorin gjorde när det gäller Bylund kommer inte en borgerlig minoritet i framtiden i konstitutionsutskottet att ha några invändningar mot det. Delar Ingvar Svensson den uppfattningen? Delar han uppfattningen att en framtida socialdemokratisk regering kan bete sig på det sättet, även om jag aldrig skulle tro att vi kommer att göra det?

Är det inte så, Ingvar Svensson, handen på hjärtat, att du inte har vågat ta i här? Du ser att när en person tillsätts den 19 december för en tid fram till 2011, och sedan förs han bakom ljuset, att det inte är anständigt och att ni borde ha agerat. Du har inte riktigt orkat den här gången.

Prot. 2008/09:129

10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förflyttningen av
generaldirektören för
Arbetsförmedlingen
(avsnitt 2.12)*

Anf. 136 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Nu sade Morgan Johansson socialdemokratisk regering igen. Jag vill inte lämna ut enskilda personer i sammanhanget, men det finns ett exempel tillbaka under 90-talet som väckte stor uppmärksamhet.

Jag kan trösta Morgan Johansson med att jag över huvud taget inte kommer att ha någon ställning i eventuellt kommande KU eftersom jag kommer att lämna denna kammare nästa år. Jag bekymrar mig inte så mycket om detta.

När det gäller det här ärendet är jag snarare förvånad över det våldsamma engagemang som Morgan Johansson visar upp. Det finns möjlighet att göra förflyttningar. Varför ärendet tas upp på det här sättet är mycket förvånande.

Jag har orkat därför att jag har bedömt de principiella och lagtekniska reglerna i sammanhanget. Jag känner mig inte ett dugg bekymrad i den delen. Det är mycket jag inte orkar, men den här biten har jag orkat med.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrssons agerande för att ge Försäkringskassan rimliga villkor att sköta sitt uppdrag (avsnitt 3.3)

Anf. 137 BILLY GUSTAFSSON (s):

Fru talman! Under 2008 var situationen på Försäkringskassan oacceptabel för både medborgare och anställda. I långa stycken kan man gott säga att situationen var kaosartad.

Försäkringskassans verksamhet är en av våra viktigaste samhällsfunktioner, naturligtvis i första hand sett ur ett medborgarperspektiv men också som en viktig beståndsdel i samhällsekonomin. Omkring 20 procent av all privat konsumtion genereras från socialförsäkringens transfereringssystem. Det är alltså en viktig faktor för att hålla efterfrågan på varor och tjänster uppe.

Många sjuka och föräldralediga utsattes för stora påfrestningar och familjeekonomin slogs sönder därför att de ersättningar man enligt lag hade rätt till uteblev eller starkt försenades på grund av kaos på Försäkringskassan. De anställdas arbetssituation och arbetsmiljö blev också kaosartad när människor vände sin frustration mot personalen.

Allt detta hände efter att regeringen dragit ned Försäkringskassans resurser så pass mycket att 3 000 årsarbetare fick lämna sina jobb under 2007 och 2008.

Mot den här bakgrunden är det viktigt att det klargörs i vilken utsträckning regeringen har ett ansvar för det som inträffade.

Fru talman! Det finns några grundläggande frågor som måste besvaras när man tittar på regeringens ansvar.

För det första: Har regeringen ett generellt ansvar för vad som sker på någon av regeringen underställd myndighet?

För det andra: Har regeringen regelbundet följt utvecklingen och reagerat när stora problem uppstått?

För det tredje: Har det kommit signaler till regeringen om att problem kommer att uppstå eller redan har uppstått, problem man borde reagera på?

För det fjärde: Har regeringen givit rimliga förutsättningar för Försäkringskassan att klara sina uppgifter rättssäkert, effektivt och med god

service och tillgänglighet? Och har regeringen vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkra en fungerande verksamhet?

Fru talman! Regeringen har naturligtvis ett ansvar för sina myndigheter, vilket också har slagits fast av konstitutionsutskottet vid flera tillfällen, bland annat i betänkandet 2005/06:KU20. Det handlade om verksamheten inom Migrationsverket. Då granskades statsrådet Barbro Holmbergs ansvar för ett tårtkalas i samband med ett beslut inom verket.

Utskottet var överens om att statsrådet inte rimligen kunde ha känt till vad som skulle hända inom Migrationsverket. Ett enigt utskott uttalade dock: ”Ett särskilt ansvar bärs av migrationsminister Barbro Holmberg. Det faller på henne att sörja för att regeringen vid behov vidtar sådana åtgärder som kan erfordras för att avhjälpa brister i myndighetens verksamhet.”

Jag ska också säga att Per Bills påpekande i replikskiftet med Berit Andnor här för några timmar sedan om ärendet med Thomas Östros har stark relevans. Han har helt rätt. Det var också ett påpekande om regeringens, i det fallet statsrådet Östros, ansvar. Och poängen med påpekandet – jag vet inte om det var det Per Bill var ute efter – var att utskottet också då var enigt.

Majoritetens ställningstagande i dagens ärende blir mot den bakgrunden både lite inkonsekvent och ologiskt. Man säger visserligen att regeringen bär ett ansvar för myndigheters verksamhet – observera ”myndigheter” i flertal – men man har inget ställningstagande till om regeringen just i det här fallet har tagit sitt ansvar, vilket man naturligtvis skulle ha haft om man någat och varit konsekvent i förhållande till ställningstagandet rörande Barbro Holmberg och Thomas Östros.

Granskningen har vidare visat att Försäkringskassan vid minst fyra tillfällen i remissyttranden varnat för konsekvenserna för verksamheten om planerade stora verksamhetsförändringar genomförs tillsammans med resursminskningar.

Regeringen gjorde i och för sig vissa smärre justeringar i sina förslag, men helt uppenbart inte tillräckligt. För, fru talman, hade man gjort tillräckligt så hade ju rimligen inte den oacceptabla situationen uppstått.

Man måste också konstatera att eftersom regeringen till viss del tog till sig av farhågorna för verksamheten genom sina justeringar var man medveten om att det fanns risker. Och den för mig då enda rimliga och logiska slutsatsen av att man insåg att det fanns risker och farhågor är väl att man då skulle ha varit extra noggrann i sin uppföljning och haft en hög beredskap att ingripa om något gick snett, vilket man inte gjorde.

Fru talman! Är det rimligt att anta att regeringen var ovetande om vad som hände på Försäkringskassan 2008? Nej, det är inte rimligt. Större delen av svenska folket kände till kaoset genom mediernas bevakning. Och det blir än mer orimligt att regeringen inte skulle ha känt till något eftersom statsrådet Cristina Husmark Pehrsson enligt egen utsago regelbundet hade löpande dialog med Försäkringskassans styrelse och direktör. Om man inte i den dialogen pratade om Försäkringskassans aktuella situation måste man ju undra: Vad pratade man om i så fall? Nej, man visste naturligtvis, men man gjorde ingenting.

Vidare har det framkommit att enligt Statskontoret påskyndades den stora interna omorganisationen inom Försäkringskassan av minskade förvaltningsanslag. Och de tillkom efter regeringens bedömningar och

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsrådet Cristina
Husmark Pehrssons
agerande för att ge
Försäkringskassan
rimliga villkor att
sköta sitt uppdrag
(avsnitt 3.3)*

förslag, vilket rimligen leder till slutsatsen att det är regeringen som bär huvudansvaret för de nedskurna anslagen. Denna nedskärning ledde i sin tur till att personalstyrkan reducerades med 3 000 årsarbetare. Har man den minsta kunskap om hur en myndighet fungerar begriper man att en så stor personalreducering naturligtvis leder till betydande konsekvenser.

Fru talman! Ingen annan slutsats med krav om bibehållen integritet kan dras än att regeringen och framför allt statsrådet Cristina Husmark Pehrsson är ansvarig för den situation som uppstod på Försäkringskassan 2008. Det förtjänar i sammanhanget att återigen erinras om att mycket allvarliga konsekvenser uppstod för bland annat sjuka och föräldralediga men även för de anställda på Försäkringskassan.

Majoritetens slutsats och ställningstagande blir därför minst sagt lite märkliga, tycker jag. I utskottets ställningstagande skriver majoriteten allmänt om vad som gäller i förhållandet mellan regeringen å ena sidan och dess myndigheter å andra sidan, vilket ju inte är slutsatser av granskningen nu utan förhållanden och inställningar som har varit klarlagda utan partiskiljande åsikter sedan lång tid. Granskningens uppgift måste väl rimligen i stället vara att värdera: Har regeringen levt upp till de kraven? Och då har majoriteten inget annat att komma med än att Cristina Husmark Pehrsson har skött det här helt klanderfritt och inte har något ansvar för vad som hände på Försäkringskassan 2008.

Före 2006 i liknande ärenden har eniga utskott slagit fast att regeringen haft ansvar för vad som skett inom myndigheten. Jag har givit exempel på det här. Det gick då att slå fast regeringens ansvar och vad som hände på myndigheten – men då var det en socialdemokratisk regering. Nu är det annorlunda.

Majoriteten i utskottet orkar vara kritisk bara när regeringen redan under granskningens gång medgett att fel begåtts. Och det är klart: Skulle man inte ens då uttala viss kritik skulle det snarast bli pinsamt för utskottets majoritet.

På det sättet ser jag en viss logik. Det blir foljdriktigt att man hela tiden friskriver regeringen från ansvar såvida den inte själv redan medgett fel och brister.

Jag vill avsluta mitt anförande med att ställa en fråga till majoriteten: När nu regeringen enligt er uppfattning inte har något som helst ansvar för vad som hände på Försäkringskassan 2008, vem har då ansvar för vad som hände, för även i er värld är det väl någon som har ansvar?

Med detta, fru talman, avslutar jag med att yrka på godkännande av anmälningarna i reservationerna 1 och 8.

Anf. 138 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag börjar mitt anförande med ett citat: "Försäkringskassan är en av huvudaktörerna för att människor ska känna trygghet och tilltro till socialförsäkringarna. Försäkringskassan leds av en styrelse med fullt eget ansvar. Myndigheten äger sin egen organisatoriska struktur. Samtidigt har jag det yttersta ansvaret för myndigheten. Därför träffar jag ofta ledningen för avstämning av hur verksamheten fungerar." Dessa ord sade statsrådet Cristina Husmark Pehrsson i sin inledning vid utfrågningen den 28 april i år.

Under sommaren 2008 blev det kaos på Försäkringskassan. Handläggningstiderna blev bara längre och längre. Ersättningarna dröjde,

vilket medförde otroligt pressande situationer för många människor. Många var de som fick problem med att betala sin hyra och sina räkningar. Det gick till och med så långt att människor fick låna pengar till mat – en helt oacceptabel situation. Detta ledde naturligtvis till att många personer blev stressade och oroliga, en ekonomisk stress som i sin tur naturligtvis kan leda till sämre hälsa. Den uppkomna situationen hade kunnat undvikas om regeringen verkligen hade lyssnat och tagit till sig vad Försäkringskassan tidigt sade om vad som kunde komma att ske.

Fru talman! I samtliga remissvar uppger kassan att man inte klarar av att genomföra sitt uppdrag fullt ut. Man beskriver det i ordalag som att det kommer att få stora konsekvenser vad gäller både pengar och tid.

Fru talman! Det handlade om att hela Försäkringskassan var inne i en omorganisation, den största på mycket länge.

Fru talman! Det handlade om att kassan och sjuka skulle kunna få en rimlig vardag. Men det budskapet nådde aldrig fram.

Remissvaren talar väl sitt tydliga språk. De går inte att på något sätt missuppfatta. Ändå valde regeringen med statsrådet Cristina Husmark Pehrsson i spetsen som ytterst ansvarig att inte lyssna och se över organisationen och hur Försäkringskassan på bästa sätt skulle kunna klara av sina uppgifter.

Till detta kommer att 3 000 årsarbetare försvann från kassan under loppet av två år. Det talar ju också sitt tydliga språk. Med denna enorma personalminskning skulle det bli mycket svårt att kunna fullfölja det uppdrag som de var ålagda.

Fru talman! De åtgärder som vidtogs var inte tillräckliga för att motverka det kaos som uppstod sommaren 2008. Det går heller inte att blunda för att ministern hade fått tidiga signaler om vad som skulle kunna komma att ske och att ministern i det läget hade kunnat agera mer kraftfullt.

Socialförsäkringsministern medgav vid utskottsutfrågningen att de långa handläggningstiderna som uppstod under sommaren 2008 var oacceptabla. Men ministern ville inte på något vis se kopplingen mellan långa handläggningstider och det kaos som uppstod och att detta till stor del berodde just på att regeringen inte på allvar tagit till sig de remissvar som inkommit med så tydliga budskap om vad som skulle kunna komma att ske. Om regeringen i det läget verkligen hade tagit till sig budskapet och oron från kassan och agerat kraftfullare, ja, då hade denna situation kunnat förhindras. Om inte annat hade väldigt mycket kunnat mildras. Inte ens detta kan majoriteten i konstitutionsutskottet tillstå.

Fru talman! Ingen skugga ska falla på Försäkringskassan och dess personal. De har verkligen gjort allt vad de kunnat i den uppkomna situationen. Ansvar för denna situation ska läggas på regeringen och framför allt på socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson.

Anf. 139 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag har lyssnat noga på Billy Gustafssons och Marianne Bergs anföranden, och jag kan inte säga att jag på något sätt har ändrat uppfattning om det ställningstagande som vi från majoritetens sida har gjort i utskottet. Däremot har jag blivit funderad över de liknelser som Billy Gustafsson gjorde med ett par ärenden.

Det ena handlar om Thomas Östros och Centrala studiestödsnämnden. Om jag inte minns fel handlade det ärendet om flera års misskötsel, flera års fördröjning av utbetalningar av studiemedel, flera års felaktiga utbetalningar – något som drabbade Sveriges studenter, som också befinner sig i en väldigt besvärlig situation. Där handlade det, som jag sade, om flera års försummelse.

I det andra ärendet, som handlar om Migrationsverket och Barbro Holmberg, glömde Billy Gustafsson den sista meningen, den sista lilla cloun: Utskottet finner ingen anledning till ytterligare uttalanden. Det som Billy Gustafsson läste upp var ett konstaterande som utskottet gjorde angående regeringens ansvar.

När det sedan gäller det betänkande som vi diskuterar nu har vi från utskottets sida gjort en sammanställning av vad vi finner vara regeringens ansvar. Vi har också landat i ett ställningstagande om Cristina Husmark Pehrssons ansvar som vi finner att hon har tagit fullt ut.

För att gå tillbaka till själva ärendet är Försäkringskassans verksamhet stor och viktig. Försäkringskassan betalar årligen ut ca 440 miljarder kronor genom 60 miljoner utbetalningar utifrån 15 miljoner beslut, en ofantlig verksamhet som ställer stora och höga krav. Den ställer krav på myndigheten, den ställer krav på ansvarig minister.

Det är viktigt att ha kunskap om att verksamheten fungerar väl, dels för myndigheten, dels för ministern. Framför allt ska medborgarna ha rätt att ställa krav på att verksamheten fungerar väl, speciellt då den är finansierad med skattemedel men också för att det handlar om personer som befinner sig i en utsatt situation och som ska kunna lita på att myndigheten fungerar.

Sedan är det också viktigt, precis som Billy Gustafsson sade, att det finns en god arbetsmiljö för medarbetarna. Som alltid när det gäller ofentlig verksamhet ska det också finnas en öppenhet och transparens.

Nu landar vi tillbaka i vad jag kommer att säga här. Det är att regeringen vidtog åtgärder för att motverka och stoppa det kaos som rådde under sommaren 2008. Här handlar det om en sommar. Det handlar om några månader. Det kan tyckas vara en kort tid, men ack så betydelsefull för de personer som var beroende av Försäkringskassans utbetalningar. Då är det viktigt att arbeta förebyggande, vilket anmälaren också tar fasta på.

Under sommaren 2008 försämrades handläggningstiden för 13 av de 15 redovisade förmånerna. För de tyngsta områdena, det vill säga sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning, ökade väntetiderna. Men det är också viktigt att komma ihåg att 60 procent fick sina ersättningar utbetalda i tid.

Det var dock viktigt att situationen blev mycket bättre – och det blev den genom regeringens agerande. Handläggningstiden för sjukpenning har förbättrats från 71 procent 2005 till 85 procent. 20 procent fler har fått sin handläggning avklarad inom 30 dagar. Det är en klar förbättring. Detta gäller även andelen korrekta beslut och korrekta handläggningstider. Allt detta står i vårt betänkande, men jag nämner det för de lyssnare som inte vet hur det förhåller sig.

Sjukersättningen förbättrades från 46 procent 2005 till 70 procent avseende handläggning inom 30 dagar. Är inte det en klar förbättring?

När det gäller korrekta beslut och utbetalningar är det ingen nämnvärd förändring mellan 2005 och 2008. Det ligger på ca 98 procent.

När det handlar om föräldraförsäkringen finns en utvecklingsmöjlighet som är oerhört angelägen. Handläggningstiderna har gått från 82 till 76 procent avseende kort handläggningstid inom 30 dagar. Men när det gäller korrekta utbetalningar och beslut ligger det på en hög nivå, ca 98 procent.

Tillfällig föräldrapenning ligger på samma nivå 2005–2008, ca 80 procent. Andelen korrekta beslut och utbetalningar ligger även här runt 98 procent.

Det här är mycket bra siffror, men inget är så bra att det inte kan bli bättre – speciellt bättre än sommarmånaderna 2008. Statistiken visar att situationen har förbättrats. Läs gärna betänkandet och ta del av den redovisning vi har fått från regeringen.

Vad är det som har hänt? Det har varit en stor omorganisation som påbörjades redan 2003 och som har fortsatt för att fler personer ska komma i arbete och kunna ta ansvar för sina liv och känna glädjen i att kunna försörja sig.

När jag lyssnar på Billy Gustafsson och Marianne Berg låter det som att regeringen inte har tagit hänsyn till det som har skett på Försäkringskassan. Men visst har den det. Genomförandet av tagna beslut har skjutits upp med till exempel ett halvår för att ge Försäkringskassan förutsättningar att genomföra besluten. Det har också funnits en dialog innan om hur besluten ska utformas.

Extra resurser har tillskjutits. Det är också viktigt att betona. Jag ska inte räkna upp alla extra anslag som har beviljats, men det har skett i samklang i en dialog mellan ministern och Försäkringskassan.

I den anmälan som finns talas det också om vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att förhindra kommande kaos på Försäkringskassan och för att utbetalningar ska ske korrekt. Det hade varit klädsamt om oppositionen hade talat något om dessa åtgärder som faktiskt har vidtagits. Jag nämnde några av dessa tidigare, men det finns mycket mer att säga.

I detta sammanhang vill jag nämna att regeringen har begärt in förtydligande. Det ska finnas en redovisning varje månad när det gäller fördelning som görs på verksamhetsområde, organisation och kostnadsutveckling.

Försäkringskassan har också fått i uppdrag att sammanställa sina serviceåtaganden inklusive handläggningstider, tillgänglighet, rimliga väntetider etcetera.

Den 1 juli kommer det att inrättas en inspektion för socialförsäkring. Det är hög tid att det blir en regelbunden inspektion av Försäkringskassans verksamhet.

Den 18 december tillträdde dessutom en ny generaldirektör.

Varför dessa åtgärder är viktiga att betona är för att regeringen har haft samtal med Försäkringskassan vid ett flertal tillfällen under 2008 och fått information om att situationen ser relativt bra ut eller att det har behövts åtgärder. Regeringen har därefter vidtagit de efterfrågade åtgärderna.

Men precis som Statskontoret har påpekat har det funnits problem. Jag ska gå in på dessa om det behövs i replikerna. Justitieombudsmannen har dock framfört, vilket jag inte hörde något om i de tidigare anföran-

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsrådet Cristina
Husmark Pehrssons
agerande för att ge
Försäkringskassan
rimliga villkor att
sköta sitt uppdrag
(avsnitt 3.3)*

dena, att Försäkringskassan underskattade de svårigheter som förelåg vid genomförandet av förändringarna. Det är en viktig del för en självständig myndighet att kunna kommunicera med ansvarig minister så att de förändringar som åläggs genom lagstiftningen kan genomföras till medborgarnas bästa.

Anf. 140 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Margareta Cederfelt tar upp och kommenterar mina två exempel. Jag försökte aldrig påstå att det var exakt samma verksamhet. Det fanns dock två poänger i de exempel jag tog upp. Den ena var att det handlade om huruvida det finns ett ansvar hos statliga myndigheter för vad som händer där. Den andra, och huvudpoängen, var att jag pekade på två tillfällen när vi hade eniga utskott för att vi vågade kritisera vår egen regering. Jag har aldrig påstått att de i sak var jämförbara, utan poängen var att vi kunde vara eniga.

Margareta Cederfelt säger att regeringen vidtog åtgärder för att komma till rätta med kaoset. Ja, det hade varit skandal om man inte hade gjort något när kaoset redan hade utbrutit. Huvudfrågan är dock: Vem bar ansvaret för att kaoset uppstod? Det handlar inte om att ta åt sig äran för att man gjorde något när det väl hade hänt.

Margareta Cederfelt säger att det har blivit mycket bättre. Det är möjligt. Häromdagen gick dock JO ut med ett pressmeddelande om att 80 procent fler klagomål på Försäkringskassan har kommit in till JO det senaste året.

Margareta Cederfelt tar också upp arbetet med omorganisationen som började 2003. Det handlar om förstatligandet 2005 och är ett annat ärende som vi inte behöver prata om här.

Extraanslag har tillförts, säger Margareta Cederfelt. Tar man bort 1 miljard och tillför 700 miljoner i extraanslag blir det i min värld minus 300 och inte plus 700.

Ni skriver att Cristina Husmark Pehrsson medverkat till att åtgärder vidtagits för att reformerna och omorganisationen skulle kunna genomföras vid Försäkringskassan. Tycker verkligen Margareta Cederfelt att genomförandet blev bra? Och om det blev bra, hur skulle det då ha sett ut om det blev dåligt?

Anf. 141 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Två ärenden som vi egentligen inte ska debattera har ändå hamnat i debatten. När det gäller Migrationsverket kan jag inte se att det var något ställningstagande i form av kritik. Utskottet fann ingen anledning till ytterligare uttalande. Det som föregick i texten handlade om en upprepning av Migrationsverkets ansvarsområde och ministerns ansvar.

Vad gäller Centrala studiestödsnämnden är det en milsvid skillnad. Här handlar det om flera års problem och en verksamhet där ministern och CSN:s ledning inte har tagit tag i problemen och kommit till rätta med dessa. Är inte det allvarligt? Jag nämnde det för att få en kommentar av Billy Gustafsson.

Det handlar om Försäkringskassan och sommarmånaderna 2008. Ministern har vidtagit kraftfulla åtgärder. Det har varit en dialog med Försäkringskassan inför utformandet av besluten.

Det är självfallet alliansens politik som gäller. Exakt hur detta ska utformas har också diskuterats med Försäkringskassan.

Det har sedan tillskjutits medel, men även när det gäller resursfördelning är det en politisk prioritering. De problem som har uppstått har hörtsammats och anslag har tillskjutits.

När det gäller den tredje delen har också tiden för genomförande skjutits upp – allt för att motverka problem.

Jag nämnde flera åtgärder. Det skulle vara klädsamt om Billy Gustafsson kunde tillstå att dessa åtgärder syftar till att verksamheten vid Försäkringskassan ska bli bättre och att den ska bli bättre för medborgarna.

Anf. 142 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Om vi ska ge varandra medskick i form av vad som är klädsamt vore det klädsamt att lyssna på vad jag säger. Jag sade i mitt anförande att regeringen också gjorde vissa förändringar, men de var uppenbarligen inte tillräckliga för i så fall hade väl kaoset inte uppstått.

Det kan också vara klädsamt att försöka svara på de frågor som vi från oppositionen ställer. Vi vet att det är er politik som gäller. Det har vi inte ifrågasatt. Det är en del av demokratin, även om jag inte gillar innehållet.

Tycker Margareta Cederfelt att det var en bra omorganisation som skedde på Försäkringskassan 2008? Var det bra? Blev det ett bra resultat? Är du nöjd med det som hände?

Vem bär ansvaret för det som hände där? Dra inte upp allt det andra som du har sagt ett par gånger. Svara på vem som är ansvarig för det som hände. Är du nöjd med det som hände?

Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Som har sagts tidigare är ministern ytterst ansvarig, men det finns också en ansvarig myndighet och det finns en ansvarig styrelse för myndigheten.

För att ministern ska kunna bära sitt ansvar fullt ut krävs ett underlag, en rapportering och en kommunikation med myndigheten. Vad jag har kunnat utläsa från de svar vi har fått på våra frågor har ministern fått svar, men inte fullt ut. Det har till exempel rapporterats från Försäkringskassan att läget var besvärligt, men att man skulle klara sina åtaganden. Vid närmare efterforskning visade det sig att generaldirektören avgick, och man kunde inte få sina ekonomiska rapporter. Det visade sig också att underskottet var betydligt större än vad som var rapporterat tidigare.

Det visar hur svårt det är att styra denna form av stora myndigheter och behovet av att vidta åtgärder och följa upp, precis på det sätt som vi har fått reda på att ministern har gjort.

Med detta känner jag mig förvissad om att vi ska slippa se något motsvarande det som utspelade sig de tre månaderna sommaren 2008. Det var inte bra, men jag är nöjd med att ministern har vidtagit åtgärder för att situationen inte ska upprepas.

Det är en av de frågor som vi har granskat.

Prot. 2008/09:129
10 juni

Gransknings-
betänkande

Statsrådet Cristina
Husmark Pehrssons
agerande för att ge
Försäkringskassan
rimliga villkor att
sköta sitt uppdrag
(avsnitt 3.3)

Anf. 144 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Många blev väldigt negativt drabbade av det kaos som uppstod på Försäkringskassan sommaren 2008.

Man stoppade kaoset, sade Margareta Cederfelt, och var glad över det. Jag undrar vad regeringen skulle ha gjort annat än vidta åtgärder i detta kaos.

Att regeringen inte agerade tidigare när det kom så tydliga signaler från Försäkringskassan tycks inte bekymra Margareta Cederfelt ett dugg.

Att regeringen inte brydde sig om signalerna kan ju direkt kopplas till att det uppstod ett sådant kaos sommaren 2008. Margareta Cederfelt och hennes kamrater i alliansen vill ju inte se den kopplingen. Då undrar jag vad det var som orsakade kaoset på Försäkringskassan 2008. Kan Margareta Cederfelt svara på det?

Anf. 145 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Jag sade inte att jag var glad över det. Jag sade att det är bra att det har vidtagits åtgärder.

Jag tycker att det är viktigt att betona vad det är som ligger till grund för det som har blivit fel. Det har varit en långt utdragen förändringsprocess som initierades av den tidigare regeringen och som har genomförts. Det har också varit förändringar i samband med att det blev en ny majoritet.

För att en minister ska kunna utföra sitt uppdrag krävs information som är korrekt.

Nu talar jag om 2008, och ministern har inte fått en redovisning som är baserad på hur situationen såg ut. Jag vill inte uttala mer kritik mot den tidigare ledningen. Det är ju precis detta som JO har tagit fram. Det är också precis detta som Statskontoret har tagit fram. Det har varit en bristande samordning mellan dem som arbetar inom förnyelseprogrammet och dem som leder delar av huvudkontoret. Det handlar inte om ministern. Det är på förvaltningsnivå. Det handlar om myndigheten.

Det handlar om att Försäkringskassans redogörelser inte har tagit hänsyn till de kostnader som förändringsarbetet har medfört, att myndighetens ordinarie budget inte har samordnats med förnyelseprogrammet och så vidare. Detta ligger på myndighetsnivå. Så fort problemen har blivit kända har ministern därför vidtagit åtgärder som regelbundna återrapporteringstillfällen och en inspektion som ska följa upp vad som sker på Försäkringskassan.

Situationen har varit allvarlig för de personer som drabbades negativt under sommaren 2008. Men nu har ju åtgärder vidtagits.

Anf. 146 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Min fråga var: Om det nu inte var regeringens icke-agerande som orsakade kaoset på Försäkringskassan, vad var det då?

Jag fick svaret från Margareta Cederfelt att det har sin grund 2005. Jag får inte ihop det. För mig verkar det helt horribelt.

Signalerna från Försäkringskassan gick fram jättetydligt. Regeringen, med statsrådet Cristina Husmark Pehrsson i spetsen, valde att inte agera. Därför uppstod kaoset.

Vad var det annat än regeringens och Cristina Husmark Pehrssons icke-agerande som gjorde att kaoset uppstod? Vad berodde det annars på?

Utskottsmajoriteten vill inte komma med någon som helst kritik mot regeringen eller specifikt mot statsrådet Cristina Husmark Pehrsson. De har fått total ansvarsbefrielse.

Vem anser Margareta Cederfelt bär ansvaret för den uppkomna situationen?

Anf. 147 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång gå tillbaka till att ärendet handlar om några sommarmånader. Ministern har klart och tydligt redovisat den föregående kommunikationen med Försäkringskassan, med myndighetens ledning, och redovisat svårigheterna att få korrekt information.

Ministern har redovisat åtgärder som har vidtagits för att situationen ska fungera vid Försäkringskassan, att människor ska kunna lita på att utbetalningar sker i tid och att besluten är korrekta.

Detta har den statistik vi har fått presenterad visat. Det har skett en förändring. Sjukpenningen har förbättrats. År 2008 gjordes det en handläggning inom 30 dagar i 85 procent av ärendena. År 2005 – där kom 2005 in – var det 71 procent. För sjukersättningen var det 46 procent år 2005 – år 2008 var det 70 procent. Det är fakta som talar om att situationen har förbättrats vid Försäkringskassan. Människor ska åter kunna få sina utbetalningar i tid och på ett bra sätt.

Anf. 148 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Som vi har hört kom det under 2008 en mängd uppgifter om hur många som for illa i kontakten med Försäkringskassan. Vi fick läsa i tidningarna om föräldralediga som fick vänta i månader på ersättningen. Vi fick läsa om sjuka människor som också fick vänta länge. Ibland fick man vänta länge på att få besked om att man fyllt i en blankett felaktigt.

Det finns ett antal granskningar av den här perioden. Dels har vi Statskontorets rapporter, dels har vi JO:s stora granskning som följer enskilda ärenden. Socialförsäkringsutskottet hade också en utfrågning av JO där jag själv deltog. Där fick vi läsa en hel del detaljer med olika konkreta exempel på människor som fått vänta i månader på besked och så vidare. JO talade också om att Försäkringskassan brutit mot förvaltningslagen. Människor har inte fått reda på vem som är handläggare i deras ärende och har heller inte kommit i kontakt med dem.

Det här är naturligtvis, fru talman, helt oacceptabelt. Det tyckte vi när vi hörde talas om det i alliansen, det tyckte ministern och det tyckte naturligtvis fler. Det minsta man kan begära är att en berättigad ersättning betalas ut till rätt person i rätt tid och att en sjuk person inte ska behöva sitta timmar i telefon.

Det är en lång historia, det här. År 2005 inrättades den nya mer centraliserade myndigheten Försäkringskassan. Följden blev den omorganisation som vi har hört talas om. År 2007 beslutade den dåvarande ledningen att öka tempot i omorganiseringen. Omorganiseringen var alltså en logisk följd av att den nya myndigheten inrättades 2005.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsrådet Cristina
Husmark Pehrssons
agerande för att ge
Försäkringskassan
rimliga villkor att
sköta sitt uppdrag
(avsnitt 3.3)*

Slutsatserna man får av bland annat JO:s beskrivning är att Försäkringskassan uppenbarligen försummat att i tillräcklig utsträckning beakta de olika förvaltningsrättsliga kraven på ärendehandläggningen. Det är tydligt att de underskattade svårigheterna när det gällde att genomföra omorganisationen.

Statskontoret, som också på regeringens uppdrag har granskat Försäkringskassan, redovisade att omorganisationen genomfördes utan att man analyserade förutsättningarna tillräckligt mycket. Man konstaterar också att 2008 var 60 procent av handläggarna antingen utan erfarenhet av sina ärendetyper eller nyanställda med nya arbetsuppgifter.

Ett antal reformer har genomförts av alliansregeringen: tandvårdsstödet, rehabiliteringskedjan, jämställdhetsbonusen. Varken Statskontoret eller Justitieombudsmannen anser att regeringens reformer har varit någon huvudorsak till problemen i organisationen. En myndighet ska klara av att genomföra reformer. Regeringen tog dessutom, som vi har hört, hänsyn till synpunkter från myndigheterna när reformerna genomfördes, bland annat genom att senarelägga vissa tidpunkter för genomförande och skjuta till medel till administrationen.

Nu försöker oppositionen göra väldigt mycket politik av det här. De försöker blanda ihop detta. De kritiserar de nödvändiga reformerna för snabbare rehabilitering och för att komma ifrån passiva sjukskrivningar men menar samtidigt att det delvis är en orsak. Själva anmälan av Sven-Erik Österberg inleds med en väldigt politiserande skrivning. Han skriver att många av de försämringar som genomfördes har lett till ökad arbetsbörda på Försäkringskassan. Det finns inget stöd för den typen av slutsatser när vi följer Statskontoret eller Justitieombudsmannen. I stället framtonar en bild av en mindre lyckat genomförd omorganisation på myndigheten.

Nu verkar det som att Försäkringskassan är på väg att förbättra sina rutiner. Handläggningstiderna har sjunkit. Vi får naturligtvis aktivt följa att den utvecklingen fortsätter. De allra senaste siffrorna visar att nio av tio nu får ersättning, beslut och handläggning inom en månad. Det är bättre än 2006, när alliansregeringen tillträdde. Men det är inte tillräckligt bra än.

Vi i Folkpartiet och vi i alliansen tar vårt ansvar. Men förra regeringen hade det politiska ansvaret när den nya myndigheten beslutades. Den förra regeringen hade tillsatt ledningsorganisationen, och den förra regeringen beslutade om att inrätta den nya myndigheten Försäkringskassan. Därför borde naturligtvis även Socialdemokraterna fråga sig vilket ansvar den förra regeringen haft för problem på Försäkringskassan genom åren.

Alliansregeringen och ansvarigt statsråd har vidtagit ett antal välkomna åtgärder. Man har gett Försäkringskassan ett uppdrag att lämna fördjupade underlag regelbundet till regeringen. Vi inrättar en inspektion för socialförsäkringen den 1 juli. Ett serviceåtagande har formulerats: rätt ersättning till rätt person i rätt tid. Det är också glädjande att regeringen nu har beslutat att snabbutreda ett system för kompensation till människor som blir illa behandlade av myndigheten. Det innebär ekonomisk ersättning vid försenad handläggning. Försäkringskassan ska vara en rättssäker myndighet med ett bra bemötande mot allmänheten.

Fru talman! Konstitutionsutskottet säger i sitt ställningstagande att regeringen och ansvarigt statsråd ansvarar för myndigheters verksamhet. Utskottet säger samtidigt att granskningen inte visar annat än att socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson medverkat till att åtgärder vidtagits för att genomföra reformerna och omorganisationen vid Försäkringskassan. Jag menar att fakta talar för att konstitutionsutskottets ställningstagande är väl avvägt.

Anf. 149 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill bemöta det som Ulf Nilsson tog upp på slutet. Som jag uppfattade det var hans uppfattning att problemen 2008 berodde på bristande hantering av regeringen 2003. Det är ett alldeles eget ärende. Vi har granskat om förstатligandet av Försäkringskassan ledde till eller hade något samband med de problem som uppstått 2008. Vi var överens. Ett enigt utskott har slagit fast att de sambanden inte fanns. Det fanns ingen anledning till klander av den tidigare regeringen.

Står ni inte längre för det vi kom fram till i den granskningen? Jag kommer inte ihåg vad det är för nummer på ärendet. Det går att ta reda på, så att vi inte blandar ihop det.

Jag uppfattade att Ulf Nilsson antydde att det som hände 2008 var den socialdemokratiska regeringens fel, och var det inte den socialdemokratiska regeringens fel så var det Försäkringskassans fel. Däremot är nuvarande regering totalt utan ansvar. Det finns inget som helst samband med vad man där har beslutat om och kommit med vad gäller anslag och förändringar i verksamheten.

Jag vill passa på att säga att jag inte vare sig i någon replik eller i mitt anförande nämnt om synpunkter på eller min uppfattning om innehållet i de förändringar ni gjorde i försäkringssammanhang. Det har jag över huvud taget inte uttalat mig om.

Eftersom ni i majoriteten skriver att ni anser att Husmark Pehrsson medverkat till att åtgärder vidtagits för att reformerna och omorganisationen skulle kunna genomföras vid kassan måste jag fråga: Tycker Ulf Nilsson att det blev bra?

Anf. 150 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att Försäkringskassan är på rätt väg, men jag har ingen konstitutionell synpunkt på om den gamla regeringen på något sätt borde prickas. Däremot menar jag att vi alla, inte minst den gamla regeringen, har ett ansvar för de olika typer av brister som funnits vid Försäkringskassan.

Riksrevisionen gjorde till exempel en utvärdering av hur besluten gått till under 2007 när det uteslutande, till hundra procent, var gamla regler som gällde. Det var mycket kritik mot det, men det har inget med konstitutionella synpunkter att göra. Jag tycker att vi ska vara lite ödmjuka. Det går inte att falla för frestelsen att säga att så fort Socialdemokraterna kommer i opposition har de inget ansvar för de myndigheter som i årtal byggts.

Jag håller med om att Billy Gustafsson inte alls har tagit upp frågan om reforminnehållet. Men det är intressant att det i själva inledningen till den KU-anmälan som är grunden för den här diskussionen talas om försämringar, om försämrade reformer – alltså ett politiskt angrepp.

Det är också intressant att läsa era ganska hårt skruvade formuleringar i er reservation. Det är som att ni inte riktigt vågar stå för den kritik som jag menar i grunden är mer politisk än konstitutionell. I er gemensamma reservation har ni följande formuleringar:

”Det kan emellertid inte bortses från ...” ”Vidare kan det inte helt uteslutas att socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson ... hade kunnat ... vidta ... åtgärder ... ” ”Det kan inte heller uteslutas att ...”

Det är väldigt försiktiga formuleringar, och sådana tycker jag att ni har all anledning att hålla er till. Man ska vara väldigt försiktig med att peka ut syndabocker. Jämfört med tonfallet hos bland annat Billy Gustafsson här är det inte så mycket sakligt som kommer fram i er reservation.

Anf. 151 BILLY GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Det är väl bra att vi fick utklarat att det som Ulf Nilsson tog upp i sitt anförande angående den socialdemokratiska regeringen inte har en konstitutionell bäring. Vad vi skulle pröva var väl om det fanns. Därmed kan vi lämna det och vara överens om att det inte finns grund för en konstitutionell kritik mot den socialdemokratiska regeringen för hur detta sköttes.

Jag kan inte erinra mig att jag någon gång uttalat att vi när vi hade regeringsmakten inte hade ansvaret för hur myndigheter fungerade – självklart hade vi det! Ulf Nilsson kan vara helt övertygad om att jag aldrig någonsin förnekat att det fanns brister i samhället, att det fanns brister i hur vi kunde ta hand om människor som behövde stöd. Det fanns alltså brister när vi styrde. Jag har aldrig påstått att vi levde i det perfekta samhället.

Ett uttryck för att vi såg brister var just detta med att vi 2005 medverkade till att förstatliga Försäkringskassan. Vi insåg att det fanns brister. Det var alltså precis tvärtom; vi såg och erkände att det fanns brister, och därför gjorde vi något åt dem.

Jag skulle vilja återkomma till min fråga – även ställd till Margareta Cederfelt: Är ni stolta och tycker ni att det blev bra sommaren 2008? Ni säger att statsrådet har medverkat till att det gick att genomföra reformer och omorganisationer. Det har hon medverkat till. Blev resultatet bra?

Att man efteråt gjort saker som har lett till förbättringar hos Försäkringskassan är väl bra. Jag angriper er inte för det. Det intressanta och det som är uppdraget nu är att försöka slå fast vem som bär ansvaret för det icke önskvärda som hände vid kassan 2008.

Anf. 152 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det blir lite grann så att politiska, praktiska och konstitutionella frågor med nödvändighet blir sammanblandade. Till och med Sven-Erik Österberg har gjort en sådan sammanblandning i sin anmälan.

Jag uttalar mig inte om historien i konstitutionella frågor. När det däremot gäller problemen med massjukskrivningar, passivisering och en bristande rehabilitering menar jag att den socialdemokratiska regeringen måste känna ett väldigt stort ansvar. Vi har tagit ett mycket stort ansvar för att vända den utvecklingen.

Naturligtvis är det vår regerings ansvar att rätta till de brister som visade sig finnas bland annat sommaren 2008. Jag tycker att det utifrån de faktaunderlag vi har är ganska uppenbart att regeringen tar det ansvaret. Dessutom konstaterar jag att det är oacceptabelt att inte vidta åtgärder för att slippa en upprepning.

Som ett exempel vill jag nämna att det inte alltid var så lätt att få information om vad som var på gång. Vi i socialförsäkringsutskottet fick i oktober–november 2008 information om att det ekonomiska läget var under kontroll och att det mesta skulle fungera bra efter nyåret. Men bara några veckor därefter kom det besked om att det var ett underskott på en halv miljard kronor och att det hela inte alls var under kontroll. Utan att kunna redogöra för detaljerna kan jag säga att det även för oss i utskottet är helt uppenbart att informationen inte alltid var glasklar.

Avslutningsvis: Självfallet har ministern det avgörande och övergripande ansvaret. Jag menar att hon och alliansregeringen har tagit det ansvaret.

Anf. 153 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Det är en intressant debatt. Tidigare i den här KU-debatten har det talats om vikten av självständiga myndigheter. Men här finns det en känsla av att man på regeringen försöker övervältra ansvaret för vad självständiga myndigheter har vidtagit.

Min bedömning är att regeringen när man väl blev informerad har agerat på ett förtjänstfullt sätt i det här sammanhanget. Problemet är att man inte informerades under sommaren, utan först i oktober framstod det att det var stora problem. Inte ens styrelsen var informerad.

Det intressanta är det som Billy Gustafsson här tar upp. Han vänder sig mot ett antal debattdeltagare här och mot vad majoriteten skriver i sin slutsats.

På s. 313 står det så här i reservationen från oppositionen: ”Granskingen visar inte annat än att socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson medverkat till att åtgärder vidtagits för att reformerna skulle kunna genomföras utan problem vid Försäkringskassan.” Har vi inte samma upplaga?

Jo, det fattas ett ord i fråga om majoritetens text, nämligen ordet ”omorganisation”.

Det är det här som man går in för när man tittar på den interna omorganisationen och försöker övervältra på regeringen ansvaret för de problem som uppstod i samband med omorganisationen. Det intressanta är vad som sedan står i reservationen. Ulf Nilsson stal en del av mina synpunkter i den delen, vilket han naturligtvis inte visste att han gjorde. Det gäller då sättet att resonera i övriga delen av reservationen där man skriver: ”inte bortses från”, ”inte helt uteslutas”, ”hade kunnat uppfatta tidiga tecken”, ”inte heller uteslutas” och ”hade kunnat uppfatta tidiga tecken på problem och kunnat vidta kraftfullare åtgärder”. Det här är hypoteser, inte fakta. Det är alltså ett hypotetiskt resonemang.

Hade oppositionen utgjort en domstol skulle det här inte ha hållit eftersom det då handlar om att det ska vara ställt utom allt rimligt tvivel.

Det går inte att bygga en slutsats i konstitutionella sammanhang på hypoteser, utan vi måste ha fakta. I slutet av reservationen står det att allt

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Statsrådet Cristina
Husmark Pehrssons
agerande för att ge
Försäkringskassan
rimliga villkor att
sköta sitt uppdrag
(avsnitt 3.3)*

*Regeringens agerande
i ett ärende om
avvisning av en
marockansk med-
borgare (avsnitt 4.2)*

detta – alla dessa spekulationer – sammantaget leder fram till att rege-
ringen bär ansvaret för att omorganisationen gick snett.

Anf. 154 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! I världen finns det i dag miljontals och åter miljontals människor som får illa, blir förföljda, svälter, torteras, våldtas, mördas, dör i sjukdomar, blir fängslade för sina åsikter, religiösa som politiska, eller blir stämplade som terrorister. Listan kan göras lång.

Vi med många andra länder har undertecknat FN:s tortyrkonvention. Vi har undertecknat Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Detta förpliktar till att respektera tortyrförbudet. I klartext betyder detta att vi i Sverige aldrig får avvisa någon som riskerar tortyr, trakasserier eller annan omänsklig behandling i hemlandet.

Detta borde vara en självklarhet, men så är det tyvärr inte. Inte mindre än tio gånger har Sverige fällts av FN:s kommitté mot tortyr för brott mot tortyrkonventionen. Detta är tio gånger för mycket. Jag bara undrar: Lär sig inte regeringen, oavsett vilken färg, någon gång av sina enorma misstag? Svaret är tydligen nej. Jag kan bara med stor sorg beklaga detta.

Fru talman! Den 4 augusti 2008 avvisades 29-årige Abderazzak Jabri från Sverige till Marocko. Jabri fördes efter avvisningen till fängelset Salé i närheten av Rabat. Han hade då inte fått någon som helst information om vad han var anklagad för och fick inte heller någon möjlighet att tala med en advokat.

Det är inte okänt för den svenska regeringen att tortyr och annan omänsklig behandling är vanligt förekommande i Marocko. Men det låtsas man inte känna till. Det är inte bara pinsamt utan också sorgligt att Sverige inte står rakryggat i frågor som rör mänskliga rättigheter. Det får inte vara så att det är endast läpparnas bekännelser eller en signatur på ett papper som ska vara det rådande.

Inte heller får det finnas godtycklighet, som jag tycker mig se alltmer av. Vi måste vara ett av världens länder som verkligen går i bräsch för mänskliga rättigheter. Något annat ska inte få förekomma.

Fru talman! I domen från domstolen i Marocko står det att Jabri överlämnades till Marocko den 15 augusti. Men i Säpos verkställighetsrapport framgår att överlämnandet skedde till gränspolisen i Casablanca den 4 augusti, det vill säga elva dagar tidigare. Var fanns då Jabri under dessa elva dagar? Hade han gått upp i rök? Nej, det hade han naturligtvis inte.

Att uppge felaktiga datum från Marockos sida är inget ovanligt. Men varför gör man det? Jo, under dessa dagar då Jabri enligt marockanska myndigheter inte fanns där kan de mörklägga vad som egentligen händer. Vad som händer är att det under dessa dagar är mycket vanligt att fångar torteras, detta för att tvinga fram information eller bekännelser. Detta är känt i många av de organisationer som jobbar med mänskliga rättigheter.

Enligt UD förekommer tortyr särskilt av terroristmisstänkta. Flertalet källor berättar om att flera fångar under de senaste åren torterats till döds, trots att det är förbjudet i landet. Detta är ingen nyhet för Sveriges regering, men ändå lät man verkställa utvisningen.

Den 23 november 2008, fru talman, gjorde tv-programmet *Kalla fakta* ett reportage om Jabris situation. Han berättar via telefon: De slog sig trötta. De tvingade oss att ta av oss kläderna och förde upp glasflaskor i anus. De torterade oss. Det är ett rent helvete på jorden.

Hans advokat i Marocko skriver att Jabris trötthet, hans minnesluckor och hans brist på koncentration bevisar tortyr.

En svensk ambassadanställd som av en tillfällighet var på besök i fängelset såg Jabri. Han skriver i sin tjänsteanteckning: Han gick med krum rygg. Enligt Jabris vänner här i Sverige hade han inga ryggproblem.

I juni 2007 fann Migrationsverket mot bakgrund av nya uppgifter från Säpo att det fanns skäligen anledning att anta att Jabri riskerade att utsättas för tortyr vid ett återsändande till Marocko. Migrationsverkets uppgifter tog inte regeringen på allvar. Eller rättare sagt: De struntade totalt i informationen och verkställde avvisningen.

I en interpellation fick statsrådet Tobias Billström frågan hur han avsåg att gå vidare med fallet Jabri och hur han avsåg att säkerställa att ingen människa utlämnas från Sverige till ett land där denne riskerar tortyr. I sitt svar den 13 januari i år svarar statsrådet: "Jag avser inte för närvarande att vidta ytterligare åtgärder."

Utskottets ställningstagande, som alliansen, Socialdemokraterna och Miljöpartiet står bakom, är under all kritik. De lutar sig mot Migrationsöverdomstolens utlåtande och Europadomstolens. De struntar totalt i att Migrationsverket funnit att risken för tortyr förelåg. Att risken finns, och med de fakta och den information vi har från olika organisationer om förhållandena i Marocko, är det en skam att se hur utskottet hanterat ärendet.

Jag upprepar vad jag sade i min inledning: Tio gånger har Sverige fällts av FN:s kommitté mot tortyr för brott mot tortyrkonventionen. Detta är tio gånger för mycket.

Min tro var att Sveriges regering nu lärt sig något, att dessa brott mot mänskliga rättigheter inte skulle ske igen, men jag hade fel. Det är med stor sorg i hjärtat jag konstaterar det.

Fru talman! Jag yrkar på godkännande av anmälan i reservation 10.

Anf. 155 ANDREAS NORLÉN (m):

Fru talman! Sverige ska utgöra en fristad för människor som flyr från förtryck och förföljelser i sina hemländer. Rätten att söka och få asyl i vårt land är av stor betydelse. Det är också viktigt att vi har ett system för asylprövning som tillgodoser högt ställda krav på rättssäkerhet. Efter den stora asylprövningsreformen för några år sedan bygger vårt system på att Migrationsverkets beslut kan överklagas till en migrationsdomstol, vars beslut i sin tur kan överklagas till Migrationsöverdomstolen. Regeringen är således i flertalet asylärenden inte längre högsta instans. Det råder bred enighet i denna kammare om att den nu rådande ordningen med domstolsprövning i asylärenden tillgodoser kravet på rättssäkerhet bättre än den gamla ordningen.

Vanligen är regeringen således inte inblandad i asylärenden. Det fall vi nu debatterar är ett undantag, ett så kallat säkerhetsärende. Säkerhetsärenden är ärenden där Säkerhetspolisen förordar att en ansökan om uppehållstillstånd ska avslås med hänvisning till skäl som rör rikets säkerhet

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i ett ärende om avvis-
ning av en marockansk
medborgare (avsnitt
4.2)*

eller som annars har betydelse för allmän säkerhet. Säkerhetsärenden avgörs i första instans av Migrationsverket. Verkets beslut kan överklagas till regeringen. Innan regeringen fattar beslut ska Migrationsöverdomstolen, normalt efter muntlig förhandling med både sökanden och Säpo närvarande, överlämna ett yttrande i ärendet till regeringen.

Alla som fattar beslut i asylärenden – Migrationsverket, migrationsdomstolarna, Migrationsöverdomstolen och regeringen – är bundna av Sveriges åtaganden enligt artikel 3 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Den stadgar att ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Av artikeln följer också att ingen får utvisas till ett land där han eller hon riskerar tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Den här debatten rör om regeringen har haft grundad anledning att anta att Abderazzak Jabri riskerade att utsättas för tortyr om han utvisades till sitt hemland Marocko. Samtliga partier i KU utom Vänsterpartiet anser att regeringen har levt upp till Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. Regeringen har inte haft anledning att tro att Jabri riskerar att utsättas för tortyr om han utvisas till Marocko. Det är värt att notera att den här utvisningen inte har kritiserats av FN:s tortyrkommitté.

Låt mig kort redogöra för vad som har hänt i ärendet. Det tog sin början den 24 oktober 2002 när Jabri ansökte om asyl och uppehållstillstånd i Sverige. Han blev då kallad till förhör med Migrationsverket men infann sig aldrig. Ett förhör kom dock till stånd i juli 2003. I mars 2004 förhöordes Jabri av Säpo angående en svensk-marockan som han hade hyrt rum av i Brandbergen. I april 2004 uppgav Säpo till Migrationsverket att man hade en del upplysningar om Jabri som indikerade att han kunde bli inblandad i aktiviteter som hotade rikets säkerhet. Den 9 november 2005 avslog Migrationsverket hans ansökan, huvudsakligen på grund av att han inte hade deltagit i asylutredningen och att han inte hade uppgett att han riskerade att bli förföljd eller trakasserad i sitt hemland. Han kunde dock inte få del av beslutet eftersom han hade försvunnit.

I augusti 2006, knappt ett år senare alltså, greps Jabri av den österrikiska polisen när han försökte komma in i Österrike med hjälp av ett falskt franskt pass och en flygbiljett till Syrien. Han skickades sedermera av österrikiska myndigheter tillbaka till Sverige i november 2006. Då delgavs han beslutet om avvisning och togs i förvar eftersom man bedömde att det fanns risk för att han skulle försöka undgå verkställigheten av utvisningen. Han ingav då en ny ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd och flyktingförklaring i november 2006. Migrationsverket beslutade den 4 december 2006 att avslå denna ansökan. Jabri överklagade beslutet, och eftersom det var ett säkerhetsärende var det regeringen som skulle pröva överklagandet, och Migrationsöverdomstolen skulle avge ett yttrande.

Migrationsöverdomstolen förordade den 2 februari 2007 att Migrationsverkets beslut skulle fastställas av regeringen och att utvisningen alltså skulle verkställas. Migrationsöverdomstolen menade att han inte var att anse som flykting eller skyddsbehövande i övrigt. Regeringen avslog också i enlighet med Migrationsöverdomstolens förslag hans överklagande den 22 mars 2007.

Jabri inlämnade då ett klagomål till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Med anledning av det begärde regeringen in ytterligare

information, bland annat från Säkerhetspolisen. Man gjorde då i Regeringskansliet en anteckning om kontakterna med Säpo, och där noterades att Säpo säger att det finns anledning att tro att marockanska myndigheter vet vem klaganden är och vilka han umgås med. Det är den tjänsteanteckningen som det refererades till i det tidigare inlägget här.

Migrationsverket menade att denna tjänsteanteckning och denna upplysning från Säpo gav skälig anledning att anta att Jabri riskerade tortyr om han återvände till sitt hemland.

Därefter var frågan åter uppe i Migrationsöverdomstolen, som skulle avge ett ytterligare yttrande till regeringen. Migrationsöverdomstolen fann att det inte var troligt att de marockanska myndigheterna hade något intresse av Jabri och att han därför inte riskerade tortyr eller omänsklig behandling. Den 19 september 2007 fann regeringen vid ett nytt beslut att det inte förelåg något hinder mot verkställighet men att man avvaktade Europadomstolens prövning och att man dessförinnan inte skulle verkställa utvisningsbeslutet.

Vad sade då Europadomstolen? Jo, domstolen konstaterade att Jabri i de första kontakterna med svenska myndigheter inte åberopade några som helst grunder för asyl och lämnade mycket begränsade uppgifter om sin bakgrund. Han har inte förklarat varför han hade ett falskt franskt pass när han försökte resa in i Österrike eller varför han hade en flygbiljett till Syrien om han nu skulle åka till Spanien, som han uppgav. Det fanns därför, menade Europadomstolen, goda skäl att ifrågasätta hans berättelse.

När det sedan gällde att Säpo ansåg att han var en säkerhetsrisk noterade Europadomstolen att frågan i målet inte gällde om han riskerade att bli förhörd av marockanska myndigheter utan om han riskerade att bli torterad eller misshandlad i strid med Europakonventionen. Domstolen noterade att förhållandena i Marocko har förbättrats de senaste åren. Man har antagit antitortyrslagstiftning. Poliser och säkerhetspoliser som har misstänkts för tortyr har åtalats och i några fall dömts till långa fängelsestraff. Marocko har alltså vidtagit betydande åtgärder för att förbättra situationen. Även om det fortfarande förekommer misshandel och tortyr har det inte visats att det sker rutinmässigt.

Europadomstolen påpekar också att det ankommer på Jabri att lägga fram bevisning för att det finns skälig grund att tro att han kommer att utsättas för tortyr om han utvisas. Han har inte anklagats för något brott i Sverige, och han har inte påstått att han är efterlyst av marockanska myndigheter eller anklagad för brott i Marocko. Han har påstått att han inte har haft kontakt med marockanska myndigheter, och han har uppgett att han aldrig har varit politiskt aktiv.

Enligt domstolen har han alltså inte anfört något till stöd för sina påståenden att de marockanska myndigheterna skulle vara intresserade av honom. Mot den bakgrunden ansåg Europadomstolen att hans klagomål var uppenbart ogrundat och skulle avvisas.

Med anledning av ställningstagandet från Europadomstolen upphävde Migrationsverket sitt beslut att inte verkställa utvisningen, och den verkställdes den 4 augusti 2008.

Det är viktigt att konstatera att beslut i asylärenden är av stor betydelse för de enskilda människor som berörs och att de inte sällan är resul-

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i ett ärende om avvis-
ning av en marockansk
medborgare (avsnitt
4.2)*

tatet av svåra avvägningar. Det här fallet har dock prövats vid flera tillfällen av olika instanser och måste anses ha fått en grundlig behandling.

Migrationsöverdomstolen fann, som jag nyss sade, att Jabri inte riskerade tortyr eller annan omänsklig behandling om han skulle utvisas. Europadomstolen fann det inte visat att det fanns anledning att tro att han skulle utsättas för tortyr om han återvände till Marocko, och på den grunden fattade regeringen sitt beslut.

I det omfattande utredningsmaterial som utskottet har fått del av finns det endast en omständighet som pekar i motsatt riktning, och det var den uppgift från Säpo till Regeringskansliet att det fanns anledning att tro att marockanska myndigheter vet vem Jabri är och vilka han umgås med. Men – och det är viktigt att betona detta – den uppgiften hade både Migrationsöverdomstolen och Europadomstolen tillgång till. De har inte tillmätt den uppgiften avgörande betydelse. Europadomstolen påpekar, som jag nämnde, att frågan inte gällde om han riskerade att bli förhörd utan om han riskerade att bli utsatt för tortyr.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Abderazzak Jabris fall har utretts och prövats grundligt av Migrationsverket, Migrationsöverdomstolen, Europadomstolen och regeringen. Mot bakgrund av det material som regeringen hade tillgång till när man beslutade om avvisningen delar utskottsmajoriteten regeringens och domstolarnas uppfattning att det inte fanns skäligen anledning att befara att han skulle bli utsatt för tortyr i Marocko.

Anf. 156 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! I Andreas Norléns anförande hörde jag vid ett flertal tillfällen att Jabri utgjorde en säkerhetsrisk. Att Andreas Norlén upprepade detta så många gånger tolkar jag som att han ville ge en legitimitet för Sveriges agerande i detta ärende.

I början av anförandet sade Andreas Norlén att regeringen lever upp till vad som står i Europakonventionen. Jag kan inte se det i det här ärendet. Jabri blev ju faktiskt utvisad, fängslad och torterad.

Andreas! Kan du på något sätt redogöra för mig hur du ser på detta? Lever Sverige verkligen upp till vad vi en gång har undertecknat? Eller är det, som jag sade i mitt anförande, bara läpparnas bekännelse och en signatur på ett papper?

Anf. 157 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Skälet till att jag återgav de uppgifter som fanns om att Jabri ansågs vara en säkerhetsrisk av Säkerhetspolisen var just att jag ville ge en fullständig beskrivning av hur det här ärendet har handlagts och vilka bevekelsegrunder som har funnits när olika ställningstaganden har gjorts.

Jag tycker att det är viktigt att man har en fullständig bild av ärendet för att kunna bilda sig en uppfattning om regeringens och domstolarnas agerande har varit rimligt och korrekt eller inte.

Frågan om varför Jabri har blivit gripen i Marocko och vad han där har blivit utsatt för har inte blivit klarlagd genom utskottets utredning.

Det är naturligtvis av avgörande betydelse för Jabri personligen – självfallet är det så – men det är inte av avgörande betydelse för konsti-

tutionsutskottets bedömning av regeringens agerande. Avgörande för KU:s bedömning är om det underlag som regeringen hade när beslutet om utvisning fattades gav vid handen att han riskerade tortyr om han skulle utvisas.

Det var det jag försökte utveckla i mitt anförande.

Den frågan har prövats av Migrationsöverdomstolen, av Europadomstolen och slutligen av regeringen. Man fann då att det inte fanns skälig grund att anta att han riskerade tortyr.

Det har också att göra med det som Europadomstolen framhöll. Han har inte anklagats för något brott i Sverige. Han har inte påstått att han varit politiskt aktiv i Marocko när han bodde där. Han har inte haft någon kontakt med Polisario Front, den väpnade motståndsrörelsen i Västsahara.

Han kunde alltså inte anföra något som visade varför han skulle vara intressant för marockanska myndigheter. Det var det som jag ville påpeka.

Jag menar att Sverige lever upp till de konventioner som vi har åtagit oss att leva upp till, och det är utskottsmajoritetens uppfattning.

Anf. 158 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Ja, det är naturligtvis jätteviktigt med en fullständig bild. Vi hade faktiskt en ganska bra bild av Jabris situation och vad som skulle kunna komma att hända om han blev avvisad.

När en myndighet, Migrationsverket, ändrar sig från ett beslut till ett annat – jag må säga att det inte händer ofta – tycker jag att det är av väldigt stor vikt. Migrationsverket ändrade sig och sade: Om en avvisning sker finns risk för att Jabri utsätts för tortyr.

För mig är det helt horribelt att detta inte skulle räcka för att förhindra avvisning av Jabri.

Nu har vi facit i hand. Vi vet att han i dag sitter fängslad och att han har blivit torterad. Vi fick information före avvisningen om att detta kunde ske, och det har skett.

Men min undran är: Varför tog man inte hänsyn till Migrationsverkets sista utlåtande, att det fanns risk att han skulle bli fängslad och torterad?

För mig är det helt obegripligt att utskottets majoritet, tillsammans med Miljöpartiet och Socialdemokraterna, inte tog detta på allvar och kunde kritisera regeringens beslut.

Anf. 159 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är intressant i debatten att Marianne Berg lutar sig så tungt på just Migrationsverkets ställningstagande. I en mängd andra sammanhang när det gäller asylfrågor utsätts Migrationsverket för väldigt stark kritik för sitt agerande inte minst av Vänsterpartiets företrädare och många andra.

Men just i det här fallet, när Migrationsverket gör ett ställningstagande som Marianne Berg tycker är korrekt, är det Migrationsverkets bedömning som ska gälla och vara den yttersta sanningen, inte den prövning som högre instans, Migrationsöverdomstolen eller Europadomstolen, gör på basis av samma information som Migrationsverket hade.

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i ett ärende om avvis-
ning av en marockansk
medborgare (avsnitt
4.2)*

Vi har en instansordning, som jag redogjorde för. Den säger att Migrationsverkets beslut i säkerhetsärenden kan överklagas till regeringen. Migrationsöverdomstolen ska då lämna ett yttrande till regeringen, och det är precis vad som har skett här. Migrationsöverdomstolen gjorde en annan bedömning än Migrationsverket beträffande risken för tortyr.

Migrationsöverdomstolens bedömning delades av Europadomstolen, det vill säga två mycket tunga juridiska instanser gjorde en annan bedömning än Migrationsverket gjorde. Regeringen lade då Migrationsöverdomstolens och Europadomstolens ställningstagande till grund för sitt beslut.

Jag kan föreställa mig vad som hade hänt om det hade varit ett annat ärende och det hade varit på ett annat sätt, att Migrationsverket hade förordat utvisning och Migrationsöverdomstolen och Europadomstolen hade varit av motsatt uppfattning.

Om regeringen då hade gått på Migrationsverkets linje – det hade i och för sig varit enligt lagen felaktigt, men man kan ju leka med tanken – undrar jag: Hur hade Marianne Berg då argumenterat?

Vi har en instansordning, och regeringen hade god grund för sitt beslut. Det är vi överens om, allianspartierna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

12 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU21
Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen
(skr. 2008/09:75).

Anf. 160 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Detta är ett litet, tunt betänkande. Det är också ett betänkande där vi är eniga och där det finns ett särskilt yttrande från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Att jag väljer att gå upp och säga några ord om detta betänkande beror på att jag tycker att ärendet är viktigt.

Det handlar om en redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.

Samtliga utskott här i riksdagen har fått möjlighet att inkomma till konstitutionsutskottets kansli med synpunkter eller, rättare sagt, en sammanställning av hur det ser ut när det gäller skrivelser som är lämnade till regeringen och behandlingen av dessa.

Tyvärr kan jag konstatera att det endast är fem utskott som har lämnat yttranden. Ett utskott har svarat att det saknas anledning att lämna information. Ett annat utskott har sagt att det saknas skäl att yttra sig. Och ett tredje utskott finner ingen anledning att framföra synpunkter. Övriga har beslutat att inte yttra sig.

Jag tycker att detta är synd därför att konstitutionsutskottet har, om samtliga utskott svarar, en möjlighet att göra en sammanställning av hur regeringen bereder och behandlar riksdagens skrivelser. Det är en viktig fråga med tanke på riksdagens uppgift att granska och utvärdera regeringen men också att stifta lagar.

När jag läser konstitutionsutskottets betänkande kan jag konstatera att den äldsta skrivelsen är från 1994/95. Den handlar om att återinföra det statliga fritidsbåtsregistret.

Om det finns äldre skrivelser från riksdagen tycker jag att det är oerhört angeläget att dessa antingen avslutas, och att riksdagen informeras om detta, eller behandlas på något annat sätt, så att de inte bara lämnas liggande hos regeringen utan åtgärder.

I utskottets ställningstagande står det att det har blivit bättre när det gäller regeringens hantering av skrivelser från riksdagen men att det fortfarande finns förbättringspotential. Det finns stora möjligheter för regeringen att faktiskt meddela riksdagen huruvida skrivelserna är behandlade, under pågående behandling, eller rent av expedierade.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

*Ekonomiska villkor
för ledamöter av
Europaparlamentet*

13 § Ekonomiska villkor för ledamöter av Europaparlamentet

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU25

Ekonomiska villkor för ledamöter av Europaparlamentet (prop. 2008/09:184)

Anf. 161 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Att inneha ett förtroendeuppdrag är inte bara roligt och spännande, utan i första hand är det en ära att ha fått förtroendet att föra folkets talan i stort som i smått.

I dag gäller i stort sett samma ekonomiska villkor för de svenska ledamöterna av Europaparlamentet som för riksdagsledamöterna, även om EU-parlamentet står för vissa kostnadsersättningar – som är väl tilltagna, må jag säga. Det är med andra ord Sverige som i dag betalar ut arvoden och pensioner till de svenska EU-parlamentarikerna.

Regeringen anser att vi nu ska genomföra EU-stadgan, vilket innebär att EU-parlamentet kommer att stå för alla ekonomiska utbetalningar som görs till parlamentarikerna. Detta medför en betydande inkomstökning för de svenska EU-parlamentarikerna.

Vänsterpartiet delar inte regeringens åsikt utan anser att riksdagsledamöterna och våra EU-parlamentariker ska ha samma ekonomiska villkor. Denna åsikt är vi som sagt var nästan ensamma om att ha i denna riksdag. Det här är en demokratifråga. Det är viktigt att Sveriges riksdag och EU-parlamentet som är valda i förtroende av folket får sina arvoden utbetalade från statsbudgeten.

En annan otroligt viktig aspekt, kanske den viktigaste, är att nivåerna på arvoden är rimliga i syfte att just skapa förtroende och legitimitet mellan väljare och förtroendevalda.

Vänsterpartiet röstade emot förslaget till ledamotsstadgan när den våren 2005 hamnade på EU-nämndens bord. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen, med stöd av de borgerliga partierna, stödde förslaget. Även i EU-parlamentet har socialdemokrater och de borgerliga partierna varit överens om att godkänna stadgan.

I dag har riksdagsledamöter och svenska EU-parlamentariker samma arvoden – 54 500 kronor i månaden. Men när de svenska EU-parlamentarikerna startar sitt uppdrag i Bryssel nästa månad kommer de att ha ett månadsarvode på 86 000 kronor. Det är en höjning med 58 procent – inte dåligt!

Fru talman! Vänsterpartiet anser att detta är en fullkomligt orimlig höjning. Det är just detta som urholkar förtroendet mellan väljare och förtroendevalda och är antagligen en bidragande orsak till det politikerförakt vi i dag kan se.

Vänsterpartiet har flera gånger motionerat om att riksdagsarvodena ska sänkas. Vi anser att arvodet både för EU-parlamentariker och riksdagsledamöter till hundra procent ska knytas till ett prisbasbelopp, vilket är 42 800 kronor för 2009. Detta har vi aldrig fått gehör för. Mot denna bakgrund vänder vi oss naturligtvis starkt emot denna enorma höjning av EU-parlamentarikernas arvoden.

Vi måste eftersträva en tydlig koppling mellan väljare och förtroendevalda. I vårt demokratiska system utgår all offentlig makt från folket. Just därför är det viktigt att de svenska EU-parlamentarikerna är väljarnas företrädare och representanter i EU och inte EU:s representanter i Sverige.

Nu dröjer det väl inte länge förrän våra arvoden här i riksdagen ska harmoniseras med EU-parlamentarikernas orimligt höga arvoden. Denna farhåga bekräftas av Johan Hirschfeldt, ordförande för riksdagens arvodesnämnd. Han anser i en artikel i Svenska Dagbladet från den 10 mars i år att arvodesnämnden nu måste förhålla sig till de svenska EU-parlamentarikernas höjning.

Fru talman! Det är inte nog med en höjning på 58 procent till 86 000 kronor i månaden. Till detta tillkommer dessutom andra ersättningar, till exempel reseersättningar, traktamenten och allmänna utgifter. Det är inget konstigt, men de är väl tilltagna. Summan av kardemumman av hela det här kalaset är att en svensk EU-parlamentariker varje månad i princip kan stoppa 145 000 kronor rakt ned i fickan.

Detta är inte rimligt utan horribelt. Hur kan alliansen och Socialdemokraterna tycka att detta är okej? Ser ni inte det orimliga i detta? Politiker ska inte bli en klass för sig med levnadsvillkor som på ett så markant sätt skiljer sig från vanligt folks. Har vi fått ett förtroende ska vi förvalta det och vara den röst vi blev valda att framföra. Inte ska vi vara förtroendevalda så att vissa av oss kan bli miljonärer.

Fru talman! Att arbetarepartiet Socialdemokraterna anser att det är okej med dessa otroligt höga arvoden förvånar mig, och jag tror inte att jag är ensam om att vara förvånad. Många väljare som jag har träffat ute, speciellt under förra veckan, anser liksom Vänsterpartiet att det är en skam att driva igenom dessa höjningar. Det är också både pinsamt och

skamligt att stå upp för dessa höjningar i det Sverige vi ser i dag, i den kris vi ser i världen.

Det är just detta agerande, det vill säga att medverka till höjda arvoden, som jag tidigare har sagt många gånger bidrar till politikerförakt. Men vi är som sagt inte många i denna kammare som förstår det. Däremot finns det många som inte vill se, inte vill lyssna utan bara viftar bort det som nonsens.

Fru talman! Det finns övergångsbestämmelser som säger att EU:s medlemsstater har rätt att själva bestämma när arvodeshöjningen ska träda i kraft. Det går för Sveriges del att vänta med genomförandet till 2019, men se denna möjlighet vill regeringen inte utnyttja. De höjda arvoden kommer för de svenska EU-parlamentarikerna att börja gälla med start nästa månad.

Riksdagsledamöternas och EU-parlamentarikernas arvoden handlar, som jag tidigare har varit inne på, om trovärdighet. Förtroendevalda ska representera sitt parti och dess ståndpunkter och inte minst representera folket. Om vi ser till väljarkåren i stort har vi höga månadsersättningar. Nu ska EU-parlamentarikernas arvoden höjas ännu mer. Detta riskerar inte bara att skapa en förtroendeklyfta mellan förtroendevalda och dem som har valt oss att representera dem, utan det skapar också ett politikerförakt. Att högerns ledamöter, socialdemokraterna här i riksdagen och EU-parlamentet inte inser detta är verkligen att beklaga.

Fru talman! Med detta sagt yrkar jag avslag på förslaget i propositionen, vilket betyder att jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 162 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Regeringens proposition om ekonomiska villkor för ledamöter av Europaparlamentet är föranledd av ett beslut i parlamentet den 28 september 2005.

Redan 2003 antog parlamentet ett förslag till beslut om ledamotsstadga. Någon politisk överenskommelse nåddes dock inte, och först 2005 blev parlamentet och rådet överens om innehållet. Inför rådets beslut samrådde regeringen med EU-nämnden som då godtog regeringens bedömning att fördelarna med det nya förslaget övervägde dess nackdelar.

Stadgan, som är bindande, innehåller bestämmelser och allmänna villkor för hur ledamöterna ska fullgöra sina åligganden. I den stadgan finns också bestämmelser om ledamöternas arvoden, övergångsersättningar, ålderspensioner, invaliditetspensioner och efterlevandepensioner.

Det övergripande syftet med stadgan är att få till stånd enhetliga villkor för ledamöterna, såväl ekonomiska som andra. Tanken är alltså att ledamöterna på sikt ska fullgöra sina uppdrag under samma ekonomiska förutsättningar.

I dag står Europaparlamentet i huvudsak, som sades nyss, för vissa kostnadsersättningar till ledamöterna, medan bland annat arvoden och pensioner betalas av medlemsstaterna. I fortsättningen kommer parlamentet att stå för alla ekonomiska förmåner som utgår till ledamöter och före detta ledamöter.

Som också har nämnts innehåller stadgan vissa övergångsbestämmelser. Nuvarande ledamöter som blir omvalda har rätt att själva avgöra om de ska omfattas av bestämmelserna i stadgan eller fortsätta att omfattas

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Ekonomiska villkor
för ledamöter av
Europaparlamentet*

av de nationella ersättningssystemen. Artikel 29 ger varje medlemsstat rätt att själv bestämma att de ledamöter som blir valda ska omfattas av bestämmelserna som avviker från stadgan. Detta får, som också har nämnts, inte vara längre än två mandatperioder.

Fru talman! Som regeringen konstaterar har Sverige redan i samband med rådsbehandlingen i juli 2005 förklarat att överenskommelsen vid en samlad bedömning utgjorde en godtagbar kompromiss som bör respekteras. KU har inte gjort någon annan bedömning. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att det grundläggande syftet är att åstadkomma en önskvärd likabehandling av ledamöterna i parlamentet anser vi i likhet med regeringen att avvikande övergångsbestämmelser inte ska införas.

Av stadgans 30 artiklar är det artikel 10 som har fått mest uppmärksamhet. I artikel 10 anges ledamotsarvodet till 38,5 procent av grundlönen för en domare vid EG-domstolen. Det motsvarar för närvarande 7 442 euro.

Man kan naturligtvis ha synpunkter på storleken på arvodet. Det hade också regeringen under rådsmötena, och det bidrog bland annat till den långa handläggningstiden och också till att arvodet hamnade något lägre. Men efter den kompromiss som nationerna slutligen antog anser vi att det vore oanständigt att nu frångå uppgörelsen. Vår utgångspunkt är att Sverige ska respektera de överenskommelser som ingås i EU och därför vidhåller vi den ståndpunkt som Göran Perssons regering godkände för Sveriges del.

I dag får en svensk ledamot 4 980 euro, en italiensk 11 703. Ledamöterna från Bulgarien får lägst arvode, 860 euro. Det motsvarar lönen för sommararbetande skolungdom. Principen om att det ska utgå samma ersättning för samma jobb borde inte vara svår att acceptera.

Ledamotsstadgan är ju mer än arvoden och ersättningar. Den föreskriver bland annat att ledamöterna ska rösta individuellt och personligen och inte vara bundna av instruktioner eller uppdrag. Den behandlar initiativrätten, handlingars tillgänglighet, officiella språk, bildande av politiska grupper med mera.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 163 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! Björn Leivik tog i sitt anförande upp att grunden för detta är att ledamöterna ska ha samma ersättningsnivå i hela parlamentet. Så lär det ju bli. Det rimmar ändå illa, för levnadsnivåerna ser olika ut i olika länder. Det blir ändå en stor skillnad mellan parlamentarikernas pengar i fickan så att säga.

Jag undrar: Hur ser du på det faktum att det ändå kvarstår en skillnad, och hur ser du på det jag tidigare tog upp, att 145 000 rakt ned i fickan kan vara en bidragande orsak till det politikerförakt vi ser i dag? Ser du någon koppling där?

Anf. 164 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Det är klart att om man ständigt och jämt för debatt på det sättet är det klart att man kan få en reaktion som motsvarar det som Marianne Berg vill uppnå. Det kan jag tänka mig.

Samtidigt handlar det här om att vi ska ha samma ersättningar för samma jobb. Det har ju Marianne Berg i alla andra sammanhang eftersträvat. Det ska inte vara någon skillnad om man utför samma arbetsuppgift.

Detta är som sagt en överenskommelse som man har gjort. Det är alltså en kompromiss. Sverige har inte drivit att vi ska höja arvoden till de nivåer som det nu blir. Tvärtom har vi försökt att få en balanserad arvodering. Nu hamnar vi här. Detta är en kompromiss, och det var den förra regeringen som genomförde de förhandlingarna. Majoriteten i KU står nu bakom detta. Jag har inga synpunkter i övrigt. Vi kan alltid, som sagt, diskutera nivåer, men nu har vi hamnat här och vi står bakom denna uppgörelse.

Anf. 165 MARIANNE BERG (v) replik:

Fru talman! I den kris som världen befinner sig i, som vi även har diskuterat här och i tidigare debatter, och den kris som EU befinner sig i, och naturligtvis också Sverige, vore det då inte mer smakligt att ni inom alliansen sade att ni ställer er bakom att höjningen inte ska ske nu? Vi kan trots allt bestämma detta själva enligt övergångsbestämmelserna.

Har alliansen över huvud taget diskuterat att säga nej? Eftersom vi kan vänta med införandet så väntar vi till 2019 i stället för att genomföra detta direkt. Har det aldrig någonsin varit på tapeten eller uppe vid era gruppmöten? Jag bara undrar. Detta är ju ett slag i ansiktet på många, speciellt, som jag sade, i de tider vi upplever nu.

Min fråga igen: Har det aldrig varit uppe till diskussion inom alliansen att utnyttja övergångsbestämmelserna?

Anf. 166 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte svara på vad som har diskuterats i de andra grupperna, men säkerligen har de frågorna lyfts. Det är ju ett aktivt ställningstagande att inte utnyttja övergångsbestämmelserna, utan här får våra svenska parlamentariker samma ersättningar när de kommer ned till Bryssel som alla andra får. De nya italienare, fransmän och tyskar som kommer in får gå ned. De andra kommer förmodligen att använda sig av övergångsbestämmelserna och behålla de nuvarande ersättningarna som är ännu högre. De ersättningar som italienarna får ligger i nivå med en generaldirektör ungefär. Det är naturligtvis mer än dubbelt så mycket som vi får i svenska riksdagen.

Ersättningar och nivåer kan man alltid diskutera. Det handlar i regel om vilka referenser man har. En arbetslös skolungdom som kommer in i riksdagen – sådant inträffar ju faktiskt – och får de löner och arvoden som vi har tycker att det är fantastiskt bra. Det finns de som tjänar väldigt mycket och som får gå ned i lön. Allting handlar ju om vad man refererar till.

Jag kan hålla med om att detta är mycket höga ersättningar. Men vi har förhandlat. Vi har kommit fram till en kompromiss och vi står bakom den.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)

Prot. 2008/09:129
10 juni

*Ekonomiska villkor
för ledamöter av
Europaparlamentet*

Prot. 2008/09:129
10 juni

14 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmäldes och bordlades

Proposition

2008/09:219 Utjämnat värde för buffertfonden vid beräkning av balans-
talet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna pro-
position skulle förlängas till *fredagen den 18 september*.

Trafikutskottets betänkande
2008/09:TU18 Konkurrens på spåret

Finansutskottets betänkanden
2008/09:FiU24 Utvärdering av penningpolitiken 2006–2008 och en beskrivning av Riksbankens åtgärder till följd av finanskrisen
2008/09:FiU27 Utvecklingen inom den kommunala sektorn

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 juni

2008/09:997 Situationen för Israels arabiska medborgare

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:998 Avrättningar i Kina

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:999 Israels kärnvapen

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:1000 Vattenbruk

av *Per Åsling* (c)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:1001 Rökfria uteserveringar

av *Lennart Axelsson* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:1002 EU och grisarna

av *Christin Hagberg* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:1003 A-kassereglerna och möjligheterna till arbete i annat land

av *Luciano Astudillo* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:1004 Sekretesslagstiftningen och bekämpningen av skattebrott

av *Raimo Pärssinen* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:1005 Regelbördan för svenska företag

av *Luciano Astudillo* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:1006 Rättssäkerhet vid avvísningar

av *Kalle Larsson* (v)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:1007 Helikopterutredningen

av *Marina Pettersson* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:1009 Minorna i Östersjön

av *Yvonne Andersson* (kd)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:1010 Ordförandeskapet och de finansiella systemen

av *Hans Olsson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:1011 Ny finansmarknadsutredning

av *Hans Olsson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 juni.

16 § Kammaren åtskildes kl. 19.09.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 37 (delvis),
av talmannen därefter till och med 8 § anf. 69 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 102 (delvis),
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 128 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 §	Avsägelse.....	1
2 §	Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
3 §	Hänvisning av ärende till utskott.....	1
4 §	Förnyad bordläggning	1
5 §	Offentliga bidrag på lika villkor	2
	Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU13	2
Anf. 1	MARIE GRANLUND (s)	2
Anf. 2	ROSSANA DINAMARCA (v)	3
Anf. 3	MATS PERTOFT (mp).....	5
Anf. 4	SOFIA LARSEN (c)	8
Anf. 5	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	10
Anf. 6	SOFIA LARSEN (c) replik	11
Anf. 7	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	11
Anf. 8	SOFIA LARSEN (c) replik	12
Anf. 9	MATS PERTOFT (mp) replik.....	12
Anf. 10	SOFIA LARSEN (c) replik	13
Anf. 11	MATS PERTOFT (mp) replik.....	13
Anf. 12	SOFIA LARSEN (c) replik	14
Anf. 13	MARIE GRANLUND (s) replik	14
Anf. 14	SOFIA LARSEN (c) replik	15
Anf. 15	MARIE GRANLUND (s) replik	16
Anf. 16	SOFIA LARSEN (c) replik	16
Anf. 17	MATS GERDAU (m)	17
Anf. 18	MATS PERTOFT (mp) replik.....	19
Anf. 19	MATS GERDAU (m) replik	19
Anf. 20	MATS PERTOFT (mp) replik.....	20
Anf. 21	MATS GERDAU (m) replik	20
Anf. 22	MARIE GRANLUND (s) replik	21
Anf. 23	MATS GERDAU (m) replik	21
Anf. 24	MARIE GRANLUND (s) replik	22
Anf. 25	MATS GERDAU (m) replik	22
Anf. 26	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	23
Anf. 27	MATS GERDAU (m) replik	24
Anf. 28	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	24
Anf. 29	MATS GERDAU (m) replik	25
Anf. 30	CHRISTER NYLANDER (fp).....	25
Anf. 31	MATS PERTOFT (mp) replik.....	27
Anf. 32	CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	27
Anf. 33	MATS PERTOFT (mp) replik.....	28
Anf. 34	CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	28
Anf. 35	GUNILLA TJERNBERG (kd)	29
Anf. 36	MATS PERTOFT (mp) replik.....	31
Anf. 37	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	31
Anf. 38	MATS PERTOFT (mp) replik.....	32

Anf. 39 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	32
(Beslut fattades under 10 §.)	33
6 § Sekretess inom yrkeshögskolan	33
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU21	33
(Beslut fattades under 10 §.)	33
7 § Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid	33
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU19	33
Anf. 40 AMINEH KAKABAVEH (v)	33
Anf. 41 LAGE RAHM (mp)	34
Anf. 42 MIKAEL DAMBERG (s)	36
Anf. 43 BETTY MALMBERG (m)	38
Anf. 44 LAGE RAHM (mp) replik	40
Anf. 45 BETTY MALMBERG (m) replik	41
Anf. 46 LAGE RAHM (mp) replik	41
Anf. 47 BETTY MALMBERG (m) replik	42
Anf. 48 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	42
Anf. 49 BETTY MALMBERG (m) replik	43
Anf. 50 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	43
Anf. 51 BETTY MALMBERG (m) replik	44
Anf. 52 MIKAEL DAMBERG (s) replik	44
Anf. 53 BETTY MALMBERG (m) replik	45
Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (s) replik	45
Anf. 55 BETTY MALMBERG (m) replik	46
Anf. 56 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c)	47
Anf. 57 LAGE RAHM (mp) replik	48
Anf. 58 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	49
Anf. 59 LAGE RAHM (mp) replik	49
Anf. 60 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	50
Anf. 61 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	50
Anf. 62 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	50
Anf. 63 AMINEH KAKABAVEH (v) replik	51
Anf. 64 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	51
Anf. 65 GULAN AVCI (fp)	52
Anf. 66 EVA JOHNSON (kd)	54
(Beslut fattades under 10 §.)	56
8 § Granskningsbetänkande	56
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU20	56
<i>Inledning (allmänna synpunkter)</i>	<i>56</i>
Anf. 67 BERIT ANDNOR (s)	56
Anf. 68 PER BILL (m)	59
Anf. 69 BERIT ANDNOR (s) replik	60
Anf. 70 PER BILL (m) replik	60
Anf. 71 BERIT ANDNOR (s) replik	61
Anf. 72 PER BILL (m) replik	61
Anf. 73 ANNIE JOHANSSON (c)	61
Anf. 74 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	64
Anf. 75 INGVAR SVENSSON (kd)	65
Anf. 76 MARIANNE BERG (v)	67

(avsnitt 2.2)..... 67

10 juni

Anf. 77 MORGAN JOHANSSON (s)..... 67

Anf. 78 MARIANNE BERG (v) 71

Anf. 79 PER BILL (m)..... 72

Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (s) replik 73

Anf. 81 PER BILL (m) replik..... 74

Anf. 82 MORGAN JOHANSSON (s) replik 74

Anf. 83 PER BILL (m) replik..... 75

Anf. 84 ANNIE JOHANSSON (c)..... 75

Anf. 85 MORGAN JOHANSSON (s) replik 77

Anf. 86 ANNIE JOHANSSON (c) replik..... 78

Anf. 87 MORGAN JOHANSSON (s) replik 79

Anf. 88 ANNIE JOHANSSON (c) replik..... 79

Anf. 89 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) 80

Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (s) replik 81

Anf. 91 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik 82

Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (s) replik 82

Anf. 93 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik 83

*Regeringens handläggning av nedläggningen av Svensk**Kassaservice (avsnitt 2.4)*..... 83

Anf. 94 PHIA ANDERSSON (s) 83

Anf. 95 KARL SIGFRID (m)..... 84

Regeringens hantering av forskningsmedel (avsnitt 2.7)..... 85

Anf. 96 PHIA ANDERSSON (s) 85

Anf. 97 BJÖRN LEIVIK (m) 87

Anf. 98 PHIA ANDERSSON (s) replik 88

Anf. 99 BJÖRN LEIVIK (m) replik 88

Anf. 100 PHIA ANDERSSON (s) replik 88

Anf. 101 BJÖRN LEIVIK (m) replik 88

Anf. 102 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) 89

Anf. 103 PHIA ANDERSSON (s) replik 90

Anf. 104 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik 90

Anf. 105 PHIA ANDERSSON (s) replik 91

Anf. 106 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik 91

*Regeringens agerande avseende vissa anslag i tilläggsbudget**(avsnitt 2.8)*..... 92

Anf. 107 YILMAZ KERIMO (s) 92

Anf. 108 MARIANNE BERG (v) 93

Anf. 109 ANNA TENJE (m)..... 94

Anf. 110 YILMAZ KERIMO (s) replik 95

Anf. 111 ANNA TENJE (m) replik..... 95

Anf. 112 YILMAZ KERIMO (s) replik 95

Anf. 113 ANNA TENJE (m) replik..... 95

Försäljning av aktier i Telia Sonera (avsnitt 2.10)..... 96

Anf. 114 PHIA ANDERSSON (s) 96

Anf. 115 MARIANNE BERG (v) 97

Anf. 116 KARL SIGFRID (m)..... 98

<i>Utnämningarna av generaldirektör för Svenska kraftnät och av rikspolischef (avsnitt 2.11).....</i>	<i>99</i>
Anf. 117 BERIT ANDNOR (s).....	99
(forts. 11 §).....	100
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	101
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 maj	101
KU23 Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk m.m.	101
FiU28 Riksrevisionens årsredovisning.....	101
AU9 Ändringar i arbetsmiljölagen m.m.	101
UbU14 Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande	102
UbU18 Forskarutbildning med profilering och kvalitet	103
UbU20 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet 2008.....	104
TU15 2006 års sjöarbetskonvention	104
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	104
UbU13 Offentliga bidrag på lika villkor	104
UbU21 Sekretess inom yrkeshögskolan	105
UbU19 Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid	105
11 § (forts. från 8 §) Granskningsbetänkande (forts. KU20)	105
Anf. 118 PER BILL (m).....	105
Anf. 119 BERIT ANDNOR (s) replik.....	106
Anf. 120 PER BILL (m) replik	107
Anf. 121 BERIT ANDNOR (s) replik.....	107
Anf. 122 PER BILL (m) replik	108
Anf. 123 ANNIE JOHANSSON (c).....	108
Anf. 124 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	110
<i>Förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen (avsnitt 2.12).....</i>	<i>111</i>
Anf. 125 MORGAN JOHANSSON (s)	111
Anf. 126 ANDREAS NORLÉN (m).....	113
Anf. 127 MORGAN JOHANSSON (s) replik	116
Anf. 128 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	117
Anf. 129 MORGAN JOHANSSON (s) replik	117
Anf. 130 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	118
Anf. 131 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	119
Anf. 132 INGVAR SVENSSON (kd).....	119
Anf. 133 MORGAN JOHANSSON (s) replik	120
Anf. 134 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	121
Anf. 135 MORGAN JOHANSSON (s) replik	121
Anf. 136 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	121
<i>Statsrådet Cristina Husmark Pehrssons agerande för att ge Försäkringskassan rimliga villkor att sköta sitt uppdrag (avsnitt 3.3).....</i>	<i>122</i>

Anf. 137 BILLY GUSTAFSSON (s)	122	Prot. 2008/09:129
Anf. 138 MARIANNE BERG (v)	124	10 juni
Anf. 139 MARGARETA CEDERFELT (m)	125	
Anf. 140 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	128	
Anf. 141 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	128	
Anf. 142 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	129	
Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	129	
Anf. 144 MARIANNE BERG (v) replik	129	
Anf. 145 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	130	
Anf. 146 MARIANNE BERG (v) replik	130	
Anf. 147 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	131	
Anf. 148 ULF NILSSON (fp).....	131	
Anf. 149 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	132	
Anf. 150 ULF NILSSON (fp) replik	133	
Anf. 151 BILLY GUSTAFSSON (s) replik	134	
Anf. 152 ULF NILSSON (fp) replik	134	
Anf. 153 INGVAR SVENSSON (kd)	135	
<i>Regeringens agerande i ett ärende om avvisning av en</i>		
<i>marockansk medborgare (avsnitt 4.2).....</i>	<i>135</i>	
Anf. 154 MARIANNE BERG (v)	135	
Anf. 155 ANDREAS NORLÉN (m)	137	
Anf. 156 MARIANNE BERG (v) replik	140	
Anf. 157 ANDREAS NORLÉN (m) replik	140	
Anf. 158 MARIANNE BERG (v) replik	141	
Anf. 159 ANDREAS NORLÉN (m) replik	141	
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	142	
12 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser		
till regeringen	142	
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU21	142	
Anf. 160 MARGARETA CEDERFELT (m)	142	
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	143	
13 § Ekonomiska villkor för ledamöter av		
Europaparlamentet.....	143	
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU25	143	
Anf. 161 MARIANNE BERG (v)	143	
Anf. 162 BJÖRN LEIVIK (m)	145	
Anf. 163 MARIANNE BERG (v) replik	146	
Anf. 164 BJÖRN LEIVIK (m) replik	146	
Anf. 165 MARIANNE BERG (v) replik	147	
Anf. 166 BJÖRN LEIVIK (m) replik	147	
(Beslut skulle fattas den 11 juni.)	147	
14 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	147	
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	148	
16 § Kammaren åtskildes kl. 19.09.....	149	

Tryck: Elanders, Vällingby 2009